

Victor Davidoiu

I A S M I N A

– O cronică de familie –

EDITURA BIBLIOTHECA Târgoviște

N. Radian, KB 2/3, Târgoviște, 130062
tel/fax: 0245 212 241; mobil 0761 136 921
e-mail: biblioth@gmail.com • www.bibliotheca.ro

Editor – Mihai Stan

Coperta – Bibliotheca, după o idee a autorului
Corectură – Victor Davidoiu
Procesare text – Andrei Barbu
Tehnoredactare – Ioan Alexandru Muscalu

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DAVIDOIU, VICTOR**

lasmina: o cronică de familie / Victor Davidoiu –
Ed. a 2-a, rev. Târgoviște: Bibliotheca, 2016
ISBN 978-606-772-156-0

821.135.1-31

Iasmina – O cronică de familie

Victor Davidoiu

I A S M I N A

– O CRONICĂ DE FAMILIE –

Ediția a II-a
Revăzută și adăugită

Editura **BIBLIOTHECA**

Târgoviște, 2016

Coperta 1: ANDREA MANTEGNA
„Saint Sébastien”
Condamné a mourir
Musée du Louvre éditions, Beaux Arts magazine

Colecția
PROZĂ CONTEMPORANĂ
coordonată de Mihai Stan

Copyright © 2016
Toate drepturile asupra acestei
ediții aparțin autorului

Orice asemănare cu fapte și persoane reale este întâmplătoare.

**Soției mele, Mary,
cu dragoste și pace**

*“Există suflete pe care nici Dumnezeu
însuși nu le-ar putea mântui , chiar dacă
ar îngenunchea și s-ar ruga pentru ele.”*

Emil Cioran

VICTOR DAVIDOIU

„ASPIRAȚIILE ÎNALTE”

Victor Davidoiu, scriitor cu o producție editorială parcimonioasă (n. 25. IX. 1993, Bezdead , Dâmbovița ; a urmat între 1963-1967 studii la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din București; a fost învățător și profesor de română, director și inspector școlar) ilustrează tipologic filiația Școlii Literare și Artistice de la Târgoviște; alege formula cronicărească de narare , cultivă jurnalul , se arată aferent pentru comentariul intelectual pe marginea întâmplărilor.

Își propune, în acest sens, să facă o cronică de familie , să elaboreze istoria satului natal , să încifreze în proză întâmplări reale și să le încadreze într-un autoreferențial nedeghizat, personajul-cheie din prozele sale scurte sau lungi fiind el însuși.

Nota originală pe care o aduce e surprinderea destinelor în latura lor dramatică și chiar tragică, coborârea curajoasă în abisurile ființei în linie rebreniano-dostoievskiană.

Prozatorul are convingerea că drumurile vieții omului - „ iraționale ale stării psihice” - sunt statornicite de „ Soarta venită la Scăldătoarea Copilului”: „ Un drum ar fi acela de a te lăsa dus de sordit , de colcăiri distrugătoare pas cu pas în semiadormirea simțurilor fără capacitatea de a comunica cu semenii mai rău decât în lumea lupilor”, și aici prozatorul parafrazează cunoscutul dicton : „ Nu lupul este lup pentru om, ci *homo homini lupus*”. Acest drum ar reprezenta inconștientul ereditar. A doua cale ar fi „ inconștientul neurologic cerebral” , care determină frontierele dintre corporal și mental , dintre biologic și psihic . Din cauza acestui drum , când prinzi a urma glasul primar din tine , cazi în aceleași caverne ale vieții ca și Iasmina , eroina *Cronicii de familie* .

Pornind de la această „statornicire a sorții” prin punerea unei peceti a inconștientului ereditar, prozatorul procedează la prezentarea unui evantai de fire caracterologice, bazate pe genele ereditare, moștenite, și pe manifestările - defulate și refulate - ale inconștientului.

În unele cazuri, să zicem în acel al bunicului, se deschid „dosare” extinse asupra a ceea ce a fost omul înainte de naștere, asupra „existenței sale anterioare”, asupra existenței și reîncarnării, transcendentului, „spiritului absolut”, înstrăinării și întoarcerea la sine sub forma de conștiință. Toate aceste meditații metafizice se fac în legătură cu bunicul: „Omul, ca univers, desăvârșit, se datorează voinței oarbe care evoluează de la forme spontane la cele conștiente? Ce e corp? Ce este gând? Corpul de bărbat desăvârșit va fi răspuns la chemările gândului. Gândul! De unde izvorăște el? Spre cine și spre ce se îndreaptă? Gândul e o idee, un cuget, o părere, o meditație, o reflecție, o închipuire, cât și o dorință, o plămădire... Nu voi afla niciodată ce a răvășit mintea bunicului meu, bărbatul falnic și deștept...”.

Realitățile oribile ale războiului au dus la tulburarea sufletului lui atât de pur și nobil: „Zdruncinarea psihică a bunicului a doborât Armonia, Binele, Lumina, Credința și, cel mai grav, speranța familiei”.

Fișele caracterologice ale autorului *Iasminei* se constituie fie din înfățișarea realistă a fizionomiei și trăsăturilor umane generalizate ce reprezintă specimene de țărani gospodari, dar și femei vrednice cu chip moral frumos sau, dimpotriva, degradat (de felul *Iasminei*), de străbunici și bunici străjeri ai casei și ai țării (precum este Ghiță Roțu, participant la bătălia de la Turtucaia și prizonier la nemți), atașați sufletește pamântului și vetrei (de felul lui Petre Pătru), de oameni răi ce fac fapte nesăbuite și sunt răzbunați de consăteni.

Universul satului, cu tot ce are el caracteristic, reprezentat de „arbori genealogici” urmăriți pe linie maternă și paternă - de la străbunici, bunici la părinți și copii, neevitând rangurile de

verișori și verișoare - toți antrenați în val-vartejul istoriei și în jocul irațional *al sorții*, *al hazardului* - este descris cu plăcerea și acribia catagrafului căruia nu-i scapă niciun detaliu, nicio ființă, nicio întâmplare.

Întreaga proză al lui Victor Davidoiu este patrunasă de o confesionalitate sinceră, uneori patetică, alteori discretă, care probează autenticitatea demersului său scriptural.

Acad. Mihai Cîmpoi

„Anatomia ființei” (II).

Promoța de azi a Școlii Literare și Artistice de la

Târgoviște. Medalioane în evantai

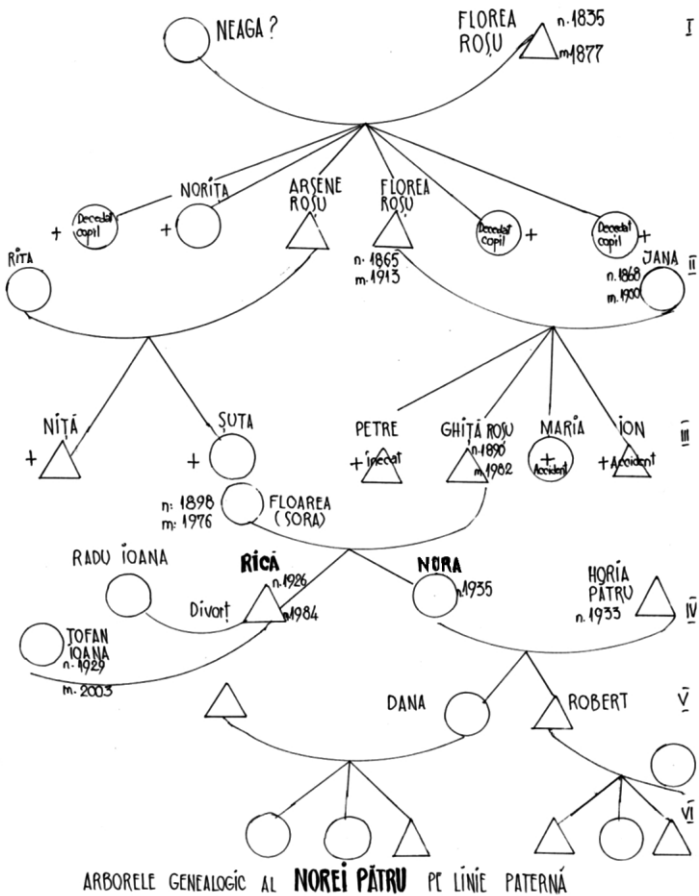
Editura Bibliotheca, Târgoviște 2016.

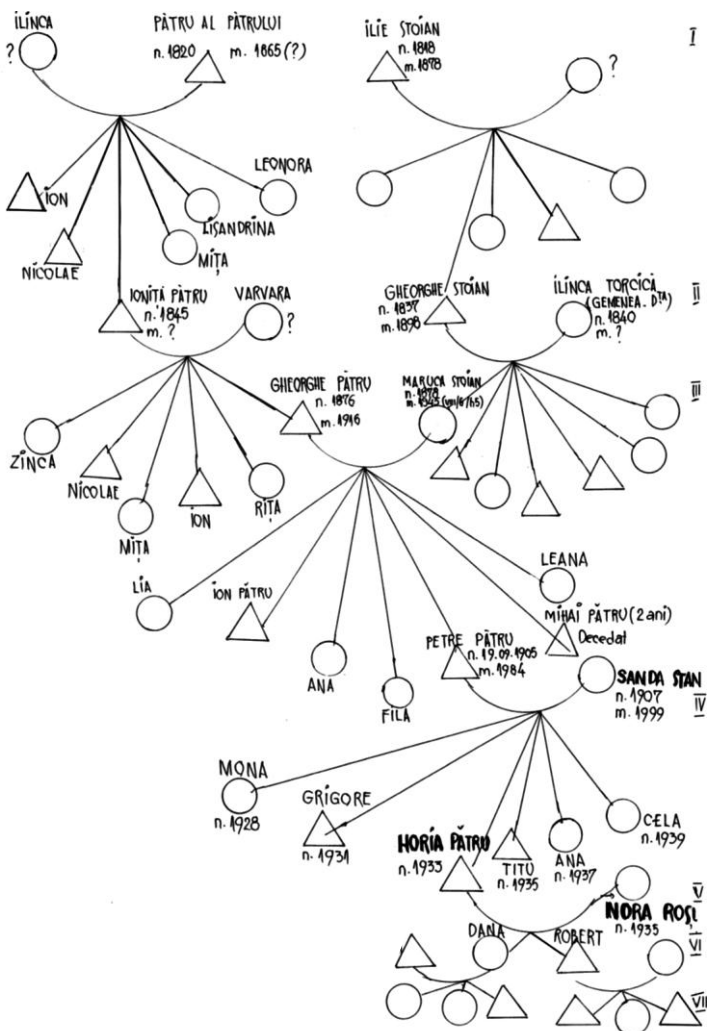
I

**Arbori genealogici ai familiei
Nora și Horia Pătru**

Victor Davidoiu

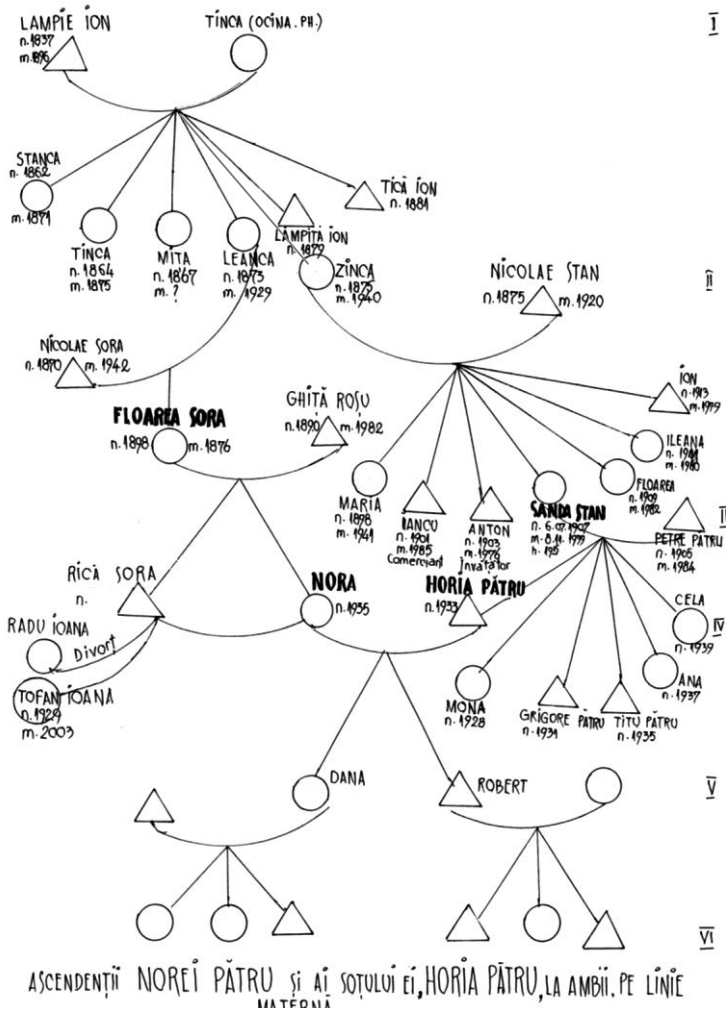

Iasmina – O cronică de familie

ASCENDENȚII LOI HORIA PĂTRU PE LINIE PATERNĂ

Victor Davidoiu

II

Iasmina

Să nu sorbi trăirea ta din durerea altora sau din prostia lor! Să te rogi pentru prost și pentru cel rățăcit! Dacă spui cuiva „prostule”, îl blestemi și-l etichetezi, dar cine îți dă acest drept? Ești atât de curat, încât să arunci cu piatra?

Din comportamentul altora mereu înveți. De la cel situat social, economic, intelectual mai sus, îți iei un model, un țel de atins. De la cel decăzut, rățăcit, nerod iei învățătura de a nu fi ca el, de a ocoli căile coborârii în noroi și-ți propui să-l ajuți, să-l ocrotești, să-l mângâi, să nu-i sporești suferințele. Dar, dacă el vrea, fiindcă așa s-a zidit ca om, să fie rățăcit? Dacă el este damnat la decădere?

Iasmina este o amintire tristă pentru mine. Și poate pentru mulți care o știu. De copil am simțit ghimpi în suflet, tristețe și o revoltă față de aceia care o umileau. Viața i-a fost o netăgăduită umilință și suferință *în inconștientul ei ereditar*.

Iasmina, deși avea doar zece ani când am cunoscut-o, era bine clădită, cu tors și picioare atletice, bine proporționate și armonios sculptate și cu mijlocelul adunat într-un oval ademenitor. Fața rotundă, încadrată cu plete de catran, lăsate în inele lucitoare, îi era luminată difuz de ochii de smarald cu o lumină tulbure, căci verdea ochilor ei dădea în spălăcit și aducea, din străfundurile ființei acestei fete frumoase de munte, indiferență, moleșală, lipsă de vibrație, secătuire de dorinți. Privind-o în toată făptura ei, oamenii rămâneau copleșiți de statuia ei dăltuită, parcă, în marmură. Ochii însă trădau că acest trup arătos, cuceritor este stors de orice urmă de voință, de vibrație, de viață. Ce era, de fapt, Iasmina? Un cadavru umblător, o păpușă mânuită chiar și de un copil prin gest și vorbă:

„Culcă-te!” „Ridică piatra aia!” „Stai jos!” „Ja bățul ăsta și aruncă-l!” „Ridică fusta! Mai mult, mai sus!” „Așează-te pe spate!” „Scoală-te și pleacă!”. Nu purta niciodată lenjerie.

Iasmina locuia într-o cocioabă cu o altă sârmană bătută de soartă, dar mai în fire, care îi asigura doar hrana din ce căpătau, însă și din arenda pământului pe care Iasmina îl moștenise. Și avea Iasmina ceva pământ, cu fâneață aleasă și cu pruni roditori, în Valea Mohorului, aproape de vatra satului. Mai toate pogoanele unul lângă celălalt.

Iasmina era ultimul descendent al unei familii vechi din Subdealuri, sat de moșneni atestat documentar în 1462. Numele acestei familii, Radu Fluierașu, îl găsim în hrisoave din anul 1747 care consemnează pricini în care sunt părtași și țărani din Subdealuri. Astfel, Radu Fluierașu, primul cunoscut strămoș al Iasminei, se judecă pentru un vad de moară cumpărat de la Șerban Cantacuzino, cu Ștefan Călugărul și Bunea Diaconul și are câștig de cauză. Sigur că și ai lui Radu Fluierașu au ajuns sub stăpânirea boierului grec care, prin înșelătorii devenise chiar proprietarul absolut al satului Subdealuri. Împroprietăririle țăranilor din 1864 și din 1921 au readus pământuri strămoșilor Iasminei Fluierașu, o parte din acestea fiind acum în proprietatea ei.

Dar, dintr-o familie cu gospodărie întemeiată, cu grajduri pline de animale, cu acareturi îndestulate, a ajuns la o totală destrămare. Forțele răului au bătuit cutremurător ultimele două generații, astfel că doar Iasmina a rămas aici, singură și neajutorată. Cine poate ști ce amarnice blesteme au căzut asupra lor? Lumea vorbește multe...

Copil fiind, auzisem și eu că una, lelea Ilinca a Riții Potopului, se ținuse cu hainie și fermecătorii de toți ai Radului Fluierașu, pentru că fratele bunicului Iasminei o lăsase cu burta la gură, însurându-se cu dușmanca ei, Fila Rujii. Solomonii au căzut până la urmă pe Iasmina, fiindcă toți ai ei, bunici, unchi, mătuși, veri, frați și surori au plecat pe rând acolo, sus, în lumea

nedurerilor, lăsând-o pe ea, de mică, în izbeliștile crâncene ale vieții, în *hăurile inconștientului* și fără niciun reazem. Averea lor s-a împrăștiat în cele patru vânturi. Doar câteva loturi ale Iasminei nu s-a atins nimeni. Gura-satului o apăra încă. Oamenii o întâlneau pe ulițe, prin livezi, prin fânețe, pe prundul gârlei, pe tăpșane, dimineața, la prânz sau seara, de primăvara până târziu spre toamnă, desculță și fără nimic pe sub fusta ei largă, cât să încapă două trupuri, și cu o bluză simplă. Fusta și bluza, țesute de femei în casă, din cânepă și lână țurcană întotdeauna, erau date de pomană nefericitei. Le purta până ajungeau ferfenițe și o altă femeie sau aceeași se milostivea iarăși de Iasmina.

Tot ce era suflare omenească în sat o știa, ba și locuitorii din satele vecine. Celor mai mulți le era milă de ea sau le era indiferentă. Alții nu se puteau opri să n-o umilească, să nu-și satisfacă pornirile primare. Ei se bucurau în nejudcata lor, batjocoreau simplitatea femeii, abisul mental în care soarta o aruncase, spunându-i, în special și de cele mai multe ori, să-și ridice fusta. În întunericul și golul din ea nu știa ce înseamnă asta. Și asta făcea automat. Era un dresaj dramatic. Dar așa-s oamenii... Cumplit era să vezi puștani, tineri, uneori și bărbați în toată firea, întâlnind-o în locuri mai ferite, câteodată ademenind-o în luminișurile Văii Mohorului, pe unde ea umbla, Valea fiind aproape de casa ei și poruncindu-i: „Ridică-ți fusta și așează-te pe spate! Desfă-ți picioarele! Așa!”

Mulți, mulți și-au făcut poftele cu Iasmina. Destui. O *abandonau apoi negurilor* dinlăuntrul ei. Dumnezeu a ocrotit-o, fiindcă nu rămânea însărcinată. Poate unde avusese, de mică, relații de acest tip.

Drumul vieții ei a fost scurt și a dus-o jos, a scufundat-o într-o decădere inconștientă. A intrat în neguri. Posibil a fi două drumuri *iraționale ale stării psihice, probabil și fiziologice, statornicite de Soarta venită la scaldătoarea copilului*. Un drum ar fi acela de a te lăsa dus de sordid, de colcăiri distrugătoare pas cu pas, în semiadormirea simțurilor, fără capacitatea de a

comunica cu semenii. Mai rău decât în lumea lupilor! (Lupii!! Ar fi de scris tomuri despre „omenia” lupilor-lupi). *Nu lupul este lup pentru om, ci „homo homini lupus”.* Acest drum ar fi al inconștientului ereditar. A doua cale ar fi „inconștientul neurologic cerebral” care determină frontierele dintre corporal și mental, dintre biologic și psihic prin care, din plăcere și senzualitate, ascultând glasul primar din tine, cazi în aceleași caverne ale vieții, ca și Iasmina. Dar acest inconștient neurologic, manifestat mai târziu, în vârsta ta, rănește dramatic sufletele celor care te-au știut altfel și te-au iubit sincer și cărora nu le ești indiferent.

Iasmina a murit la treizeci de ani. Pământul a primit-o într-o tulburare de apă, mâl și aer. *Foc nu mai avea de unde fi. Focul o arsese mocnit, topindu-i chinuitor carnea. Suflet nu mai avea deloc.*

Asta a fost Iasmina. Purtătoarea peceteii nebulosului, a nevederii mintale. Lumea a perceput-o ca proasta-satului, tuta-satului, destinată poftelor carnale.

Iasmina!

O nefericită!

Drama vieții mele a înviat-o pe Iasmina. Ea a renăscut în altă femeie din Subdealuri, la mulți ani distanță...

III

Revelația

Am stat cu Nora 48 de ani și n-am putut să-i dezleg vreo taină. Căci toate la ea au fost mistere, venite de undeva din rădăcinile cele mai adânci ale strămoșilor ei care, de la generație la generație, s-au degradat, probabil. Prins în hățișurile gândurilor ei, al atitudinilor și al vorbelor alunecoase întotdeauna, nicio clipă nu am intuit ce-i colcăie prin minte și sentimente, ce exală în trăirile ei și ce urzește pentru mine, cât și pentru ea, și pentru copiii noștri și pentru prieteni, colegi și pentru LUME...

Abia după ce a fugit din căminul conjugal după 48 de ani de conviețuire în cea mai deplină pace, numai după ce am dat înapoi viața în doi, pas cu pas, am putut să dezleg și să înțeleg cu adevărat tot ce făcea, cum de le ticluia așa și de ce proceda astfel. Ce părea de neexplicat, deodată mi s-a străluminat: a fost o femeie controversată, foarte abilă în întregul ei comportament; avea mereu și neobosit de ascuns ceva, asemenea șarpelui la pândă; nu zâmbea niciodată, abia schița câte o ricanare în colțul gurii strâmbe; umbre păcloase îi brăzdau fruntea înaltă, bărbătească și întotdeauna întunecată; nici o lumină nu se ivea pe fața-i asimetrică; ceea ce ascundea era viața ei de la 3 la 17 ani, apoi mai sus, 18-22 ani; avea 22 de ani când ne-am căsătorit. A dus, până în clipa spargerii bubei, o viață permanent dublă, întortocheată și, de aceea, chinuitoare, buchisită acolo, în străfundurile ființei ei de femeie-cameleon; tot puroiul complotului mocnit și mascat (cum va fi putut ea să se ascundă 48 de ani?) a explodat deodată.

Abia acum era ea, cea născută și ursită și plămădită în melanjul descompus, al ascendenților ei să fie așa: un gunoi uman, o târâtură, o pramatie, o paceaură, o scorpie, o a doua lasmină căzută în *semiadormirea gândirii*.

IV

Ion Lampie, străbunicul Norei (1)

Nora s-a născut într-o familie de țărani bogați ca pământ, dar nu prea gospodari. De la generație la generație ar fi putut acumula mult mai mult. Dar le-a tot scăzut vlaga, sângele s-a tot subțiat de la unii la alții. Caractere slabe au ajuns. Dedați la gusturi...

Mergând spre rădăcinile Norei dinspre partea mamei, aflăm de străbunicul Ion Lampie, născut pe la 1840, în Subdealuri. El venea într-o familie de moșneni din cele 77 care mai existau în acest sat pe la 1810. Domnitorul Alexandru (Alec) Șuțu i-a sprijinit pe țăranii din Subdealuri să-și recapete pământurile de sub stăpânirea baronului grec, Șerbanos, care prin viclenii și silnicii, le făcuse ale lui. Moșnenii, neștiind toți să scrie, n-au iscălit zapisele, iar alții le-au iscălit, uneori fără știrea lor. Și mai scria acolo că boierul a cumpărat pământurile, în total 151.550 de taleri dați țăranilor. În schimb, în zapisele moșnenilor scria că boierul Șerbanos le dăduse, în total, numai 55.614 taleri. S-a dat crezământ boierului și Alec Șuțu hotărăște întoarcerea pământurilor către moșneni numai dacă aceștia dau baronului diferența de 95.236 de taleri.

Printre cei 77 de moșneni care și-au păstrat locurile înfundate și au putut să mai și răscumpere de la baron era și unul Niță Lampie, tatăl lui Ion Lampie.

Ion Lampie se căsătoriește cu Tinca de la Ocina în anul 1860 cu care are șapte copii, cinci fete și doi băieți. Cei doi băieți s-au dovedit a fi ageri la minte, depășind cu mult în priceperea științei de carte pe ceilalți copii din Subdealuri, astfel că părinții i-au dat la învățătură: pe Lampie la Școala Normală Carol I din Câmpulung Muscel, iar pe Tică la seminar. Lămpiță a terminat

școala normală în anul 1890, fiind în acel an doar 14 absolvenți. A primit postul de învățător din comuna Poiana-Lungă, remarcându-se ca bun dascăl, bun cetățean și un bun diriginte de școală, fapt pentru care locuitorii i-au ridicat bustul din piatră în fața școlii. Și azi bustul stă în grădinița din fața școlii. Pe plăcuța postamentului scrie: „În memoria învățătorului Lămpiță Ionescu” (Încă din școală adăugase „-escu” la numele de familie).

Tică era mai mic cu doi ani decât Lămpiță, dar deștept foc. Ajunsesse primul în seminar. Era admirat de profesori și de colegi. Cu doi ani înainte de a absolvi seminarul și a ajunge popă, mintea i s-a zdruncinat dramatic. A revenit în familie cu mintea tulbure. Era un bolnav pașnic. Ai lui l-au însurat cu o femeie simplă, cu care a avut două fete foarte inteligente, ai căror copii au fost numai premianți. Dar cine să-i dea la școli? Familia lor scăpăta din ce în ce. Tică nu a trăit mult. A murit pe la 28 de ani. De unde vin aceste abateri de comportament? Ce taine declanșează rătăcirea? De ce a fost ales tocmai Tică? Greisinger elaborează una din teoriile „eului”, afirmând că eul este o abstracție alcătuită din urma virtuală a ansamblului senzațiilor, gândurilor și voințelor anterioare, mereu îmbogățită de experiențe noi și de informații de origine corporală, în definitiv niciodată complet unificată, în sânul aceluiași „eu” existând o diversitate de eu-ri. Eul astfel constituit se definește funcțional prin dubla sa capacitate de asimilare și respingere. El este scena unei lupte constante în care trebuie să mobilizeze propria lui putere de recunoaștere și respingere. Acest conflict induce o pervertire a sentimentului de sine însuși, mai întâi emoțională, apoi sub forma unor concepții delirante. Alterarea naște treptat un alt „eu”, care este un „eu fals” și sfârșește prin a scufunda vechiul „eu”.

Dintre cele cinci fete ale sale, Lampie Ion a îngropat două de copile. Pe Stanca la 9 ani, iar pe Tinca la 11 ani. Cea de a treia, Mița, s-a căsătorit la 17 ani în Ploiești, care era pe atunci un târg obișnuit. De o frumusețe tulburătoare, Mița a dus-o bine

cu negustorul ei, deși era mai în vârstă ca ea. Au avut doi copii frumoși, băieți cu statură athletică, pe care i-au dat la școli, Mișu ajungând chiar avocat. Cea de a patra, Leanca, născută în 1873, bunica dinspre mamă a Norei, scundică dar iute la treburi, a fost dată de nevestă lui Nicolae Sora, descendent dintr-o familie de moșneni ce s-a ținut cu dârzenie întru apărarea pământurilor. Cea de a cincea fată, Zinca, avea să fie bunica mea dinspre mamă. Leanca avea și ea pământuri de zestre, așa că noua familie a adunat la un loc ceva avere și și-a durat în Subdealuri o gospodărie de frunte. Om aprig și ambițios, Nicolae Sora avea vaci, oi, mai mulți cai, care, sănii, bocântă pentru tras lemne din pădure, felurite tânjale tot pentru pădure, brișcă și trăsură, sanie boierească pentru plimbat, pentru nunți, pentru dus la gară. Își instalase cazan propriu de fabricat țuică, iar în șopron se înșirau budanele de prune. În curtea sa era forfotă permanentă de cu primăvară, până toamna târziu, chiar și în zilele de iarnă când se fabrica țuica. Nicolae care era cu 3 ani mai în vârstă, rânduia totul, iar biata Leanca era sub totala lui ascultare. Micuță cum era, se pierdea în forfoteala de furnicar a gospodăriei sau în cele două bucătării. Lui Nicolae i se adresa cu „dumneata” sau „mata”:

– De ce nu te duci dumneata cu sania?

Când i se murdăreau hainele bărbatului ei, ea era aceea care avea obligația să-i aducă schimburile împachetate cu socotință, nu oricum:

– Mata, omule, hai degrabă să iei haine curate, uite cum sunt cele „după” dumneata!

Și ce curat îl ținea pe Nicolae! Era înfoiat mai mereu ca un curcan, căci lelițe multe roiau în jurul lui. Leanca, deși vedea ceva, deși se petreceau în fața ei scene necuviincioase, trebuia să nu le vadă, ba o formase Nicolae să aibă cuvinte frumoase despre lelițele lui. Chiar îi făcea un deliciu s-o întrebe pe Leanca:

– Ce zici, Ilencuțo, de Zinca lui Todea?

– Bre, omule, n-o vezi mata ce brujbe are în obraji? Cât este de chipeșă, mai s-o iei în brațe!

Nicolae zâmbea de satisfacție la zbunguiala pe care o provoca din străfundurile ființei lui, fără să regrete ceva. Socotea că i se cuvine așa ceva. Că este dreptul lui. Lelițele știau că Ilencuța nu are nicio putere asupra bărbatului ei, că este un element de gospodărie ca oricare altul, necesar, acolo. Poate și de aceea Nicolae nu a avut cu ea decât un copil, o fată, Floarea, martoră fără voie la o viață destrăbălată între tată și mamă, între soț și soție. Cum va fi învățat Floarea despre starea ei de femeie, ce va fi învățat despre rosturile ei de soție și de mamă, care a fost esența inițierilor ei în viața de familie se vor vedea mai târziu, când va deveni soție și mamă...

Copil fiind, Floarea trăia clipele copilăriei și ale adolescenței osândită să vadă urâtul, brutalitatea, să simtă călcâiul bărbatului pe trupul femeii, pe sufletul ei, să cunoască decăderea soției în cele mai negândite josnice situații...

Leanca, mama ei, în mod normal trebuia să-i fie dragă; era ființa care a adus-o pe lume, care i-a dat lapte din sânul ei cald și a legănat-o pe brațele ei de catifea. Dar Leanca nu a fost iubită, nici măcar înțeleasă, parcă nici n-a făcut parte din familia Floarei. Floarea, unicul copil al lui Nicolae și al Leancăi Sora, s-a înălțat într-o sălbăticie și izolare în care au aruncat-o părinții: necugetatul tată, Nicolae și firava Leanca. Firavă la trup, firavă și psihic, a fost supusă ca un copil neștiutor, într-o nevoie născută. Posibil că a purtat și ea germeni degenerați. Păi cum să crești tu, Floare, alături de un tată autoritar, crunt, neînduplecat și insensibil la suferințele mamei tale? Cum să nu simți durere în suflet la viața ei de chin, la nefericirea ei?

Floarea, copilă și mai apoi adolescentă, nu se cutremura când tatăl ei o alunga din casă pe firava Leanca în nopți de toamnă, de primăvară, vară sau iarnă. Vara și toamna până mai târziu, se putea dormi în podul grajdului, în ieslea oilor plecate

la munte, sub copacii din grădinile vecine sau pe rafturile din magazia de mere. Dar iarna și în timpuria primăvară? Hainul de Nicolae știa că o să doarmă în fân, în camerele celelalte, în magazii și de aceea le încuia pe toate, lăsând-o pe prizărita Leanca sub cerul liber. Știți ce făcea biata femeie? Pare de domeniul fantasticului, dar e adevăr gol-goluț, povestit cu cinism de fiica ei, Floarea, având în glas și pe față parcă și o desfătare: în curtea și în grădinile ce erau totuna, însumând cinci pogoane la un loc, în care se lăfăiau casa și acareturile lui Nicolae Sora, se aflau pomi de toate neamurile, peri falnici, nuci, meri creștești sau prescurați cu ramuri groase, gutui și cireși crengoși. Leanca își alegea, nu de două ori la rând, unul din acești pomi. Își lua cu ea betele, se urca și se lega între două ramuri în așa fel încât să nu cadă în vreo parte atunci când somnul o copleșea.

Având atâta avere, carnea de curcan, de porc, de vită sau de gâscă (cârduri de găște se zbenguiau în bulboanele pârâului care trecea la doi pași de grădinile lui Sora) păstrată în oale de pământ de câte zece ocale, în magazii sau în podul casei, nu se sfârșea. Și slugilor care forfoteau zilnic în ograda lor le da câte o masă. Tot micuța Leanca le pregătea prânzul.

Seara însă, în cuhnia lor, destul de des Floarea asista la scene necruțătoare, crâncene, petrecute între părinții ei. Nicolae, despot și dominator absolut, se așeza la masa rotundă cu trei picioare și, nerăbdător, își exprima liber orice gând:

– Leanco, adă mai întâi varza călită în seu de berbec. Vezi să nu mă frigă! Să fie potrivit de caldă!

– Da, omule, mata nu vezi că și mămăliga aburește, am învelit-o cu ștergarul. Cu ce vrei să mănânci varza?

– Cu mușchi de gâscă... Dar, ia spune-mi, cum ți se pare Maria lui Zbengu?

Leanca, cu instinctul de supraviețuire mereu treaz și dirijată de soțul ei, răspundea trebăluind cu mâncarea:

– Doamne, ce femeie! Bună la toate, curată, gospodină, mândră în îmbrăcăminte, cu ia înflorată în galben care-i sugrumă țâțele și mijlocelul strâns în betele cu râuri, e ca năluca din iazul nostru din grădină. Cred că și matale îți place...

– Sigur, n-ai văzut cum își aruncă ochii? Dar, ia povestește-mi și de Lina lui Grancea...

Fărăma de femeie se supunea și inventa calități ale Linei pe care Nicolae al ei nu le-ar fi văzut și la auzul cărora zâmbea satisfăcut.

Nicolae, îmbuibat de-ajuns, adăugându-și și un pahar de vin din via sa cățărată în perii și cireșii de lângă casă, se tolănea în patul din cuhnie, își lua nuielușa de alun, curățată de coajă, păstrată la locul ei de pe perete, în două cuie bătute în așa fel ca mâna lui să poată apuca rapid smiceaua și se amuza cu Leanca, biciuind-o mângâietor pe spate, pe fese, peste picioare sau peste sâni:

– Hai, nevastă, mai spune ce mai știi de Lina... Zâmbind răutăcios, o obligă să-i povestească despre amantele sale nenumărate, dorite bolnav de acest bărbat care, deși nu suferea de priapism, se considera stăpân absolut într-o „țară” peste care domina după gusturile sale. Nu avea teamă de Dumnezeu. Nu era bisericos.

V

Floarea Sora, mama Norei

Floarea a crescut în acest mediu. Aici s-a format ca femeie, căci nu a urmat nicio școală în afara celor cinci clase din comună. Gospodăria lui Nicolae Sora era izolată, așezată la marginea satului, pe un deal ce o apăra de năboiul pârâului care se înfuria mai la orice ploaie și lua cu el cioate, garduri, căpițe de fân, lemne. Unicul lor copil, Floarea, s-a înălțat în această izolare. Singurică se juca printre miei și viței, printre brusturi și măcriș în fânețele dimprejur, prin băltoace sau prin noiunile de zăpadă. Copii de vârsta ei nu erau prin apropiere. Cea mai apropiată casă era la 400 de m. mai la vale.

Norocul lor, al Leancăi și al Floarei (dacă a fost noroc) s-a ivit cu moartea prematură a lui Nicolae petrecută în 1912. Pentru Leanca a fost, oricum, o eliberare. Nu știm cât s-a bucurat sau, mai degrabă, cât i-au lipsit Floarei năstrușniciile tatălui ei. Sigur este că Floarea a luat în ființa ei, în conduita ei, în atitudinile ei, în gândirea ei, „modelul” Nicolae Sora.

Părinții, Nicolae și Leanca, o lăsa de multe ori pe Floarea în gospodărie să supravegheze păsările, miei din ceairul imens, de pe malul pârâului care creșteau amestecați cu turma de porci, vițeluși. Se întâmpla ca vreun mieluț mai costeliv să fie sfâșiat de porci. Cu o beldie de alun în mână, fetișcana alunga porcii de lângă leșul mielului, întărâtați de sângele cald, apuca mieluțul de piciorul din spate și-l târa lângă poarta ceairului. Se repede în bucătărie, apucă un cuțit de înjunghiat din cutia mesei, revine și taie gâtul animalului agonizând, fără să se vadă pe fața ei vreo crispăre. Îl ciopârțea apoi în așa fel, încât să nu pară urmă de cuțit și-l dosea de câini și de pisici în povarnă. Seara, când

soseau părinții de la muncă, le arăta isprava porcilor, nepomenind nimic de propria-i intervenție. Nicolae se mai închiindora a neîncredere la Floarea, fără a spune ceva.

Altădată, un vițel a scăpat piciorul fraged sub rădăcina ieșită la suprafață, a unui nuc aflat în obor, frângându-și-l o dată de la chișiță și a doua oară de la genunchi. Ce să facă Floarea? A luat un par și a burdușit vițelul până nu a mai mișcat, lăsându-l așa, cu piciorul sub rădăcină.

– Ce s-a făcut cu vițelul ăsta, fata mea? întreba Nicolae cu oarecare nedumerire și neîncredere privind scena ce i se înfățișa.

– Să știi! Eram în luncă. Au rupt, acolo, vacile cătina din gard și m-am tot căznit să-l repar. Când am venit, vițelul era deja mort, cu piciorul rupt și cu capul tescuit din cauza zbaterii. Ce era să mai fac? L-am lăsat să-l vezi și dumneata... Așa pățesc cei neastâmpărați!

N-avea milă, nu simțea vreo compasiune pentru oameni sau pentru animale, ba chiar se bucura de suferința altora. Avea o satisfacție pe care o trăia emoțional, inventând porecle oamenilor: „Gingie-Acră”, „Ghezure”, „Falfan”, „Botoașa” ș.a. „Gingie-Acră” era un vecin al ei, salariat la primărie, pârâcios, slugarnic, te lăuda în față, te lungea, dar în spate te băga în lături, cu gura lui anatomică total știrbă, văzându-i-se numai gingiile. „Falfan” închipuia un tânăr scund, cu părul lins, care purta un pardesiu lung, până la bocanci și larg, fâlfâind la pașii lui exagerat de mari. „Ghezurele” era o lele de la țară, cu o față mereu încrunțată, cu ochii verzi, aproape decolorați, ce sta pe după poartă pândind cât era ziua de mare pe oricine trecea pe drum, ca apoi să-l ia în târbacă.

Ajungând să-și întemeieze o familie, Floarea nu și-a schimbat comportamentul. A rămas același suflet negru, insensibil la freamătul vieții din jur, a rămas cum a fost în copilărie. Nu iubea pe nimeni și nimic. Searbădă, incoloră i-a fost existența. Nu se înfiora de roșul aprins al „sângelui-

voinicului”, văzut în fiecare vară pe fânețele întinse, de albastrul pur al cicorii, de galbenul lucios al „unțișorului” sau de violetul catifelat al „garofițelor-de-câmp”. Nu-i vibra sufletul la glasul păsărilor din pădurea ce domina spatele casei și al grajdurilor și nici la pădurile de toamnă îmbrăcând straie ruginii, străfulgerate, ici-acolo, de violet, de galben sau de roșul cireșilor sălbatici, dar nici la atmosfera de basm a nopților senine de iarnă care agață scânteii de argint de bolta înaltă și albastră a cerului imens.

La ani distanță, deși în vârstă și având noră și ginere, Floarea nu s-a schimbat. A rămas neînduplecată, flegmatică și sadică.

Într-o zi de iarnă geroasă, cu zăpadă de o jumătate de metru, Ioana, noră-sa, vine pe la soacră. Floarea era singură. Ghiță, omul ei, plecase la pădure să tragă niște bușteni. Ioana o găsește înfuriată și congestionată, ținând de capătul unei sârme o pisică spânzurând la celălalt capăt. Era motanul casei, Negrilă.

– Ce faci, mamă, ce-ai pățit? Ce s-a întâmplat?

– Uită-te, tu, ce mi-a făcut strigoii!

– Văd că dumneata îi faci ceva. Dar, ce zici că ți-a făcut „strigoii” ăsta?

– L-am prins la oala cu mușchi, în pod. O trăsese într-o rână cu labelle lui vânjoase și se înfrupta liniștit cu bucățile scaldate în untură.

– Nu a fugit? N-o fi stat încremenit să-l prinzi și să-și ceară iertare, galeș!

– Ei, și tu! Cum să stea spăsită o pisică surprinsă asupra faptului?... A zbughit-o...

– Păi, cum de este acum în spânzurătoare?

– Știe Floarea ce să facă... Nu cunosc eu melicul lor? Nu l-am certat pe loc. N-am zis nimic. Numai în gând mi-am șoptit: „Îți viu eu de hac, harapule!”. S-a dus în ale lui. Peste vreo trei ore l-am chemat cu vocea mea blândă, prefăcută la o porție de brânză de burduf și l-am prins de ceafă, încingându-l cu sârma

pregătită din timp. Și am strâns și, uite, strâng și acum strigoii care mi-a tăvălit oala cu cârnați și mușchi.

Cotoiul era deja în agonie, abia mișcându-și, pe rând, câte o lăbuță. În fața Ioanei, încremenită la această scenă, mută și fără vreo reacție, soacra atârână de craca gutuiului din curte nefericitul motan. L-a lăsat acolo în ger și suferință...

Ioana, așa „de-al dracului” (nu se împăca nicicum cu soacra) a trecut a treia zi pe-acolo și a găsit pe bitul motan tot spânzurat, agonizând, mișcând arar, cu slabe tresăriri din lăbuțe.

– De ce nu i-ai luat viața repede, mamă?

– Satana!? Satana să se chinuie! Nu e milă pentru el; el a avut milă pentru mine când a mâncat mușchii?

Răsad din Nicolae, zăbăucul neamului Sora, Floarea a devenit precum tatăl ei, Nicolae. Așa a crescut, fără ocrotire, în singurătate, doar cu sălbăticiunile și buruienele și întunericul și tăcerile din ea. A înțeles de la Nicolae că orice ești, femeie sau bărbat, poți deține forța, poți stăpâni prin voință, poți înlătura frica. Poți să fii tu cel puternic. Ce încântare e să ai pe toți sub ascultare, să faci ce vrei tu, să nu te domine nimeni, să nu urmezi părerile cuiva... Tu îți ești stăpân! Și stăpână a rămas după moartea tatălui ei. Energică și pricepută a luat conducerea gospodăriei cu destulă avere. O ajuta și firava Leanca, mama ei. Îl aștepta pe chipeșul Ghiță să-l ia de bărbat.

VI

Ghiță Roșu, tatăl Norei

Ghiță Roșu a fost alesul Floarei dintre toți flăcăii din Subdealuri. Când s-au cunoscut la horă, ea avea 12 ani, iar el 20 de ani și aștepta să fie chemat la oaste. Florica se ridicase înaltă și suplă, cu codițe lungi lăsate pe spatele drept, trasându-i făptura într-o simetrie aproape de ideal: picioare, bazin, tors, gât și cap. O codană de munte sănătoasă, voinică, cu obraji rotunzi și fragezi, cu ochii pătrunzători ce dau energie feței și un nas armonizat cu chipul ei, de să-l săruți, strângându-l în palme. Pentru că era dezvoltată și frumoasă și singură la părinți, a fost „scoasă la horă” la 12 ani.

Ghiță era un flăcău care depășea cu un cap toată hora, ținută fie în salon, când era vreme rea, fie în poiană. Înalt, dar proporționat în toată alcătuirea sa, ca o ființă binecuvântată de Dumnezeu, cu picioare lungi, într-un echilibru matematic între gambe, coapse și tors, domina totul. Măinile lungi și subțirele aveau dansul lor de comunicare și de atracție. Gâtul lung susținea un cap de o formă simetrică, dată, în special, de mustața densă, bine conturată și împărțită egal de despicătura buzei superioare, acoperind perfect distanța până la pomeții obrazilor și răsucită cu sfârțul în sus, și având clar aspectul unei acolade centrate la baza nasului. Alcătuirea sa fizică stârnea admirația mamelor cu fete, a fetelor înseși, a gospodariilor, fiindcă și purtarea lui era de admirat. Flăcăii de-un leat sau mai mari sau mai mici nu-l invidiau, nu-i căutau gâlceavă, îi căutau apropierea. Ghiță vorbea domol, cu glas mlădiat, mereu cu un sfat, mereu cu o glumă și cu acea expresie de sinceritate și seninătate a feței lui rotunde.

Floarea, în sălbăticia dar și în adolescența ei năvalnică, s-a înfiorat de statura lui Ghiță, de lumina ochilor lui calzi, de expresia feței lui punctată de acea mustață unică.

În timpul unei „sârbe” în care s-a prins repede și agil în dreapta lui ca alta să nu aibă timp să-i ia locul, i-a șoptit:

– Ghiță, după „sârbă” vreau să-ți spun ceva. Mata vrei să mă asculți?

– De ce nu, Florică!

Au ieșit în curtea hanului.

Florica era toată un arc. Ghiță, flăcău domol, aștepta vorbele ei.

– Bădie, eu sunt o copilă, dar am atâta minte să vorbesc ce trebuie și să spun ceea ce simt. Mata ești mai mare...

Un plâns ușor o cuprinse. Continuă:

– Știu că pleci la oaste. Eu te aștept, a adăugat ea încolăcindu-se ca o iederă pe trupul flăcăului. Te aștept ca pe un răsărit de soare. Te voi aștepta cum așteaptă roua sărutul soarelui.

– Florică, tu nu știi ce dar mi-ai făcut acum, când voi părăsi satul, oamenii, șezătorile, horele. Nădejdi îmi dai. Forță să îndur tot ce voi întâmpina în armată. Despre viața de soldat se transmit multe de la un flăcău la altul, de la un leat la altul. Și se transmit lucruri înfiorătoare, urâte. Acum, în această duminică, îți jur credință veșnică. Am pentru cine să lupt, să îndur tot ce viața de ostaș îmi va oferi.

Așteptând ordinul de chemare la oaste, Ghiță mergea în fiecare seară la pârleazul Floricăi unde se întâlneau și-și spuneau vorbe de iubire, jurându-și credință până la moarte, anticipând parcă viitoarele evenimente...

VII

Florea Roșu, străbunicul Norei (2)

Ghiță Roșu s-a născut în anul 1890 în familia lui Florea Roșu. Acest Florea venea din familia numită tot Florea Roșu. Obiceiul era ca unul din băieți să ducă mai departe și prenumele familiei. Așadar, bunicul lui Ghiță Roșu, Florea, se căsătorise cu una Neaga, fiică de moșneni din cei mai răsăriți în Subdealuri. Și el era tot fiu de moșneni dar din aceia scăpătați, din cauza neglijenței lor. La el cauza a fost viața dezordonată pe care a dus-o. Delăsător, dedat lenei și molatic, dar dedat și vieții libere, a dus în jos gospodăria lor. Se pare că blesteme grele au căzut peste familia lui și a celor ce le-au urmat.

Bunicul lui Ghiță, Florea Roșu, născut în 1835, a avut cu Neaga șase copii: patru fete și doi băieți. Despre ei nu se știe decât că au avut destine dramatice: două fete s-au stins în floarea vieții, una la 10 ani, cealaltă tot la zece ani. 10 era un prag imposibil de trecut pentru ele. Celelalte două fete și-au întemeiat familii care s-au dovedit fără șansă; familii șubrede, măcinate de ftizie și duse în cimitir devreme, cu copiii cu tot. Fiecare copil al surorilor murea tot la 4 ani, alt prag fatal. Cu fața de ceară, cu pomeții obrajilor trași, cu ochii duși în fundul orbitelor de unde venea o privire tulbure, secătuită, cu brațele atârând pe lângă un corp scheletic, fiecare copil se sfârșea într-o liniște tristă, când mergea pe al patrulea an. Așa s-au stins copilașii, iar oamenii îi căinau și îi ocoleau să nu-i contamineze cu blestemele lor. Când n-au mai avut niciun copil pentru care să se zbată, părinții au terminat ușor cu viața. Casele lor au rămas pustii și repede s-au ruinat. Pluguri au trecut peste ele și nici ca să-și mai înalțe altcineva gospodăria pe aceste terenuri. Se fereau de ele ca de ciumă.

Băiatul mai mare, Arsene, a avut parte și el de rele ursitoare, căci s-a născut cu un gheb destul de pronunțat și cu o față diformă, hâdă chiar, altoite pe un trup micuț, susținut de picioare fusiforme și aplecat mereu în față parcă de greutatea unor brațe, inestetic de lungi, care se terminau în palmele butucănoase și late.

A crescut în umilința oamenilor.

– Băi Arsene, mai dă și tu jos tăbârca aia din spate, nu vezi că te-a cocoșat de tot?!

– Ce-ai, bre, cu mine? Lasă-mă așa, cum sunt, răspundea el cu vorbele-i peltice și șuierate printre buzele cărnăoase.

S-a însurat cu o femeie dintr-un sat vecin, o lălăie cu o baniță de cap așezată pe un țaruș de trup, pe care o chema Rița.

Rița i-a născut doi copii: o fată și un băiat. Băiatul, Niță, era un Quasimodo în miniatură. Pitic și pocit, trăind mai mult printre caprele tatălui său, n-a putut duce viața decât până la 8 ani. Pe un copil, lumea îl plânge spre cimitir cu mare durere, cu strângere de inimă, cu lacrimi reale pe fețele mute. Sinceritatea oamenilor la înmormântarea lui Niță a fost deplină: „Doamne, bine că l-ai luat la tine și l-ai scăpat de povară!”. Fata, botezată de Arsene și Rița cu un nume țipător și „șâțâit” i-au zis Șuța. Cum putea fi Șuța o zână? Așa o visau părinții, dar a venit pe lume tot o pocitanie bolnăvicioasă. Au suferit mult. Durerea era surdă! Amar le-a fost traiul, căci și fata lor s-a mutat în cimitir la vârsta de 7 ani.

Ce-i mai susținea în viață pe Rița și pe Arsene Florea? Nimic. Voința secătuisese în trupurile lor slufite. Suferințele lor sufletești nu mai puteau susține lutul plăsmuit de un Dumnezeu nedrept sau (știm noi?) de un Dumnezeu care a plătit datorii vechi...

Așa se face că din familia primului Florea Roșu, bunicul lui Ghiță Roșu, a rămas doar al doilea Florea Roșu, care va fi tatăl lui Ghiță Roșu.

VIII

Florea Roșu – bunicul

Acest al doilea Florea Roșu a crescut frumos, adunându-se în el, parcă, toată sănătatea și pofta de viață de la cele patru surori și de la fratele lui, mutați cu toții în cimitir.

Florică, alintat astfel de ai săi și de săteni, s-a dovedit zburdalnic în toată copilăria de care s-a bucurat.

Aveau o casă destul de mare și arătoasă, cu camere spațioase, boierești, construită pe un teren de două pogoane din lunca pârâului Delușor. Aveau deschidere la drumul principal al satului și în cealaltă parte, la prundul gârlei. Dincolo de gârlă, pe partea stângă a cursului apei, se întindeau codrii de fag, bătrâni, de-o vârstă cu satul. Subdelurenii așa i-au pomenit, ocupând spinările dealurilor, sunând la adieri de vânt și vuind la vânturile tăioase. Pe fața dinspre miazăzi a fiecărui deal, mâna miloasă a Firii a modelat poiene înSORITE pe care oamenii le-au numit „Poduri”. Pe aceste terenuri plane, dar și cu o mică înclinare, pe vremurile acelea sătenii cultivau grâu și in. Așa le-au și numit: „Podul cu Grâu”, care era cel mai întins (era, căci în ultimii patruzeci de ani, mai marii județului au împădurit cu salcâm și pin acest „pod”) și „Podul cu Inuri”. Ce interesant toponim „...cu inuri”, nu „...cu in”! Cât era ziuica de mare, pe aici își petrecea Florică timpul. Ieșea dimineața pe porțița dinspre gârlă și mai venea pe seară. Mamă-sa, lelea Neaga, se bucura că el era zburdalnicul familiei, că nu era precum ceilalți copii ai ei, gălbejiți și molateci, fără vlagă, nepăsători la jocurile copilăriei.

Când i-a sosit vremea școlăriei, l-au dus la învățătură, iar tatăl său și mama, Neaga, tare se mândreau cu el. Florică era primul în clasa lui, dobândindu-și astfel un loc de frunte printre

flăcăi. La horă era vesel și-și arăta ușurința cu care dansa. La clăci și la șezători era pus pe șotii nerăutăcioase, inventa jocuri atrăgătoare și se dovedea un apreciat povestitor.

Ajunsesese cunoscut de tot satul, fapt pentru care boierul l-a chemat la curte și l-a angajat pădurar al său. Atât de conștiincios a fost și atât de corect se purta și față de săteni, încât pădurar a rămas până la bătrânețe.

Dar, fiindcă de mic umbla singuratic și fiindcă, mai apoi cutreiera pădurile pe potecile pitite printre copaci doar în tovărășia baltagului și a cornului din care suna din când în când trezind sihăstriile, a simțit că arcanele pădurii nu vor putea spune vreodată ce face el, cu cine se întâlnește, cum își petrece vremea. Și așa a ajuns ca lui Florică să-i scape pe după copaci sau prin luminișuri fantasme cu baticuri galbene sau roșii ori cu codițe în care se împleteau albăstrele sau garofițe. Pentru darurile lui vizibile în comportament, în vorbele blânde, în vocea lui caldă, dar și pentru că avea o meserie sigură și frumoasă, fetele îi căutau atenția. Florică nu refuza niciuna. Fiecare avea farmecul ei.

Până la urmă a ales, căci Jana s-a dovedit a fi nu numai zveltă și arătoasă, frumoasă, dar și femeie de casă, calmă, înțelegătoare, tolerantă cu viața destul de liberă a soțului ei, Florică. Și ea și tot satul știau culcușurile lui, vādanele la care înnopta, femeile nărăvite la care trăgea când nu le erau bărbații acasă.

Dacă până să se însoare oamenii îl lăudau, îl stimau, respectându-l pentru firea sa deschisă și pentru ceea ce era el în toată comportarea, acum îl salutau numai pentru că se loveau de meseria lui, uneori erau la mâna lui, să-i ierte pentru o uscătură luată din pădure, pentru un prepeleac, pentru câte un snop de păuze. Dar nu-i mai căutau tovărășia. Îl cam ocoleau și el își da seama de ce făceau ei așa, nărăvise într-atât, încât nu mai avea nici cea mai mică intenție de a se feri.

Jana, din femeia plină de viață și numai zâmbet, gospodină silitoare, învărtindu-se într-un picior, a devenit greoaie în

treburile casei, delăsătoare. Se vestejea văzând cu ochii și tot se afunda în nepăsare și față de sine, și față de ai casei, și față de săteni. În șapte ani de la măritiș i-a făcut lui Florea patru copii: 3 băieți, Ion, Ghiță și Petre și o fată, Maria. Bărbatul fiind dus mereu la pădure, biata Jana se zbătea singură și cu copiii și cu gospodăria, căci aveau, la început, vacă, porci, oi, păsări. A dus ea greul cât a putut, apoi n-au mai ținut animale. Grajdurile s-au dărăpănat, gardurile au putrezit, așa încât Florea Roșu nu mai avea bătătură și nici oboare pentru vite și nici ceair spre gărlă. Casa lor arătoasă pe afară, boierească, se ivea stingheră în mijlocul celor două pogoane. În jurul ei era hulnie. Niciun pom nu-și arunca umbra pe pământ. Părea o casă în părăginire. De n-ar fi fost casa, și ea în dărăpănare, ai fi zis că aici e cu adevărat un maidan. Sătenii treceau zorind în dreptul locului și nu-și aruncau privirile, zicându-și că pe aici băntuie nagode. În partea din față, au crescut buruienile în amestec cu iarba din floare de fân. Doar în spatele casei până la malul apei, săpau și puneau brazde, cartofi și ceva porumb, dar și acestea păreau crescute pe un maidan.

Asta s-a petrecut și pentru faptul că Jana se înstrăinase, moartea succesivă a trei copii din patru câți avea, o pustiise și îi spulberase toate credințele: credința în Bine, credința în Oameni, credința în Viață, credința în Bărbat, credința în Dumnezeu. Traiul în casa lui Florea Roșu a fost devastator. Ființa ei delicată abia pâlpâia în casa aceea mare și întunecoasă, cu camere înalte, friguroase, cu ferestre mici și cu zăbrele care să-i protejeze împotriva hoților. În nopțile de toamnă cu ploii mărunte și reci, cu neguri dese, Janei i se părea că staffiile băntuie prin podul casei, pe la ferestre sau prin camere. Se chircea în pat, sub straiul gros de lână seină, strângându-l în brațe pe singurul copil ce-i rămăsese, Ghiță. Uneori reînvia împrejurarea în care i-a murit fiecare copil. Câteodată, ziua sau seara, rămânea împietrită, privind fix înainte, cu ochi stinși, neclintiți, deslușind năluci. Vedeă aievea cum a murit mai întâi

Ion, băiatul cel mare. Avea șapte ani doar. Era un îngerăș. Ghiță, cel de al doilea copil al lor era de cinci ani. Jana se vedea stând pe scăunelul rotund, în trei picioare și torcând un caiet din in, în timp ce Maria, singura lor fată, acum de trei ani, se juca cu un ghemotoc de lână legat cu o cârpșoară albă, închipuind a fi un cap îmbrobodit al unei păpuși. Femeia torcea și privea, din când în când, la coșul din nuiete în care dormea pușorul ei cel mai mic, Petre, care număra numai zece luni. (Coșul era asemenea unei copăi, împletit special de rudarii din satul de peste cele două dealuri, ca oamenii să culce copiii în el. Pe atunci, în camera în care se locuia, în tavan erau prinse de grinzi două inele. De aceste inele se legau sfori cu care se atârna coșul. Acolo dormeau copiii; cei ai casei, în special mamele, îl balansau ușor, făcând și alteceva prin casă până când coșul își oprea oscilațiile sau perioada se micșora, apoi îl împingeau din nou spre legănare). Gânduri felurite îi brăzdau fruntea, iar sufletul era plumb și o apăsa acolo în stomac sau lângă inimă, în capul pieptului. Ion și Ghiță se jucau prin bătătura largă, neîngrădită. Liniștea este spartă deodată de glasul țipător al lui Ghiță:

– Mamăăă! Mamăăăă!!

Izbește ușa de perete, intră în cameră și, cu spaimă, atât mai adaugă:

– Ion...

Jana sare speriată, tremurând de rele prevestiri:

– Ce-i, mamă, cu Ion?

Ghiță doar atât poate face, să rămână cu mâna întinsă, arătând spre bătătură.

Femeia uită de toate și se năpustește afară, urmată de Ghiță și de Maria. Lângă butucul pe care crăpau sau tăiau lemne mai erau câteva brațe grămădite, scurtate pentru sobă. Peste ele zăcea Ion cu fața în jos, iar sfori de sânge ieșeau de sub el încă mișcându-se ca niște șerpi leneși. Sărmana mamă, mai are putere de a-l întoarce pe Ionică al ei, îngerășul, cum îi spunea și, înspăimântată și cu ochii bulbucați, privește trupșorul însângerat

având mâna dreaptă înțepenită pe mânerul custurei a cărei lamă stătea înfiptă în dreptul micuței inimi.

– Dumnezeuulee, de ceeee, de ce tocmai mie îmi aduci năpastă? Veniți, săriiți oameni buuuni!

Cade apoi, moale ca o vită lovită năpraznic între coarne. Ghiță și Măriuca rămân nemișcați, cu mânuțele astupându-și gura și cu șiroaie de lacrimi alunecând bogat peste aceste mânuțe.

Tabloul static, având în centru cele patru ființe, este cutremurător. Suspine adânci ridicau piepturile celor doi micuți care priveau îngroziți la trupul însângerat al frățiorului lor și la mama leșinată ținându-și în neștire brațul peste copilul mort.

Țipătul tăios al Janei a adunat, mai întâi, vecinii cei mai apropiați, apoi pe ceilalți, vestea cuprinzând întregul sat.

Când a venit spre seară acasă, Florea-pădurarul n-a fost prea surprins, căci aflase la intrarea în sat, pe poteca dinspre Plaiul Lupului, drama copilului lor.

Atât a intuit Florea, că o mână pedepsitoare îl va lovi, îl va mai lovi așa cum a procedat și cu tatăl său luându-i, pe rând, cele patru fetițe și dându-i un băiat ghebos, pocit la față, pe Arsene.

„Ce să aibă Dumnezeu cu noi?” se întreba, de aici înainte, Florea. „Am crezut că Dumnezeu e bun și m-a ales pe mine, dintre toți ai mei, să mă ocrotească, să-mi lase familia întreagă. Și uite, doar după opt ani de la căsătorie, nagode nebănuite se abat și asupra mea, precum s-au năpustit în nemilă asupra familiei tatălui meu...”

Se considera scos din socotelile pe care Tatăl Ceresc le avea cu celălalt Florea Roșu. Pentru că pe el bunele Ursitoare l-au făcut frumos, deștept, i-au dat o femeie delicată, chipeșă și bună și patru copii sănătoși, viori ce-i însoreau viața prin glăscioarele lor și prin născocirea a fel de fel de jocuri...

„Te rog, Doamne al nostru, Atotputernicule, oprește aici năpăstuirea!”

Însă Florea nu-și lăsa năvălirea și nici calea bisericii nu luă. Jana își vizita, în cimitir, copilașul lor drag, și și-l închipuia acolo sus, îngeraș. Plecase de aici jucându-se cu Ghiță, alergând prin bătătură, având în mână custura aia blestemată care, atunci când Ionică s-a împiedicat în lemne, și-a găsit loc tocmai în inimioara lui. Așa i-a povestit Ghiță mamei sale, și ea celorlalți...

Ghiță a devenit însingurat. Deși numai de cinci ani, scena morții frățiorului l-a însemnat dur și definitiv. A crescut tăcut și retras. Mi-l aduc aminte, ca socru al meu, povestindu-mi acest fapt însângerat și cutremurându-se la ceea ce a îndurat bunicul lui, primul Florea Roșu, care și-a îngropat patru copii, la celelalte blesteme ce au picat pe unchiul lui, Arsene, la moartea verilor lui, Niță și Șuța. Câte a întâmpinat, chiar de copil! Mai avea să fie de față la moartea sorei sale Maria și a fratelui celui mai mic, Petre și, mai apoi, la plecarea scumpei sale mame.

Maria s-a sfârșit copilă, la un an după Ion. Tatăl, mereu plecat prin codri, nu avea nicio preocupare pentru copiii lui. Mama, în pustietatea vieții pe care Soarta i-a hărăzit-o, trebăluia absentă prin casa asta mare, neguroasă, rece și înfiorător de pustie. Ca și inima ei încă tânără! Ce știa Jana? Că a fost frumoasă? Că l-a iubit pe Florică? Și-amintea de hora satului, de glumele băieților, de bucuria „datului în dulap” în zilele Paștelui, de „strigatul pe muchie” în seara de Lăsatul Secului... Dar nu simțea nicio emoție... Nimic... Ceață îi era în suflet, ceață și în mintea oarecum tulburată. Copiii ei creșteau în această schimmnicie, singuri, lăsați în grija lui Dumnezeu. Care Dumnezeu?

Ca și frații ei, zburdalnică și liberă de orice opreliște, într-una din zile Maria se urcă în podul casei. Gura podului se închidea cu un oblon care, din pricina șoarecilor ce mișunau pe acolo, era mai mult ridicat, ca pisicile să poată intra oricând. Maria aude chematul plângăcios al pisoifului ei iubit, Tărcatul. Unde se afla Tărcatul? Tocmai în pod. Iute se cățără pe scara din tinda spațioasă și chemă motănelul care ținea între lăbuțe un șoarece.

O ruga pe Maria să vină să-i vadă isprava. Copila ajunge lângă Târcatul. El înghite pe loc prada, după care se linge pe botișor. Maria îl ia în brațe să-l coboare. Ajung la gura podului. Fata nu apucă să pună piciorul pe scară, că motănelul se zbate și o dezechilibrează, el fuge înapoi în pod, iar Maria cade în gol, venind cu capul în jos. Grumaz frânt... Moarte pe loc...

Altă jale! La niciun an de la moartea lui Ionică!

Presupuneri... Vorbele satului... Înfrigerări...

Blesteme?!!

Unde se vor opri? Asupra cui vor mai cădea? Până la ce generație?

Pe cine urmărea Năpasta?

Abia acum, rememorând, încerc să înțeleg „ce” mi-a zdrobit viața și „cum” viața mi-a fost devastată și „cine” mi-a spulberat viața de familie.

Nora purta în ea, în sângele ei distrugerea? Ea nu a clădit ceva în afara copiilor ei, zămisbind pe unul cu un bărbat, pe celălalt cu un al doilea bărbat. O altă Iasmină, de un alt soi, cu alt comportament, aidoma lui Puiu Faranga? Și ea, dorea purificarea sângelui bolnav, însă nu a putut rezista. Sângele bolnav a biruit. Sau, cumva, Destinul... Fiindcă și Petre, mezinul familiei Florea și Jana Roșu, s-a prăpăstuit absurd, în aceeași casă părăsită de binecuvântare și înfiorătoare ca aspect: cu prispă acoperită, susținută de stâlpi de stejar, numai din roșul copacului, legați între ei de un parmalâc din lemn de tei cioplit primitiv, dar cu aspect deosebit care încânta privirea.

Jana, rătăcită în gândurile ei, acum se simțea părăsită de iubitul tinereții sale, Florea, azi soțul ei, destinat a-i fi susținător, reazem. *Ea trăia vremea însingurării, a denaturării traiului în familie, a dezamăgirilor, a destrămării ei ca ființă.* Ce să mai facă ea în această casă imensă, ocolită și nu admirată de săteni, decât să se lase a trăi?

Jana nu mai era pentru ea. Jana nu mai era pentru Florea Roșu... *Jana nu mai era pentru nimeni...*

Jana era cu gândul în lumea îngerilor, lângă Maria și Ion. Fire de viață șubrede mai țineau făptura ei delicată. Așa că mezinul Petrică rămânea mai mult singur. Doar Ghiță îl însoțea uneori la gărlă, să se joace cu pietrele-lespezi, aruncate pieziș, încât să plutească pe pânda apei. Petre și pietre. Paronime destinate?

Piatră... Pietre... Petre...

Cum Ghiță a crescut, ajungând la vârsta școlarizării și cum firea sa îl făcea să stea mai mult în lumea de dinlăuntru lui, Petrică își făcea de joacă ori singur, ori cu cei trei băieți din vecini. Casele, pe atunci, se înșirau rare de o parte și de alta a drumului prăfuit. Vecinii erau la distanțe de câte 40-50 de metri de aceeași parte a drumului sau puteau fi și peste drum, pe cealaltă parte. „Subdealuri” se întindea numai în lungime, vreo doisprezece kilometri, și numai pe partea dreaptă a pârâului.

Urmărind cursul pârâului spre vărsare, pe partea dreaptă vezi șirul de dealuri înălțate vertical, ca niște pereți, arătându-și stratele de stânci din gresie, cutele căpătând aspectul unor corzi ale unei chitare imense. Pe lungimea celor doisprezece kilometri, șirul este străpuns numai în patru locuri de panglica pârâiașelor. Pe partea stângă, alt șir de dealuri râpoase și sterpe înspre amonte, împădurite în aval, străjuie valea. Pe această parte, spinările dealurilor sunt continue, căci nu sunt fierăstruite de niciun pârâiaș. Apa pârâului își duce undele mângâind poalele șirului de dealuri din stânga. Malul drept fiind mai înalt și sub forma unei lunci aici mai lată, dincolo mai strâmtă, a permis oamenilor să-și înalțe locuințele și acareturile. De te urci pe fruntea oricăruia dintre dealuri, ai tabloul satului ce ți se așterne în față în toată plenitudinea lui. De acolo, de sus, distingi clar patru trâmbe în copaia dintre dealuri: una este a caselor dinspre dealurile din dreapta, a doua este panglica drumului, a treia o formează casele dinspre pârâu, iar ultima este sfoara pârâului, cu o pantă înclinată cu 1 m la fiecare km. parcurs.

La gărlă își petrecea copilul de cinci anișori timpul. Ce să facă singur în curtea pustie și atât de mare? Fratele lui Petrică,

Ghiță, mergea la școală, fiind un copil sârguincios și ușor de cap. Învățătoarea îl iubea și-l numise monitor.

Petre și tovarășii lui se jucau cu pietricelele colorate pe care le găseau pe albie, făcându-le grămăjoare roșii, galbene, cafenii ori negricioase. Le transformau în tibișir, scriind cu ele pe lespezi liniuțe, cercuri sau desenând copaci, peștișori, case așa cum le percepe un copil. Alteori, se luau la întrecere care construiește cea mai frumoasă casă din piatră, împrejmuită tot cu zidulețe din piatră. Un alt joc al lor era „trasul cu tunul”. Ce era tunul? În anumite locuri din albia gârlei se găsește clisă. Udată, clisa se poate modela ușor, păstrându-și forma dată. Copiii modelau din clisă mici castronașe cu marginile drepte, puțin adunate spre fund și înalte de două degete. Marginile le lăsau mai groase. Fundul îl modelau subțire și mai umed. Luau castronașul în palma întinsă, înălțau mâna și, ochind mijlocul unei lespezi, trânteau puternic „tunul” cu gura deasupra lespezii. Izbitura puternică făcea ca aerul, cuprins în interior, să plesnească fundul subțire și să explodeze cu zgomot ca de armă.

În acea zi soarele se ridicase arzător pe cerul înalt și fără nicio fărâmə de norișor. Pământul dogorea, pietrele erau încinse, aerul vibra în vălurele de zăpușeală. Pe o asemenea vipie, apa râului și prundul ei devin ademenitoare. Petrică și tovarășii lui de joacă acolo s-au îndreptat. Scăldatul în ochiul de apă pe care pusese stăpânire, jocurile inventate, umbra aninilor de pe insulele prundului sau de pe malul din dreapta, dinspre sat, au dus să umble foarte repede acele ceasurilor, făcându-i să nu privească orizonturile. Ar fi observat că, înspre munții mai îndepărtați, cerul devenise negru, săgeți roșii brăzdându-l din ce în ce mai des. Fulgerăturile erau atât de îndepărtate, încât tunetele nu ajungeau la ei. Ploua tare la munte. De acolo porneau sforile de apă ale celor patru pâraiașe care se uneau în pârâul furios ce străbătea de-a lungul satul Subdealuri. Când ploua la munte, năboiul umplea jgheabul albiei din mal în mal, iar când veneau ploii din toate părțile,

inunda grădinile și gospodăriile dinspre gărlă. Arșița după-amiezii i-a toropit pe micuți. Însă Petrică se tot juca “de-a balaca”, înălțând stropi spre râpa la poalele căreia apa forma scâldătoarea, în vreme ce prietenii lui se tolăneau între anini, la umbră. Zgomotul plesnirii pânzei de luciu cu brațele acoperea deplin freamătul din jur. Petrică nu auzea altceva în afara plesnetelor pe care le producea. Îl fermecaseră ielele apelor de munte, că nu a auzit și nu a simțit vuietul nahlapilor înfiorători, al colcoșilor de apă turbure, ridicați de un metru, purtând în frunte clăbuci cu cioate, rădăcini, bușteni, ramuri, toate într-o rostogolire năpraznică, formând capete de balaur, cu spume în gurile lor hidoase, spurcate. Unda se prăvălea furioasă în fruntea puhoiului de ape care umplea albia dintr-un mal în celălalt. Puhoiul nebun se învârtejea, bufnind și urlând într-un imens tăvălug, năbuind cu iuțeală peste prundul încins de soarele dogoritor al după-amiezii. Petrică n-a mai avut timp să fugă din fața potopeniei. L-au strigat tovarășii lui, dar țipătul lor n-a putut învinge huietul apei dezlănțuite cumplit. Unda l-a aruncat nemilos în față, apoi a năvălit peste el, trântindu-l pe prund. Alte încolăciri de trâmbe l-au adus la suprafață, prietenii zărindu-i capul și o mână înălțată spre cer. Și iarăși colcoșii bezmetici dansau zmintiți cu trupușorul neajutorat, jucărie îmbrâncită, rostogolită, afundată și apoi ridicată la suprafață. Năpraznică a fost moartea lui Petrică. Inexplicabilă, magică; blestem picat de unde? Ca și moartea lui Ion și a Mariei! Micuții s-au dus unde e pace deplină, dar Jana, mama atât de crunt încercată?

Prietenii de joacă ai lui Petrică s-au năpustit cu țipete în curtea ei, spunându-i:

– Lele Jano, apele, apele din munți l-au luat pe Petrică!

– Sai, lele Jano, că l-au dus la vale...

Ca o nebună, mama și-a ridicat brațele spre cer, urlând:

– Doamne, unde ești Doamne! De ce? De ce eu, Dumnezeule? Dacă exiști, nu se poate să pedepsești oamenii! Dă-mi un fir de care să-mi atârן speranțele...

Năucă, își smulgea părul din cap. Ochii i se bulbucaseră...

– Lumeee! Oameni buuuni, săriți, săăăriiți! A țâșnit pe poartă și a luat-o pe drum, în jos, trezindu-se dintr-odată în mijlocul mulțimii bulucite. Sătenii, recunoscând vuietul apei dezlănțuite, s-au dus spre gârlă. Mama atâta mai spunea, printre lacrimile de foc:

– Gășiți-mi-l pe Petricăă! Pe Petrișoor aaal meeeeu!

Un grup de țărani mai tineri, destoinici a pornit pe mal, scotocind cu cârlige apa, urmărind învăluirile trâmbelor care scoteau la suprafață bușteni, crengi, răgălii, ca apoi să le tragă iarăși la fund, doar-doar v-or zări trupul copilului.

– Uite, acolo!

Tânărul din fruntea grupului, cu mâna întinsă, arătând spre scobitura unui mal unde apa nu mai curgea, ci forma un vârtej cu cercuri de spume cu surcele și bețișoare, zărise primul înecatul. Vârtejul rotea domol copilul a cărui cămășuță albă din în și cănepă plutea lărguță pe suprafața întunecată a apei.

L-au scos oamenii...

*
*   *
*

Încă un mort în familia celui de al doilea Florea Roșu. Iarăși bocet și năpastă, mormânt și durere pustiind sufletul mamei... Se mai împlinise un blestem plutind deasupra acestei gospodării!!

Nora, soția mea, a doua Iasmină pe care aveam s-o descopăr după 48 de ani de căsătorie, ar fi fost nepoata lui Petrișor, Ion și a Mariei. Doar Ghiță, tatăl Norei, a rămas în viață, martor al aprigelor întâmplări. Nora n-a înțeles nimic și nici n-ar putea să înțeleagă aceste de demult prăpădenii ale familiilor din care ea izvorăște...

IX

Ghiță Roșu

Pentru Ghiță Roșu, casa asta bântuită de rele năluci și deasupra căreia pluteau blesteme devenise și mai mare, și mai rece, și mai întunecată. Florea, tatăl lui, pleca zilnic în pădure. Dimineața devreme pleca și venea seara, pe înnoptat. Lua toporișca pe braț, de un umăr atârna traista cu carnetul de pădurar și cu de-ale gurii, de celălalt umăr își trecea nelipsitu-i corn de pădurar meșterit dintr-un superb corn de vacă și apuca drumurile pădurilor. Florea se mândrea cu acest corn și-și făcea simțită prezența, sunând dulce sau sinistru, după locul unde se găsea. Din văile adânci și răcoroase înălța spre coamele împădurite sunetele ce erau reluate, în cascade din ce în ce mai depărtate, până se stingeau. Și iar ducea la gură cornul cu muștiucul de alamă lucitoare și suna jucându-se cu ecourile ce se ondulau după spinările dealurilor. Când se afla pe culme, cornul își trimitea glasul molcom, știind că vibrațiile trec acum în linie dreaptă pe deasupra văilor.

Seara, deși se afla în casă, Ghiță îl simțea tot absent pe tatăl lui. Se sfia de el. Nu exista între ei acea atracție a fiului spre tată sau a tatălui către fiu. Sfială și tăcere se așterneau în odaie. Jana se topea din picioare. Sufletul cernit de pierderea copiilor, viața plicticoasă și zilnic în amărăciune au făcut din trupul ei o arătare. Până într-o zi când, istovită și fără cea mai mică poftă de a trăi, s-a așezat în pat, a bolit trei zile și s-a stins la numai 36 de ani, ca o lumânare la adierea vântului. Încă un blestem se împlinise, iar Ghiță trăia tot mai singur. Îi plăcea nespus la școală. Acolo simțea că orele, zilele curg îmbietor și-i readuc vraja copilăriei care fugise de mult timp, din casa lui. Școala se ținea în casa vecinului. Nu era, pe atunci, un local propriu al

școlii. Învățătoarea îi devenise ca o mamă. Îi știa lipsa dragostei părintești, fiindcă, la numai opt luni de la moartea mamei lui, Florea a adus în casă una din amantele sale, o femeie nemiloasă, indiferentă față de copil. Ghiță sta la școală și de dimineață, și după-amiază. Mergea doar să ia masa de prânz. A intrat la școală la zece ani, pentru că școala care exista în sat era foarte departe și nu avea cum s-o frecventeze. Când a luat ființă cea de a doua școală, împlinise zece ani. Era în 1900, în clasa I. A făcut cinci clase primare, până în 1905, absolvindu-le cu media cea mai mare. Deși avea 15 ani, de dragul învățaturii de carte, tot mai umbla la școală. Îmi povestea cu atâta lumină în ochii lui verzi și expresivi, de ziceam că ieri i s-au întâmplat toate! Avea dulceață în glasul modulat de emoții când își amintea de cărțile pe care doamna i le da să le citească.

Nu i s-au șters din memorie baladele, basmele citite, poeziile de la serbările școlare de pe atunci, de la începutul secolului al XX-lea; îmi spunea cum doamna îi aducea chiar reviste, cum ar fi: „Jurnalul țivil și cazon”, „Viața” – apărută sub redacția lui Al. Vlahuță – asta pentru că Vlahuță vizitase comuna pentru a scrie „România pitorească”. Știa și acum versurile lui D. Bolintineanu, înfățișând transhumanța păstorilor aromâni de la munte la șes: „Mumele, în glugi pe spate, / Poartă prunci cu păr bălai / Sau mioare / Lâncezioare, / Clopotele, legăname, / Sună depărtat pe plai.../”.

Dacă socrul meu, Ghiță Roșu, n-ar fi venit pe lume în această familie și ar fi fost dat la școli, mare om de omenie și sfințenie și de cultură ar fi devenit! Așa a rămas la studiul celor cinci clase, la lecturarea ocazională a cărților și revistelor. Și mă întreb acum, abia acum: **„De ce Nora, fiica lui, nu a moștenit de la el mai nimic? Cum de s-a format ea atât de falsă și dedată la plăceri carnale? Ce a moștenit în sângele ei de la bunii și străbunii ei?”**.

Ghiță Roșu a mai fost beneficiarul școlii până când a împlinit 17 ani, căci doamna a plecat și a venit învățător un

domn Alexandru T, cu care nu avea vreo cale de comunicare, acesta fiind un om închis, singuratic...

Ghiță și-a început viața de flăcăire la șezători, numite aici clăci. Clacă de curățat porumb, clacă de tors lână, clacă de scărmănat lână, clacă de tors fuioarele de in și cânepă. Și la horă. Horele se făceau la fiecare han. Erau, pe atunci, în sat vreo șapte hanuri cu cârciumi. Ghiță îmi povestea cu acea dulceață în glas, încât toată fața i se lumina, iar ochii jucau veseli la amintirea anilor frumoși, când, cei doi țigani – Vasile și Ion Bodârlău – primul cu vioara jupuită, dar sonoră, scoțând cele mai vioaie sunete, aici lungi, pe coarda „sol”, aici în triluri jucăușe pe coarda „la”, ca dintr-odată să urce pe „mi” în ritmul păstrat de țambalul celui alt. Umpleau salonul de melodii. „Noi, tinerii prindeam neastâmpăr în picioare. Dansul începea, de fiecare dată cu „hora” după care urmau, în ordine: „Sârba”, „Ciobănașul”, „Sârbeasca”, „Mânioasa”, „Ca la Breaza”, „Jianul”, „Chindia”, „Ațica”, „Sârba dogarilor”, „Hora Nuții”, „Petrișorul”, „Brăul” și se încheia cu „Hora în două părți”. Noi, flăcăii, începeam, prinzându-ne de mâini, la început patru-cinci. Fetele „noastre” se prindeau imediat în dreapta drăguțului ei, ca să nu aibă timp să i-o ia înainte alta. Pe măsură ce intrau în joc și alți flăcăi, prinzându-se în așa fel ca niciodată să nu despartă, în lanțul jocului, băiatul de fata din dreapta lui, se forma „roata” dansului din perechi ce se păstrau până când se terminau, de fiecare dată în aceeași ordine, toate cele paisprezece jocuri. Îmbujorați, dar fericiți, luam timpul de odihnă și pentru noi și pentru lăutari, după care, la chemarea viorii lui Bodârlău, o luam de la capăt, în aceeași ordine a dansurilor. Pe marginea cercului de joc stăteau mamele, mătușile, surorile fetelor care nu fuseseră „scoase la horă”. Pentru că, să știi, era un adevărat ritual cu „scosul la horă” ce se petrecea când fata sau flăcăul împlinea o anumită vârstă sau când erau coțiți pentru asta, adică erau dezvoltați. Așa s-a întâmplat cu Florica, nevastă-mea, care a „ieșit la horă” la 12 ani

doar. Era sprintenă, înaltă, zâmbitoare, fermecătoare în toată făptura ei. Și îndrăzneată era. Fără vreo opreliște. Ar fi fost în stare să mute un munte din locul lui. Mi se părea? Doamne, nu mi se părea, ci cu adevărat era de o putere fără seamă. M-a zăpăcit, ca pe un tânăr neînvățat și retras, din firea lui, prin încumetarea dovedită, prin făptura ei focoasă, sprintenă, îndrăcită chiar, năvalnică precum gârla asta nebună care mi l-a furat pe frate-meu, Petrică. Ce frumos era pe atunci până să plec la oaste”, a încheiat el întorcând fața într-o parte, să nu-i văd lacrimile.

Avea 70 de ani când îmi povestea aceste întâmplări de demult .

După ce-i fugea nodul din gât și fața i se însenina, adăuga: „*A fost o dragoste curată din partea mea. Am respectat-o pe copila ce era Florica. Urma să plec la oaste. Și nici nu știam ce am să întâmpin, nici măcar nu bănuiam ce alte blesteme vor veni asupra mea. Parcă nu erau de ajuns toate câte mi s-au întâmplat în familie. Dumnezeu m-a întărit, să fiu martorul atâtor tărășenii, să le povestesc și altora și să înțeleg că trebuie să schimb ceva în mine, în comportamentul meu, fiindcă lumea nu o pot schimba și nici soarta. Mi-a dat forța să gădesc în mine încrâncenarea de a trece peste suferințe, de a le îndura și de a le depăși. O să avem timp să-ți istorisesc toate...”*

*
*   *
*

Sărmanul om! Din istorisirile sale, văd în el un monument al năpăstuirilor și al durerii...

Toate mi le-a spus. Depăna cu calm și cu dreaptă cumpănire faptele trăite. Avea o memorie formidabilă ce reținea amănunte semnificative și realiza înlănțuirea logică a celor ce s-au petrecut.

Astfel, când a împlinit 20 de ani a plecat ostaș. Era în 1910. Se făceau doi ani de armată. Toți flăcăii de un leat din sat mergeau la aceeași unitate militară. Acolo se instruiău un an, după care erau „vărsați” la alte unități. Viață grea duceau răcanii. Și nu atât cu ofițerii, cât cu gradații din trupă. Și-amintea cu silă și îngrozire cum un sergent, din sat cu el, ajuns ajutor de comandant de pluton, se făcea temut de ostașii pe care îi instruia, silindu-i să-și lase capul pe spate, să caște gura mare, după care el, sergentul, venea cu ascuțișul baionetei să-l bage pe gâtul recrutului. Uneori chiar atingea, cu vârful rece al oțelului limba tânărului încremenit.

Fire răbdătoare, a ajuns Ghiță sergent într-un an și a primit să instruiască lotul următor. Necazurile însă nu s-au terminat. Era și el destinat de rele ursitoare să îndure multe. Trebuia să fie lăsat la vatră în 1912. Dar la 5 octombrie 1912 izbucnește Primul Război Balcanic, care duce la complicații neașteptate. România a declarat rămânerea sub arme a tinerilor, căci Bulgaria dorea schimbarea graniței din Dobrogea noastră. Turcia cedează loviturilor rezezi ale armatelor din Bulgaria, Serbia, Muntenegru și Grecia și se încep tratativele prin „Armistițiul de la Londra”, din mai 1913. Dar alianța celor patru se destramă, deoarece fiecare dorea să obțină o pradă cât mai mare.

Așa se face că se declanșează „Al Doilea Război Balcanic”, în iunie 1913 și Ghiță Roșu rămâne mobilizat. Bulgaria atacă Serbia care se aliase cu Grecia, Muntenegru, Turcia și România. Atacul asupra Serbiei se petrecea pe 16 iunie. La numai opt zile, Carol I trece Dunărea pentru a doua oară, în fruntea armatei sale, într-un avânt care a rămas legendar, ca să dea o lecție bulgarului ingrat.

Ghiță Roșu își amintește clar cum erau priviți bulgarii și ce le spuneau ofițerii despre aceste neam: „*bulgarii s-au manifestat ca popor așa cum sunt și ca indivizi: avari, puțin comunicativi, ascunși până la falsitate, invidioși până la dușmănie, egoiști și cruzi până la ferocitate*”. Apoi continua: „*vezi tu, ne obligau ofițerii noștri să știm „pe deasupra”*”

vorbele astea și încă ne învățau niște îndemnuri pe care le primeau ostașii bulgari, cum să lupte, cum să se poarte cu noi. Auzi: „potcoavele calului tău să se înfigă în sânul frumoseilor femei, pentru ca laptele ce dă viață dușmanilor noștri să sece. Ce aștepți, tinere bulgar, înainte, mereu înainte!”.

– Cum de le ții minte așa bine? îl întrebam.

– De la 5 ani până la 50 de ani țin minte aproape totul. Din câte am pățimit eu cât timp am fost îmbrăcat în haina soldatului mobilizat, nimic nu pot uita, îmi răspunde Ghiță Roșu cu amărăciune în glas.

Din relatările lui am aflat multe.

În 1913, când românii au trecut Dunărea în Bulgaria, Ghiță Roșu făcea parte din Corpul V de Armată, sub comanda generalului Culcer. Printr-o acțiune rapidă, năvalnică, românii ocupă Cadrilaterul până la linia Turtucaia-Balcic, iar un grup de ostași români ocupă Varna în câteva ceasuri. Marșul rapid, rezistența la oboseală și la lipsuri au fost o adevărată izbândă militară, Capitala Bulgariei fiind la dispoziția noastră. Țarul Bulgariei, Ferdinand I de Saxa-Coburg, cere lui Carol I încetarea ostilităților, acceptând orice condiții. Se încheie „Pacea de la București” la 28 iulie 1913, tratativele fiind conduse cu autoritate de către Titu Maiorescu, prim-ministru al României în acea vreme. Pacea de la București atinge interesele Austro-Ungariei care nu vedea cu ochi buni realizările României în vremea acestui război.

Pentru Ghiță Roșu mobilizarea nu încetase. A rămas sub arme, chemat la datoria către neam și țară. Europa fierbea. Țările se pândeau, urmărind rotunjirea teritoriilor lor. Hotarele nu-i mai încăpeau, mai ales în Balcani, în urma celor două războaie. România urmărea atent mișcările în diplomația europeană, păstrându-și neutralitatea, fără a demobiliza trupele. De aceea s-a ajuns să li se spună celor din leatul lui Ghiță „deșcă bătrână”, (de fapt termenul „deșcă” include și sensul de

vechi, bătrân, în vârstă). Dar el așa pronunța de fiecare dată când povestea: „deșcă bătrână”.

În serile lungi de iarnă, stam amândoi în odăița de 3/3 m, cu o ferestruică având o singură cercevea în patru ochiuri de geam cât palma unde, gășind tihna potrivită unor asemenea momente, Ghiță își începea povestirile:

„Ehei, nepoate! Dintre ai mei m-am dovedit mai rezistent. Poate ca să văd, să simt, să îndur greul vieții. Poate am fost ales de Dumnezeu să spun altora despre blestemele aruncate asupra casei noastre, a familiei noastre. După ce-am pierdut toți frații și pe biata mama, femeia adusă în casă de tata fiind tare nărăvită, o iapă nesătulă, a sporit anatemele. Tata pleca în pădurile moșierului, cât era ziulica de mare, iar mama vitregă, neavând nimic în gospodărie în afara unor găini, făcea ce făcea de mâncare, după care, ori pleca prin sat la taină, ori sta pe policioara de la poartă și intra în vorbă cu oarecine: „unde te duci, mămicule? De unde vii, mămicule? Ce ai făcut acolo, mămicule? Ce duci tu în târnă, mămicule?”. Eu stam mai mult singur acasă. Mergeam des pe la școala cu care eram vecin.

În anul în care am plecat în armată, mama vitregă s-a stins și ea. N-am putut să vin la înmormântare. Au însoțit-o taică-meu și unicul fiu al ei, din căsătoria de dinainte, mai mic cu doi ani decât mine.

În 1913, mi-a murit și tata, Florea Roșu. Cum el dormea adeseori prin poieni, pe mușchi la umbra vreunui copac, a devenit ofticos și s-a stins. L-au găsit după o zi, așezat cu mâna dreaptă sub capul pus pe perna din foi de porumb, chircit, iar mâna stângă ținând-o pe inimă. Eu mă aflam pe frontul bulgar. Nici nu aveam cum să obțin învoire să vin acasă. Apoi, până ajungeam eu de acolo, tata ar fi fost deja dus la groapă. Și-ți dai seama că vrăjile sau ce-or fi, soarta rea, au căzut înzecit pe el. A răposat în singurătate, ca un sihastru. Să nu ai lângă tine măcar copilul care ți-a mai rămas? Să te îngroape primăria și satul? Apoi, pacostea a venit crunt peste mine care am rămas

singur pe lume. Nici nu l-am văzut la moarte pe tata și n-am aflat de dispariția lui decât la un an, în 1914, când trupele se găseau din nou în țară. Atunci am ieșit la raport și am obținut o învoire de cinci zile. Venind în sat, am aflat toate și am putut să-i aprind o lumânare la cap și să-l plâng pe el și pe toți morții mei...”.

Iarși îi picura câte o lacrimă peste mustățile lungi întoarse mândru în sus, iar glasul i se sugruma puțin de emoție și se subția. Tăcerea cădea grea între noi, depărtând și mai mult timpurile întâmplărilor.

Ghiță Roșu punea câte un lemn în soba de cărămidă cu vatră, plită și cămin, înviora focul, fiindcă frigul putea intra în voie, atât prin cerceveaua subțirică și cu geamurile mici, prinse în câte o țintișoară, cât mai ales pe la ușa cu zăvor vechi care „se lăsase” din cauza timpului trecut peste ea. Odăița fusese construită de socrul său, Nicolae Sora. Ca să oprească acest schimb de aer, bătrânul tăiasse fâșii dintr-o piele de miel și o prinsese cu ținte de tocul ușii, pe toată lungimea cantului prin care ușa „se pupa” cu tocul.

În fața sobei încremenise pătucul în care se odihnea el. Pătuc de o persoană, ca o cutie din scânduri căreia i s-au pus patru picioare. În cutie așternuse otavă din cea mai fină, bine uscată, peste care venea un strai cu mițe, dat la piuă să fie cât mai gros. Vara, punea peste strai și sarica sa flocoasă din piei de oaie seină. Iarna însă, se înfășura în sarică.

Soția lui, Florica, dormea în camera ei din casa falnică, cu cinci încăperi: trei dormitoare, o bucătărie, care demult nu mai era bucătărie, fiindcă aici nu se gătea niciodată, ci era „reședința Floricăi, și un hol destul de mare, în tavanul căruia se afla gură podului. Pe cele două laturi ale casei cu arcaua înaltă, de aproximativ 2 m în față, era prispa în forma literei „L” cu stâlpi ornați în motive populare și între ei cu parmalâc în tăblii din brad, dând un aspect de viluță.

Ghiță și Florica gospodăreau împreună, mâncau împreună, se respectau și acum, vorbindu-și cu „dumneata” sau „mata”. De hotărât, de regulă, hotăra totul Florica. Ea era călăuză în toate. Cum zicea ea, era sfânt!

Știam amândoi, ca într-o convenție tacită, unde s-a întrerupt povestirea. Relua de unde am rămas:

„Ai cunoscut, băiete, prin ce am trecut până când am aprins lumânare la mormântul tatei. Și ai să vezi mai departe că nu mi s-a luminat, încă, viața, că n-au încetat suferințele.

Am revenit la batalion. Era la începutul lui iulie 1914. Se împlineau aproape patru ani de când m-am îmbrăcat în kaki, zilnic înfășurându-mi moletierele peste pantaloni, de la gleznă până sub genunchi. Era cel mai nesuferit moment. Trebuia să aștern atent margine peste margine, ca să nu se desfășoare în timpul zilei și să strâng potrivit, să nu-mi sugrum pulpa piciorului. Patru ani de camaraderie cu arma aia nesuferită, cu baionetă lungă, „triumfiulară”. Zilnic trebuia s-o șterg, s-o ung, s-o port pe umăr, în bandulieră, la șold în poziție de tragere în pas alergător, cumpănită în mâna dreaptă și alergând sau „la picior”, când ne aflam în front la raportul de dimineață sau de seară.

Grea ne-a fost însă așteptarea, neliniștea că nu știam ce va fi mâine, fiindcă, vezi tu, am trăit pe viu totul în Primul Război Mondial. Abia sosisem la regimentul meu din Slobozia, Regimentul 79, comandat de colonelul Dumitrescu și, după zece zile, aflăm că un sârb a ucis pe arhiducele Franz Ferdinand, moștenitorul tronului Austro-Ungariei și că, imediat, Austro-Ungaria a declarat război Serbiei. Mi-aduc aminte că era în luna iulie 1914, pe o zăpușeală nemiloasă. Îngroziți, ascultam ce ne spuneau superiorii, că Germania a atacat Rusia, că Anglia a atacat Germania, că a început în Europa dansul morții. Ne îndemnau să așteptăm cu calm, să ne pregătim mereu pentru a fi gata să sărim și noi într-o parte sau alta a combatanților. Trupa era neliniștită, căci nu știa ce și cum gândeau cei de la București, guvernul și regele Carol I. Eram

într-o permanentă fierbere. A venit apoi moartea lui Carol I și întronarea lui Ferdinand I. Nu ne era îndeajuns starea de nesiguranță a noastră, a soldaților, știind că toate țările vecine se aflau în război și ne pândeau ca lupii, trebuia să vină și schimbarea asta de regi...

Zilele treceau greu. Noi, mobilizații pe loc, majoritatea tineri, flăcăi sau însurați, trăiam un freamăt și trupesc, căci eram la vârsta dorințelor, și sufletesc, fiindcă aveam iubite, neveste, copiii și fiindcă ni se sădise ideea că suntem urmașii soldaților din 1877, românii care au îngrășat cu leșurile lor pământul bulgăresc, românii care au adus Independența noastră, dar și a bulgarilor. Însă bulgarii ne urau acum. Doreau să muște din trupul țării. Abia așteptam să-i luăm „în cătarea” puștii. Zilnic, ofițerii noștri ne informau ce se întâmplă pe front. Starea de agitație a soldaților creștea. Ce faceți cu noi? Ne țineți să lăncezim în cazarmă? Așteptarea ne doboară. Mai bine murim în luptă, decât să fim, aici, niște trântori....

Însă ordinele erau ordine. Mai ales în starea de mobilizare, de război la granițe. Regimentul meu este trimis la Turtucaia. Întărim garnizoana. Așteptăm cu încordare ceva... Acel ceva se produce.

A sosit și ziua noastră dorită. Ca azi mi-amintesc cum Bulgaria ne-a declarat război. Cum să uiți? Era 19 august 1916. Bulgarii susțineau că este „un război național, împotriva inamicului ereditar”. Inamicul era poporul român care lăsase mii de morți la Plevna, Smârdan și adusese ceasul independenței bulgarilor...

Dezastru a fost la Turtucaia. Măcel de soldați români. Furia animalică a bulgarilor ajutați de nemți, sub comanda lui Mackensen s-a dezlănțuit nemilos asupra noastră. Asta pentru că abia obținuserăm de la bulgari, în 1913, Cadrilaterul unde se situa Turtucaia. Se tot vorbea de construirea unui pod de vase peste Dunăre, să lege Turtucaia de Oltenița. Dar se

renunțase, în favoarea podului dintre Silistra și Călărași, considerându-se că la Turtucaia podul s-ar fi aflat în bătaia tunurilor dușmane, în plus ar fi îngreunat circulația vaselor noastre pe Dunăre.

Așa se face că Turtucaia a rămas izolată. Numai prin Silistra vecină mai puteam primi sprijin. Primiserăm informații de a ne retrage într-acolo în caz de nevoie. Însă, comandații noștri au fost de mare nevoie, fricoși, fără a intui ce se va întâmpla. Comandantului dușman, lui Mackensen, nu i-a scăpat cel dintâi punct slab al românilor, izolarea Turtucaiei în linia de apărare română și a văzut limpede ce mare câștig poate avea. El decise să aplice aici lovituri repezi și violente.

Armata noastră organizase apărarea pe un front în semicerc cu o rază de 7-8 km, având în spate Dunărea. Semicercul avea o lungime de vreo 35 de km, în care unii ne săpaserăm de vii tranșeele-morminte prevăzute spre inamic cu linii de sârmă ghimpată. Lucrările de apărare nu erau cu cupole și cazemate, ci numai din șanțuri mascate cu frunziș și semănături. Eu, cu trupa mea, mă aflam pe linia întâi. În spatele nostru, înspre Dunăre, se afla o a doua linie de apărare la 3-4 km de oraș. După dezastru am înțeles că această linie nu era complet dotată și nu avea niciun tun. Artileria din spatele nostru s-a dovedit un dezastru, fiindcă a fost surprinsă în organizare și n-a scos nici măcar un glas de tragere.

Nici forțele n-au fost egale. Armata bulgaro-germană de aici avea, auzisem noi după măcel, vreo 33 de batalioane, pe când noi numai 18 batalioane. În plus, dușmanii aveau tunuri moderne și cu bătaie lungă și aeroplane de recunoaștere, care zburau deasupra noastră, înspăimântându-ne. Auzeam mai întâi slab: viuuuu! Apoi din ce în ce mai tare. Când le vedeam, ca pe niște vulturi, în formație de atac nemilos, ne ascundeam prin tranșee. Nemișcați și cu sufletul la gură...

În primele două zile de război, inamicul ne-a bombardat cu artileria fără să ne nimerească, trăgeau ori în fața noastră, ori

dincolo de tranșee, iar pe infanteriști i-am respins cu mare îndârjire. Artileria noastră avea acum tirul precis, făcând ravagii dușmanilor. A treia zi însă, dușmanii s-au reorganizat și ne-au atacat sângerios avanposturile care s-au retras pe centura fortificată. Ne-au sosit și nouă întăriri, trupele trecând Dunărea cu bacurile și plutele trase de remorhere. În zadar, însă. A venit ziua de 23 august. Țin minte ca azi, deși nici nu mai știam că sunt pe pământ. Iadul ne înghițise: foc, explozii, vuiet, trăsnete, urlatele oamenilor sfâșiați, sfârâit de șrapnele, fâșâit de brațe sau picioare smulse din trupurile soldaților, comenzi răcnite, întrerupte de gălgâituri de beregăți străpunse, astea le vedem, le auzeam, totul amestecat cu izuri de sânge, de carne arsă sau de pulbere.

În această nebunie, așteptam întăriri de la „frații ruși”, dar, din porumbiști, ies bulgarii cu uniforme și caschete asemănătoare rușilor care, într-un iureș teribil provoacă debandada noastră. Suntem cuprinși de o panică nebună. Soldații aruncă armele și munițiile și o iau la fugă înspre Dunăre, pentru a găsi acolo o barcă sau un ponton. Frontul cedează. În fugă întâlnim alte trupe cărora le producem spaima, astfel că îi târâm în vâlmășagul nostru. Pe urmele noastre, uneori amestecându-se cu noi, soldații dușmani își restabilesc tunurile și mitralierele, bătând cu ură în armata română devenită acum gloată.

O parte din regimentul meu este încercuit dintr-odată. Suntem dezarmați, puși sub pază și trimiși în spatele frontului lor.

Curând aveam să aflăm de la tovarășii noștri care s-au predat, cum Garnizoana Turtucaia s-a predat inamicului, cum, în năuceala bezmetică, românii dau dosul și fug spre Dunăre, sperând că se vor salva, deși nu era pod peste fluviu. Unii, mai curajoși, se aruncă în apă, luptând din greu cu valurile, alții se agață de câte un buștean, o ladă sau vreo scândură. Câți se vor fi salvat din curenții Dunării, din loviturile șrapnelelor care se spârgea în apă, lângă ei?

Grosul trupelor românești este surprins pe mal. Atâta mai aveau de făcut oamenii, să strige lași și resemnați: „ne predăm!”, „aruncăm armele!”, „ne predăm!”, în timp ce bucăți de cămăși albe, batiste, șervețele se agatau deasupra capetelor.

De aici, băiete, a început o altă perioadă de pedeapsă a obârșiei mele pe care o purtam în sânge. Chinul se va prelungi încă pe alți cinci ani....”.

Ghiță Roșu, copleșit de emoție, din nou cu lacrimi în barbă și acel nod în gât, a întors privirea și a așternut între noi puntea tăcerii care sporea și mai mult întrepătrunderea, contopirea sentimentelor dintre noi, empatia.

Bătălia de la Turtucaia a fost o tulburătoare catastrofă militară ce a însângerat țara și sufletele românilor. Orașul căzuse, numai după cinci zile de luptă, în mâna armatelor bulgaro-germane intrând 462 de ofițeri, 25.000 de soldați, 100 de tunuri și 62 de mitraliere. Doar 4.000 au scăpat înot sau în ambarcațiuni pe Dunăre, ori fugind în grupuri răzlețe spre Silistra.

Rușinea de la Turtucaia, prin fuga comandanților, prin incompetența lor, prin sinucidere chiar, cazul căpitanului Ferariu aflat sub comanda colonelului Atanasie Grigorescu și, de ce nu, teama soldaților români, ne-au pălmuit obrazii; ne însângerează și acum inimile, dar a și influențat desfășurarea războiului purtat de noi.

X

Ghiță Roșu – prizonier

Ghiță Roșu a fost predat Germaniei. El și alți soldați selecționați riguros de nemți: înalți, trupeși, inteligenți, cu poftă de viață în priviri, sănătoși, după ce au ajuns pe teritoriul Germaniei, au fost repartizați la muncă, în ferme agricole, zootehnice sau mixte. El a ajuns la o fermă agricolă. De nu ar fi fost un flăcău român atât de frumos proporționat privind gambele, coapsele și torsul și cu fața senină, din care te priveau doi ochi strălucitori și mereu umezi, încheindu-se cu zâmbetul deschis, ca zarea dimineții senine, sigur ar fi ajuns să „nu mai ajungă” în satul lui drag de sub dealuri, la Florica pe care o purta în suflet și care, prin forțele benefice ale Universului, l-a ocrotit să iasă din acel ghem de dramatice urzeli. El oscila să aprecieze dacă a fost Hazardul la mijloc, Norocul sau Ursitoarele. El înclina mereu să spună că numai Dumnezeu l-a ocrotit. Îmi mărturisea că zilnic împlinea ritualul rugăciunii către Iisus, către Sfânta Născătoare de Dumnezeu Fecioară Maria și către Dumnezeu Tatăl. De două ori pe zi se închina, dimineața și seara. Și până în clipa morții lui, la vârsta de 92 de ani, tot așa a făcut: se ruga la Dumnezeu, mulțumindu-i că trăiește și implorându-l pentru ziua de mâine.

Ne aflăm în 1916.

Trecuseră 6 ani de când părăsise satul pentru a pleca în armată. Ce blestem! Războaiele Balcanice, declanșarea Primului Război Mondial, Neutralitatea, Turtucaia...

Șase ani de restricții într-o cazarmă, în bivouac sau în tranșee. Șase ani... N-au fost de-ajuns pentru Ghiță Roșu?

Nu! N-au fost de-ajuns cei șase ani...

A început, pentru el, un alt timp și un alt spațiu: prizonier în Germania.

*
*   *

„Eram ca o turmă de vite, total la dispoziția stăpânilor, mânată sau oprită când și unde doreau ei, hrănită și adăpostită cum da Dumnezeu. Nu mai puteam păstra măcar încolonarea la ordinele paznicilor când ne aflam în marș. Reușeam așezarea în linie când făceam popas și stăpânii trebuia să ne numere. Pentru că – își continuă Ghiță amintirile – deveniserăm deja niște numere, chiar de pe teritoriul Bulgariei. Cantonam în depozitele unui regiment din Turtucaia, ne-au format grupuri de câte 40-60 oameni, nici azi nu știu după ce criterii, apoi ne-au urcat, buluc, în camioane germane și ne-au transportat, în etape, la Beala și Plevna. Aici ne-au mai regrupat, după care, ori în camioane, ori în trenuri militare de marfă, bou-vagon, în care ne sufocam și ne făceam nevoile într-un colț, ori pe vagoane-plafond, deschise sub cerul liber, bătuți de curenți de aer din toate părțile, ne-au mânat la Krivodol, debarcându-ne la Novo Selo și înghesuindu-ne în burta șlepurilor sau în depozitele din port.

Era începutul lui septembrie.

Deja începuse selecția noastră pe cale naturală. Zilnic câte un camarad cădea, galben la față, epuizat de nesomn sau lipsă de hrană. Îți spun eu că se duceau cei slabi de înger, cei îngândurați, cei pe care îi observam și noi că nu vor să mai trăiască.

– Pentru ce să mai trăiesc? spunea un bun camarad din Gratia de Teleorman, am plecat ca și tine, acum șase ani, dar eu sunt însurat, am lăsat-o pe Lența să nască. Nici nu-mi cunosc copilul...

– Ei, asta e! Tocmai că ai pentru ce și pentru cine să trăiești. Să te zbași să trăiești, să te întorci acasă, omule! Tu știi cât de singur sunt eu...

– Ce gânduri te apasă? Ești neînsurat! Eu, eu îmi bănuiesc nevasta. Femeile sunt ușor de ademenit. Nouă ne dă bromură, nu? Dar ele? Ele sunt slabe la așa ceva.

– De ce te gândești numai la rău?

– Am presimțiri urâte... Lasă-mă în nacafalele mele...

Punea capul în pământ și nu mai scotea nicio vorbă. Trâmbele de gânduri îl năpădeau și-i întunecau fruntea. Până într-o zi...

Fiindcă nici mâncare nu ne da. Păi, război și să-ți de-a ciorbă, ciulama, pilaf? De unde!! O bucată de pâine neagră, turtă, desigur. Apă? Doamne, prizonier să nu fi, să aciri cu gura iască la o picătură de apă! Aveam un tain de apă, dar asta se petrecea când învingătorii noștri puteau să ni-l ofere. În război, taică, e legea morții, a sacrificiului, a înlăturării, nicidecum legea vieții.

Viața? Tu crezi că în război, dar și mai mult, în prizonierat, viața are vreo valoare? Ce valoare? Cine îți dă ceva pe viața ta? Prizonier fiind, după legile nescrise, e mai bine să dispari prin vrerea ta, din neputința ta, căci, aflasem noi atunci, legile condamnau statele care luau prizonieri și-i lăseau să moară ca pe niște câini. Dar, există lege în vreme de război? Știi care e legea? Glonțul! Groapa!

Credeam că, plecând pe Dunăre de la Novo Selo spre Germania, am scăpat de la câinii de bulgari. Aveam să constat însă că toți străinii sunt câini pentru noi. Gata să ne sfâșie. S-a stabilit ca drumul nostru să se facă cu șlepurile plutind în sus, pe Dunăre. Atât îmi mai amintesc: mersul lenș al vaselor, așteptările lungi și nesigure, foamea ce-ți răscolea burta goală, îngrijorările adânci că „mâine voi mai fi?”, „voi vedea zorile ce vor veni”?

Și uite așa, cu camarazi morți în fiecare zi, cu spaimă dar și cu nădejde, am trecut prin Serbia, Ungaria, Austria și am ajuns, o bună parte dintre noi, la Passau în Germania. Acolo ne-au debarcat și ne-au încartiruit în niște magazine întunecoase, murdare, în portul dunărean.

Din ce în ce eram mai epuizați.

Deveniserăm, parcă, străini unii de alții, fără însă a ne urî, dar nici a dori să ne suprimăm pentru supraviețuire. Eram indiferenți. Nu funcționa simțirea de neam, de sânge. Ajunseserăm niște animale de gloată...

Norocul nostru s-a numit trierea nemțească. Țștia nu se încurcă. O parte a trupei române prizoniere a rămas la Passau, restul a fost dusă la Regensbug. S-a trecut prin adevărata selecție făcută de nemți. Eu am rămas la Passau. Știi cum ne alegeau? Prima treaptă a selecției a fost perioada de la predarea noastră germanilor de către bulgari și până la cantonamentul de la Passau și Regensburg. A fost perioada rezistenței la foame și, în special, a suportării de către organism a apei băute din Dunăre. Bolovănișuri se rostogoleau prin stomac și prin mațe. Ghiorăiturile nesuferite traversau prin burtă și o făceau să tremure, să se zbată în spasme chinuitoare. Diareea ne măcina puterile, de nu ne mai puteam reține, ne scăpam pe noi, n-aveam unde să ne ducem. Scârnelor din grajdul vitelor sunt de suportat mai bine decât latrinele. Mulți au dat în dizenterie și-și stămpărau pentru totdeauna silniciile. Rămâneau oamenii rezistenți.

Tot în această etapă a transferului prizonierilor români de pe pământ bulgăresc pe teritoriul Germaniei, etapă care a ținut cam douăzeci de zile, ne-au cernut și rezistența sufletească. Așa cum îți mai spuneam, am văzut „pe viu” cum se săvârșeau camarazii puși mereu pe gânduri, cei care se căinau, își smulgeau carnea de pe ei, plângându-se și regretând că la Turtucaia nu și-au tras un glonț în cap, să scape de atâta canon. Aceștia cedau cel mai ușor. Treceau în Lumea de Sus

liniștiți și prin voința lor. Aveau o lumină aparte pe chip și păreau fericiți în această nemișcare de dinaintea morții.

Nici nu știam ce fac nemții cu trupurile lor. Se auzea, printre noi, că îi ardeau în crematorii. Cine avea timp să-i îngroape? Dacă mureau până la zece, uneori îi băgau în groapă comună.

A doua etapă de triere am petrecut-o la Passau. Ce crezi că ne făceau?

Mai întâi ne-au încercat rezistența la efort fizic, în starea de schelet la care ajunseserăm deja, punându-ne, în grup dezordonat de câte douăzeci de oameni, să alergăm de la un gard la celălalt al curții lagărului, până aproape de epuizare. Cădeau, cădeau și tot cădeau, punctând cu trupurile traseul până când se striga: „halt”! Cei care rămăseserăm pe picioare eram trecuți deoparte. A doua zi reîncepeau selectarea noastră.

Groaznică era așteptarea, situația de neștiutori ca niște copii care execută ceea ce spun cei mari sau a acelor copii care sunt încântați, nerăbdători, curioși, mai mult să pună în scenă „jocurile”, uneori perfide, ce ni le-au propus.

Așa că ne pomenim într-o zi, la Passau, chemați pe platoul de apel, să ne așezăm „în linie pe un rând”.

– Prizonieri, drepți! (Eu îți spun comenzile în limba română, că nu le mai țin minte acum în germană. Pe vremea aia le înțelegeam. Ba, memorasem, deja, câteva din limba nemților).

Ne aliniam după înălțime ținând capul sus, în poziție de drepți și nemișcați, stane.

– Pe loc repaus! Așteptați!

Cine avea să știe ce vor mai face cu noi?

Din grupul nemțesc se desprinde un om îmbrăcat în halat alb, însoțit de două femei cu bonete și halate gri, ținând în mâini niște casolete ciudate. Vin spre noi, începând de la flancul drept, unde se afla cel mai înalt dintre noi. La flancul stâng se găseau cei mai scunzi. Drept să-ți spun, ne era milă de ei, căci ei

înghițeau praful drumurilor, în marș, ei oboseau mult când ne puneau să alergăm, căci, una: trebuia să se țină de noi, cei mai înalți, a doua: aveau pasul mai mic, efortul fiind mai mare, trei: înghițeau praful.

Ajuns la capătul flancului din dreapta, omul în halat alb comandă:

– Prizonier, drepti!

Supusul se executa.

– Deschide gura!

Românul își căsca fălcile. Omul în alb îi cotrobăia prin dinți, ajutat de uneltele ținute de cele două femei în gri și-și nota ceva.

Urma al doilea, al treilea, până la ultimul; treceam la barăci într-o altă așteptare înnebunitoare.

Ce căutau ei și ce notau? Bănuiam numai că urmăreau pe cei care au aur în gură. Mai mergea vestea că, de mureau, le luau dinții. Ba luau și dinții foarte sănătoși ai decedaților. Făceau, zice-se, din ei un praf pe care-l foloseau la medicamente. Umblau printre noi vorbele astea:

„Neamțu-i meșter, măi băiete,

Pune pingele la ghete,

Face din borhot mașiun

Și din câini, săpun”.

Octombrie sosise umed și friguros. Cerul era mai mult posomorât la Passau. Noi eram sumar îmbrăcați, așa cum ne prinsese frontul din august, la Turtucaia.

Ne țineau în barăci din scânduri. Dormeam pe dușumea, având așternut niște zdrențe de pături și tot cu niște zdrențe ne înveleam. Slăbiți eram destul, de abia suportam frigul de peste noapte sau cernerea ploii stăruitoare peste noi, acoperiți de niște fleandure.

Cum crezi că ne mai încercau rezistența? Sunt sigur că asta urmăreau până a ne distribui la muncă. **Rămâne cine poate! Cine nu...**

Ne scoteau, noaptea, pe burniță, din barăci și, sub diferite motive (dezinfectarea barăcilor, sosirea vreunui control, inventarierea prizonierilor, distribuirea de efecte), ne țineau pe platou sub cernerea cruntă a fuioarelor de ploaie rece de toamnă, până când, dârdâind, unii începeau să îngenunche, vite lovite în ceafă, să cadă în leșin pe platou. Veneau gardienii și-i ridicau...

Nu-i mai vedeam...

Comandau retragerea în barăci. Sleșiți de puteri, ne lungeam pe dușumea și ne înveleam așa uzi cum eram. Cei mai gubavi cedau! Viața se scursesese din ei picătură cu picătură! Dumnezeu se îndura de ei și-i lua acolo, Sus. Ca să ne apărăm în această situație, am înțeles că, acoperindu-ne toți cu fleandurele de pături: eu cu cel de lângă mine, cât ajungea pătura, el cu celălalt, acesta cu următorul, până când toți eram sub același „acoperiș”, astfel căldura trupurilor noastre se unea și sporea. Cei din mijloc erau favorizați, cei din margini nu. De aceea ne-am învoit să ne schimbăm locurile dinspre cele două margini spre mijloc, înaintând cu câte un loc. Așa am reușit să rămânem în supraviețuire, comandanții hotărând că noi, cei selecționați, putem fi trimiși acum la muncă.

Împreună cu alți nouăsprezece camarazi am fost imbarcat într-un camion militar și adus la Uelzen, pe râul Ilmenau, la o fermă destul de mare, unde se creșteau vaci de rasă și se cultivau, pe vremea aceea, cartofi.

Aici ne-au instalat într-o magazie care era mai zdravănă, vânturile nu mai pătrundeau lesne înăuntru și avea un tavan mai solid, fiindcă acolo, în pod, depozitau furajele de iarnă.

Ne speteam de cu zori, până pe înserat: la coasă, la săpat, la rânit în grajduri, la căratul furajelor și la aciurea lor; la tăiat lemne din pădure, la transportul și la dimensionarea și adăpostirea lor. Duceam grâu la moară și aduceam la fermă țărâțe și făină. Prășeam culturile de cartofi, recoltam sute de hectare, deoarece ferma avea contract cu armata să livreze

cartofi. Și vite livram armatei germane sau pentru marile lor orașe. Noi doar eram vite de muncă. Automat făceam totul: deșteptarea la ora 5 de dimineață, ceai chior și suhari, doi suhari, amândoi cât o palmă, după care urma acea descrierată osteneală în fermă; executam fără a crâcni; sleire de forță pe câmp, în grajduri, în pădure, sub soare ucigător, sub nori de ploaie, sub zloată, sub grindină sau ninsoare, sub ger năprasnic și cu dureri în oase...

Problema noastră era hrana. Nemții n-aveau de unde să ne hrănească pe noi. După suharii de dimineață, fiindcă ăștia ne mai țineau puterile, mâncam tocmai seara, când terminam treburile. Eram pocâlțiți de foame, amețiți, ochii ni se împăienjneau și aveam năluci uneori. Norocul nostru a fost că am dobândit, după un timp, libertatea de a mânca, fierbându-le, cojile de cartof rămase de la bucătărie.

De frigul din timpul nopții învățaserăm să ne apărăm, învelindu-ne toți la un loc.

Nu de muncă ne speriam, ci de viața asta severă, mecanică, fără bucurii, departe de țară, cu dorul satului natal, al limbii materne, suferind că nu auzi un cântec de-al tău, un joc popular, ne topeam de durere după fetele lăsate în sat, logodnicele sau soțiile noastre, unii aveau și copii după care își frângeau sufletele... Depărtarea și detenția ne chinuiau groaznic!

În Germania, în 1917, eram prizonieri 9955 de soldați și 202 ofițeri. Asta o rețin ca pe ceva sfânt! 10.157 români. Câți au revenit în țară? Nu știu... Nici nu mai știu dacă m-am bucurat când m-au eliberat în aprilie 1921...

Devenisem un robot...

Îți dai seama că am stat sub comandă ca recrut, apoi sergent, mobilizat, trimis pe front, sfidând gloanțele timp de șase ani, apoi cinci ani de prizonierat. Doamne al meu, cum m-ai ținut unsprezece ani în stare de animalizare? Am plecat de 20 de ani și m-am întors la 31 de ani. Ce forțe mi-ai dăruit, Dumnezeuule, să-mi revin din starea de dezumanizare?

Sigur că nu mai eram eu... Eram un altul. Sau, nu cumva satul și oamenii lui, s-au schimbat? Păi, cum să nu se schimbe? Ce, au încremenit toate, precum în basme, în anul 1910, ca eu să le găsesc întocmai în anul 1921? Să fie aceleași codane, aceiași bărbați, aceleași femei, aceleași tocmeli ale statului și ale satului? Desigur că nu. Războiul schimbase multe, și legi, și granițe, și oameni, și concepții. Lăsasem fete de 14, 15 ani, acum aveau 25, 26 de ani. Erau bătrâne cele care și-au așteptat iubiiții. Printre acestea, câteva, credincioase promisiunii făcute, se afla și Florica mea. Avea acum 22 de ani. Se făcuse și mai frumoasă, deși rămăsese tot șuie... I-am spus atunci: „Florico, dragă, mă întorc din iad! Tu ai noroc de mine!”.

Aceleași tremur în glas și aceleași lacrimi bogate l-au făcut să tacă, să înghită nodul acela pentru a-și elibera gâtul și să-și lase privirea în jos. Liniștea coborâse în fiecare dintre noi. El să cugete la toate prin câte a trecut, să le stratifice în mintea-i încăpătoare încă, iar eu să reflectez asupra Destinului care m-a legat și pe mine de acești oameni, și asupra blestemelor care au trecut peste ei și prin ei și au ajuns și la mine, odată cu Nora, soția mea și fiica lui Ghiță Roșu. Nora... Cealaltă Iasmină!!

În jurnalul meu, cu mulți ani înainte de fuga acestui gunoi, acestei mârșave, acestei curve josnice, cu mult înainte de a părăsi căminul în nebunia ei, cu mintea ei răsucită și cu sufletul ei mic, notasem, fără să am cea mai mică bănuială că așa va fi;

„aș vrea să simți și să înțelegi că felul în care ai început să te porți nu este potrivit pentru noi și nu poate dura, căci privește și viața altora, a copiilor și a nepoților tăi, a rudelor și chiar a oamenilor care ne știu. Nu te juca „de-a familia”. Pricepe, dumirește-te că nu ești singură, că porți răspundere și pentru alții, că ești mamă, soție, soacră, bunică, fiică și noră și nu poți rupe tu însăși contractul social, că Dumnezeu ne-a dat deopotrivă și bucuria și necazul. Lămurește-te, de ce ai venit pe lume? De ce te-ai căsătorit? De ce ai acceptat să

faci copii? Acum, la vârsta asta, să nu poți ști ce-i viața? Să nu poți ști cât ceri de la ea? Să nu poți ști ce-i dai?"

Încă nu îmi imaginam, pe atunci, câte voi avea de îndurat...

Socrul îmi povestea, răscolindu-și sieși amintirea dramelor prin care a trecut, fără ca eu să bănuiesc măcar cum toate aceste văgăuni ale vieții mă vor sorbi și pe mine, în noaptea negurilor ființei mele și, devastându-mi ultimii ani ai existenței, acei ani de după 70 la număr, când îți trebuie pace, tihnă, așezare și împăcare cu tine, cu toți și cu Dumnezeu, mă vor sfâșia precum leul lui Pierre Puget. De unde să știu că Nora, fiica lui Ghiță Roșu și a Floricăi Sora, purta structural și fundamental în alcătuirea ei mentală și sufletească acele străfunduri morbide ale ascendenților ei? Devenită soția mea, și-a mascat meșteșugit betegelile timp de 48 de ani când, nesăbuită și dementă, a părăsit familia fugind în ascuns, mințind că se internează la azil, în București, în realitate mutându-se la bărbatul căruia i s-a dăruit animalic, ca o altă Iasmină, încă de la vârsta de 16 ani. Trupul ei sculptural încă de pe atunci se cerea văzut gol? Îi făcea plăcere să-și ridice poalele, să se așeze pe spate încă de mică? De ce m-a ales pe mine să mă pedepsească? A intuit că pasiunea cu care o iubesc mă face tolerant? Femeia are, într-adevăr, al șaselea simț!

XI

Zinca și fiica ei, Sanda

Eu și Nora avem dinspre ramura maternă ascendenți comuni. Mama ei Floarea, căsătorită cu Ghiță Roșu, este verișoară primară cu mama mea, Sanda Stan, căsătorită cu Petre Pătru. De ce verișoare primare? Pentru că mamele lor sunt surori: Leanca Ion, născută în 1873 și Zinca Ion, născută în 1875. Părinții acestora – descoperiți de noi din documente, au fost Lampie Ion și Tinca Ion (din Ocina) despre care cititorul a luat cunoștință din capitolele anterioare.

Bunica mea, Zinca Ion, spre deosebire de sora ei, Leanca, bunica Norei, era o femeie înaltă, cu picioare lungi și trup sculptat, parcă, de Rodin, exprimând grația, gingășia, vigoarea fizică și concentrarea spirituală, într-un echilibru clasic, cu o față rotundă, expresivă prin buzele cămoase și zâmbitoare, prin ochii migdalați și o privire pătrunzătoare. De pe marginea de sus a frunții ei înalte, se lăsa părul bogat, uneori împletit în codițe groase, lucioase, alteori învâluindu-i spatele și umerii într-o avalanșă castanie-roșiatică încântătoare.

Mintea ei ageră, mereu trează, îi înlesnea priceperea rapidă a faptelor și promptitudinea de a lua măsuri cu neșovăire, ceea ce o înfățișa sprintenă și focoasă.

Se mândrea cu părinții ei și, îndeosebi, cu frații ei, învățătorul Lampiță Ion și Tică, fost seminarist, dar cuprins de acea neînțeleasă tulburare psihică.

Era adorată de flăcăii din sat ai căror părinți și-ar fi dorit-o noră, atât pentru întreaga ei făptură, aspectul fizic nemaipomenit de armonios, cât și pentru comportamentul ei omenos și pentru vorba ei dulce, cuceritoare.

Pe lângă faptul că ea însăși se constituia într-o adevărată bogăție la casa omului, Zinca primea de la părinții ei pământuri însoțite și mănoase, cele mai multe în vatra satului, livezi de pruni, fânețe împrejmuite cu garduri solide și arătoase, în care se dădeau două coase și terenuri arabile, toate în inima satului și formate din cernoziom sau podzol, soluri cu o bună fertilitate. Fiică de moșneni înstăriți și harnici, care au știut să adauge, nu să risipească!

Cum se îndătina pe atunci în satele românești ca părinții să-și rostuiască fii și fiicele după cum doreau ei, nu cum doreau copiii, Zinca a fost să fie dată lui Nicolae Stan, și el un mândru de fecior falnic, înalt și suplu. Se îmbrăca întotdeauna cu o cămașă albă-albă, peste ea lua o jiletcă bine mulată pe corp, având în buzunărașul din stânga ceasul său „Roskoff-Patent”, legat cu un lănișor de argint din cel mai curat, alcătuit din zăluțe iscusit răsucite de mâna bijutierului. Peste jiletcă își punea dolmanul din țesătură de in și borangic, fără, bineînțeles, acele brandenburguri ofițerești. Haina era întotdeauna din același material cu pantalonul bufant, de la genunchi în sus, dar strâns perfect peste gambă. Om semeț și harnic, s-a dovedit bun gospodar o vreme. Mai apoi a dus o viață neîngrijită. După ce i s-a născut ultimul copil, Ion, între el și copilul cel mai mare, Maria, fiind alți cinci copii, în ordine: Iancu, Anton, Sanda, Floarea și Ileana, omul a fost copleșit de gânduri amare. Schimbarea atmosferei de fericire, de desfătare, de mulțumire din familia Nicolae Stan cu această amărăciune împovăraătoare, s-a iscat după ce bunicul s-a întors, în 1917, de pe front. Acum nici prin gospodărie nu prea zăbovea. Poate că și boierul la care era logofăt îl silea să stea mai toată vremea pe moșie. Însă n-a mai stat mult în slujbă.

Greul casei a trecut pe umerii Zincăi, a cărei frumusețe încă era evidentă și după cele șapte nașteri. Treptat-treptat, casa lor a devenit mai lipsită de uneltele și animalele de muncă. Treburile de pe câmp le făceau oamenii tocmiți de Nicolae. El ținea

socotelile. Dar, nefiind supravegheați, lucrătorii mai dădeau peste ochi, așa că și roadele au fost mai puține.

Ca și sora ei Leanca, bunica mea a dus o viață nefirească în căsnicie. Numai că la ea nu a fost de la căsătorie așa. Iubirea dintre bunicul și bunica s-a dovedit senină, amândoi bucurându-se că sunt împreună. Unul față de altul se comportau captivant, desfătător. Se adorau și se completau în întreaga întocmire a căsniciei lor. Au fost stimați și lăudați de consăteni. Au fost fericiți ca nimeni alții. Astea mi le povestea mama mea, Sanda, născută în 1907, în timpul tristei Răscoale. Avea mama o memorie și un dar al povestirii, încât o ascultam uitându-mă în ochii ei și la mișcarea gurii ei delicate și lăsând deoparte jocurile și jucăriile pe care singur mi le cream. Mama avea 6 ani când a venit pe lume Ion, mezinul familiei. Nicolae Stan era bucuros că mai are încă un băiat. Găsea prilej de laudă și de înveselire pentru asta. Era anul 1913.

Necazurile aduse de războaie au izbit crâncen și în fericirea familiei bunicilor mei. În 1916, bunicul nu s-a mai putut sustrage mobilizării prin relațiile lui. A fost mobilizat. Însă tot a reușit să vină acasă ca „mobilizat pe loc”, la sfârșitul anului 1917. Perioada asta de soldat pe front, suferințele, lipsurile l-au distrus ca om. Cu lacrimi în ochi și cu durere în suflet, mama îmi povestea despre acele vremuri. Tatăl ei, Nicolae Stan, s-a înrăit și față de copiii lui, și față de soția lui. Poate nu e bine zis s-a înrăit. E mai potrivit a spune că s-a înstrăinat. Și așa este: *s-a înstrăinat*.

Până să plece pe front, bunicul fusese cel mai falnic bărbat din sat. Frumos, mereu fercheș, cu conduită atentă, distinsă, politicos cu oamenii, el dovedea și în familie și în sat că studiasse carte. Și vorbirea îi era atrăgătoare, dulce, cu glas melodios de bariton care mângâia auzul. Sătenilor le da povețe privind gospodăria, creșterea vitelor, cultura pomilor. Avea cunoștințe și despre îngrijirea corpului, sănătatea copiilor, tratarea unor boli. Le scria oamenilor zapise de vânzare și cumpărare de pământuri, de schimb de proprietăți, înscrisuri de

rezolvare a unor pricini. Căci avea bunicul Nicolae o caligrafie uimitor de elegantă, estetică, cu o curgere mlădioasă a cernelii violete din penițele elastice de pe vremuri. Era o curată delectare pentru mine, copilul de atunci, să privesc hârtii scrise de el, găsite la bunica, în pod. Își făcuse o mică bibliotecă și-i făcea mare plăcere când copiii lui scotoceau prin ea și răsfoiau sau citeau ce le plăcea. A avut o considerabilă ambiție, chiar excesivă ca să-și dea odraslele la învățătură. Dintre cei șapte prunci ai săi, patru au avut înclinație spre învățătură moștenite de la Zinca și Nicolae, părinții lor: Iancu, Anton, Sanda și Ion, mezinul. Iancu, Anton și Sanda erau nu numai absolvenți ai învățământului de cinci clase din localitate. Iancu și Sanda au studiat și la școli secundare din capitala județului, iar Anton a absolvit Școala Normală din același oraș, ajungând învățător în Subdealuri, învățător ca și unchiul său, Lămpiță Ion(escu). Iancu a ajuns un destoinic comerciant. Sanda, care era o fată frumoasă, fermecătoare și fină, a fost „furată” de Petre Pătru și dusă acasă la el. N-a apucat să-și termine studiile. Ion, mezinul era sortit de întreaga familie să se facă popă, copiind parcă ceea ce se petrecuse cu fratele Zincă, Tică. Războiul și cele întâmplate cu Nicolae Stan după război, au tăiat lui Ion drumurile spre carte, spre popie...

Mama avea o deosebită atracție și înclinare să ne povestească despre cum au învățat carte frații ei mai mari, cum le lua cărțile și notițele și le citea, cum învăța și ea poezii sau roluri de la serbările școlare. Memorase tot ce-i plăcuse și le știa ca și cum ieri le-ar fi citit sau învățat. Absolut toate, poveștile și povestirile lui Creangă de la mama le-am auzit întâi, până să urmez școala, unele din legendele lui D. Bolintineanu le știu așa cum le-am învățat de la mama. Pot cânta și-acum melodia legendei „Muma lui Ștefan cel Mare” așa cum am auzit-o de la mama, și acum trăiesc aceeași emoție până la înlăcrimare când rostesc: „Du-te la oștire, pentru țară mori / Și-ți va fi mormântul

încoronat cu flori”. Mi-amintesc limpede versuri din V. Alecsandri, nu citite, ci auzite de la mama în copilăria mea:

*„Măi tătare, ține-ți calul,
Măi tătare, strânge-ți frâul,
Măi tătare, lasă malul,
Nu cerca a trece râul...”*

*Măi tătare dă-ne pace,
Măi tătare, stai, nu trece!
Măi tătare, nu mă face
Să-ți fărâm capul în zece!”*

Mai mi-aduc aminte că noi, băieții din familie, ne jucam „De-a tătarul și românul”, spunând aceste versuri și ținând în mână o sabie din lemn cioplit de noi. Și, tot de la mama știind versuri din „Moțul și secuicul”, jucam scena dintre cei doi, recitând cu patimă:

*„Puiule, secuicule!
Ce cați tu la noi în munte?
Lance-n coaste, bardă-n frunte,
Ori un plumb vrăjit în piept,
Să te duci în rai de-a drept?”*

*Moțule, măi hoțule!
Tu ești tare, eu sunt tare
Bun e Dumnezeu și mare!
De te-aș prinde-n mâna mea,
Zile tu n-ai mai avea”.*

Din biblioteca bunicului, au ajuns la mama, adică la noi, cărți și reviste: I. Zanne, „Proverbele românilor” Petre Ispirescu, „Basmelor românilor”, V. Alecsandri, „Poezii populare”, V.

Alecsandri, „Poezii”, Editura Socec, 1896, în îngrijirea lui I. Bianu, Anton Pann, „Povestea vorbei”, G. Dem Teodorescu, „Poezii populare române”, 1885, Lazăr Săineanu, „Dicționarul universal al limbei române”, ediția a II-a, 1906; „Revista pentru toți”, „Țăranul român”, „Amicul familiei”, „Albina” ș.a.

Păstrez cu sfințenie în biblioteca mea și azi: poeziile lui V. Alecsandri, editate în 1897 pe o hârtie unică, îngălbenită de ani, cu ortografia de atunci, carte pe care o simt comoră emoțională, dicționarul lui Lazăr Săineanu, vrafuri de reviste precum „Albina”, „Țăranul român”, „Revista pentru toți” și „Flacăra”. Iată, în „Flacăra”, un exemplar păstrat și azi, ce costa 10 bani, sub direcția lui C. Banu, din anul I, nr. 31/19 mai 1912, este publicată o parodie a lui Topârceanu care semnează „Topârbomba”, după poezia lui Minulescu, „În orașul cu trei sute de biserici” și un articol al lui Cincinat Pavelescu, „Simbolismul”. Păstrez cu scumpătate, tot de la bunicul Nicolae, prin mama, un jurnal de mode, tipărit la Paris și intitulat „Grands magasins du printemps”. Anul apariției nu se știe, fiindcă nu are coperte, dar îți dai seama că este din secolul al XIX-lea după moda îmbrăcăminții la dame și la copii, a pălăriilor, coafurii, corsajelor, încălțăminteii, marochinăriei. Vorbesc de ele, pentru că sunt tipărituri de suflet și pentru a proba că Nicolae Stan și soția sa, Zinca, au fost oameni preocupați de cultura lor și a copiilor lor. Cât au reușit?

*

*   *

Ce s-a petrecut în subconștientul bunicului după revenirea de pe front? De ce s-a înstrăinat? Și de el, și de familie, și de oameni?

Ce va fi fiind viața omului, care este adevărata substanță a vieții, a unei existențe? Din ce este alcătuit omul? De data aceasta, la bunicul meu, era un altfel de autism. Era autismul

dobândit pe front, cauzat de scenele macabre, cu morți sângerânzi, desfigurați.

Câte ipoteze, teorii, interpretări, verdicte!? Hegel, Hedegger, Biblia, Schopenhauer, Kant, Constantin Noica, Emil Cioran, de ce nu și Blaga!?...

Omul este ceea ce este el acum, în acest moment?

Omul a fost altcineva înainte de naștere? A avut o existență anterioară ce a determinat-o pe cea de azi? După extincție, se va reîncarna? Ce este transcendentul? Existența se poate dobândi prin „gândire existențială”, prin trăirea intensă a morții? „Spiritul absolut” se exprimă întâi ca ființă întemeiată pur și simplu, mai apoi „se înstrăinează” ca, în final, să se întoarcă la sine sub formă de conștiință?

Omul, ca univers desăvârșit, se datorează voinței oarbe care evoluează de la forme spontane la cele conștiente? Ce e corp? Ce este gând?

Corpul de bărbat desăvârșit al bunicului va fi răspuns la chemările gândului? Gândul! De unde izvorăște el? Spre cine și spre ce se îndreaptă? Gândul e o idee, un cuget, o părere, o meditație, o reflecție, o închipuire, cât și o dorință, o plămădire...

Nu voi afla niciodată ce a răvășit mintea bunicului meu, bărbatul falnic și deștept. Dar intuiesc...

Moartea, în fapt morți văzuți pe front, trupurile soldaților agonizând, bolborosind cu sângele zvâcnit pe gură; brațe și picioare desprinse din trup, trupuri fără cap alergând încă patru-cinci metri au contribuit, sigur, la tulburarea sufletului atât de pur și nobil al bunicului meu. Zdruncinarea psihică a bunicului a doborât Armonia, Binele, Lumina, Credința și, cel mai grav, Speranța familiei.

De la mama știu cum bunicul, apatic, încă falnic, frumos și atrăgător, păstrându-și mierea în glasul lui de bariton, se ducea în grădina din spatele casei și, făcând gesturi delicate, mângâia soldați căzuți, agonizând, văzuți subconștient numai de el, și le

vorbea înduioșător: „*Vasile, cum de te-a izbit soarta? Ce le spun copiilor tăi? Lasă, o să-i ajut eu!*”. Se ridica fără grabă și trecea la alt închipuit camarad, având aceeași blândețe în glas și în mișcările mâinilor: „*Ioane, mă auzi? Unde ți-ai lăsat brațul și piciorul stâng? Așa-i că nu te mai doare? Uite, vin brancardierii și o să fie bine!*”. Apoi se ducea în amăgirea sufletului său suferind, la altă fantasmă, și la alta, până amurgul era copleșit de smoala nopții. Când luna așternea umbre pe pământ, mai întârzia... Grădina lui Nicolae Stan era imensă, numărând în întinderea ei vreo șapte pogoane. La șosea se clădise casa arătoasă, înaltă în arcă, cu prispă mărginită de stâlpi de brad, sculptați în motivele populare: soare, cruce, iederă și cu multe camere așezate în forma literei „H”. N-a ajuns bunicul s-o termine. Țin minte cum casa-mare, tinda-antreu și prispa au rămas cu pământ pe jos, lipit de mâini de femei harnice, cu huma aceea galbenă ce se găsește din belșug în Subdealuri.

Aici, în casa lor, a funcționat Școala Nr. 2, între anii 1904-1914. Curtea era largă în mijlocul căreia domnea un dud negru, stufos, cu „doi frați într-o tulpină”. Pe aici se vor fi jucat cei 25-30 de elevi ai școlii, pe aici mergea Sanda, alegând noroiul, iar surorile ei mai mici luându-l în picioare; pe aici noi, nepoții, venind la bunica, ne urmăream prin dud, veverițe sprintene și ne muzguream cu cerneala dudelor.

Dincolo de curte și acareturi se desfășura holda, blana de pământ, mărginită pe latura lungă de izvorul Valea Curelii, iar la lățimea din fund, strânsă de cele două dealuri de sub care izvora Valea Curelii (probabil era întinsă ca o curea). Pe cealaltă lungime, o treaptă de pământ înaltă de aprox. 40 cm., delimita lotul nostru de cel al vecinului, Tăișan. Lotul lui Tăișan se oprea mult mai repede, limitându-se de botul dealului. În față, normal, era șoseaua. Întinderea râdea la soare atâta timp cât străbătea bolta. Asta pentru că terenul se situa în deschiderea celor două dealuri sub formă de „V”, fără brațe egale, un „V” ciut, orientat, după convenționalitatea punctelor

cardinale pe hartă așa: un „v” invers, adică „Λ”. Se observă limpede că, neavând spre S, vreun deal, soarele scâldea, dezmiarda glia cât ținea ziua.

Aici venea bunicul să vorbească tovarășilor de front plecați Acolo, Sus. A fost altarul viu al lui. Trăit intens, până la transcendent...

Venea liniștit în odaie, se așeza pe scăunelul rotund din lemn concav, în trei picioare și privea undeva, departe, departe de tot, dincolo de pereții inexistenți pentru el. Zinca, bunica mea, îl iubea la fel. Nici la bunicul dragostea nu s-a împuținat defel. Bunica îl ocrotea, îl ajuta cu căldură și cu același atașament să-și intre în firesc, să nu sufere el, să facă acei pași mărunți spre a se regăsi pe sine, pe omul mândru de tot ceea ce realizase în viața lui de până acum. Zinca suferea mult. Se ascundea de copiii ei care mai rămăseseră acasă și plângea cu lacrimi de foc, lovindu-se ușor cu mânuțele ei fine peste pieptul zbuciumat și frânt. Voința o sprijinea să-și revină. Înțelegea clar că trebuie să fie acum și bărbat în casă, deși avea pe Maria, fata cea mare, de 20 de ani și pe Iancu, primul băiat, de 17 ani.

Dintr-odată, psihicul șubred al lui Nicolae Stan a dezlănțuit surpări în trupul din ce în ce mai secătuit. Într-o zi de la începutul lui ianuarie, 1920, pe un ger năprasnic, inima lui și-a oprit mersul. De trei zile nu părăsise patul. Se isprăvea văzând cu ochii. Cu aceeași iubire, Zinca îl veghea, petrecându-și mâinile prin părul lui bogat, alunecându-le apoi delicat, într-o dulce mângâiere, peste fața tot mai palidă. Din când în când îi ungea buzele, acum zgrunțuroase, cu degetele ei lungi, înmuiate în ceai de tei. Se priveau în tăcere. Deodată, bunicul n-a mai clipit... Și-a ținut ochii. N-a avut putere măcar să rostească ceva. A mișcat buzele și abia cu degetele a făcut un semn care însemna a-d-i-o...

Încă un om își încheia socotelile cu viața...

Nimic n-a mai fost ca înainte, însă Zinca, prin agerimea sa și sprinteneala neobosită, și-a adunat mai strâns copiii lângă ea

și a izbutit să împlinească unele din visurile familiei. Maria s-a dus la casa ei după un băiat bogat și singur la părinți, primindu-și pământurile cuvenite. A dus o viață tihnită. „Tătica”, cum o numeau frații și surorile mai mici, îi ajuta pe aceștia „să se ridice, să nu ducă lipsuri”. Bărbat în casă a devenit Iancu. Era destoinic, cu har, îndrăzneț, dezghețat, calități care l-au ajutat să devină, chiar de la 18-19 ani, unul dintre comercianții de vază din Subdealuri. La început, și-a deschis un han cu vad pricopsit. Stimat, dar și temut de săteni, repede și-a rotunjit veniturile și l-a ajutat pe Anton să termine școala normală și să ajungă învățător în sat.

Sanda, mama mea, fiind fată, cum erau pe atunci orientările, n-a mai fost dată la școală, deși avea mintea sprintenă și o memorie nemaipomenită. Retrasă de la școala de arte și meserii, secția croitorie, Iancu a luat-o hangîță la localul lui. Sprintenă, deșteaptă și frumoasă, era farmecul hanului. Aici vor fi admirat-o mulți flăcăi, finețea-i și drăgălășenia atrăgându-i pe aceștia în jurul ei. Poate de pe atunci să-l fi cunoscut pe Petre Pătru care i-a devenit soț până la moarte. Ei sunt părinții mei, dragostea mea primordială.

Iancu s-a făcut tot mai hârsit. Nu s-a mai interesat de școlile celor două surori, Floarea și Ileana și nici de Ion, mezinul, destinat a se face popă și născut, parcă, pentru asta. Cele două fete s-au măritat de mici, primindu-și bucățile de pământ, ciupite acum de Iancu și de Anton, învățătorul, în deplină înțelegere. De fapt, ei amândoi au împărțit pământurile așa cum au voit. Târziu, când am devenit și eu proprietar, am înțeles cu adevărat de ce tata îmi spunea: „uite, vezi tu, Horia, cât măsoară în lățime parcela noastră și cât a lui unchiu-tău, Iancu? Și aici, ca și la „Sipote”, noi avem mai puțin. Dar nu-i nimic, Dumnezeu face cuib berzei oarbe. Ți-am spus ca să știi, nu să ne răsculăm împotriva lui...”.

Unchiul Ion a rămas cu nostalgia preoției. Avea glasul de bariton vibrant al bunicului. Doamne, ce voce! Pe a bunicului nu

aveam cum s-o știu. Știu de la mama cum își dezmierda bunicul copiii cu glasul lui dulce, dar vocea unchiului Ion sună și acum armonios în auzul meu, căci unchiul lucra și cânta, cânta chiar fragmente din slujba ortodoxă, dar și melodii populare. Sunetele vocii lui erau legate de vibrațiile sufletului. Sufletul fremăta aerul care devenea murmur trezind, reținând și crescând emoția, uimind prin noutate. Vocea lui era altfel decât a celorlalți, avea elemente adăugate, apogiaturi, triolette, sincope, tremolo, susur grav sau țipăt dulce, alcătuiindu-se într-un tot armonios.

De la mama am desprins foarte multe despre viață. Ea știa să le spună. Povestea copilăria ei. Atașamentul față de frații ei și modul în care se respectau unii pe alții. Și pe noi, copiii ei, șase câți am fost, ne învăța să ne prețuim unii pe alții, să ne iubim.

În familia Nicolae și Zinca Stan, Sanda, al patrulea copil, și-a urmat Destinul. Când a împlinit 13 ani, în 1920, a rămas orfană de tată. Și ea și ceilalți trei mai mici au trecut sub ascultarea lui Iancu și a lui Anton. De la Anton trebuie că a învățat ea sumedenie de versuri sau fragmente din piesele de teatru pentru școlari pe care ni le spunea, ținându-ne pe lângă dânsa. Mama, sârmana, s-a dus în lumea celor drepți, dar ne-a transmis ceva din mintea și din sufletul ei bogat. Ea există în noi și va exista în nepoți și, sigur, în generațiile următoare. Ce haruri purta în sine, de n-am putut să uit nici azi și nu voi uita niciodată ce-mi povestea! Iată un fragment dintr-o scenă de teatru fixată pe veci acolo, în memorie, din anii copilăriei, când nu mă săturam ascultând-o pe mama. Mirarea este cu atât mai mare că le știu și acum, căci, căutând în nenumărate tipărituri, ori de câte ori am avut prilejul, nu le-am întâlnit și nici nu le-am mai auzit de la altcineva.

Iată un fragment:

Scena înfățișează o curte și o grădină cu iarbă, despărțite de un gard cu porțiță. În grădină e un pom la umbra căruia stau trei bărbați. Preotul (venind nedumerit pe ușa din stânga a scenei și

intrând în curte, se adresează, bănuind că va fi auzit de cineva, pe care, de fapt, nu-l vede):

Măi Ioane, Gheorghe, Petre, ce păcate v-ați făcut? Unde Dumnezeu v-ați dus?

Cei trei (tolăniți la umbră, dormitând), întorc leneș capetele și deschid câte un ochi. Nu răspunde niciunul.

Preotul (insistă): Măi, Ioane!

Ion (domol): Ce-i părinte?

Preotul: Acolo ești tu?

Ion: Da, părinte!

Preotul: D-apoi Gheorghe și cu Petre?

Ion: Sunt aici și dâșii, bre.

Preotul: Și ce fac ei acolo?

Ion: Ce să facă? Șed, părinte.

Preotul: D-apoi tu?

Ion: Eu? De, le-ajut!

Indicațiile de regie le-am redat așa cum le jucam noi, frații și surorile, pe scena improvizată în podul grajdului, având drept cortină o cuvertură din câlți.

Văzând-o că se descurcă bine la han, Iancu a ținut-o lângă el pe Sanda. Când pleca după marfă, o lăsa chiar singură să aibă grija hanului. Avea mare încredere în ea. Îi încercase corectitudinea și nu-i purta nici cea mai mică bănuială. Primea lunar ceva bani de la Iancu. Chibzuită, Sanda a știut să-și cumpere îmbrăcăminte mai la modă. Era frumoasă și cochetă. Spre alint, o numeau „Finuța” și ai casei și oaspeții hanului. Ne povestea cum călca de nu-și murdărea niciodată pantofiorii, cum alegea locul unde punea piciorul spre deosebire de surorile ei, Floarea și Ileana, care erau mereu înnoiroite. Zinca le certa: „*De ce, fetelor nesocotite, nu mergeți atente, așa cum face Sanda? Călcați special, parcă, în noroaie, de vă stropiți și pe haine. Halal de voi. O să fugă băieții de voi, o să vă ocolească!*”.

Nu se lipea de ele niciun sfat. Tot așa umblau...

Din bănuții strânși, Sanda și-a mai adăugat câte ceva la trusou. Dintre toate, două obiecte ne-au impresionat pe noi, copiii. Poate și pentru faptul că nu aveam deloc acces la ele. În primul rând era mașina de cusut „Singer”, o bijuterie existentă și azi în gospodăria unei nepoate, întocmai cum o știu, cu capacul original cu inscripția „Singer”, sub forma unui coviltir care acoperă capul mașinii și cu două încuietori în părțile laterale. Numai când mama intra la mașină mă apropiam și admiram, sorbeam țăcănitul și curgerea pânzei sau a stofei sub tălpica cu zimți potrivită la pași mărunți, treptat înțelegând și procesul de coasere, de împletire a aței cu ajutorul acului, suveicii cu mosorașul în ea și a graiferului. Al doilea obiect era lada de zestre pe care ai mei o țineau absolut sub cheie, în casamare. Mă încânta prin desenele în culori vii, de pe capac, pe partea din față și pe cele două fețe laterale. Lungimea era de vreun metru și ceva, lățimea de aproximativ 60 de cm., iar înălțimea cam egală cu lățimea. Pe partea din față stăteau zugerăviți în culorile reale doi păuni înfioiați, proiectați pe un fond de un albastru odihnitor. Pictorul popular reușise să redea exact penajul cu toate culorile curcubeului, adăugând pete mici aurii, întrepătrunse cu irizațiile verdelui lucitor și al negrului-petrol. De o parte și de alta a păunilor, erau trasate două benzi în motive populare, funii împletindu-se, punctate ici-acolo cu frunze de iederă. Pe capac, în mijloc trona un grup floral, formând o cupă. La bază, de un roșu aprins, dormeau două lalele, cu frunza și codițele lor așezate în „X” alungit. De o parte și de cealaltă, înspre în sus se înșira câte un trandafir cu petalele conturate prin linii curbe concentrice, în culori roșii dégradé, apoi se continuau cele două brațe ale cupei cu flori de măr, având staminele de punctulețe portocalii și petalele într-un roz dulce și ieșinde dintr-o plăpândă crenguță colorată în maro. Aranjamentul se încheia, în fiecare margine de sus, cu câte o galbenă gutuie, atât de măiestrit lucrate cu lumini și umbre, încât întindeam mâna de copil să le desprind de acolo. În

interiorul cupei, se odihneau, într-o dezordine armonioasă, un pumn de cireșe cu codițe subțiri, verzi, arcuite în toate direcțiile, nuanțate într-un roșu aprins, sticlos.

Grupul de fructe și flori era încadrat, în stânga și în dreapta, de câte două șnururi cafenii, la capătul cărora atârnavă ciucuri balansând, în tonuri de portocaliu și roșu. Îmi imaginam, mai târziu, când eram normalist, aceste șnururi ca fiind ale unor imense cortine grele, din catifea, cu ajutorul cărora le ridici sau le cobori la deschiderea sau închiderea scenei.

Fețele laterale aveau jocuri de linii curbe, închise de acolade generoase. Erau, parcă, urmele lăsate pe luciul gheții de doi patinatori care au zburdat în lungul și în latul dreptunghiului, pe diagonale, numai în șerpuiți potolite, grațioase.

În anii cât a stat hangiță, Sanda și-a luat și rochii, bluze, încălțăminte după gustul ei rafinat. Ba, a putut să-și cumpere și o haină cu guler de blană, dintr-o stofă neagră, durabilă și fină, pe care a purtat-o, până mai încoace, când se ducea, iarna, la nunți, sau la plimbările cu sania boierească. Cât de frumoasă și delicată era mama! Și cât de curtată a fost! Iancu și Anton, ca frați mai mari, își făcuseră planuri aparte pentru viitorul ei. Se gândeau că va fi dată unui învățător din satul vecin, coleg de-al lui Anton. Îl vizita des pe Anton și, împreună cu alți intelectuali din sat, mergeau la han, la Iancu. Aici jucau, de regulă, cărți. Mama îi servea cu vin din cel mai bun. Ea îmi povestea că era liniște, ambianță plăcută. Elevii și intelectualii stăteau într-un separeu, iar tinerii din sat, în salon. Nu se certau niciodată. Lăutarii își făceau programul de dansuri, de doine și de balade. Totul era îmbietor. Nimic nu tulbura petrecerile.

Aici se țineau și nunțile din partea aceasta de margine de sat. Fiindcă satul, înșirat numai pe lungime și numai pe partea dreaptă a pârauului, avea încă alte cinci hanuri. Flăcăii se duceau la hanul de care aparținea drăguța lui.

Iancu și Anton n-au mai apucat să-și împlinescă gândurile lor, căci într-o duminică, Petre Pătru, flăcăul cu ochi albaștri ca

floarea de in, cu fața mereu un zâmbet, vioi și petrecăreț, ager la minte și cu o voință strașnică, fiu de țăran, al cărui tată murise de tifos, și-a luat un grup de prieteni și a furat-o pe Sanda, ducând-o acasă la el, făcându-și-o tovarășă de viață pentru totdeauna. Petre Pătru a stat în alertă ceva vreme. Frații Sandei au trimis la el mesageri să se împace și s-o dea pe Sanda înapoi. În fața iubirii dintre cei doi, toate argumentele au căzut, iar constrângerile au cedat.

Era în 1926. Sanda avea 19 ani.

Iancu, Anton și mama lor, Zinca, au înțeles că doar pacea dintre ei și Pătru va duce liniștit lucrurile mai departe și dragostea va triumfa. Au venit ei la Pătru și, cu dreaptă înțelepciune, au stabilit nunta și loturile de pământ ce li se vor da.

XII

Gheorghe Pătru, bunicul lui Horia

Se mai întemeiase o familie în sat. Dar cine era acest Petre Pătru cu prenumele și numele cam aceleași? Până unde mergea înapoi lanțul în care el era o za? Cum se construiseră structurile psihologice complexe ale acestui Petre, flăcău de o frumusețe angelică și cu o vibrație sufletească ce-l ducea până la înduioșarea cea mai înaltă? Cum de acest om nu avea pic de teamă și-și formase o chibzuință de viață riguroasă și o voință de neclintit?

Mergând înapoi spre „izvoarele” ființei sale, găsim la etajul apropiat părinții lui: pe Gheorghe Pătru și Maruca Pătru (fostă Stoian). Așadar, două ramuri, ramura lui Pătru, denumiți în sat „al(ai) Pătrului” și ramura „Stoienilor”.

Gheorghe se născuse în familia lui Ioniță al Pătrului în anul 1876, fiind al șaselea copil între cele trei surori: Zinca, Mița și Rița și doi frați: Ion și Nicolae. Gheorghe, la fel ca și ceilalți cinci copii ai lui Ioniță, a rămas gospodar în sat, cu o gospodărie modestă și pământ puțin, abia 3 pogoane de fâneață și pruni și 6 prăjini de teren arabil. Maruca Stoian cu care se căsătorii, mai adusese doar un pogon de fânețe, căci tatăl ei, Gheorghe Stoian, căsătorit cu Ilinca Torcică din Gemenea primise la Împroprietărirea din 1864, pentru claca făcută cu 2 boi pe moșia baronului, suprafața de 7 pogoane și 19 prăjini. Cum Gheorghe Stoian și Ilinca aveau șapte copii, 3 băieți și 4 fete, dădu fiecăruia câte 1 pogon.

Bunicul lui Petre și străbunicul meu pe linie paternă fu Ioniță Pătru, căsătorit cu Varvara a cărei origine nu s-a găsit, fiindcă arhiva de la Primăria Subdealuri a ars, iar ce a mai rămas a fost depozitat în podul casei unui notar și acolo s-a

degradat (șoareci, ploi). Ceea ce s-a găsit sunt documente fără importanță, deocamdată. Acest Ioniță s-a născut în 1845, în familia lui Pătru al Pătrului și al Ilincăi, aflați ca primii ascendenți ai tatălui meu. Ei au avut cinci copii: Ion, Nicolae, Mița, Lisandrina și Leonora. Așadar, tata este a patra generație, iar eu a cincea prin descendență bărbătească.

Nu au fost oameni avuți dar nici supuși. Erau moșneni din aceia îndârjiți, căci erau mai scăpătați și nu luau parte la hotărârile obștii. Mai degrabă fugeau din calea autorităților decât să se supună.

Bunicul, Gheorghe Pătru, avu în Valea Mohorului odaie, căci lotul lui de aici aduna un pogon și jumătate. La noi în Subdealuri, din negura anilor și până azi, în mileniul al III-lea, se obișnuiește ca, sătenii care au într-un anume loc din afara vetrei satului suprafețe mai mari, cam de la două pogoane în sus, să-și alcătuiască acolo o cameră de locuit, magazie, grajd și chiar cotețe de găini sau de porc. Bărbații stau aici și se gospodăresc. Aici adună fânul în clăi pentru vitele care tot aici ierneză, aici mulg și încheagă, aici se adună munca lor. O dată pe săptămână coboară la neveste și la copii, pe jos, călare sau cu căruțele și se mai aprovizionează și aduc acasă din produse. Asta se cheamă „odaie”.

Gheorghe Pătru, bunicul dinspre tată, sălășluia „La Odaie” în Valea Mohorului. Acareturile se aflau la poalele unui bot de deal abrupt, împădurit cu fagi și aluni, ocrotind pereții de vânturile dinspre partea de nord. Odaia primea lumina soarelui, fiind cu fața spre sud. Din odaie aveai desfășurată sub priviri toată suprafața de fâneată și pruni. Dincolo de sprânceana dealului, ca o altă treaptă de relief, se însorea, între păduri, o poiană cu iarbă grasă, căreia i se spunea și i se spune „Pă Pod”. Bunicul lua de aici două căruțe bune de fân. Tata la fel. Și, deoarece „Pă Pod” este o terasă oablă, un podiș din care se desprind pante abrupte pe toate cele patru laturi, o platformă susținută de frunți de dealuri, nu avea aici acces căruța să ia

fânul. Cum îl cărau totuși? Nu aveau decât să-l rostogolească! Țăranul, practic cum este, a găsit modalitatea, *târșul*. Ce este târșul? Se alege 2-3 aluni rămuroși și se taie mai dinspre rădăcină. Sunt așezați culcat, unul lângă altul, cu capetele tulpinii alături și cu partea rămuroasă întrepătrunzându-se în așa fel, ca să se lege unul de celălalt. Fânul se clădește pe acest târș pală cu pală, până se face un purcoi măricuț. Un cal înhămat, având crucea de la căruță legată de șleauri, trage târșul la poalele platoului, pe un fâgaș, un drumuleț cu serpentine, meșterit prin tăierea tufărișului. Acolo, jos, se așează în clăi de câte 4-5 căruțe.

Fiind reformat de către autoritățile militare, nu a fost chemat pe fronturile din Războiul Balcanic și nici la Primul Război Mondial. S-a izolat în acele vremuri „La Odaie”. Slăbea tot mai vizibil. Odaia nu era departe de vatra satului și nici de casă, dar el făcea tot mai rar acest drum. Maruca venea mai des și-i aducea și ceva de-ale gurii. Apoi a rărit și ea vizitele. Omul avea pe el forfotă de păduchi. Maruca a devenit nepăsătoare. Poate și neputincioasă, căci avea pe lângă ea cei șase copii de hrănit și de îngrijit: Lia, Ion, Ana, Fila, Petre și Leana. Mai avusese încă un băiat, pe Mihai, dar a murit la doi ani, în 1909.

În plină stare de război, în lipsuri mari, Gheorghe Pătru se sfârși, într-o izolare cruntă, din cauza tifosului exantematic, fără nimeni la căpătâi, în 1916. L-a găsit Maruca țepăn și rece. Dar tot frumos, cu barba lui de dac și cu ochii verzi neînchiși, dar stinși, îndreptați spre un punct, acolo, în lumea de visare, în lumea liniștii eterne, a nesuferinței.

Deja de vreo trei ani, carul cu boi era în grija lui Ion care, astfel, mai scotea un ban pentru ai lui. Lia, fata cea mare, slujea la cucoana Elena, a boierului Gheorghită, numai în timpul zilei, casa lor fiind la două minute de mers de cea a boierului. Lia pleca de dimineață la curtea boierească și venea pe înserat. S-a căsătorit repede, să scape de slugărit. Bărbat i-a fost unul din sat, petrolist de flăcău, până la pensie.

Ana și Fila, surorile imediat mai mari ale lui Petre, au fost date slujnice la București, la începutul anului 1917. Și acolo au rămas, căsătorindu-se creștinește cu bărbați cu care au împărțit Destinul, până la moarte.

Leana, mezina casei, a urmat surorilor, poposind în Capitala devenită acum a „României Mari”. Aici a muncit, s-a căsătorit, a născut, și-a crescut unicul copil și tot aici și-a găsit casa de veci.

Mai târziu, prin 1926, Ion a lăsat carul cu boi și a plecat la sonde. Aici și-a aflat și sfârșitul care a venit de la o țevă scăpată din ghearele troliului, pe când el se afla la gura puțului de sondă. Moartea i-a fost violentă, căci fierul a zdrobit țeasta omului.

Așadar, în sat au rămas doar Petre, tatăl meu, și Lia, ei pierzându-și mama, pe bunica mea, Maruca, în anul 1945. Aveam 11 ani și jumătate când bunica s-a stins. De pe când împlineam 5 ani, dintre toți frații și surorile mele, pe mine mă lua să dorm cu ea, să stau pe lângă ea.

Niciodată n-am să pot uita cum stam amândoi în camera din stânga tindei, căci acolo bătea soarele, în odaia aia sărăcăcioasă, cu un pat cu otavă în loc de saltea, pe pereți doar calendarul ortodox afumat și cu două perdelețe din cânepă la ferestrele mici, având simbolul crucii între cele patru ochiulețe de geam, cât palma. Eu stam pe pat, privind-o pe bunica, sau mă așezam pe spate, cu ochii în tavanul de care atârnavă cele două belciuge de care odată spânzurase copaia în care s-au legănat cei șapte copii ai bunicii și mă întrebam cum un copil poate dormi acolo, la înălțime. Mă speriam, îmi era frică, o teamă pe care o închideam în mine, n-o mărturiseam. Poate că o simțeam numai ca o nedumerire și lăsam s-o înțeleg mai târziu...

Nu părăseam pe bunica din această cameră niciodată când, având brațul de vreascuri lângă soba de cărămidă, cu vatră largă în față, fierbea oala cu fasole la gura sobei, nu pe plită. Era o oală obișnuită, de pământ, întăciunată la burtă de focul care o învăluia, căci bunica așa gătea, în oala de pământ, la gura sobei

lipite tot cu pământ. Era (și acum tot așa mi se arată) un ritual pentru mine fierberea fasolei, când făcută iahnie, când ciorbă de fasole, când cu costiță de porc, când ciorbă acrită cu zarzăre, când cu prune afumate sau opărite. Limbile focului învăluind oala atât cât trebuie, jocul de lumini și umbre ce se iveau pe pereți și tavan, tăcerea privegherii fierberii ruptă arareori de trosnetul vreascurilor, aduceau în odăița bunicii o lume de basm, de himere pe care eu, copilul, mi-o plăsmuiam și în care intram cu desfătare deplină.

Nu știu de ce asistam doar la pregătirea mâncărilor din fasole. Posibil să fi fost din pricină că bunica gătea acele șase feluri de mâncare, având ca bază fasolea. Nu asistam, deși le gustam cu plăcere – niciodată cu lăcomie – și la acelea din pui cu tăiței făcuți în casă, urzici cu oțet de casă, știr sau lobodă acrite cu zarzăre, ciorbă de cartofi, lobodă cu lapte bătut, mămăliguță caldă cu unt și cu ouă fierte, ciorbă de prune opărite, cu orez. Acum știu de ce nu asistam și la pregătirea acestor mâncăruri: pentru că mama obișnuia să gătească aceste mâncăruri și o făcea mult mai bine de cât bunica, mai modern, în vase smălțuite, pe plită. Însă niciodată gustul fasolii fierte în oală de lut nu poate fi comparat ori uitat.

Aveam să simt aromele acestui aliment de bază al românilor, de la savoare până la greață. Asta deoarece am stat la internatul de băieți al școlii normale șapte ani și aici fasolea era la mare cinste. La început, bucătarul, nea Vasile o gătea bine și resimțeam plăcerea din camera bunicii și așteptam cu nerăbdare să ni se servească iahnia de fasole. Dar, șapte ani să mănânci numai fasole...

Am plecat copil de acasă și am revenit flăcău, învățător, la 19 ani. Cu ai mei stam în cele trei vacanțe: de Crăciun, de Paște și în „Vacanța Mare”. Eram departe de casă și nu erau mijloace de transport să vin acasă măcar o zi într-un an, în afara vacanțelor.

La cinci luni de la absolvirea școlii normale (devenită, la Reforma Învățământului din 1948, școală pedagogică), am fost încorporat la trupele de grăniceri. Astfel, am stat în cazarmă, tot la fel ca la internat, încă trei ani, în total zece ani de mâncare de fasole făcută la cazan.

Multe din cele petrecute în acești zece ani vor fi avut caracter inițiativ pentru Horia Pătru.

XIII

Petre Pătru

Petre Pătru a rămas fără tată când avea 11 ani. Fratele lui, Ion, umbla acum cu căruța cu boi. Cele trei surori mai mari, Lia, Ana și Fila, au intrat ca slujnice în sat și în Capitală.

Pământ prea mult nu aveau, așa că și Petrică a fost dat la curtea boierului Gheorghită, la 11 ani. Nici patru clase nu a învățat. A rămas numai cu doi ani de școală primară, dar din viață a desprins multe, nativ fiind cu o inteligență de invidiat. Făcea în gând socoteli rapide, chiar cu trei sau patru cifre. Nu numai gândirea îl ajuta, ci și memoria, percepția, intuiția.

Memoria muzicală a lui Petre era total aparte, iar vocea îi era inconfundabilă. Cânta la nunți și la botezuri uluitor, încât mesenii îi rugau să zică „de-alea, de-ale noastre”. Nu este legendă, pentru că eu am asistat la un asemenea fenomen, ca el, Petre al lui Pătru, să stingă lampa (așa se iluminau casele hanurilor, cu lampa cu gaz), prin suflu lui. Plămânul lui de alergător de clasă sau de cal de curse minuna lumea, îl făcea apropiat și iubit consătenilor, fiindcă el nu țipa melodia. Vibrațiile glasului lui aveau forța sau aleanul vântului foșnind prin ierburi sau copaci. Glasul îi era freamăt și dor, plâns și bucurie, venin și miere.

Era imposibil să fie vreo nuntă sau vreun botez la care participa și Petre Pătru fără ca acesta să nu cânte ceva. În toiul petrecerii mesenii îl îmbiau:

– Petre, hai de zi-i tu cântecelul ăla al tău, „Dă-i, Doamne, și omului...”, nu vezi că țigani au cam obosit?

Se ridica în picioare și începea melodia cu glasul său înflăcărat și inconfundabil:

*„Foaie verdea-a bobului,
Dă-i, Doamne, și omului
Ce i-ai dat și codrului,
Ce i-ai dat și codrului.
Codrului i-ai dat crenguțe,
Omului multe mândruțe,
Codrului i-ai dat cărări
Și omului supărări, măi...”*

Vocea-i răsună în sală, rostogolindu-se peste mese, peste capetele oamenilor, peste vioara lui Gh. Bodârlău și țambalul lui nea Costică, acoperindu-le cumva acordurile, apoi se lovea de pereți, făcea flacăra lămpilor să pâlpâie și reverbera, sporind astfel intensitatea sunetelor urcânde sau coborânde pe toate treptele unei game...

Vreo femeie mai sensibilă stăruia:

– Te rog, Petrică, zi-i și cântecul de plâns!

Nu se lăsa rugat, căci îi plăcea nespus să cânte, să se distreze, însuși să se simtă bine, încântat deplin de asemenea momente ale vieții.

De data aceasta, timbrul său purta în aer modulații care aci scădeau, prelungind vaietul, aci se înălțau, răscolind dureros sufletul, în deplină armonie cu textul doinei:

*„...Frunză de pelin
Și de rozmarin,
Voinicel străin
Iese în vileag
Singur și pribeag...*

*– Doamne, n-o mai fi pe lume
Așa străior ca mine...
Și iar viorea,
D'aleu, mama mea,*

*Nu mă blestema
De la casa ta,
Ci dă c-o nuia!*

*Mamă,
De blestemul tău dulce,
Eu m-aș duce, duce,
Lupi să mă mănânce,
Moartea să m-apuce*

*Prin păduri pustii,
Să nu mă mai ști,
Peste ape verzi,
Să nu mă mai vezi... ”.*

Dar câte nu știa Petre Pătru! Unde se găsea el, atmosfera se însuflețea și oamenii se dădeau cu totul veseliei, doar nuntă era, nu?!

Interesantă este modalitatea artistică prin care autorul anonim a zugrăvit portretul mândruței, în alt cântec pe care Petre îl zicea. Iată un fragment:

*„ ... Colea-n vale-ntr-o grădină
O țărăncuță română
Se ducea la o fântână
Cu-o ulcea de apă-n mână.
Ce frumos era făcută!
Nici prea crudă, nici trecută,
Tocmai cum era plăcută.*

*Avea ochi ca două stele,
Obraji fără rumenele,
Nici prin degete inele,
Doar prin coade floricele*

Și-i ședea bine cu ele... ”.

Sanda, soția lui frumoasă și fină, se bucura și ea de vocea lui Petre. Era mândră că sătenii îl apreciază și chiar îl stimează pentru ce este el ca om, necontând școala făcută și meseria practică.

Cu excepția anilor de război, 1940-1945, tăierea porcului de Crăciun în gospodăria familiei Petre și Sanda Pătru, programată cu absolută strictețe în cea de a doua zi, pe 26 decembrie, se derula cu un rit aparte. Era adevărată sărbătoare. Până mai încoace, când copiii i s-au dus în treburile lor, tata tocmea lăutari când tăia porcul. De asemenea, la fiecare Crăciun, cu 2-3 zile înainte se sacrifică vițelul, ca să se înmulțească toate preparatele tradiționale. „Mușchii” din oalele mari de pământ, ne ajungeau până la coasă și la strânsul fânului. Ce dor îmi este de acești „mușchi în untură!”. N-am mai mâncat și nu cred că voi mai avea prilejul să gust undeva asemenea bunătăți făcute de mama. Mușchiul, asociat cu acele murături, arome și cu zeama ca de sifon, pe care tot mama știa a le potrivi, au fost deliciul meselor din copilărie.

Când tata nu găsea lăutari să-i tocmească, împrumuta gramofonul de la vecin, finul nostru, Nicuță, îl scotea în geamlâc și-l punea să cânte. Era o vreme când reproduceam aproape fiecare placă. Multe plăci aveau pe comicul Bolyn. Rețin versuri și melodia „Digulai”, care era și leitmotivul acestei piese: „Hai digulai, / hai digu, digulai. / Hai digulai, / hai digu, digulai”.

A trăit greu Petre Pătru până la căsătorie. Dar ambiția dublată de voință, pofta nemărginită de viață și, mai ales, încrederea deplină în sine, în gândirea lui de nestrămutat, apoi hotărârea de a înfăptui ceea ce proiecta, au dus, cu adevărat, la întemeierea unei adevărate familii. De ce nu aș denumi-o o familie total deosebită?

XIV

Petre și Sanda Pătru

Împreună cu Sanda, pe care „a furat-o” să și-o facă nevastă, a reușit să se înalțe pe sine și prin copiii pe care i-a avut și cărora, de mici, le vorbea numai în pilde și-i îndemna să nu urmeze drumul lui, nici al bunicilor, ci să-și croiască, prin ei înșiși, un alt trai, desigur, mai ridicat.

Când eram noi până de a intra la școală, probabil să ne încerce ambiția și voința, conștient fiind că viața omului pleacă de la studii, ne spunea:

– Măi! Eu nu am decât două clase primare, dar vedeți cum socotesc în gând, cum scriu și cum citesc. Voi să învățați carte, mă! Câtă puteți!

Sigur că el ne „cumpăra”, adică ne testa și chiar decidea: „pe tine te fac învățător, ’tu-ți nafra mătii, pe tine inginer, tu ești bună că ai mâini de aur” și așa croia planuri pentru viitorul nostru.

Și, tot pe la vârsta preșcolară, gândesc și acum, când tata este dus de 24 de ani, cât de mult ne cultiva ambiția, nu ambiția-ambție; ambiția era a lui, un pariu cu sine și cu alții și ne cultiva (înțeleg deplin azi această dorință), voința. Ce profund judeca: tu, omule, poți, dar ce folos că poți, dacă nu vrei? Unii vor, însă nu pot, alții vor și pot, cei mai slabi pot, dar nu vor, o mică parte a oamenilor nici nu pot, nici nu vor. Auzise el astea de pe la boier, când slujise... Repeta până la obsesie:

– Măi copii! Bunicul meu n-avea car. Taică-meu a avut car cu boi. Eu, acum, am cai. Voi să aveți mașini, asta vreau și să vreți și voi. Asta vă doresc și prevăd că se va împlini dorința mea.

Prevedea, intuitiv, dezvoltarea societății. Observa că societatea nu stă pe loc, că știința, tehnica, progresează.

Vedea omul acesta în viitor. Cu două clase primare, nu se lăsa deloc îmbrobodit de alții. Și o pătea. O pătea fiind un încăpățânat în judecata lui dreaptă. Se lupta pentru ideile lui, dorea să le promoveze, deși era un izolat, considerat un om simplu (nu un simplu om). O întâmplare aproape a deveni tragedie, l-a mai domolit.

Într-un timp erau alegerile de primari și consilieri la sate. Alegeri ca-n Caragiale și la noi în sat, unde dominau trei partide: Partidul Național Liberal, Partidul Național Țărănesc și Legionarii, numit atunci „TOTUL PENTRU ȚARĂ”. Petre Petrea, fiind țăran și cum țăranii simpatizau cu P.N.Ț., era în grupul țăranist. Se aflau, pe atunci instigatori, oameni plătiți de șefii partidelor din Subdealuri care nu erau alții decât boieri din grupul celor șapte familii bogate. Ațâțătorii erau aleși dintre scandalagii, oameni puși pe harță, oaspeții permanenți ai cârciumilor. Până la înființarea în localitate a „Legionarilor” și până ca aceștia să devină o organizație puternică, aici nu s-au petrecut fapte grave, ci fapte în nota obișnuită a minciunilor electorale și a blamării reciproce între membrii partidelor aflate în competiție. Într-un timp foarte scurt, în sat s-a extins organizația legionarilor ca o pecingine, cuprinzând o lume pestriță. Trei dintre capii celor șapte familii de boieri, patru cârciumari, ofițeri în rezervă, meseriași (cojocari, cizmari, tâmplari, muncitori, petroliști), liberi profesioniști. Printre ei se aflau și doi vânători de meserie. Ei erau capii legionarilor.

Oamenii din sat nu-și ascundeau simpatia pentru un partid sau altul, astfel că se știa cui i se acordă votul. Ba se și lăudau că votează cu cutare. Cum Petre își afirma net opiniile, a fost dejuns să spună că el este țăran și cu țăranistul Lache a votat. În ziua votului a mai întârziat cu prietenii până mai spre seară când a plecat acasă, la treburile sale. Tiptil, a fost urmărit de Ghiță, vânătorul, înarmat cu un șis și cu un pumnal, de Guțică, cojocarul și de încă doi mardeiași de meserie. Pumnal avea și Guțică.

Când a ajuns Petre la vreo trei pași de poarta casei lui, cei patru au sărit pe el; mardeiașii l-au apucat de brațe, sucindu-i-le la spate și obligându-l să aibă poziția „aplecat”, vânătorul îl apucă de gură cu stânga iar cu dreapta, strângând pumnalul îl lovește numai în cap, în vreme ce cojocarul îi macină spatele cu zimții pumnalului, până când toți au simțit că omul devenise un mototol însângerat. L-au slăbit din strânsoare. Petre a căzut moale la pământ cu capul ciuruit, năclăit de sânge și cu fața zdrobită, tumefiată, cu ochii umflați și injectați. Surprins, avusese timp să dea doar un țipăt stins. Bufniturile de sac lovit se auzeau slab. Sanda avea deja patru copii, al patrulea fiind de un an. Pe acesta îl culcase în copaie, iar pe ceilalți trei îi supraveghea cum se zbenguiau prin casă. Se întunecase de ceva timp. Aștepta să-i sosească bărbatul din moment în moment, pocnind cu pașii săi apăsați în dușumeaua de la săliță. Lampa își dăruia lumina sa alb-gălbuie. Deodată se aude strigată:

– Sando, Sando, ieși afară!

Ea sare arsă și se năpustește pe ușă:

– Ce e, ce s-a întâmplat?

În curte, în fața săliței, zărește un bărbat care târa un trup moleșit. După vocea care o strigase și după statură, bănuia că cel zdravăn este vecinul de vizavi, Nicuță. În celălalt își recunoaște bărbatul.

– Adă ceva, un felinar sau vino cu lampa.

– Doamne, Dumnezeuule, ce s-a întâmplat? Ce-ai pățit, omule?

Și, izbucnind în plâns, scoate lampa afară, o agață în cuiul din stâlp și se repede spre cei doi. Spaima o birui și ființa-i toată e cuprinsă de o înfiorare. Își recunoaște bărbatul de sub pasta de sânge închegat pe păr și pe față. Mai are puterea să întrebe:

– Ce s-a petrecut, Nicuță?

– Ieșisem afară să mai aduc două vreascuri. Coborând treptele, aud bufnituri înfundate și icnete scâncinde. Pe tăcute, mă apropiu de poartă și ghicesc cum fug patru umbre, lăsând pe caldarâm, în fața curții voastre, un ghemotoc.

Și, în timp ce Nicuță spunea asta, Petre reușește să-și revină și să se ridice pe picioare. Sanda înțelege necazul. Se repede la o oală, o umple cu apă și, ajutată de Nicuță, spală de închegătura de sânge capul și fața bărbatului său, după care îl duc în casă.

Petre repeta printre înjurături:

– Oameni sunteți voi? Nu! Sunteți fiare sălbatice! Vă aruncați pe întuneric la pradă! Lasă, lasă, lasă! Nu-i nimic!

– I-ai cunoscut, omule, grăiește Sanda. Ce-au avut cu tine?

– Lasă, lasă! Nu-i nimic!

– Cine sunt și de ce cu tine?

– Pe unul îl știu, este Guțică cojocarul. Lasă-l!

Mona și Grigore, copiii mai mari, se băgaseră sub țoală de spaimă. Horia s-a dus lângă ei. Dintre toți, numai Mona își amintește întâmplarea. Ceilalți erau prea mici.

Cum credeți că a plătit Petre?

Era un îndârjit. Nu supăra pe nimeni. Nu avea cu nimeni nimic. Dorea să fie în pace cu toată lumea. Însă nimănui nu-i permitea să-l vorbească măcar, darămite să-l atingă. Nu uita și nu ierta. Nu era un răzbunător, ci era adeptul principiului deschis, țărănesc: „*da, da! și nu, nu! Eu sunt eu și nimeni nu calcă, nu trece peste mine. Eu sunt „blatern”, nu „subblatern”. Nu sunt supusul nimănui. Așa să știți!*”.

Mereu ne spunea nouă, copiilor, asta. Să o fixăm bine acolo, în conștiința noastră.

Cum credeți că a plătit cojocarului?

Tata era un om neaplecat, absolut „blatern”, stăpânul lui însuși, voluntar până la rigiditate, dar întotdeauna cu o judecată dreaptă. Într-un spirit spartan ne-a crescut pe noi, cei șase copii ai lui, intuind, se pare, ce drumuri aspre ne așteaptă. „*Drumul omului e așternut numai pe spini, dragii mei. Pe spini călcăm o viață! Nimeni și niciodată nu vă va așterne în față covoare, preșuri... Noroi, bolovani, mărăcini, hopuri avem de străbătut. Să fiți pregătiți pentru acestea! Să nu vă lăsați insultați, ocărâți*

pe nedrept. Și nici voi să nu insultați vreodată pe cineva". Tata ne-a arătat asprimea vieții.

Mama ne da o altfel de învățătură. Fină, inteligentă, cunoscătoare a o parte din literatura română, cultivată în manierele domnișoarelor din primul sfert de veac al secolului al XX-lea, blândă, afectuoasă, cu neasemuită putere în trupul ei mărunț și delicat, încât să suporte toate împovărrile familiei și societății, mama ne-a cultivat, deopotrivă, cinstea, sentimentele și judecata inimii, odată cu gândirea cea dreaptă.

Își cumpărase tata, din Transilvania, de la Brașov, în acei ani de până în 1938, când economia României a atins o culme pe care niciodată n-a mai realizat-o și când românii au avut cel mai înalt nivel de trai, o pereche de cai cum nu mai fusese în Subdealuri și cum nici nu au mai existat vreodată. Erau doi cai murgi, cu piele de catifea făcând ape-ape, de aceeași statură, cu coame stufoase pe un gât cabrat, arcuit din capul perfect proporționat, având mereu în gură zăbalele, fiindcă se cereau stăpâniți în mersul lor dansant, cu picioarele ridicându-se elegant, aidoma arăbeștilor dresați și evoluând în arenă. Se numeau Ghyuri și Bondy.

Se pare că, în planurile lui de țaran dârz, cumpărase special acești cai de o nemaipomenită mândrețe și eleganță, cai de expoziție mai mult, nu de muncă prin aceste șleauri din Subdealuri ducând la poieni, livezi și fânețe pe văi adânci, cu fir de apă mocirlind pământul sau pe colinele abrupte, râpoase.

Pe atunci, subdelurenii foloseau căruța cu roți cu spițe de frasin sau stejar, înfipite în butuci de carpen la centru și în cinci obezi pe circumferință încinse de o bandă de fier numită raft, în timp de vară. În timp de iarnă (mi-aduc aminte de acele adevărate ierni pe care și acum le cred venite din basme) ei aveau trei tipuri de sâni: sania pe două tălpici din fag uscat, unite transversal de câte un oplean în care se înfîgeau țepușele de care se rezemau (se prindeau) scoarțele căruții sau dricurile, sanie destinată transportului de gunoi, de fân, de obiecte strămutate, de piatră etc., acest tip de sanie o avea fiecare țaran

cu animale de tracțiune. Era, apoi, bocânta. O sanie alcătuită din două piese, având posibilitatea de a cârmi. În față era o sanie în miniatură, cam o treime din sania obișnuită. Pe aceasta se prindea scaunul de care se agăța partea din spate, ce se târa cu porțiunea terminală pe două lemne curbate. Bocânta se folosea mai ușor fiindcă, prin scaunul din față, vira, se manevra simplu.

Mai era „sania boierească” destinată absolut plimbărilor. Vehicul rafinat, construit de oameni de meserie, avea ca suport două tălpi și nuite sub forma cifrei „2”, cu partea de jos alungită. Curbura lui 2 apăra pe cei ce stăteau pe banca din față, de zăpada aruncată de copitele cailor sau de viscolire. Banca din spate imita trăsura clasică: avea rezemătoare și era închisă pe părțile laterale, lăsându-se doar spațiu de urcare dinspre stânga sau dinspre dreapta. Dincolo de rezemătoare, pe o prelungire în spate, se fixa o policioară pe care mai puteau sta alte trei-patru persoane. Așadar, în sania boierească sta pe primul scaun birjarul și încă o persoană, pe locul al doilea, pe banca din spate, stăpânii (onorații, invitații, boierii), iar în spate copii, flăcăi de serviciu și sacul cu fân pentru hrana cailor, când se poposea la crâșmă sau la han, unde se serveau fripturile și, de fiecare dată, vinul fiert.

Ocupanții primei și celei de a doua bănci se înveleau cu pleduri peste picioare, cu straie flocoase sau cu velințe din lână. Sanie boierească și bocântă nu aveau decât țărani mai avuți și ambițioși. Tata, le avea pe toate trei.

Într-o duminică de iarnă adevărată, cu zăpezi cum erau altădată, cu un soare aspru, ademenitor pentru o plimbare cu sania, Petre a găsit momentul să plătească unuia dintre cei care i-au zdrobit capul fără motiv. Petre și Sanda aveau atunci patru copii. Toți mici. Nu-i putea lua cu ei. I-au lăsat cu bunica dinspre tată. Ei au luat sania boierească trasă de Ghyuri și Bondy și au plecat la plimbare, după obiceiul țărănilor din Subdealuri. Poposeau la un han, dansau, beau vin fiert, plecau la alt han și spre seară se întorceau acasă.

Tata căuta în ziua aceea pe Guțică-cojocarul. Știa că acesta, în fiecare duminică, se încurca cu băutura, ba la o crâșmă, ba la alta. Era un client permanent al crâșmelor în zile de sărbătoare. L-a găsit la crâșma lui Donca, unul din șefii legionarilor din sat. Tata a desprins de la cruce câte un șleau de la fiecare cal, le-a pus dinainte pala de fân pe care o mai avea în sania boierească, i-a învelit cu pături speciale și a intrat cu soția în local, dând politicos binețe celor de dinăuntru.

Crâșmarul, atent cu mușterii lui, i-a invitat la o masă, aducându-le și câte o cană cu vin fiert, după rânduială. Omul a plătit pe loc cu gând să poată pleca oricând. Și-a fixat privirea pe Guțică. Era tot o pândă. Întarziase ici, colo. Se înserase.

După un timp, Guțică se ridică de la masă, merge la tejghea, vorbește ceva cu patronul după care, băgând o mână în buzunarul pantalonilor, iese din local.

Cu calm, fără a da de bănuit ceva, Petre șoptește soției:

– Hai! E vremea să mergem acasă! E gata de înserare.

– Am stat cam mult azi, nu ți se pare? Ca niciodată, ai trecut pe la trei crâșme.

– Da, dar n-am băut decât câte o cană la fiecare.

– Te pomenești că devii, de azi, cumpătat, adaugă Sanda, fără să-și închipuie ce va urma și ce spaimă va trage...

Au mers la sanie. Petre leagă șleaurile cailor, strânge rămășițele de la fân cu migală, pentru a nu lăsa murdărie și, în timp ce ia păturile de pe cai, spune femeii:

– Ai grijă, nevastă, să te ții bine de sanie, caii ăștia... de...

Se duce la cai, le pune zăbala în gură, îi bate prietenește pe gât, iar pe Ghyuri și pe crupă, șoptindu-le:

– Să vă văd acum, căluții tatei, de plătiți banii dați pe voi!

Se urcă în sanie, se așază pe banca din față, lăsând-o singură pe Sanda în spate și pornește potolit spre a ieși în șosea din dejugătoarea crâșmei:

– Diii, căluții mei! Cea, Bondy! La trap mărunț, Ghyuri!

Pornind, privirea-i mătură șoseaua numai în față.

Îl zărește pe Guțică. Zăpada căzuse bogat cu o zi înainte. Pârtie nu făcea nimeni pe atunci. Doar săniile și oamenii trasau două urme. Guțică mergea pe o dâră. Când îl ajunge sania la vreo doisprezece metri, aude vocea puternică a lui Petre, spărgând văzduhurile:

– Hooōtīiii, Ghyurīiii! Galop, Boondyyyyy!!

În galopul năucitor al cailor, sania, și așa ușoară, devine coajă de nucă. Din picioarele cailor sar bulgări de zăpadă.

– Hooōtīiii, Ghyuri! Tună necruțător urletul în urechile lui Guțică.

Acesta simte primejdia. Se aruncă, ghemotoc, în zăpadă, lăsând liberă calea saniei. Petre strunește bidivii și, din hățuri, îi dirijează direct spre omul înspăimântat, mototol negru, pe albul zăpezii. Calul este unul din animalele cu inteligență. Masiv cum este, cu picioare puternice, musculoase, terminate în copitele purtând fier în caiele-colți, ar putea pistosi omul plăpând, firav, i-ar putea smulge carnea, l-ar desfigura. Ghyuri și Bondy pipăie totul, se feresc în lături atât cât le îngăduie șleurile și opritorile, lasă între ei, în acea fulgerătură de galop nebun pe zăpadă, pe nemernicul de cojocar, care îndrăznise a lovi, pe nedrept, pe tata. Cojocarul este prins între cai și între tâlpicile saniei. E salvat de la moarte cruntă. Sigur și datorită iscusinței omului care avea în mână hățurile, el fiind de mic într-o perfectă comunicare cu calul. Calul era viața lui, tovarășul lui, sursa lui de venituri, izvor de sănătate, model de comportare. Și mai sigur e salvat cojocarul de inexplicabilul simț tactil al calului. E rănit, dar ușor, de contrafișele din cornier care întăreau cele două opline de la sania boierească. Rămâne nemișcat, înroșind zăpada.

Totuși, cu înfiorare în suflet și la îndemnul soției, Petre stopează galopul; caii fornăie a liniștire. Se duce la ghemotoc:

– Ce-ai gândit tu, cojocarule? Tu nu știai că unul e Petre Petrea în Subdealuri? Că n-am nimic cu nimeni, dar nimeni să nu mă atingă? Ai fost un nebun! Acum puteai să nu mai exiști.

Va fi auzit cojocarul vorbele?

Sanda înghețase și amuțise acolo. Poate că aproba ce făcuse omul ei. Uneori ea era adepta dictonului „dinte pentru dinte”. Acest „uneori” se tălmăcește, la mama, când nedreptatea te copleșește. Are, totuși, capacitatea să se desprindă din uimire. Coboară lângă bărbatul ei:

– Hai, omule, să-l ducem acasă! E în drumul nostru.

– Bine! Dumnezeu să mă ierte... Dar omul ăsta m-a făcut să sufăr pe nedrept... Hai să-l punem în sanie...

L-au dus acasă. Au strigat-o pe Sofia, nevasta cojocarului și l-au împins în casă toți trei.

– Să-i spui, cucoană, că am încheiat socotelile cu el! Eu sunt „blatern”. Nu sunt „subblaternul” nimănui.

– Dar, ce s-a petrecut, Petrică?

– Cucoană, nu te face că nu ști! E o mică faptă de împăcare. De-acum nu mai este nimic între noi. Asta să-i spui.

Și așa a fost. Au devenit prieteni pentru toată viața. Pătru îl făcuse să-și decline fapta nesăbuită.

*
*   *

Această întâmplare cu om și cai îmi aduce, însă, imagini din copilărie petrecute cu fratele meu, Grigore, cu doi ani mai mare ca mine. Primul copil al Sandei și al lui Petre se numește Mona, fata cu cosițe de aur și ochi verzi, delicată și mereu într-un neastâmpăr de a schimba ceva, de a duce noul în aranjamentul casei, de a-și face remarcată prezența. După mine s-a născut Titu. El s-a dovedit, de mic, de o calmitate săcâitoare câteodată pentru ceilalți, dar foarte bună pentru sine. Temperamentul său potolit l-a ajutat să-și formeze un caracter ferm și să învingă, să parcurgă frumos drumurile vieții.

Când au avut loc întâmplările cu cojocarul, erau ultimele alegeri, la care au participat partidele politice, acestea fiind

interzise în 1938 de către regele Carol al II-lea. Familia Pătru avea cei patru copii. Au mai venit pe lume, după, încă două fete, Ana și Cela, astfel că eram, la declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial, șase copii: trei fete și trei băieți.

Tata, declarându-se întreținător de familie nu a făcut armată, astfel că avea livret militar cu mențiunea „apt neinstruit”. Totuși este mobilizat la sfârșitul anului 1942, dar nu este trimis pe front, ci este repartizat „la aprovizionare”, în spatele frontului.

Noi, cei de acasă, șase copii cu o mamă și o bunică singure, neajutorate să hrănească opt guri, trăiam cum puteam în acei ani de bătalii între țări. Plâns aproape zilnic, tristețe la ora meselor, jocuri de-a războiul ne însoțeau. Nu ieșeam din curtea noastră decât cu treburi...

Când a plecat tata „la război”, ne-am strâns ciopor în jurul părinților am plâns înăbușit, ținându-ne care de pantalonii lui, care de rochia mamei. Dar tata zâmbea, nu arăta niciun semn de grijă pentru sine, nicio teamă că i se va întâmpla ceva rău și ne încuraja:

– Să o ascultați pe mama! Să fiți cuminiți! Voi cei mai mari, puteți să umblați cu caii, dar să aveți grijă de ei, să le dați apă și mâncare. Aduceți lemne, mergeți la moară, mai faceți și câte o chirie dacă vă cheamă cineva.

– Lasă, tată, eu sunt mai mare și o să fac ce spui, îl liniștește Grigore. Doar știi că m-ai luat pe lângă tine.

– Vezi, Sanda, că am vorbit cu Toma lui Postoacă să vă ajute. Să-l chemați pe el să vă înhame caii, Grigore nu ajunge să pună hamurile...

Însă Grigore, dăruit de Dumnezeu cu o energie inepuizabilă, dovedită toată viața lui, abia aștepta să-i rămână caii pe mână. Una, două era la ei, le vorbea, îi mângâia, îi țeșăla cât ajunge el, fiindcă, deși împlinise de curând 11 ani, nu prea crescuse înalt. Nea Toma a venit la început să ne ajute, apoi a rărit sprijinul. Era flăcău în toată firea și avea și el interesele lui și ale familiei, căci rămăsese băiatul cel mai mare în gospodărie.

Astfel a rămas Grigore stăpânul deplin al cailor. De fapt, erau o iapă și un cal, ambii masivi, greoi, mătăhăloși: Vilma și Murgu. Dar calul! Calul e creația lui Dumnezeu care să-i fie frate omului. Mai frate decât fratele-frate. Trăind la țară, am fost martorul a nenumărate întâmplări petrecute între om și cal, din care am înțeles că, de foarte multe ori, omul devine animal față de această ființă delicată, ascultătoare, chiar deșteaptă, în vreme ce calul rămâne un credincios al omului care îl bate cu prăjina, îl împunge în coaste cu bâta, lopata sau cu pintenii de la cizme.

Așa cum Ghyuri și Bondy i-au salvat viața lui Guțică Cojocarul, întocmai, și chiar mai mult, Vilma și Murgu au salvat, e-hei!, de multe ori viața lui Grigore, copilul inimos care luase răspunderea tatălui său plecat la război.

Ce făcea frate-meu, acest argint-viu, sprinten ca un prâsnel?

Trebuia să aducem lemne, în iarna lui 1943, de la Valea Mohorului. El, șeful „familiei”, aducea taburetul de la bucătărie, îl așeza lângă Vilma, lua hamul din cui, apucându-l de „gură”, se urca, ținându-l așa cu mâinile ridicate și zicea: „Hai, Vilma, dă capul! Ia!”. Calul se întorcea cu botul, îl băga în gura hamului și aștepta blând, ca stăpânul să-i înșire pe spinare lanțurile și curelele, până îl trecea peste pulpele din spate, scoțându-i coada din strânsoarea spatelui de ham, ca să fie liberă. Le puneă căpestrele și, cu îndemnuri știute de la tata, îi scotea, pe rând, din grajd și-i puneă la căruță sau sanie, prinzând șleaurile de cruce și opritorile de capul oiștei.

Cum să se ducă singur? Mă lua și pe mine ca ajutor.

Am încărcat căruța cu niște pruni uscați și cu fagi tăiați din coasta dinspre „Pod” și am plecat. În calea noastră aveam de trecut trei vâlcele destul de adânci și cu pante abrupte. Prima era cea mai de temut. Așa s-a și întâmplat. Căruța a coborât în vale, roțile din față s-au împotmolit în șanț, caii au rămas mirați în panta de urcuș, cu picioarele din față mai sus, cu corpul oblic, și, întorcându-și capul înapoi, spre căruță, fornăiau nervoși.

Eu eram în spatele căruței. Am început să smiorcăi.

Frate-meu îmi spune să tac.

Îl văd că trece vâlceaua prin căruța devenită punte, ajunge la lamba de care se prind crucile căruței, se cumpănește pe oiște și, deodată, zdup! pe spatele Vilmei. Ea era mai liniștită decât Murgu.

Călare ca un adevărat haiducel, înalță nuielușa de alun deasupra capului și, cu glas hotărât și îndemnător, deși era un țânc, strigă:

– Haide, Viiilmaaaa, haaai! Acum, caii tateeee!

Cabrându-se, murgii se proptesc bine pe picioarele din spate, își aruncă toată greutatea trupului din față ridicată în aer, cu picioarele îndoite și smulg căruța din strânsoarea noroiului. De teamă să nu rămână iarăși împotmoliți nu se opresc atunci când scot căruța pe mal și continuă în aceleași „aruncături” purtând trupul copilului înspăimântat. Și el își dă seama că a pierdut controlul asupra cailor. Amețit de tensiunea momentului și de furia cu care alergau în galop Vilma și Murgu, nu-și mai poate ține echilibrul. Cade între cai, izbindu-se mai întâi de oiște. Caii au încremenit, înfigându-și elegant picioarele armonioase, suple, în clisă. Ce-ar fi pățit bietul copil dacă ei ar fi continuat galopul dezlănțuit? Dacă în acest moment caii și-ar fi făcut nalucă! Zdrobit de viu ar fi fost. Dar caii, „caii cumiști...”.

S-a mai petrecut de vreo trei ori același fenomen, până a venit tata de pe front.

Mi-a marcat copilăria din anii războiului și un alt fapt. Eu și Grigore am mers la moară, în satul vecin, situat peste un deal. Urcai acest deal abrupt dinspre Subdealuri la moară și coborai o pantă mult mai abruptă spre satul cu moara. La dus era mai ușor. La întorsul de la moară, drumul, desfundat și în pantă foarte înclinată, devenea anevoios.

În vârf, la cumpăna apelor, drumul urma chiar coama dealului, de unde aveai întreaga panoramă a celor două văi pe care le despărțea. Priveliștea este largă și adâncă în ambele părți. Ochiul cuprinde o mare parte din Subdealuri, casele,

șoseaua, argintul sclipitor al pârâului, iar dincolo de el, toate costișele dintre „În Vârf la Cruce” și „Malul Roșu”, oprindu-se în adâncime numai la orizontul șerpuint pe vărfuri, iar în stânga, privirea îmbrățișează întinderile Văii Malovățului de la dealul Cucuteni, apoi dealul Runcu, depășit spre ceruri de crestele Bucegilor până la Dealul Mare, spre gara Suița și Dealul de Brumă. Urmând cursul râului, calea ferată sclipește în soare de la un cap la celălalt al tabloului.

Aici, în acest vârf de deal cu o prispă netedă, au ales nemții-ocupanți ai României în Al Doilea Război Mondial, locul de instalare a două cazemate cu tunuri antiaeriene și punct de observare, servite de un regiment dotat cu tancuri Panzer, mitraliere pe camioane dar și fixe, stație de telefoane. Tunurile lor puteau să bată până la Nimeri, Picana (spre N.E.) și până la Nimăței, Runcu, Vf. Românescu, Nemoieri-Sichiu-Brădești (spre N-V). Traficul pe calea ferată între Vistea și Suița sau pe șoseaua națională Vistea-Noisa ori pe drumul județean unind Valea Brezoaia cu Valea Malovățului (Susoasa), cât și spațiul aerian al acestor puncte geografice erau supravegheate zi și noapte, fără întrerupere, de nemți. De atunci, din anul 1942, oamenii din toată această zonă numesc și vor numi acest tăpșan „În Vârf la Nemți”. Și azi veghează oarbă una dintre cazemate. Trecând pe aici și văzând-o, o adâncă înfiorare mă înfășoară și-mi trezește aduceri-aminte...

Era în mai 1943. Tata încă era mobilizat. Nevoia absolută de mălai ne-a obligat, pe mine și pe Grigore, să mergem la moară. Ducându-se vestea prin toți vecinii, căruța se cam umpluse de saci a câte cinci duble fiecare, dar niciunul plin, având cel mai mult trei duble.

Am încărcat, Grigore a înhămat pe Vilma și pe Murgu, m-am cățărat pe saci, iar frate-meu sta pe blana căruței, în față, cu biciul și cu hățurile în mâini.

Drumul de acasă la moară a decurs liniștit. Trecând „La Nemți”, aveam o tulburare provocată de gândul săcâitor că

nemții, văzându-ne niște copii, ne vor lua porumbul (sau mălaiul la întoarcere) și, de aceea l-am rugat pe Grigore să mâne repede caii și să nu oprească. Am trecut ușor, spre moară, prefăcându-mă că privesc doar înainte, în schimb, cu coada ochiului treceam în revistă șirul de barăci aliniate cu fața la șosea, doar voi desprinde vreo mișcare îndreptată spre noi. În incinta cazarmii am ochit silueta a două nemțoaice în uniformă, cu bereta pusă într-o parte, ștife ale munților, deplasându-se pe podețul de scândurele prinse, la capete, pe două leături susținute pe țărushi înalți de vreo 30-40 de cm. Am observat atunci și m-am minunat atât de puternic, încât și acum păstrez imaginea clară a acestei incinte, că deplasarea de la o baracă la alta se practica pe aceste podețe suspendate, late cât să încapă două persoane umăr la umăr, exact ca în construcțiile lacustre. Aici „apa” era iarba, glodul, roua...

Am măcinat. Oamenii morii ne-au ajutat să turnăm în coș, să legăm fiecare sac și să-l ducem la căruță. Cum vor fi așezat ei sacii, nu mai știu. Știu (și retrăiesc aceleași emoții) că, urcând priporul acela atât de abrupt, exact în dreptul pavilionului de telefoane al nemților, impresionant prin înălțimea lui și prin rețeaua enormă de fire care intrau și ieșeau prin pereții de scândură groasă, vopsiți în negru, sacul dinspre codirlă cade în drum. Era un sac cu 3 duble. Cum să-l abandonăm? Grigore oprește caii. Și eu și el rămânem înlemniți și fără grai. Încercăm, prin semne, ca să nu fim auziți, să ridicăm amândoi sacul în căruță. De unde atâta putere la doi copii firavi?

Ce privești înduioșătoare!

O căruță trasă de doi cai, cu un bolovan la roată să nu se deplaseze înapoi, caii neținând niciodată „întins”, încărcată cu saci de mălai, cu un sac picat la coada căruței, iar lângă sac doi pici potopiți de emoții se uită în stânga și în dreapta, înainte și înapoi, unul din ei, cel blond, smârcâind pleoștit, poate constitui un tablou al vreunui pictor impresionist și cu pricepere la griul culorilor ...

(Și multe, tare multe tablouri așteaptă să fie „încarnate”. Unele vor primi, posibil, chip prin cuvinte, nu prin culoare sau sunet...)

Cum stăteam noi așa, într-o pustiire a tot ce înseamnă voință, putere, încredere, izbândă, observ că un soldat neamț, desigur blond, cu mânecile vestonului suflecate, cu o privire încurajatoare, însoțită de un zâmbet ocrotitor, poate de tată, cu acea atitudine de *homo humanus*, sare gardul de sârmă ghimpată, vine la noi și, fără vreo vorbă pe care s-o percepem (desigur că va fi fost, dar n-am perceput-o) saltă sacul ca și cum ar fi fost umplut cu lână și îl aruncă la mijlocul căruței, vârful clădăria. Face semnul de „sănătate”, „salut”, „liber” și se duce în cazarmă.

Am scăpat, mi-am zis. Mai sunt și oameni-oameni. În războiul trăit ca un copil, am simțit și omenie, nu numai ură, am văzut acel „*humanus erga aliquem*” pe care azi îl înțeleg: „omenos față de cineva”.

Acest citat din Cicero, îmi aduce în inimă zgura, cucuta, pe care Nora mi-a dat-o părăsind, într-o josnică mistificare, căminul conjugal, rupând de una singură legământul căsătoriei civile și religioase, ducându-se, după 48 de ani de însoțire, de măritiş cu un bărbat, la paranoicul cu care s-a culcat, ca o altă Iasmină, de la vârsta de 16 ani. Să stai în pat cu dușmanul 48 de ani! Să râzi, să plângi, să împarți cu el bucuriile, zilele și nopțile, să-i dăruiești, cu toată încrederea, dragostea ta și să te trezești, după o jumătate de secol că ți-a golit, pe furiș, casa și viața? Nu este acesta un caz patologic?

*
*   *

Petre Pătru nu a stat prea mult mobilizat, căci spre sfârșitul verii lui 1943 a venit acasă. Se înserase de-a binelea. Sanda și cei șase copii ai ei erau în casă. Lampa privea galben-roșiat din cui la copii, la mama cârpind pantalonii de cânepă ai

băieților și cântând încetșor: „Se-aud pâraiele cum curg / În pacea palidei lumine; / Se umple valea de amurg, / Iar eu mă duc gândind la tine, / Iar eu mă duc gândind la tine”.

Mama avea voce dezmiertătoare, auz muzical perfect și o dicție lămurită, încât nu puteai să nu te oprești și să nu-ți îndrepti urechea spre locul de unde izvora melodia. În noaptea aceea, melodia suna trist, răscolitor. Horia avea să împlinească în curând zece ani și, cum la școală avea învățător pe domnul Gherghinescu, refugiat aici din Basarabia, care le cânta elevilor zilnic din vioară, plângând, probabil, dorul de tărâmul natal, își formase și prin asta deja sensibilitatea la auzul oricărei melodii. Acum se juca de-a construirea ghizdurilor unui puț din coceni de porumb. Cântecul mamei îl înfioră, oprindu-l din joacă, rămase cu o mână ținând ghizdurile, cu privirea ațintită asupra lor și își concentră auzul spre glasul duios al mamei, până când a încetat melodia. Apoi și-a strâns cocenii, i-a pus „sufiridă” și s-a urcat în pat, învelindu-se cu țoala de călți și lână, încordându-și urechea, fiindcă mama obișnuia să-și adoarmă copiii cântând și, poate-poate, va mai începe un cântecel. Surorile mici și Titu erau deja sub țol, dar nu adormiseră. Cei șase copii dormeau, pe atunci, de-a curmezișul unui pat, având drept saltea fân așternut direct pe scândurile patului și se înveleau toți sub aceeași țoală, aliniați ca niște sardele. Patul-cutie îi odihnea și-i adăpostea destul, nedorindu-și mai mult.

Tropăituri pe sală... Atenție încordată... Zgomot la ușa bucătăriei...

Șase capete de copii, ridicate din culcușul dulce, privesc spre intrare, auzind, ca din pământuri, vocea inconfundabilă a tatălui:

– Copii, nevastă, viața mea, mă întorc din iad! Voi aveți noroc de mine! Dumnezeu e mare! Vă sărut, dragii mei!

O îmbrățișează mai întâi pe Sanda, apoi își leapădă ranița, boneta și vestonul și se îndreaptă drăgăstos și emoționat spre patul nostru. Cei mai timizi s-au ridicat într-un cot, au scos

căpșorul și au privit nedumerit, întrebător la tata. Ceilalți au sărit din pat, au deschis brațele alergând spre omul îmbrăcat soldat, tuns chilug, zâmbind înlăcrimat și i-au îmbrățișat mijlocul. Soldatul tuns și schimbat la față, ne lua de subsiori și ne înălța, pe fiecare, în tavan, după care, a luat cavalul său drag și a început să viersuiască doina sufletului lui neînțeles, nedescifrat de nimeni. Glăsuia tumultuos ca un râu furios, revărsându-și spumele vălurite, apoi dulce, melodos, liniștit, într-o împăcare cu sine, mângâind vranele cavalului și mișcând cele cinci degete.

Obosiți, copiii au adormit....

Au venit de a doua zi, împlinirile unei familii întregite cu mamă, tată, bunică și copii. Frate-meu, Grigore, a scăpat de grija cailor noștri. N-a mai tresărit prin somn, strigând la Vilma și la Murgu. Putea să-și vadă liniștit de școală. Toți eram plini de viață, cu dorința de a trece greutățile războiului. Îmi obsedau mintea cuvintele tatei: „*mă întorc din iad! Aveți noroc de mine! Dumnezeu e mare!*”.

Soarta să ne domine?

Să fie predestinat drumul omului?

Păi, altfel, cum aveam eu, copilul de nici zece ani, să mă întorc din anii Războiului Al Doilea Mondial: 1943, 1944, 1945, la Războaiele Balcanice și la Primul Război Mondial, petrecuți când nici eram venit pe lume, dacă nu e predestinarea?

Soarta asta pe care n-o poți ocoli, mi-a adus în viață pe Nora, și cu ea, pe tatăl ei, Ghiță Roșu care a participat la conflictele balcanice și mondiale pe când tata era un copil. Devenind socrul meu, avea să-mi povestească despre aceste evenimente săpate în istorie...

E dramatic pentru tine, „omule”, să auzi când ai vârsta de nouă ani „*Mă întorc din iad! Aveți noroc de mine!*”, în 1943 și să ascuți aceleași cuvinte când ai vârsta de 37 ani, dar despre întâmplări din anii 1912-1918, când Ghiță Roșu rostise: „*Mă*

întorc din iad, Florico, ai noroc de mine!". E o întoarcere înapoi a timpului...

Familia Petre și Sanda Pătru a avut tăria și ambiția să treacă peste marile greutăți ale anilor 1943-1947 și să-și împlinească gândurile privind viitorul celor șase copii ai lor...

XV

Familia Ghiță Roșu

Întors acasă după șase ani de război și cinci ani de prizonierat în Germania, Ghiță Roșu a găsit multe schimbări în sat. Casa rămasă nelocuită de la moartea tatălui său, Florea Roșu, devenise o paragină. În curtea largă, din față, buruienile creșteau nestingherite, multe uluci putreziseră și picaseră, lăsând goluri prin care se strecurau câinii liberi. Poarta se mai ținea într-o balama, iar în partea cealaltă o sprijinea, ca să nu cadă, un gânj din sârmă împletită. Cu ochiuri de geam sparte, casa îl privea trist și întrebător, nedumerită că mai vine spre ea un om. Se aplecase într-o rână și sta să cadă.

Cu ce să înceapă Ghiță?

De ce i-a dat Dumnezeu atâta chin?

Cum de nu s-a găsit măcar un glonț să-i pătrundă în piept?
La ce este bună viața asta?

A intrat în tindă rupând pânze de păianjen, de aici a deschis ușa camerei dinspre partea însorită, a lăsat-o deschisă și, din mijlocul încăperii, a măturat cu privirea pământul de pe jos, văzând-o aievea pe mama sa, într-un timp prea îndepărtat înapoi, cum îl „lipea” în prejma Paștelui, apoi patul din dreapta de sub fereastra dinspre drum, masa cu straturile de praf pe ea, patul din stânga și soba din cărămidă și lut. A aruncat ranița pe patul din stânga, după care, tacticos și cu mișcări lente a împachetat macatul de pe celălalt pat, în așa fel încât să nu stârmească praful, l-a dus și l-a lăsat în tindă, după care a revenit și s-a așezat pe spate, cu ochii deschiși ținându-l un punct fix al tavanului. Acolo, ca pe un ecran, vedea scene viitoare, închipuite, în care el și cu Florica lui vor forma o familie, își vor întemeia o gospodărie acolo unde se născuse, copilărise și

crescuse Florica și unde ea îl așteptase atâția ani... Casa lui va fi la Florica, nu aici. Aici în casa asta, nu se poate să nu fie un blestem... Și, pe același ecran al tavanului, își derula viața dând, scenă după scenă, timpul înapoi. Vedeă morții lui: mamă-sa, Jana, pe Ion căzut cu fața în jos, de sub el șiroind sângele, pe Maria, pe Petrișor, trei îngeri de copii... Morți năprasnice...

Deodată, ecranul se umplu de fantome, femei plutinde, cu capete enorme, gorgone cu priviri înfricoșătoare, gata să-l țintuiască. Speriat, sare din pat, trezindu-se din coșmar.

„Nu, nu mai pot sta în casa asta devenită o dărăpănătură și în care bântuie stafii!” își zise Ghiță. Hotărât, apucă ranița, pune încuietoarea la ușa de la tindă și pleacă la Florica...

Acolo a rămas.

S-au căsătorit.

S-au respectat unul pe celălalt. Ghiță, întotdeauna, iar Florica mai mult de ochii lumii. Numai ei vor fi știind adevărul, relațiile dintre ei, traiul, atmosfera, căci în fața altora, chiar și a copiilor lor, comportamentul era mereu sub control.

Totuși, în ultimii ani, aceștia fiind cam douăzeci, ei dormeau separat, el într-o cămăruță din corpul magaziiilor și al grajdului, ea – în bucătăria din locuința modernă pe care și-au clădit-o împreună.

Primul copil a venit în al cincilea an de căsătorie. Târziu, am spune. Un băiat frumos, cu expresia feței mereu zâmbitoare, cu ochi albaștri, păr bogat și inteligent. Premiant în clasele elementare și cu mențiune în anii de liceu, Rică devenise răsfățatul familiei. Până la vârsta de nouă ani a fost singurul lor copil; copil iubit cu adevărat de Florica și de Ghiță care îi făceau toate poftele. Ce era nou în îmbrăcămintea copiilor, vedeai pe Rică: pălărie din fetru, beretă albă, pălărioară din paie, în picioare își puneă întotdeauna cele mai fine șosete-coton, trei sferturi mărginite sus de bordură ecosez, pe un fond negru, șosete cu ochiulețe fine, șosete tip „pension” uni, (deși

era băiat), negre sau maro, toate trei sferturi, deoarece pantalonașii erau, de asemenea, trei sferturi, făcând parte fie din costum de marinar, fie din costum ofițeresc, cu fireturi aurii sau costume boierești din cele mai fine stoffe, iar în picioarele care nu au umblat desculțe niciodată, purta, de regulă, ghetuțe cu șireturi trase prin butoniere metalice, aurii sau agățate, petrecute prin copci tot din metal, ghetuțe din piele de capră tânără, unele de culoare albă, ce dau o eleganță aparte, altele negre sau maro, cu talpă cu bordură evidentă și cu creștături, ori ghetuțe din box-calf, cu talpa groasă și bordură ornată.

Era „bijuteria” familiei.

Ghiță, cu statura lui distinsă, proaspăt bărbierit, lăsându-și mustața ca o acoladă simetrică având sfârcurile în sus, ce-i da o anume eleganță, în costumul din lână țigaie vopsită în negru, costum alcătuit absolut din vestă, mintean și pantaloni bufanți, pe cap cu pălărie din fetru cu cordeluță din catifea, își apuca bastonul încrustat și lăcuit în două culori, lua de mână pe Rică și pleca, în fiecare duminică la biserică. Nu lipsea din strana lui. Mergând prin sat o bună cale, se întâlnea cu sătenii care mai de care zicându-i:

– Să trăiești, domn Ghiță, să-ți trăiască feciorașul! Tare frumos este!

Unii i se adresau cu „nea Ghiță”, alții, care erau de o stare cu el, îi spuneau doar Ghiță. Fiecare îl admira pe Rică și-l lăuda pe taică-său.

– Ai cu ce te mândri, dragul meu, îi zicea preotul cu care vorbea întotdeauna după slujbă. La școală nu numai că este cel mai evlavios, dar este foarte cuminte și potolit. La lecțiile de religie nu-l întrece nimeni din școală.

După slujbă, era obiceiul ca o parte din fruntașii satului, împreună cu preotul și învățătorul, să se întâlnească la crâșma din apropiere. Ghiță era socotit, pe atunci, printre fruntașii satului și lua și el parte la o bere. El nu bea altceva în afară de bere și nu întârzia niciodată mai mult de o oră. Rică lua și el

parte la aceste întâlniri, asistând doar sau jucându-se, în curtea hanului, cu alți copii. Ghiță se mândrea și zâmbea satisfăcut când învățătorul, Anton Stan, vărul primar al soției lui, Florica, avea numai și numai laude pentru Rică:

– Domnule, am avut băieți fel de fel la școală, dar ca al dumitale nu! Este ordonat cu temele. Caietele lui le păstrez, în dulapul școlii, drept model, nu numai prin rânduiala temelor, dar și pentru rezolvare și pentru caligrafie. Să faci bine să-l dai la școala normală, să nu te lași!

Așa se purta Rică și acasă. Avea masa lui de care nu se atingea nimeni. Își ordona zilnic lucrurile, ajungând să fie obositor de migălos, înfruntând pe oricine l-ar fi deranjat. Astfel, pas cu pas, abuzul laudelor a avut efect invers pentru el, căci crescând și ca unic copil într-o familie, a devenit un înfumurat care respinge pe oricine, fie adult, fie copil și refuză orice călăuzire. S-a izolat astfel de toți copiii din sat în timpul celor șapte clase primare făcute în Subdealuri. Posibil că, luând premiul I în fiecare an școlar, el se considera un invincibil și se sumețea grozav; s-a învățat așa, laudat. Repetarea unor stări psihice duce la obișnuință. La Rică, obișnuința a luat traseul negativ, realizând forme de comportare relativ stabile ale personalității. Se spune că obișnuința este a doua natură, iar Kant decide: „*Obișnuința face acțiunile ușoare, obișnuința înrădăcinată le face necesare*”. Așadar, obișnuința ca și deprinderile intră în structura omului, în firea lui și rămân mereu aceleași. Rică nu mai exersase deprinderea de a se stăpâni, de a-și controla vorbele și faptele, de a fi politicos și de a ajuta pe alții, distingând nevoile lor. A ajuns, astfel, duplicitar, cu o forță de disimulare ce a devenit, în Subdealuri, proverbială. Rică este cunoscut ca mare mincinos, nimeni nu mai credea în vorba lui și așa s-a stins din viață, înșelând cu vorba până în clipa morții.

A terminat, în 1940, clasa a VII-a la Școala Primară Nr. 2 din Subdealuri, obținând premiul I cu media generală 9,21. Fiind îngânfat, neintegrându-se în jocurile copiilor sau fiind așa

din naștere, chiar dacă avea 14 ani, nu se dezvoltase. Nici maturizarea sa ca viitor bărbat nu se întrezărea, deși se păstrase frumos la înfățișare, atrăgător prin zâmbetul său permanent. De statură normală vârstei, corpul lui era astenic, capul rotund se susținea pe un gât înalt și subțire, brațele erau ca niște crenguțe care puteau fi frânte oricând, iar picioarele fusiforme.

Pentru deșteptăciunea lui, la sfatul preotului și al învățătorului, Ghiță și Floarea au hotărât să-l înscrie la școala normală care primea numai băieți. La preselecție a fost respins pentru că era prizărit. Învățătorul l-a sfătuit pe Ghiță Roșu să facă o cerere la Ministerul Educației Naționale și chiar au făcut-o împreună. Ministrul nu a aprobat, atât de categorică se instituise selectarea viitorilor învățători. Se înțelesese că nici la o altă școală secundară nu putea fi înscris Rică. Au reformulat cererea, specificând dorința de a fi înscris la o altă școală secundară. Acum cererea i-a fost aprobată.

Și a ajuns Rică elev la Liceul Industrial de Băieți din Pitești, în clasa I, în anul școlar 1940-1941. Vremuri tulburi... Nestatornicie în țară și în Europa... Nesiguranța unui mâine. Începuse Al Doilea Război Mondial.

Ambițioși, Floarea și Ghiță Roșu au făcut orice și au dus copilul la Pitești.

Aici, Rică și-a dovedit din nou priceperea în ale învățaturii de carte, fiind stimat de colegi și apreciat de profesori. În clasa I de liceu, 1940-1941, obținuse premiul I, premiul pe care-l repetă și în clasa a II-a și a III-a, dar cu o medie mai mare, 9,83. I-au lipsit 17 sutimi ca să nu aibă media 10 în acești doi ani. Au urmat ceilalți ani de școală cu alternarea premiilor I, II, și III, ca în ultimele clase, a VII-a și a VIII-a să ia din nou premiul întâi.

Însă acest tânăr a acumulat numai cunoștințe, le-a stocat în ființa lui, fără să devină bunuri proprii, adică să-l transforme ca om, să-l modeleze, să-l formeze pentru relațiile normale pe care le are sau le va avea cu oamenii, cu activitatea și chiar cu sine, cu alter ego. Rică este un individ deștept, deoarece și-a format

capacitatea de a-și însuși informații, teorii fără să le folosească, să le combine într-un act de creație. Trăsăturile caracteriale pe care și le-a format în cei cincisprezece ani de studii, șapte de școală primară și opt de liceu sunt mai mult negative: necinstea, înfumurarea, egoismul și lașitatea. Privind intensitatea proceselor nervoase, el este tipul slab la care predomină, de la naștere, reflexul prudenței. *De aici pleacă întreaga sa conduită. Totdeauna i se pare că este înșelat, că oamenii nu sunt sinceri cu el, iar el le răspunde tot cu nesinceritate.*

Falsitatea i-a fost trăsătura caracterială fundamentală, iar în activitatea desfășurată, conștiinciozitatea, dar nu pentru că simțea însuși să fie astfel, ci din teamă de șefi și din dorința de-a fi lăudat.

Nu a fost dinamic. Obosea destul de repede. Nu putea susține prea mult o activitate. Se plictisea. A avut psihicul labil și era elocvent acest fapt.

S-a căsătorit din interes, la îndemnul mamei sale, cu Radu Ioana. De fapt, Rică nu a iubit, cu adevărat, pe cineva. Se iubea pe sine. Radu Ioana, devenită acum Roșu, a suportat cinci ani capriciile lui Rică, minciunile de tot soiul atât din relațiile intime, cât și din relațiile de familie pe care Rică le avea cu soacră-sa. El nu putea să aibă copii. Așa s-a născut, steril. Căsătoria făcută în 1950 cu fast, cu nuntă bogată, cu invitarea la nuntă a celor mai înstărite familii, o căsătorie care promitea cele mai înalte împliniri, s-a destrămat prin divorț amiabil în 1955. Acest mariaj ce părea cel mai fericit din Subdealuri a fost un eșec. Au trecut ani buni până când Rică a găsit o altă soție. De fapt nu a găsit-o el. Caracterul său dificil și urât era, deja, cunoscut în tot satul și nicio femeie nu s-ar fi încurcat cu el. Niște cunoștințe de familie i-au adus drept soție pe Ioana Tofan, o femeie născută și crescută în mahalaua bucureșteană, Floreasca. Nu a fost niciodată căsătorită. La încheierea actului de căsătorie, Ioana și-a păstrat numele de familie, Tofan. A fost o familie de conveniență.

Dragostea este un sentiment puternic, cel mai puternic, de nestăpânit, vizibil în expresia feței omului, în luminile ochilor lui, în flacăra ce-i arde întreaga ființă. Dragostea învăluie întreaga existență omenească, de la copilărie până la moarte, dă sens vieții, căldură.

La Ioana și la Rică indiferența era clară. Nici cea mai slabă înfiorare nu îi cuprindea stând unul lângă altul. Este cunoscut faptul că și Ioana Tofan era infertilă. De aceea răspândiseră vestea în sat că vor înfia pe cineva.

Rică se folosea de asta. Își rezolva majoritatea treburilor prin promisiunea că va lua un copil de la cineva. Vecinilor, ca să vină la muncile câmpului, le spunea când, bineînțeles, nu mai era altcineva de față:

– Uite, m-am gândit la Mimi a dumitale s-o înfiez. Știi că am de toate în gospodărie. O să discutăm...

Desigur că femeia, care avea patru copiii, se bucura, deoarece Rică își construise o casă bunicică, bine mobilată, acareturi din belșug, deși nu prea ordonate. Le înșiruiseră în spatele casei: o bucătărie de vară ce a devenit, mai apoi, cameră de locuit. A construit alături o altă bucătărie de vară, iar lângă aceasta, o magazie. Se trecea, ca în vagoane, din una în cealaltă. Apoi a adăugat un grajd pentru vaci și un coteț pentru porci.

Căraușului care îi ara sau îi aducea fânul, lemnele, tot așa îi spunea:

– Nea Nelule, să știi că pe unul din băieții dumitale mi-l dai mie. O să-l cheme Roșu...

La serviciu, același ritual cu fiecare salariat sau salariată.

– Caterino, când va veni vremea, o să-ți iau de suflet unul dintre copii. Te gândești tu pe care. Mie mi-ar plăcea Sofica...

Așa au trecut ani. Nu mulți, fiindcă bietul Rică, astenic cum era, a contractat un cancer de colon.

Mult s-a chinuit, Doamne! Suferința să fie o răsplată a răului făcut? Dar, rău a făcut!

I s-a iertat tot. „Tot” înțeles așa: înșelătoriile pe care le-a făcut, ipocrizia permanentă pe care, la rândul nostru ne prefăceam că o luăm drept adevăr, bunurile de care ne-a frustrat, minciunile spuse spre intrigă, avariția...

A stat prin spitale pe când trebuia să se realizeze profesional, material, social, fiind în plinătatea forțelor. A făcut două operații, a ieșit la pensie pe caz de boală și s-a stins din viață singur-singur, neîmplinind nici cea mai neînsemnată promisiune. Promisiune făcută de Ursite la nașterea sa, la intrarea lui în viață, promisiunile făcute de el oamenilor.

Era în 1983.

La un an de la dispariția tatălui său, Ghiță Roșu, și la șapte ani de la decesul mamei sale, Florica, și la 54 de ani de când s-a prăpădit blânda, firava Leanca, bunica. La moartea bunei, Rică avea 3 ani. Nicolae Sora, bunicul, n-a apucat să-și vadă nepoții, pe Rică și Nora. Moartea l-a secerat fără milă, hain, la numai 39 de ani. Poate că viața lui tumultoasă, bogată, cu o mare densitate a trăirilor fizice și spirituale, temperamentul său vivace, într-o permanentă nerăbdare au constituit secătuirea fizică. El, asemenea multor oameni, a ars cu pasiuni în flăcări ce pârjolesc puternic, nu lent, abia pâlپător, și a condensat în acești 39 de ani cât înfăptuiesc alții în 70 de ani. Uneori nici nu realizează aceștia în 70 de ani cât zidesc cei cu jar în inimă în 30-40 de ani. Anghel Saligny era academician la 43 de ani, iar la 34 de ani proiecta și construia podul de la Cernavodă. Ciprian Porumbescu crease, până la 30 de ani, „Balada pentru vioară și pian” și opereta „Crai nou”, iar Iulia Hașdeu a lăsat la numai 19 ani o apreciabilă operă literară: satire, meditații, comedii, drame. Hannibal, la 29 de ani, conducea compania cea mai vestită din istorie, în cursul căreia a traversat Pirineii și Alpii și a ajuns în Peninsula Italică. Sigur, este de necomparat cu aceste genii, dar unii dintre oamenii simpli nu au același destin?

Ce va fi însemnând termenul „Destin”? Ce sau câte conotații i se pot atribui acestui termen?

Ce și cât luăm noi, ca și Destin, de la ascendenți? Nicolae Sora, Leana, Floarea, Ghiță Roșu, Lampie și Tinca Ion, Floarea și Neaga Roșu ori Floarea și Jana Roșu ce vor fi transmis în structura psihopatică a lui Rică și a surorii lui, Nora Roșu? *Cum de au răposat toți, mai tineri sau mai în vârstă, și a rămas Nora singură? Nu supraviețuitorii zic, ci o ființă singură pe lume, fără nicio rudă „de sânge”, fără deschiderea de a spune cuiva o bucurie, o durere, o împlinire, un vis, o năruire sufletească. Nora nu avea (poate nu cunosc eu) nicio prietenă, niciun prieten (se parte că pe acesta l-a tănuit timp de 48 de ani) în afară de mine, soțul ei „de iure”, de cei doi copii ai noștri: Dana și Robert și în afara nepoților din partea copiilor.*

Aceasta este, de fapt, familia restrânsă, în care, dacă îl doare pe unul, îl doare și pe celălalt. Dar Nora își ascundea abil sentimentele. De frații și surorile mele nu s-a apropiat sufletește, de copiii acestora, adică de nepoții din partea mea, de asemenea.

Ca și la Rică, stările ei afective nu ieșeau la suprafață, nu izbucneau, nu se manifestau drept trăiri tulburătoare, ci le buchisea, le strangula acolo, înlăuntrul ei, nu le lăsa să se nască. Astfel, dragostea la ea nu s-a putut dezvolta normal.

S-au dus toți ai Norei... Ultimul, Rică, în 1983. Cu Ioana, cumnată-sa, nu s-a împăcat niciodată. Se respingeau categoric. Ai ei rămăsesem eu și copiii ei și nepoții noștri. Puteam trăi chiar fericiți. Nu ne trebuia decât dragostea. Noi, aceștia, o asiguram, învăluind-o, de dragostea noastră. Dar iubirea nu vine niciodată singură spre noi. Noi să mergem spre ea direct sau ocolit, hotărât sau șovăielnic, căzând și ridicându-ne, suferind sau bucurându-ne (Laura Stoica a exprimat perfect acest fapt de viață, de destin, de pasiune: «Nu-i nimic, / Cad și mă ridic, / Viața merge mai departe»!)

Nora s-a format, afectiv, ca să primească, nu să dea. Va fi fiind acel caz patologic care a dăruit și „s-a dat”, o singură dată, la 16 ani? Poate vor fi fost 14 ani, cu exactitate doar ea știe și

„acela”, Spârcăitu din Anotești. Ea a încremenit, sentimental, în acea clipă sau în acele momente? Dar viața evoluează, n-o poți înlănțui, nu-i pui zăvoare. Nu poți înlocui lumea reală și nu te poți angaja într-un univers fictiv. Nora este un personaj bovaric, o provincială romanțioasă cu viața trăită într-o permanentă mistificare.

Dar „dacă dragoste nu e, nimic nu e!” după cum spune apostolul Pavel în „Corinteni”, 13/13. *Dragostea izvorăște din suflelele mari, generoase, delicate, sensibile, n-are cum veni din negurile infernului suflatesc.*

Acum sunt sigur că Nora a moștenit sau a contractat o boală neuropsihică. Bărbatul la care a revenit când ea a împlinit 70 de ani, sigur a contagiat-o. Altfel nici nu se poate explica fapta amândurora, de a-și clădi, bruma de fericire (va fi fiind, oare, așa ceva le ei?) pe ruinele altor paisprezece familii, prin extindere, dar pe nimicirea sigură a familiei Nora și Horia Pătru!

Vor trebui determinate la cei doi frontierele între corporal și mintal, biologic și psihic. Cum să le determini? Prin studiu aprofundat, de analiză a acestui caz! Se spune undeva că nebunia provine din străfundul unor cauze organice interne care induc o pervertire a sentimentului de sine însuși, mai întâi emoțională, apoi sub forma unor concepții delirante. Cred că dacă ar fi avut lângă ea pe cineva dintre ai săi, mama sau tata, sau pe Rică, nu ar fi fugit din căsnicia pe care și-a creat-o timp de 48 de ani. Mama și tata ar fi avut, când ea a fugit, 107, respectiv 115 ani, ceea ce ar fi fost imposibil să trăiască. Rică ar mai fi putut exista, având vârsta de 79 de ani. Nu cumva acestea toate s-au legat dramatic și predestinat, Nora născându-se târziu, pe când Ghiță Roșu avea 45 de ani, Floarea – 37 de ani, iar fratele ei era de 9 ani?

Să fie Nora o eroare, un fiasco al Universului?

După ce am primit scrisoarea prin care mi-a comunicat că „nu mai vin acasă niciodată, nici măcar moartă” (verbal nu

mi-a spus deloc asta, nu a avut curajul sau tăria să-mi mărturisească gândurile și sentimentele ei, așa, pe față), buimăcit, șocat, aruncat în infernul nopții sufletești, am căutat alinare clocotului la mănăstiri, la medicul psihiatru și la psiholog, cărora le-am prezentat căsnicia mea cu Nora, verbal și în scris, din clipa primei nopți de dragoste, până în clipa fugii ei lașe, nesăbuite. Ei bine, trei preoți de la mănăstiri diferite, medicul psihiatru și psihologul au mărturisit că *Nora e un caz unic și, în mod sigur, e un caz patologic, clar neuropsihic*. Altfel nu se poate explica fapta ei, cu doi ani înainte de a fi sărbătorită „nunta de aur” și după 48 de ani de căsnicie în care a trăit mulțumită, adorată, împlinită ca femeie, ca mamă și profesional.

XVI

Nora

Cum se va fi îmbolnăvit de bovarism Nora, această fată delicată, domoală, suplă, părând înțelegătoare la începuturi și devotată? Cum „a dat ea cinstea pe rușine”, cum s-a mutilat și cum s-a trădat pe sine însăși? Cum se va fi smintit?

Coborând pe linie maternă din familia Lampie și Tinca Ion, iar pe cale partenă din familia Florea Roșu (străbunicul) și Neaga Roșu (a se vedea arborele genealogic), familia întemeiată la mijlocul secolului al XIX-lea, în Subdealuri, Nora a văzut lumina zilei tot aici, exact cu un secol mai târziu, în 1935, în ziua de 8 aprilie.

Ziua și luna îi sunt categoric predestinate! Dacă aș fi știut atunci, când o curtam pe Nora, ce i-a hotărât Divinitatea, Soarta, Astrele, aducând-o pe lume în ziua de 8 aprilie, sigur aș fi stat la îndoială dacă să mă căsătoresc cu ea, sigur aș fi insistat să o cunosc mai bine, să-i descifrez cât de cât cotloanele firii ei, tainele configurației astrilor, Ursita. Dar, când iubirea dă năvală și-ți înfășoară ființa, gândire nu poate fi. Abia îndrăzneam s-o mângâi, atât de dragă îmi era. Ce raționament mai puteam face? Și iată legătura cu 8 aprilie:

În ziua de 8 aprilie, în fiecare an, Amazonul, fluviul cu cel mai mare debit din lume, fluviul care își are izvoarele la cea mai mare altitudine, își întoarce cursul de la vărsare spre izvor. 212.377 m³/s la vărsare să se întoarcă spre munții înalți de 5250 m? E un adevărat fenomen miraculos, desigur nu numai geografic.

De ce în această zi s-a născut Nora?

Ce se întâmplă cu astrele din Galaxia noastră în această zi? De ce Amazonul se întoarce spre izvoare? Ce se întâmplă cu magnetismul Terrei, cu nivelul mării (oceanului) și al munților?

8 aprilie...

De ce se va fi născut ea în această zi ??

Floarea, acerbă în toată structura ei, își dorea neapărat tot un băiat. Să rămână aici, în gospodăria lui Nicolae Sora, tatăl ei, un băiat care să reînvie ce era odinioară, pe când ea era un copil. Visuri îndrăznețe îi umblau prin minte și credea că Divinitatea ascultă dorința sa. În chinurile facerii, în camera ei din clădirea arătoasă, se găsea tot vâjnoasă și lucidă, dar cu suflet de gheață așteptând primul țipăt adresat Universului de ființa plăpândă, neajutorată, ce bătea la porțile Vieții. Când s-a eliberat, asta a grăit:

– Ce am, moașo?

– Fată, Florico, fată! Ți-a dat Dumnezeu pereche... Ești fericită!

– După ce o spălați și o înfășați să mi-o dați la piept. Îmi voi reveni până atunci.

Femeile, asistentele nașterii, i-au dat copilul ce încă nu avea un nume. Numele proiectat suna Victor (Victoria). Florica l-a primit, l-a privit și, fără îndurare, l-a vârat cu piciorul sub pat. Moașa a înlemnit.

– Ce faci, cocoană? Ai înnebunit?

– Nu-mi trebuie! Asta nu e copil, e o iazmă venită din lumea năzăririlor. Nu! Nu! Nu-mi trebuie...

Moașa satului a luat fetița și i-a ostit scâncetul.

Probabil că, din acest moment al venirii fetiței într-o casă neprimitoare, cu mama ostilă, „să fi simțit” ea că, acolo, în viața ei anterioară, a fost autoritară, dominatoare și așa să se comporte. Altfel cum ar fi venit în lumea asta sucită? Probabil că, din milă sau răzbunare, sau din porunca Divinității, Ursitele au protejat-o, au scos-o de sub pat, au readus-o în brațele mamei și i-au hărăzit să fie, sufletește, „Sfinx”; „întoarsă” precum lumea care a primit-o, să nu simtă dragoste, ci ură ori indiferență, să treacă țepănă printre oameni, cu capul sus, privind doar înainte și, cum nimeni n-a zâmbit la nașterea ei,

zâmbetul să nu-i însenineze fața, să aibă numai o simulare de surâs și acela să fie ironic.

E ușor de închipuit ce fel de copilărie a avut Nora. Rică, fratele ei, avea 9 ani. Nu prea s-au împrietenit, deși el o ocrotea și-i făcea jucării, dar din cele băiețești. Apoi, fiind elev, Rică sta la școală 4-5 ore, acasă mai studia – ordonat cum era – alte 2 ore, astfel că timp puțin rămânea să stea cu soră-sa. Când a plecat Rică la liceu în Pitești, în 1940, Nora abia avea cinci ani. Ce legături de suflet ar fi putut înflori la cei doi?

Ca altădată mamă-sa, Nora a crescut singură.

Casa lor se înălța printre cele trei șiruri de acareturi, pe un bot de deal mărginit pe trei laturi de pâraie, două mai mici, iar unul cu o albie largă, plină de bolovani de toate dimensiunile și de nisip și pietriș, pe malul drept având șoseaua principală ce străbate satul de-a lungul. Pe latura dinspre N. se înalță pieptiș, pădurea de fagi seculari. În jurul casei și acareturilor se așternea curtea în forma cifrei patru răsucite; dincolo de liniile cifrei patru, proprietatea lor cuprindea o grădină de zarzavat, un tâpșan cu pruni, cireși, peri și meri plantați de bunicul Norei, Nicolae Sora; un izlaz propriu pe care pășteau vacile și caii lor, un ceair de porci, un obor de oi și viței și o livadă de meri ionatan, toate însumând cam patru pogoane.

Aici, în acest spațiu care ar fi stârnit o fire sensibilă la visare, Nora a copilărit în izolare. Nu avea prin apropiere familii. Două case se găseau la depărtare de două-trei sute de metri. În aceste familii s-au născut, însă, băieți având vârsta fetei. Nu se puteau juca împreună. Așa că Nora s-a ridicat printre orătânii, viței și miei, în mijlocul pomilor din ale căror fructe gusta grozav (de pe atunci a dobândit, probabil, plăcerea de a consuma fructe), în apropiere de clipocitul pâraielor și de freamătul pădurii. N-a fost nicidecum aspră cu vietățile din bățatură, ca mama ei, Floarea.

Iarna, când îngheța pârâul care-i trece prin fața uneia dintre porți (curtea lor comunică cu exteriorul prin trei asemenea deschideri) toată ziua se da pe gheață. Dacă îi înghețau

mănuțele și năsucul, se ducea la bucătăria de iarnă, se încălzea apoi o lua de la capăt. Uneori mai veneau la ghețuș și băieții vecinilor. Îi izgonea, spunându-le că ghețușul se găsește în dreptul ei. Dar se întâmpla să aibă și toane și să-i accepte, fără să slăbească dominarea asupra lor.

Iată cum Nora s-a aflat în această perioadă a copilăriei sub dominația impulsurilor exterioare, a câmpului său perceptiv, având, bineînțeles, un comportament instabil. Ea n-a avut motivații esențiale sau secundare. Esențial a fost totuși, pentru copilul de atunci, starea de singurătate. I-au lipsit îndrumările adultului, orientările comportamentului în toate amănunțele. I-a lipsit latura afectivă, neavând cum să-și dezvolte viața sentimentală. Neîndrumată, a imitat ceea ce a impresionat-o și a improvizat. La cinci ani, vârstă considerată „de aur”, Nora își va fi dobândit experiența în felul ei propriu. Când a avut cinci ani și jumătate, s-a lansat deja în aventuri puerile, în căutarea necunoscutului. A devenit activă și doritoare de independență, de afirmare, depășind influențele familiei.

În forfota gospodăriei, destul de mari, din primăvară, când se ară, se seamănă, se curăță livezile și fânețele, se repară împrejuririle grădinilor, urmând vara, prașila și enorma goană după timpul însorit pentru a face fânul atât de esențial în zona de deal și până în răsplătitoare toamnă, când se culege porumbul, se scot cartofii, se bat prunele ce vor fi depozitate în tocitori sau butii – vase ceva mai mici – pentru a fermenta în vederea fabricării țuicii și se culeg merele sau se bat nucii, nimeni nu prea stă pe acasă în timpul zilei. Iarna, odihnă? De unde! Zilnic trebuie curățat grajdul sau saivanul, hrănite și adăpate vitele. În plus, părinții Norei având cazan de țuică, în curtea lor nu înceta forfota nici iarna. Floarea, devenită capul gospodăriei, femeie deșteaptă și dinamică n-avea cum sta deoparte. Ea era sufletul echipelor de țărani-lucrători și, unde era zorul, acolo o găseai. Ghiță nici atât nu putea rămâne în curte.

Ce să facă Nora la această vârstă, singură acasă, mai aproape ziua toată? Când ea avea 5-7 ani, Rică mergea la școală, cu preocupările lui în afara școlii. Și-apoi, la 15-17 ani, un băiat, cum era Rică, să aibă grijă de un copil, de o fată?

Astfel, este posibil ca Nora să fi dobândit (dacă nu sunt ereditare) *calități/defecte ale unui anume tip uman, chiar din perioada vârstei preșcolare. Viața psihică se rezumă la o stare și la o acțiune fundamentală: a simți și a acționa. Ea a devenit o apatică. Dacă „amorfi” nu au o formă de caracter proprie, nu au trăsături bazate pe înnăscut, apaticii s-au format. Ei nu au plasticitate. Baza fiziologică este legată de slăbirea tonusului, au un grad slab de excitabilitate și s-ar putea crede că ei nu depășesc mediocritatea, însă inteligența lor joacă un rol suveran.*

Trei ani de viață ai acestei fetițe, al cincilea, al șaselea, și al șaptelea, au curs în izolare față de cei mari. Cine să-i dea sfat? Cine să-i aline un gând? Cui să spună că ar vrea să culegă floricele sau că ar dori o păpușă?

Seara se întâlneau părinții cu ea. Și atunci obosiți, plictisiți. De unde iubirea de mamă? N-a avut-o Nora! N-a avut-o nici când însăși a devenit mamă a doi copii. Într-un anume mod, este o situație tragică!

Acești trei ani de până la școală i-a petrecut printre pisici, orătănii, miei și vițeluși... Neîndrumată, nesupravegheată, lipsită de exercițiul unui dialog, își inventa jocuri și jucării, lipind bomboane praline la coada pisicii, amuzându-se teribil.

Pe la șase ani se făcuse o copilă atrăgătoare prin corpul ei armonios. Băieții din vecini o tot pândeau cu ochi lacomi. Ea avea intuiția nativă a relațiilor dintre băieți și fete, întărită de vorbele libere, deocheate ale Floricăi nesfârșite.

Mergând prin poienile din vecinătate, când ierburile erau covor multicolor de margarete, garofițe, unțisor, albăstrele, sângele-voinicului, scânțioare și sunătoare, vorbea cu lăcustele ce-i săreau din cale și cu florile. Odată s-a nimerit să dea peste

ea Tode, fiul vecinului, care era mai mare cu trei ani. S-au așezat în iarbă, au vorbit, el a mângâiat-o pe umărul gol, ea nu a zis nimic, s-au ridicat și au plecat împreună spre casă.

Încet-încet, Nora s-a împrietenit cu Tode și, ceva mai târziu, cu Ghiță, fiul vecinului ceva mai depărtat de casa părinților. Pe atunci, în cuprinsul jumătății de kilometru la capătul căreia se afla gospodăria lui Ghiță Roșu, erau doar patru case, cu a lor: mai colea, Tode, cu ai lui, la capătul celălalt, ai lui Ghiță, iar între ei, alde Oniță.

Împlinise șase ani și aștepta intrarea la școală și ieșirea din acest imperiu al izolării, al acelei sihăstriei date de Ursite. De aceea nu prea avea atracție pentru păpuși. Nu avea păpuși, ci doar o păpușă a fost în viața ei de până la 14-15 ani, una singură, din cârpe, cu un cap rotund pe care se răsăteau plete bogate din păr negru de capră, cu fața brodată în ață neagră, închipuind ochii, sprâncenele și nasul și în ață roșie, marcând o guriță ovală. În singurătatea buimacă a acestor ani în care a trăit copila, în subconștientul ei, gândurile și le destăinuia acestei păpuși; comunicase și cu pisica din casă, acum însă mâța nu prea o mai apropia pe fetiță, simțind pe pielea și pe coada ei brutalitatea gesturilor micii stăpâne.

„Vezi, păpușica mea, băieții nu se poartă urât cu fetele. Le apără, le vorbesc frumos, se uită zâmbitor la ele, tu nu simți asta? A, n-ai prieten! O să te iau cu mine să-l cunoști pe Tode și să vezi ce drăgăstos se poartă cu noi!”

Păpușica l-a cunoscut pe Todică în plimbările cu Nora prin poienile și pădurile dimprejur, a văzut cât de binevoitori sunt băieții cu fetele, cum se iau de mână, cum le surâd aruncând priviri jinduitoare spre corpul lor încă neformat și cum se joacă „de-a mama și de-a tata”.

Joc inocent, dar acceptat din instinct primar... Să se fi renăscut ceva din Iasmina în această copilă? Însă Iasmina era în subconștientul ei.

Posibil. Crescuse izolat, fără nicio îndrumare sau supraveghere. Făcea numai ce simțea ea și ce-și dorea.

*

* *

Copila creștea și Dumnezeu îi zidea un trup admirabil de armonios, sibilin, marmoreean; pașii, dansul mâinilor și suplețea corpului în timpul mersului o învăluiau în acordurile simfonice ale unor sute de vioară și flaut. Așa era Nora și când am cunoscut-o în Subdealuri, la școala în care fusesem repartizat.

După patru clase primare, cum prevedea „legea învățământului” pe atunci, fiindcă Nora a obținut mereu premiul I, ca și fratele ei, Rică, ai săi au înscris-o la Școala Normală din Pitești. Nu au existat piedici de tipul celor întâmpinate de fratele său. Ghiță Roșu repeta drumurile cu căruța cu doi cai, ducând alimente, lenjerie și îmbrăcăminte Norei care a stat tot la gazdă, la curte, precum Rică. Vezi Doamne, nu erau ei de stat la internat! Rică ar fi putut accepta internatul, fiind tolerant, însă la Nora nici vorbă nu putea fi de așa ceva. Închisă în ea, categorică, cu priviri încruntate și săgetătoare, stăvilea orice altă soluție. Deja se formase ca o nesupusă sau, să-i spunem, independentă. O independență care niciodată nu i-a motivat dorințele, faptele, gândurile. Și a ajuns Nora și mai liberă, fără nici cel mai neînsemnat ochi care să-i vadă comportamentul, s-o dirijeze, s-o potolească din pornirile ei fruste care i-au cuprins sufletul chiar din copilărie, acolo, în mediul păduretic în care a crescut până la 11 ani.

Era toamna anului 1946, când Nora trece din imperiul fascinant al satului de deal, cu acea pace adâncă a zilelor de peste an, în tumultul orașului rece. Avea 11 ani, însă instinctele stăteau la pândă. Cine avea să o strunească? Nimeni și nimic. Se găsea în slobozenie deplină în hățiturile urbei flămânde să înghită pe cei dispuși libertinajului, fiind o coajă de nucă pe valuri. Conștientul ei ar fi putut să o sprijine. Dar, singură, fără

lecturi, fără dialog, ci numai în solilocul sinelui, va fi fost format la ea conștiința! Va fi pus ea semnul egal între conștiință și libertate? Și-apoi, cum să apară la un om, doar prin naștere, conștiința?

Jean Piaget deosebește în definierea factorilor de dezvoltare, afară de ereditate, mediul fizic și mediul social, și conștiința de sine drept o reacție a ceea ce se petrece în noi, ea fiind considerată factorul de selecție, ajustare și autoreglare a psihicului uman. Privind momentele de exercitare a influenței mediului (parțial și cazul Norei), sunt cunoscute multe cazuri de copii crescuți de animale: ursoaice, leopard și, în mod deosebit, de lupoaice. În India, fetițele Amala și Kamala, crescute de animale, au fost puse, în condiții de educație normală. Prima a fost găsită la 1 an și jumătate, a mai trăit 1 an și a învățat 50 de cuvinte, cea de a doua, găsită la șapte ani, a mai trăit 9 ani, dar nu a învățat decât 40 de cuvinte.

Elocventă situație!

Inconștiința se folosește de nenumărate rătăcirii ale firii umane spre a ne prinde în capcană, impunând principiul plăcerii și al satisfacerii pornirilor refulate, îngrădite, interzise de acel „stăpân”, Super-Ego.

Astfel a devenit Nora stăpână supremă pe sine.

Stăpână, și în sensul de a se controla, a se apăra, a-și ascunde gândurile și sentimentele, dar și deținând desăvârșit tainele disimulării.

În toți cei 48 de ani de căsnicie cu ea, așa s-a comportat. Abia după fuga ei la amantul Canache, căutând înapoi, m-am trezit din hățișul prefăcătoriei bine jucate, cu artă, dar și din suveranitatea ei. Suveranitatea la ea este ereditară. Mama ei, Floarea, o exercita fără nicio reținere, chiar violent.

Doi ani au fost destui ca Nora să-și adauge noi „învățăături” în a-și ascunde firea și în a-și făuri o viață artificială cu care să învălătucescă mintea și sentimentele oamenilor. Ea mi-a frânt

iubirea, apoi a zdrobit-o cumplit, după patruzeci și opt de ani de conviețuire. Fața adevărată i s-a dezvăluit la doi ani de la fugă, când lumea a aflat, chiar din destăinuirile ei, că stă la Pitești cu amantul cunoscut la acea fragedă vârstă de elevă la normală. Ea nu s-a instruit și nici nu s-a educat! Doar pe inteligență se baza, iar eu mă miram de ce este așa nepregătită! În loc să aprofundeze cunoștințele, ea ducea viața unei midinete, mie spunându-mi, când cerea s-o ajut, că vina nepregătirii ei o poartă profesoarele.

A stat la Pitești doi ani, deoarece în 1948, comuniștii, la comanda hidrei roșii, au făcut prima reformă a învățământului, aruncând școala românească într-o harababură din care nici azi nu a ieșit, organizând învățământul preuniversitar în trei trepte: primar – 4 clase, gimnazial („gimnaziu unic”) – 3 clase și liceal – 4 clase, în total 11 ani de școală, în loc de 12 cum fuseseră. Așa că Nora, ca și toți elevii din clasele I, a II-a și a III-a de liceu din întreaga țară, a fost trimisă în localitatea de domiciliu, unde s-a înființat gimnaziul unic, fiind înscrisă în clasa a III-a de gimnaziu.

În doi ani, cu înclinațiile ei, se emancipase. S-au format două clase paralele, atât de mulți s-au adunat în clasa a III-a de gimnaziu, jumătate fiind din cele trei comune vecine arondate la Gimnaziul Unic Subdealuri. Deși vreo cinci elevi erau fii de învățători și alți vreo șase elevi erau cu vârstă mai mare decât media clasei, Nora nu se stânjenea să-i sfideze pe toți. Se purta cu întunecime și înfumurare, trăgându-și în juru-i un cerc imaginar de protecție, nelăsând nimănui posibilitatea de a se apropia, de spațiul prietenilor, darmită de spațiul intim.

Suporturile atitudinii Norei față de colegii de aici ar fi, mai întâi, creșterea sa în singurătate, aproape de sălbăticie, impertinența dobândită în cei patru ani de școală primară și doi de liceu, în cea mai deplină libertate, impertinență bazată pe inteligența ei nativă, dar deloc șlefuită, crezându-se, astfel, superioară și nu în ultimul rând, egoismul ei neîngrădit, punând

în față interesele proprii, imediate, de a-și trâmbița succesele, fie la învățătură, fie în a-și alege, cum va vrea ea, drumul.

Structura ei psihică s-a creat și din copilăria petrecută în mijlocul poienilor, la marginea pădurilor de fag, pe o limbă de pământ izolată pe trei laturi de două izvoare și un pârâu, exact la capătul satului, și din experiența celor doi ani de ședere într-un oraș placid, singură în mulțimea străină de pe stradă și din școală, viețuind în lumea închipuirilor ei, a rătăcirilor prin hățișurile existenței, într-un univers care a acceptat-o cu indiferență. Colegii și colegele din primară, din gimnaziu și din normală au perceput-o drept o făptură de gheață și au lăsat-o în apele ei nebune, întunecate. Soți fiind, ne întâlneam adeseori cu unii dintre colegii și colegele ei de la normală. Nu se sfiiu să-i amintească de purtările-i ciudate.

A fost ascunsă încă de la începutul ieșirii ei în lume.

La Pitești, la anii ei, într-o urbe fremătândă, lacomă de carnal, imediat după război, Nora se putea apăra acceptând. Gazdă îi era, socotind precum Ghiță Roșu, o familie respectată, el, ofițer dislocat la unitatea militară în care se înființa arhiva armatei din Muntenia și Oltenia, ea, o funcționară obscură la poștă. Aveau o fată mai mare decât Nora, măritată la Câmpulung cu un ofițer din regimentul de pe malul Râului Târgului.

Are Nora un trup athletic, armonios, sculptural (contrar cu fratele ei, Rică). La treisprezece ani era o naiadă spintecând apele iazurilor de munte, amestecând privitorii la ceas de zi sau la ceas târziu. Ofițerul-gazdă suplu, cu mustăcioară în furculiță, pomădat, ras proaspăt, cu gesturi galante, asedia plăcut pe prea tânăra domnișoară ivită în casa lui dintr-un spațiu al sălbăciei Carpaților. Găsea, căutându-le, clipe de intimitate cu Nora. Ea asculta, privind în pământ, perorațiile lui, fără a-i îngădui apropierea. Asalturile se înteteau, însă a intervenit reforma. Au rămas promisiunile ghicite de fiecare din cei doi.

*
*   *

Iată că Nora, după un an de gimnaziu în sat, al III-lea de liceu, a revenit în anul I la Școala Normală de Fete, Pitești, trăgând tot la gazda dintâi.

Reîntâlnește o parte dintre colege, are și colege noi, nu este entuziasmată foarte, dar nici fetele nu o primesc în ovații. Un nou „Sfinx” ocupă banca a doua din mijloc. Nou, deoarece se dezvoltase Nora, iar trupul i se maturizase. Dacă expresia feței, cu neguri pe frunte, cu ochi întunecați și grei, cu nasul ușor acvilin, formau un chip alungit, neatrăgător, dar tânăr, proaspăt, corpul ei de sireună atrăgea bărbații amețindu-i și scufundându-i în vâltori abisale. Ofițerul stăpânea bine asaltul, având și avantajul eleganței, al stării lui de gazdă, de stăpân al casei. Intuise perfect sălbăticiunea din Nora și predispoziția ei la plăcerile trupești, trăind profund orgasmul și era sigur că va primi totul, simulând perfect inocența. Format la adevărata școală de ofițeri de dinainte de anul 1938, bun psiholog, descoperise în Nora femeia vibrândă la plăceri, care știa deplin mascarea, tăinuirea. Era stăpâna supremă a prefăcătoriei. Orgiile scufundau în flăcările iadului trupurilor lor arzânde sau le ridicau pe aripi de zefir în înaltul cerului albastru. Un an și jumătate de plăceri trupești a făcut din Nora femeia bestială, acoperită cu aerele nevinovăției. O ipocrită!

Dar, nimic în lumea asta nu este țesut atât de subțire ca să nu se vadă. Funcționara obscură de la poștă, cu acel al șaselea simț al femeii, a descoperit relațiile soțului cu eleva din gazdă și, rapid, au dat-o afară. Bărbatul, gândind totuși la fapta sa, hotărâse deja că lucrurile nu pot merge chiar departe și vorbise cu un angajat civil, care avea camere disponibile, s-o primească pe Nora. Ofițerul a avut acea precauție să nu dea pe față legăturile cu o elevă minoră. Erau catastrofale atât pentru cariera lui, cât și pentru Nora. Iscusit, a învăluit totul cu acordul

soției îngăduitoare, astfel că nici ai Norei nu au aflat ceva (nici nu erau interesați de ceea ce face fiica lor) și nici regimentul, cu atât mai mult școala!

Despre anii aceștia aveam să aflu mult mai târziu. Pe Nora am iubit-o cu pasiune și nici nu mă interesa ce a făcut ea înainte de a o cunoaște.

În schimb, știam de legătura ei cu Tache Canache „țiganul” din Anotești, cum îl numea soacră-mea, Floarea, însă credeam că a fost o relație bazată pe respectarea fetei, căci așa eram noi, băieții, educați. Naivul de mine!...

De unde respect?

El poate îl va fi avut, dar ce te faci cu flămânda de Nora? Va fi fost o altfel de Iasmină? Sigur că nu era, mental, rătăcită ca și Iasmina! La începuturi a fost plăcerea Evei, cunoașterea conștientă a fructului oprit. Diavolul i-a fost mereu sfătuitor. Ea l-a ascultat! Abia târziu am realizat de ce Nora, soția mea, nu a fost la biserică niciodată alături de mine, în cei 48 de ani, nici măcar în noaptea de Înviere, să ia și ea lumina lui Iisus. Ocazional intra în casa Domnului: la cununii, la botez și la înmormântări...

Pe Tache Canache, Spârcăițelul din Anotești, elev la liceul industrial din oraș, îl cunoscuse Nora la o reuniune. A aflat clar starea ei materială, căci Nora se afirma. Tip insistent, un fel de Dinu Păturică râvnitor la averea Norei, băiatul a avut răbdare, înaintând tacticos spre inima fetei. „A evaluat-o” ghicindu-i înclinările întru desfătări, structura de femeie pe care s-o lași a se considera stăpână absolută pe sentimente, pe ființa ei și a ta, pe averea materială, i-a hrănit visarea de a locui într-o vilă spațioasă, modernă, cu slugi în casă și în curte, ea dirijând totul, ca și mamă-sa, într-un capot vaporos, neîncheiat destul, pentru ca, mergând, să-și evedențieze piciorul delicat și pulpa roză-pal, perfectă.

Sedusă și abandonată de ofițer, Nora a suferit la început, dar nu era o suferință a sufletului, ci una controlată, însăși dorindu-și a fi inițiată în tainele patului. Acum trebuia să găsească băiatul

care s-o asculte orbește, să i se supună, să nu aibă gândul de a-i reproșa vreodată ceva. Altul nu putea fi, în afara vreunui sărman ca să-l subvenționeze, să-l oblige. La unul bogat, ce ar fi adus ea ca să fie stimată, respectată, răsfățată? Un trup întinat, un suflet spurcat, fals! Îi trebuia un om care s-o iubească pasional, nebunește, fără condiții. De asta era conștientă!

L-a găsit, căutându-l, pe Canache, un elev conștiincios, disciplinat, curățel, provenind dintr-o familie foarte săracă de țărani. Unchii lui au luat, după război, drumul Capitalei, angajându-se muncitori. N-aveau pământ. Trăiau de azi pe mâine. Părinții i-au murit, unul după altul, de oftică. Soră-sa, o brunetă reușită, a plecat în satul vecin, Bolceag, întemeindu-și gospodăria pe baza priceperii și supușeniei sale, iar fratele mai mare s-a dus în lume, întâi la Pitești, apoi la Craiova. Casa lor au spulberat-o vânturile, s-a dus sub pământurile ce primesc, într-o adâncă tăcere, tot și toate. În urma lor, țărăna...

Nora a dus, în ultimii doi ani de normală, viața dublă hărăzită de Diavol. Dublă! Abia acum înțeleg că nu dublă i-a fost existența, ci cameleonică, mereu în nuanțele momentelor trăite, mereu falsă, mereu simulatoare, întotdeauna ascunsă în sufletul ei întunecat, de nepătruns. Doamne, cât mi-a speculat ea dragostea sinceră, totală, câte a îngropat întru a-și ascunde fețele ipocrite, cu câtă abilitate își ascundea mizeria sufletească, cu câtă ușurință (probabil nativă) își izvora lacrimi înduioșătoare, lacrimi de crocodil. A fost nu numai femeia-cameleon, ci femeia-fiară, asemenea neînduratului, lacomului, dișosului, sălbaticului de crocodil. Iar eu am îndurat, ignorând acestea timp de 48 de ani!...

Iubind ierți, nu vezi decât frumosul, ești orb și surd!

Dispoziție către desfătarea simțurilor a avut și cu mine. Chiar la începutul relației intime, adică după căsătoria legitimă, Nora avea voluptatea plăcerilor trupești, îmi cerea copulația, era fremătătoare, vie, diafană și divină în dăruirea ei. Ea stârnea atracția bărbatului prin însușirile ei constituționale, atletice,

adăugate la trăsăturile temperamentale puse în evidență cu bună știință. Senzualitatea la ea implica ideea de rafinement, de comportament normal al unei femei. Mi-amintesc de spusese lui M. Ralea: „Femeile obișnuite sunt acelea a căror senzualitate e exprimată direct, întipărită evident în toată expresivitatea lor”. Blestemul meu a fost Nora, prefăcuta, mârșava, nebuna, gunoiul... Dacă ar fi fost o femeie superioară, nu sugera direct o anumită dragoste, ci ar fi revărsat-o imperceptibil în cele mai neînsemnate gesturi, în manifestări de imaginație, de devotament generos...

În anii III și IV de studii, respectiv în anii școlari 1951/52 și 1952/53, fata a dus o viață nelegiuită, bine ascunsă sub declarația că acest Canache este logodnicul ei, se afișează împreună peste tot ca viitori soți, mascând deplin că sunt „deja, concubini”. Era Norișor, cum o alinta Canache, fericită, satisfăcându-și mai întâi, trebuințele biologice. Părinții îi trimeteau de toate: bani, alimente, rochii, pardesie, bluze. Își confecționa toaleta la modista satului care nu primea comenzi din sat, decât când clientele din Capitală o mai eliberau. A fost și este Nora o cochetă, mie plăcându-mi la ea acest aspect. Bani i-a trimis și Rică. Se pare că el a revenit la sentimentele normale dintre frați și o ajuta, însă numai de „ochii lumii”, să-și salveze el statutul. Fericită era că-și împlinea și una din trebuințele spirituale, dobândirea cunoștințelor minime de a deveni cât de curând învățătoare, rang social dorit de mulți și stimat de ceilalți. Mai presus de toate era satisfacerea trebuințelor sexuale izbucninde la 16, 17 ani. Sexul îi asigura acea pace interioară de liniștire a ființei, de scoatere din clocotul năvalnic al vintrelor, de a da vieții curgerea potolită, astâmpărată.

Lunar, Ghiță Roșu se ducea la fată cu căruța cu coviltir încărcată cu de toate. Într-un moment prielnic, pe la mijlocul ultimului an de școală, apropiindu-se vremea de a ajunge învățătoare, l-a prezentat lui Ghiță, tatălui, pe Tache al ei, rostind și intenția de a veni în sat cu el, de a-i deveni soț imediat

ce va termina școala. Ghiță, om calm și cu judecată și știind că nu el va avea ultimul cuvânt, ci Floarea, a primit vestea fără entuziasm, ca pe o știre oarecare ce trebuie dusă mai departe.

– Eu am să duc acasă vestea asta, Nora. Să veniți în vacanța de primăvară și vedem ce va hotărî Florica. „Vacanța de Paște” devenise „Vacanța de Primăvară”.

– Lui Rică i-am scris. El știe tot. Mi-a și răspuns, însă nu cu bucurie, a adăugat Nora tatălui ei.

– Draga mea, casa te așteaptă. Rică e la casa lui. Tu vei rămâne aici. Cum îți vei așterne, așa vei dormi, nu eu am să trăiesc cu băiatul ăsta.

– Cred că am gândit bine. Acolo, în Subdealuri, ce bărbat o să găsec? Nu sunt prea mulți din ăștia, de! Ce neamuri au, cum să ne cunoaștem? Sau facem căsătoria tot la hotărârea părinților, ca odinioară!

Deși Floarea știa ceva de la Rică, tănuise. Gândea că nu stau ei în drum s-o mărite pe Nora. Să-l vadă pe băiat și „*mai vorbim noi*”. Așa că a primit mesajul fiicei cu indiferență și cu sentimentul stăpânului: „*nu-mi intră mie în casă fitecine*”!

Tache asalta dibaci reduta „Nora”, știind că va moșteni prin ea gospodăria și pământurile Floarei Sora, devenită Roșu. Năluci de vorbe soseau la urechile Norei, destinată, zicea ea, de a fi femeia răsfățată, plimbându-se în mătăsuri prin saloanele spațioase, amplificate de oglinzi, tolănindu-se pe divanuri fanariote într-o destindere de pisică. Și Nora își zicea, știindu-se în vinovăție cu ofițerul, că Dumnezeu i-a scos în drumul vieții pe Tache. Ea l-a vrut și l-a inventat drept idealul masculin, divinizându-l și pedepsindu-se pe ea pentru păcatul săvârșit.

Câte nu visa! Ce nu-și imagina! În rarele ei clipe de abandonare la pieptul meu pe când eram prieteni, îmi mărturisea, șoptind vorbe domoale, că nălucirile ce le credea vor fi împlinite, că sunt venite de la Ursitele sale.

Ea nu știa, sărmana, că nu a fost zămisliță și nici înzestrată să ducă o asemenea viață de huzur. Huzurul i-a șters doar imaginea, a trecut pe lângă ea.

Nora, dintr-o femeie rigidă, a ajuns flască sub imperiul minciunilor frumoase, iluzorii ale lui Tache. Era topită după el. El îi promitea că întreaga lui existență va fi la picioarele ei, va fi robul ei. Așa se purta și acum, curtând-o.

Prin parcul din Trivale se plimbau adesea, el învăluind-o cu mâna de umerii-i rotunzi, ea petrecându-și brațul peste mijlocul lui, făcând pași negrăbiți.

– Norișor dragă, eu nu mai am pe nimeni în lumea asta, în afară de tine. La Anotești n-am ce să mai caut. În altă parte, unde să mă duc? Nu te las pentru nimic. Îmi place așa cum ești tu, moale, pisicoasă și...

– Cum vrei să spui? Că n-am fost cuminte?

– Aaa, nu! Tocmai asta m-a atras la tine. Ești femeie! Neprefăcută! Știi ce vrei, n-ai mofturi!

– Noi, femeile, trebuie să ne punem basmale, să ne acoperim fața și picioarele? Dar nu suntem în lumea islamului!

– Femeia să știe cum să te facă să te simți aproape de Dumnezeu. Așa cred.

– Așa-i, Tăchiță! Nu e greu să placi unui bărbat, dacă ești femeie! Dacă nu ți-e rușine să fii femeie.

– Ție nu-ți e deloc greu să fii femeie, mai ales că o faci cu dăruire!

– Lumea nu trebuie să dea năvală în casa ta. În fața lumii e necesar să ai prestanță. Altfel te-ar terfeli! Nu spun că așa ar trebui, să ai două fețe...

– Da, Norișor! Altarul iubirii este în sufletul propriu. Nu trebuie să-ți strigi iubirea!

Se opreau pe vreo bancă liberă din parc, stând înlănțuiți până când luna își risipea argintul. Cu dorințele arzânde, plecau la gazda ei unde le astâmpărau.

Cam acesta era ritualul întâlnirilor, alternând ieșirea în parc cu vizionarea de filme și cu reuniunile tovărășești.

În vacanța de primăvară, Canache a însoțit-o în Subdealuri pe Nora. Floarea a acceptat. Nora își pregătise sosirea în lumea satului ei alături de bărbatul ales. Mințise pe toi ai ei că logodnicul e singur la părinți, că au o casă arătoasă la Anotești, că va fi tehnician la Fabrica de Produse Tanante „Argeșul” unde va câștiga bine. Ai Norei au și răspândit vestea în sat că vor avea nuntă peste un an, nu mai devreme. Oamenii din curte (Ghiță și Floarea Roșu aveau câțiva argați) vorbeau, dilatând veștile, șușoteau „*cum de domnișoara Nora, care e o mică sălbăticiune ce nu prea accepta băieți în preajma ei, și-a găsit atât de repede logodnicul...*”.

– Tu, Leano, nu crezi că domnișoara trebuia să mai aștepte? zicea pe sub mustăți Pupăză, argatul permanent în curtea Roșilor.

– Cred că nu se va grăbi, deși a cam răsuflet ceva despre o legătură timpurie a domnișoarei Nora cu un om căsătorit. Era gata să-i strice familia bietului bărbat! își dădu cu părerea Leana care era fleoartă de gură. Să fie ea așa de iute și nejudecată, fâi Leano? Că doar n-o fi Iasmina să se tăvălească oriunde...

– Fetele astea închise în ele, ajungând atât de libere la oraș, se dezmață lesne...

Trei zile a ținut veselie în casa lui Ghiță Roșu. Rică venea zilnic la masă cu ei. Nora și Rică au însoțit pe Canache să cunoască satul. Începând cu a patra zi, băiatul ieșea la gârla din apropiere și-i bătea prundul, minunându-se de pietricelele colorate în maro, crem, roșu pe care le aduna și cu care desena peisaje, păsări, copaci pe lespezi sau pe bolovanii masivi de pe vadul pâraului. Floarea bombănea la Nora, înciudându-se că viitorul ei ginere n-avea altceva de făcut decât să stea pe prundul gârlei căci, în afară de a colecționa pietricele colorate moi ca tibișirul, aduna lespejoare și le arunca în plan orizontal

pe luciul apei, unde se formaseră ochiuri, în așa fel încât să plutească în salturi mărunte.

A trecut o săptămână. Nora sta în camera din mijloc, având peretele comun cu camera mamei și în care se intra dintr-un holișor. Canache ocupa camera de pe prispă, a cărei intrare se afla alături de ușa de la holișor. Floarea, șireată cum era, urmărea mișcările celor doi. A priceput ea ceva care n-ar fi tocmai în regula prieteniei dintre doi tineri. I se părea că jocul lor ar fi mers prea departe. A stat la pândă câteva nopți, dar oboseala de peste zi o biruia.

Nu s-a putut înfrâna să nu-i zică Norei:

– Ia vezi, fată, ce faci cu băiatul acesta! Eu nu-s hotărâtă spre el, asta să știi! Și, nu fi Iasmina!

– Știi bine că te ascult. N-o să ies din cuvântul dumitale. Ce, la Pitești m-a păzit cineva?

– Hm! Nu o dată ți-am zis că mai repede păzești o turmă de iepuri decât o femeie. Cu asta îmi răspunzi tu?

– Lasă, o să vezi dumneata cum sunt!

Și izbucni în plânsul ei fățarnic spre a scăpa de explicații. Așa proceda totdeauna când era surprinsă.

A mai stat Canache până miercuri, a doua săptămână. Joi a plecat la Pitești, la internatul în care domicilia, neavând unde locui. Era mulțumit cum au decurs lucrurile. Imediat a scris părinților Norei, învălătucindu-i cu vorbe iscusite, căci Tache este destul de priceput în mânuirea cuvintelor, vineri punând plicul la poștă. Rostul era să-i mai amâne, să nu fie alungat, să-l mai primească la ei. Va ști mai apoi ce și cum să facă, Nora este cucerită, supusă deplin și definitiv.

Oricum, cei doi, la vârsta jarului încins arzându-și simțurile, dedulciți la trup, au găsit și cel mai mic prilej de potolire. Nora deprinsese, intrându-i în sânge, ușurătatea de a disimula. Greu de intuit ce drum urma această duduie, chiar de la vârsta de 17 ani, când ar fi trebuit să-și ordoneze viața, să-și formeze un țel, să-și alcătuiască o structură psihică în conformitate cu distinsa

îndeletnicire pe care Ursitele i-au predestinat-o, aceea de învățătoare. Dascălul formează tinerii. Ei iau, de cele mai multe ori, model pe învățător. Însă se întâmplă tot mai des ca elevii să aibă în dascălul lor un nonmodel. Nora a fost și model, dar în câteva laturi, și nonmodel, elevii dându-și mai târziu seama de duplicitatea învățătoarei lor. Nora a repetat mamei:

– Lasă, o să vezi dumneata cum sunt!

– Ai mare băgare de seamă ce faci de-acum înainte, Nora!

– Nu mai vreau să mă dăscălești, mamă, sunt mare, peste puțină vreme ies învățătoare! Și-apoi, de-acolo, de la Pitești, n-o să auzi vorbe rele. Îmi văd de carte!

– Pe mine nu prea mă înșeală omul! Atâta își spun: ai grijă! Eu, mama ta, te cunosc cel mai bine. . .

– Crezi că n-aș putea să nu vin deloc la voi, aici, în satul ăsta pe care nu-l prea iubesc? Cu meseria mea oriunde pot trăi bine!

– Aaaa! Ai ajuns la amenințări? Fato nebună, cine te-a dus și a cheltuit la școli? Astea mi le spui drept mulțumire?

Floarea a priceput nu numai amenințarea, dar și posibilitatea de a pierde pe Nora. Fata asta tăcută, mocnită în ea, ar putea aduce nebănuite surprize. S-o piardă taman acum, ajunsă pe leafă și de ajutor? „*La s-o mai înmoi eu puțin*” – așa gândea în aceste momente de oarecare încordare.

A sosit vremea plecării la Pitești. Era ultimul an de școală al Norei.

Făcându-i bagajul, Floarea s-a potolit și căuta apropierea fetei și clarificarea, din partea ei, a ceea ce va trebui să urmeze.

– Noi n-o să te oropsim, Nora! Și nu ți-am greșit până acum! Ai crescut în voia ta! Tu să fii cuminte. Cu tine, că ești fată, avem gânduri mari. Poți lua un om ca lumea.

– Gânduri mari! Cât de mari? Să vin să stau cu voi, în satul fără curent electric, să iau apă de la puț, cu găleata? Să mă spăl în copaie, ca voi? Da, e bine să fii lângă dumneata, dar dacă am alte oferte?

– Deocamdată noi nu spunem nimic, adăugă Floarea cu glas molcom. Tu să nu te ferești de noi. Pentru că ai nevoie de noi. Acum, în anii ăștia grei, unde să stai tu fără nimic de-ale gospodăriei? Ți-am făcut de toate, ale tale sunt: plăpumi, perne, straie, cearșafuri, perdele, macate, velințe din cea mai curată lână...

– Bine, mamă! Te-am ascultat și te voi asculta, dar să ții seama și de sentimentele mele!

– Așa va fi, fata mea!

S-au despărțit în cele mai bune relații. Floarea știa bine că fiică-sa, Nora, are reacții nebănuite și se poate duce oriunde, averea fiindu-i corpul ei tânăr atât de atrăgător, ușurința cu care se dă plăcerilor. „*Dar cât poate dura asta? Vine o vreme a socotelilor. Și-apoi, pentru ce am adunat atâtea? Casa, gospodăria, cui rămân? Rică, are rosturile lui, dar nu are forța și nici capacitatea de a dezvolta ceva, de a crea. El știe să consume și să se vaite. Tot la mine vine să-i dau... este sigur vreun blestem că fiul meu nu poate să adune, să adauge, ci totul se risipește în cele patru vânturi. Și uite-o acum și pe Iasmina asta de Nora, cu chefurile ei nebănuite, cu ascunzișurile ei! Cum s-o controlez? Ce mai, am scăpat-o! E prea târziu să o aduc pe altă cale. E precum bolovanul desprins din Dealul Baciului și pornit rostogol, smintit, în salturi, lovind și culcând la pământ făguii-smicele. Nu se oprește decât ajuns în vale, în scochină de unde nu mai are puterea de a urca vreodată. Dacă o iau mai cu hotărâre și gâlceavă e mai rău. O îndepărtez, o pierd. Așa că am să fiu vicleană, mă prefac că îl accept pe țiganul ăsta de Tache, care nu-mi place deloc. Dacă ea stă pe lângă mine, să fie învățătoare aici, în sat, voi avea vreme să iscodesc și s-o înduplec... Of, măiculița mea, de ce mi-ai dat mie să pătimesc cu copiii ăștia, să nu am și eu liniște și mulțumire, cum au oamenii... Apără-mă, Dumnezeuul meu cel buuun... La tine cauut alinaaare...”.* Așa gândea și se văita

Floarea, izbucnind într-un plâns amarnic, închinându-se și bătând mătăanii, în fața icoanei cu Iisus.

*
*   *

La Pitești, Norișor și Tăchiță și-au reluat, nestingheriți, traiul în doi, făcând planuri de viitor.

– Iubitule, mă bucur de tine și sufletul îmi freamătă că ești lângă mine. Mă trezesc în zori cu inima înaripată și înalt mulțumire pentru încă o zi de iubire.

– Norișor scump, nimeni nu-și poate croi singur drumul iubirii. Ea, iubirea, fiindcă o merită fiecare, ne arată drumul spre ea însăși. Noi vom hrăni-o pentru ca ea să se împlinească și să ne domine viața!

– Cu încăpățănare mea o să-i determin pe ai mei să ne accepte dorințele. Sunt hotărâtă!

– Lângă tine voi fi, iubindu-te și înălțând în inimă ruga-mi pătimașă pentru iubita mea, Nora...

– Terminăm școala și mergem la mine.

– Voi fi cu tine la repartizare. N-am să te las singură.

*
*   *

Au susținut examenele de absolvire.

Tache Canache, având contract cu Fabrica de Prodeuse Tanante „Argeșul” din Pitești, a fost repartizat direct de către liceu ca tehnician la un laborator din fabrică.

Nora Roșu, lăsându-și înadins, pentru a avea motiv de revenire, lucrurile la gazdă, a sosit în Subdealuri. Era domnișoara învâțătoare, privită cu invidie sau cu admirație. Se

împlinise perfect în întreaga-i făptură feminină. Din umerii rotunzi porneau brațele fine, cu pielea de mătase rozatică, terminate în degetele-i subțiri, lungi și grațioase. Gâtul înalt susțineau un cap alungit, cu păr lins, cu ochi întunecați și gura puțin strâmbă, dar ademenitoare și cu un nas puțin acvilin. De la umeri până la tălpi, un sculptor ar fi împărțit-o, pentru a o turna în marmură, în trei părți echilibrate: de la umeri la șolduri, de la șolduri la genunchi și de la genunchi până la tălpi. Părea, o minune divină și fragedă de să o frângi. Dar fața-i rămânea tot înnegurată, comportamentul tot distant, de gheață, iar mersul devenise parcă și mai țanțoș, fiindcă privirea o avea absolut înainte, nu întorcea capul spre stânga sau spre dreapta.

Prin intervenția nașului de cununie al lui Rică, Anton Stan, învățător în Subdealuri, fost subinspector la raion, Nora Roșu a fost repartizată în satul natal. Nora s-a bucurat, într-un fel. Ea nu prea avea cum să se descurce pe la șeful Secției Raionale de Învățământ ca să obțină un post mai bun, potrivit pentru o tânără învățătoare, într-o localitate apropiată de reședința de raion și cu mijloace de transport. Subdealuri era comuna potrivită pentru Nora. Îi lipsea electricitatea, dar va veni și ea vreodată. Era acasă la ea, alături de părinți, cu masa și adăpostul asigurate.

– Tăchiță, zicea ea, va fi bine de noi. Avem gospodăria asigurată. Trebuie să ne împăcăm cu ai mei.

– Înțeleg bine, dar mama, hm, cam scârțâie!

– Nu te îngriji. Tu să te porți frumos. Să-i intri pe sub piele.

– E greu cu postul meu, se văita Canache. Și-apoi, nu mai suntem împreună. Ochii care nu se văd...

– Cu legăturile familiei mele, vom găsi un post și pentru tine, iubitele.

Floarea făcuse un prim pas. Cu dârzenia ei și, intuitivă cum era, a apropiat-o pe Nora. O avea cu postul lângă ea. Cu „țiganul” va mai vedea... N-o va lăsa pe Nora să se ducă cine știe pe ce coclauri. Cheltuise cu ea. Acum, când era pe leafă, să rămână singură? „Tu ai să stai aici, în casa asta, cu bărbatul

tău! Gospodăria ție îți rămâne! Vezi cum umbli! Să nu calci pe urmele știi tu cui, m-ai înțeles? ”. Așa o tot cicălea mamă-sa. Ghiță nu se băga în asemenea treburi. Era rostul femeii să-și aranjeze copila.

– Mamă, acum că am obținut și repartizarea pe post, o să merg la Pitești să dau pozele pentru diplomă și să mai iau o adeverință provizorie de absolvire. Prima a rămas în dosarul de la Secția de Învățământ.

– Ți s-a făcut să pleci? Te cheamă hăndrălăul? Îi răspunse Floarea înciudată. Poate o să te văd cu burta la gură, că nu-mi mai calci pragul!

– Numai asta aud de la dumneata. M-ai sufocat cu ideile astea!

– Chiar legată la ochi mă crezi? O fată care umblă cu bărbații se cunoaște după corp, nu crezi?

Nora se așează pe pat și începu să plângă cu sughituri.

– Îiii! Îhiii! Mereu discuția asta, îhîî, o faci cu mine. Mă jignești, mă jignești ca pe cea mai proastă ființăăă, îhiii... Dacă d-ta, mama mea, îmi spui așa! Ce vor zice alții?! Mă insulti, mă insulti urât!

– Să taci, auzi? Nu vreau o Iasmină la casa mea. Nora sări ca arsă.

– Să nu-mi mai zici asta, ai înțeles? D-aia m-ai băgat cu piciorul sub pat când m-ai născut? Nebu...

– Hai, potolește-te! Dacă nu aș ține la tine, nu te-aș dojeni. Te-aș lăsa de izbeliște, de capul tău. Bine, o să mergi la Pitești. Însă ai grijă cu Tache al tău, cu Spârcăitul!

– Nici acum n-ai priceput că e logodnicul meu?

– Da! O să ne mai gândim, fata mea! Gata, încheiem discuția. Dar să nu te ferești de noi, să nu zici una și să faci alta! Dacă o să fie al tău, o să fie... După o tăcere, Floarea adăugă: ce-ai vrut să zici mai adineauri? Vrei să iau mâna de pe tine? Să nu mă aduci în stare să te blestem!

Fulgerător, Nora își dădu seama că a mers cam departe și înmuie tonul.

– Crezi că ne aduce cumva binele războiul dintre noi? Iartă-mă mamă, de crezi că am greșit!

– Asta gândesc și eu. Te-oi ierta, căci așa sunt părinții. Răbdă pentru copiii lor. Dar răbdarea are un capăt. Uite ce era să iasă din discuția asta! Ai cam început să te aprinzi, fato! Mă faci nebună?

S-au împăcat. Ca două femei cuminți, așteptând ca ziua de mâine să le aducă limpezirea gândurilor. Dar fiecare gândea altceva. Nora spera să-l aducă în gospodărie pe Tăchiță al ei, căruia i se dăruise și cu sufletul, iar mama sta la pândă întru a găsi elementele de sprijin spre a-și duce la capăt ideile atât de nestrămutate: să nu-și dea fata și gospodăria după un „venetic”, cu îi spunea lui, „Spârcăitului” din Anotești.

Împăcarea, chiar formală, a adus liniște și chibzuință mamei și fiicei. Viața își urmează cursul.

Nora a plecat la Pitești cu acordul și binecuvântarea Floarei. Se eliberase din chingile vorbelor grele ale mamei. Era, pentru câțva timp, stăpână sieși. Nu se mai simțea măsurată de priviri curioase, nu mai era obligată să-și cenzureze gesturi, mișcări, vorbe, să se supună iscodelilor de tot felul. O chinuia setea aprigă de Tăchiță al ei, omul care i-a îndulcit zilele de după ademenirea din casa ofițerului. Păcatul o apăsa încă, dar nu găsea că acum trăiește în aceeași pângărire, că și acum are același statut de midinetă. Ea se justifica în subconștient că Tache este tânăr, e mai mare cu trei ani decât ea, că vor face un cuplu cu nelipsita cununie, în toată regula, iar ea nu va fi arătată cu degetul.

În anii de liceu, aflase de la fetele externe, din clasele mai mari, de farmacistul specializat în producerea și furnizarea unor ovule care, folosite intravaginal, făceau imposibilă fecundarea. Scump se plăteau. Dar, elevele externe, destul de bogate să-și plătească „libertatea”, nu chibzuiau că părinții dau acești bani,

că se lasă pe ei pentru ele, să aibă ele de toate. Nora folosea aceste ovule. Cine să caute în poșeta sau în lucrurile intime ale unei domnișoare?

Trei săptămâni din augustul lui 1953 Nora le-a trăit în desfătare și în visare la o viață așezată, meritată, zicea ea. Se dezvinovăța de faptele săvârșite, rememorându-și copilăria în singurătate, fără prietenia fratelui, fără a avea, sufletește, alături pe mama sau pe tata, fără a-și putea apropia măcar o colegă sau coleg de primară, de gimnaziu sau liceu. Cât a avut lângă ea pe dl. ofițer? O clipită! L-a întâlnit pe Tache. În situația în care decăzuse, avea nevoie de un sprijin ca să poată merge mai departe, ridicându-se din nou pe picioarele ei. Cineva trebuia s-o culeagă din noroiul în care destinul o vârase. De ar fi stat la internat, sigur își făcea prietene. Dar așa, tot singură a rămas, o străină printre străini. Tache o iubea la început pentru ce avea să vină, apoi, fiind împreună și dăruindu-i-se total, o iubea cu adevărat. Știa să o acopere cu dragostea lui, care crescuse, iar ea era supusă.

Cât de repede au trecut cele trei săptămâni!

A revenit Nora în Subdealuri. Și nu a mai avut o altă reședință. Prin escapade periodice zăbovea în orașul care o primise, o scufundase, o și înălțase pe una din treptele sociale prețuite.

N-o știam pe atunci. Nici nu auzisem de ea, fiindcă, de-acolo, de la marginea satului unde locuia și neavând pe cineva care s-o însoțească, nu a venit nici măcar o dată la horă sau la balurile în care noi, toți elevii din Subdealuri ne întâlneam, discutam, ne cunoșteam, ne împrieteneam sau eram indiferenți unii față de alții. Acum, când m-a lăsat singur, când am analizat, pas cu pas, tot ce-mi spunea, toate gesturile ei, ce și cum vorbea, atitudinile ei, privirile ei mereu ascunse în cei 48 de ani de căsătorie cu ea, abia acum, din abisul în care m-a aruncat fuga ei lașă, dezleg că e destinată să se dedea și la bătrânețe dezmațului. A adoptat Nora, în sufletul ei, mârșăvia șarpelui, odios că se ascunde ca să muște. A mușcat fatal...

Nici nu întrezăream măcar cum se vor intersecta drumurile noastre și că ea mă va alege pe mine să-și pedepsească frustrările de o viață. Dar de ce tocmai când ea a împlinit 70 de ani și-a arătat fața? Ea își păstrase amantul, îl cultivase în ascuns, în văgăunile neluminate ale sufletului ei păcătos, dar eu? Eu ce să fac? Să-mi iau viața? Asta a așteptat timp de doi ani de la fuga ei, timp în care am rugat-o, am implorat-o să se întoarcă la casa noastră, spunându-mi: „Să mă mai gândesc!”, „O să văd!”, „Încă nu știu!”. Câtă prefecătorie !?!

Din 20 august 1953 și-a început activitatea la Școala din Subdealuri, funcționând aici până la 31 august 1957. Oamenii o vedeau mereu singură, retrasă, cu aceeași față plumburie și posacă. Nimeni nu și-ar fi închipuit că această mironosiță spoită pe dinafară, înlăuntrul ei are o altă viață, o viață abjectă, abisală. Disimula perfect. Duplicitatea i-a devenit o a doua natură. Atât de bine a stăpânit camuflarea, încât toți care au cunoscut-o, absolut toți de oriunde, n-au putut crede că e capabilă să-și părăsească familia, mai ales după 48 de ani, până când martori mi-au spus că au văzut-o la Pitești, în compania și în casa lui Tache Canache, până când însăși a mărturisit că tocmai așa stau lucrurile...

La 1 septembrie 1955, a fost mutată la Școala Gorani, pentru că i se desființase postul în Subdealuri.

În toți acești ani: 1953, 1954, 1955 a fost cu Tache. Fie că se ducea ea la Pitești, și în zilele libere, și când se țineau cursurile de perfecționare de trei săptămâni la regiune, fie că venea el, aproape săptămânal la ea acasă, satul deja știind-o ca viitoarea soție a acestui brunet.

Nefiind o altă perspectivă pentru mariajul fetei, Floarea și Ghiță Roșu, nu mascau întâlnirile Norei cu Tache, dar n-au încuviințat unirea legală, încă.

*
*   *
*

Destinul, smintit în curgerea lui, împlinindu-se dramatic, ne va aduce față în față. Să fi fost eu cumva păcălit? Ce să cred acum, despre dragostea pe care i-am dăruit-o, sincer, timp de 50 de ani? Și, dacă a venit Răul, de ce nu a căzut asupra ei, care l-a provocat? Nu ea m-a ales? Bărbatul propune, dar femeia decide, ea hotărăște: „da, vreau să fiu soția ta, până când moartea ne va despărți!”. Cât de urât și nedemn și-a călcat jurământul!!

XVII

Horia – copilăria

În mintea oricărui copil se construiește imaginea universului. Nu identic la toți, ci într-o multitudine de aspecte, într-o varietate de configurații determinate de perspectiva psihico-genetică a individului. Imaginile, odată formate acolo, în scoarța cerebrală, acest miracol dăruit omului, devin (sau nu) bucurii proprii fiecăruia. La unele persoane, cu timpul, imaginile scad în conturare, uneori până la ștergerea definitivă din memorie. La cei mai mulți însă, universurile pe care și le-au creat în copilărie rămân nestrucate, bine creionate. Aceasta și datorită faptului că oamenii nu reflectă realitatea în mod indiferent, ci își creează, totodată, legături emoționale între sine și obiectele sau situațiile care le-au produs. În timp, încărcătura afectivă poate crește într-atât, încât adultul nu-și uită, nu-și șterge nicicum lumile în care și-a plimbat copilăria.

Așa, cei șase copii ai Sandei și ai lui Petre Pătru retrăiesc pasional întreaga și fericita lor copilărie. Și ei cred, ca și mulți dealtfel, că nu există vreun alt copil să fi avut copilărie mai frumoasă și mai interesantă decât a lor.

Mona, sora cea mare, o codană încoronată de codițele de păr bălai înconjurând doi ochi de smarald din cel mai limpede, din care izvorau razele privirii ei expresive, calde, având permanent pe buze surâsul sufletului ei generos, ne-a ocrotit pe toți cei mai mici, considerându-se straja noastră. Inventivă, cu înclinații instructive, în special pentru fetele cele mici, Ana și Cela, se ocupa de ele ca de niște păpuși vii, îmbrăcându-le cu rochițe croite și în modele create de ea, cu panglici colorate în părul lor bogat, zulfat la Cela și netezit la Ana și le scotea la paradă în

curtea spațioasă, parc închipuit, populat de o lume pestriță a unui sat prăfuit. (Tata, sub cele mai neîndurătoare amenințări, nu ne lăsa să ieșim la joacă „la drum”, cum se spune aici, în Subdealuri, și azi. Nu aveam voie să luăm contact cu copiii vecinilor, nu neapărat că vom deprinde cine știe ce rele, ci că ne vrea crescuți în puritatea absolută a ideilor pe care el și mama le aveau și ni le împărțeau. Cine încălca dispoziția era aspru dojenit):

– ’Tuți nafra mătii! Să nu te mai prind la drum cu ai lui Ciocardel sau ai lui Ciocea, că te sting în bătaie! Ce vedeți voi la ei? Eu mă zbat să vă dau atât cât trebuie! Vreau să nu mai fiți ca mine, țaran cărauș, auziți?! Să vă luați mașini, nu cai!

Dar tata nu ne-a bătut niciodată, ca și mama. Vorba tăioasă, înjurătura lui singulară „nafră” (am aflat mai târziu că însemna „anafură”, prin schimbări fonetice devenind ’nafră) erau pedepsele administrate de el copiilor, considerându-și înjurătura drept mângâiere.

Când Ana și Cela au devenit mai mari, când erau în clasele primare, Mona organiza serbări în podul de fân, având drept cortină un cearșaf sau un țol de cânepă. Chema și cele două fete din vecini să interpreteze roluri. Vecinii umpleau curtea să asiste la spectacolele copilărești.

Noi, băieții, inventam jocuri băiețești: din lemn rotund tăiam câte patru roți, le găuream ca să intre pe ele două osii din alun, uneam cele două osii printr-o închipuită „inimă” și, astfel, căruțul era gata să fie tras de pisicile din curte. Mai apoi, încropeam adevărate cărucioare în stare să susțină trei-patru brațe de lemn pe care le transportam de la tăietor pentru a le depozita „subsală”. Trăgător era vițelul căruia îi croiam ham potrivit, din sfori.

Iarna, eu și Grigore ne alcătuiam cele mai dichisite boburi cu care ne întreceam pe derdelușul din spatele grădinii, pe „Coastă la Alecu”. Era o adevărată desfătare să zbori la vale,

cârmind din piciorușe spre direcția aleasă, ocolind de aproape prunii ce trasau, ca adevărate jaloane, coborârea.

Părinții se bucurau de noi, de inventivitatea dovedită, de universurile aparte pe care ni le imaginam, de faptul că trăiam cu adevărat într-o lume creată de noi. Nu se sfiau să ne laude, găsim întotdeauna particularitatea individuală, ceea ce ne deosebea în această unitate a cercului în care ne mișcam.

Având cai de când ne-am născut, i-am perceput ca ai familiei, frații noștri mai mari și mult puternici întru a ne asigura hrana pentru opt guri în vremea celui de al Doilea Război Mondial. Deși îi vedeam ca pe niște coloși, le dam apă, curățam dușumeaua grajdului, le băgam fân în iesle, fie direct prin grajd, fie pe gura podului, în grătar. Calul e blând ca un miel, ocrotitor cu acela care îl îngrijește. Devotați ne-au fost. Pe unii tata i-a ținut până au murit de bătrânețe, simțindu-se legat sufletește de aceste ființe. Azi mi-i amintesc pe toți cu emoție, dar și cu întristarea copilului de atunci. Îi numesc cu înduioșare, ca să audă și să vină, fantasme, să-mi culeagă din căușul palmelor, cu buzele lor fine, grăunțe de ovăz; îi numesc perechi așa cum au trăit și l-au slujit pe tata și pe noi: Ghyuri și Bondi, Murgu și Cezar, Titu și Roibu, Vilma și Murgu, iar ultima pereche, Mircea și Liliac cu care eu am parcurs un drum inițiativ. Ghyuri și Bondi au fost cai-minune, dresați, cumpărați de tata din județul Trei-Scaune cu un scop anume. Erau prea delicați să reziste pe viroagele, costișele răpoase și pe pantele pieptișe din Subdealuri. Tata i-a schimbat repede, luând pe Murgu și Cezar, apoi pe Titu și Roibu, o pereche nemaipomenit de credincioasă și harnică. De Titu și Roibu nu ne-am putut bucura prea mult, căci au fost rechiziționați în 1940, pentru război, fiind niște cai tineri, arătoși, devotați, blânzi. Ne-au dat, la schimb, pe Vilma și Murgu, gloabe reformate, dar care ne-au fost adevărat sprijin în toți anii de război și ne-au asigurat bruma de mămăligă din porumb sau din seară și cartofi în perioada cumplită foamete ce a urmat conflagrației mondiale.

Ar trebui să încerc, măcar, a găsi undeva făină de secară pe care s-o dau vreunei femei – explicându-i cum făcea mama, pe câmp, la Hălăciuga, la strânsul fânului, ca să fiarbă, în cujbă, o mămăligă din secară pe care s-o răstoarne aburindă pe ștergarul așezat pe iarba cosită, iar eu, copilul de atunci, să mă înfrupt din ea și din fasolea acrită cu zarzăre. Cine a mai simțit acest gust dumnezeiesc pe care nu mi-l scot din senzații nici acum? Cine?

Ar trebui, poate, să re trăiesc acei ani? De ce ar trebui? Nu cumva rele ursitoare au venit și la scaldă mea? Oricum aleg ceea ce a fost pur, candid, copilăros-matur (!). Matur, fiindcă și acum am aceleași sentimente, aceleași idei, aceleași interpretări de fapte, de evenimente... Parcă sunt același, de atunci. Aș proceda la fel în toate, aș urma același drum, dar numai până la căsătoria cu Nora. Iată că simt și acum aceeași dragoste pentru cai. I-am inclus și pe ei în ființa mea. Copil fiind, îi copiam, îi imitam. Totul admiram la ei: alcătuirea armonioasă a trupului, arcuirea gâtului din înălțarea capului și retragerea spre piept a gurii cu zăbale, mersul elegant, mai ales al picioarelor de dinainte ridicate cu genunchiul în față, formând o linie frântă în trei segmente: de la încheietura spetei la genunchi, de la genunchi la chișiță și de la chișiță la vârful copitei, crupele, strălucirea părului în bătaia soarelui, buiestrul săltăreț, supunerea lor la îndemnurile sau chemările omului, împieptarea în ham la efortul enorm de a scoate căruța pe costișe sau din văiugi, trapul sau galopul (la noi se zice și acum „în aruncături”, nu în galop).

Cum îi imitam?

Făcându-mă, în închipuirea-mi, cal. Da, mergeam în patru labe înhămându-mă la rotilele plugului, la căruț, la copaie sau la câte un târâș de lemn. Simțind că palmele nu prea „rezistă” la contactul cu pavajul din curte, la stratul de surcele de lângă „tăietor”, la pietriș sau la gunoaietele de pe pământul din ogradă, mi-am făcut copite. Da, copite imitându-le pe cele ale picioarelor din față ale calului. Am tăiat dintr-un lemn de fag un

cilindru oblic, care să imite poziția copitei, având un diametru cât putea pălmuța să-l apuce și o înălțime cam de 6 cm. Din încheietura palmei încălțate astfel și din cot și umeri imitam perfect mersul elegant al calului. Ba încordam și gâtul, punând barba în piept. Însă am observat că, tot mergând pe pavaj, copita se teșea, se zdrențuia, așa că i-am pus potcoave din sârmă groasă. Acum și pocnetul pe pavaj imita zgomotul potcoavelor de cai. Vecinele, văzând printre uluci asemenea făptură, se minunau, punând mâna la gură:

- Uite, maică, trăii să mă uit și la astă lighioană!
- Scui-pă-l, fa, să nu-l deochi!

*
*   *

Dar, cea mai mare bucurie am făcut-o părinților când, printr-o străluminare fantastică, singur am învățat să citesc, pornind de la calendarul de perete, pe anul 1937, care purta titlul cu majuscule: „Stan Rizescu”.

– Mamă, ce scrie acolo? Am întrebat.

– Așa îl cheamă pe cel care a tipărit calendarul, Stan Rizescu, și este mare industriaș, are mai multe fabrici, mi-a răspuns mama.

– Arată-mi cu degetul fiecare literă, te rooog!

– Urmărește: S, T, A, N – STAN; R, I, Z, E, S, C, U – RIZESCU.

Erau deja zece litere din douăzeci și cinci de bază la cititul în limba română. Suficient să pot silabisi, având ambiția să fiu alături de soră-mea, Mona, care începuse clasa I. Poate și asta m-a ambiționat, „*ce, eu nu pot să citesc?*”.

Una-două, mă duceam la calendar și pronunțam tare fiecare literă, fixând-o în colțul potrivit al minții de copil, până în clipa când, luând ziarul tatei, am început să aleg literele învățate.

Poate cineva să retrăiască revelația aceluia copil din mine care și-a împlinit o dorință, un vis atât de mare?

De ce era un vis și o ambiție?

În anii de dinainte de război, anii 1937-1939, aveam în Capitală pe tanti Ana, sora tatei. Unchiul Mitru, soțul ei, lucra la Banca Națională, întreținător de mobilă de lux din sediul central. Ei au patru copii de vârsta noastră, care urmau la grădinițe. Știau mult mai multe față de un copil de țară. Și erau îmbrăcați atât de frumos! Rochițe cu pliuri, bluze cu mânecute scurte sau trei sferturi terminate cu jabou, șosete dungate în cercuri sau de-a lungul, pantofi de lac, pălărioare, iar băiatul, verișorul, cu pantaloni scurți, completându-se cu șosete în culori vii sau pantaloni lungi drepți sau „golf”, rareori bufanți, cu vestă și șapcă de vânător.

Aduceau, pentru că rămâneau la noi câteva zile, chiar și o săptămână vara, când nu e nevoie de foc în camere, aduceau de toate. Ce știu exact că aduceau, imprimându-mi-se definitiv în memorie, sunt două lucruri total diferite: peștele, din care mama gătea patru feluri de mâncare, de la prăjitul tăvălit prin mălai, la cel cu oțet de prună sau ciorbă picantă și al doilea, cărțile. Cărți pentru copii ne aduceau, colorate. Ilustrate, că nu-mi luam ochii de la ele. Atât de mult m-au impresionat, m-au vrăjit, încât le-am asimilat, ele fiind și acum în mine, nu ale mele. „Ale mele” s-au pierdut, s-au ferfenițit de atâta folosire... Ele nu mai sunt în casă chiar de când eram în clasa a IV-a. Când am plecat la normală, după patru clase primare, venind în prima vacanță le-am căutat plângând. Mi-era dor de ele. Doream să le arăt, la internat, colegilor, să mă arăt și eu... Dar nu le-am găsit. Au dispărut, fizic numai. În mine au rămas definitiv.

S-au scurs atâția ani, o sumedenie, însă tot îmi amintesc de versificarea poveștii lui Ion Creangă, „Capra cu trei iezi”. Cum să știu eu, copilul de atunci autorul? Aș vrea nespus să-l știu acum. Pentru mine, pentru bucuria făcută copilului de atunci, pentru curgerea ritmată a versurilor, pentru acea recreare a

basmului nemuritorului Creangă: lupul, refuzat de iezi că are glasul „gros și răgușit”, nu ca al mamei „subțire și frumos” se duse la un fierar și-l puse să-i ascută limba și dinții, așa spune Creangă. Versificatorul, cine va fi fiind el (doar la Biblioteca Academiei să putem afla cine este), inventează că fierarul este un urs, numit Samoilă, la care vine lupul și-i spune:

*„...pilește-mi limba care
Numai negi și noduri are.
Tot pilindu-mă pe limbă,
Poate glasul mi se schimbă...
Samoilă se grăbește
Și pilește și pilește...”*

Ce versuri pentru un copil de 4 ani! Pentru asta era un vis și o ambiție, să-i depășesc pe verii mei din Capitală.

Viața. Vâltoarea ei... Doar nu-ți este gândul mereu la anii copilăriei. Te întorci la ei în clipele tale, și numai ale tale... Nimeni, absolut nimeni nu te înțelege. Pentru că înșine trăim, simțim, ne creăm lumile noastre reale sau virtuale. Nu poți pune pe nimeni să trăiască ce ai trăit tu. Va fi fals. Și este imposibil! Aprioric ființează indivizi aleși de Dumnezeu. Îi găsești?

*
*   *

Sanda Pătru a avut acea chemare a țesutului la război. În camera din mijloc, războiul sta montat și urzit aproape în tot timpul. De termina pânza, urzea iar țoale, preșuri, macate sau zeghi. De două ori pe an scotea războiul din casă, de Crăciun și de Paște. Chiar de nu se termina ce fusese urzit, strângea cele două suluri, așeza în ordinea normală, între ele, ițele cu scripeții

și vătala, le depozita în casa-mare ca, după sărbători, să-l remonteze și să lucreze la el.

Sanda țesea și cânta. Cânta duios, cu glas moale, nuanțând intensitatea liniei melodice după text, armonizându-le. Mona, Grigore și cu mine, mai târziu și Titu, ne făceam de joacă pe lângă ea, inflexiunea vocii atrăgându-ne, noi trăind momentul ca și când mama ne spunea un basm. Într-adevăr povești erau romanțele: „Pocnind din bici...”, pe versuri de G. Coșbuc, „Mândra mea de altădată”, „Se-aud pâraiele cum curg”, pe care mama le cânta. De atunci, de la cinci ani, memorasem toate cele patru strofe ale poeziei lui Coșbuc, cât și cealaltă romanță, „Numai una”, tot de G. Coșbuc. Muzicalitatea versurilor, curgerea ritmată a cuvintelor, sonoritatea rimei chemându-se una după alta mi-au slujit în anii de școală, dobândind ușurința învățării poeziilor.

Mi-amintesc de stăruința mamei ca eu să fiu copilul care s-o ajute în ale războiului de țesut, eu să stau pe lângă dânsa. Mă ocrotea știindu-mă cu o oarecare slăbiciune de sănătate și mă folosea pricepându-mă meșter iscusit la tot pe ce puneam mâna. Mâini dibace, zicea mama. Dregeam aproape orice. Mintea scormonește și dă comenzi mâinilor ce și cum să înfăptuiască.

Astfel, neavând suficiente țevi de suveică, acestea crăpând ușor, căci erau din lemn crud de soc, copilul a descoperit și a meșterit țevi, tot din soc, dar din ramuri mai bătrâne, rezistente. Cu un cui înroșit scotea miezul și țeava era gata.

Și-apoi, cine depăna canura pe țevile de suveică? Tot Horia, căci era fermecat de rotirea vârtelniței trecându-și firele pe țevile înșirate pe sucală și de instalația depănătoare pe care el o punea în mișcare printr-o simplă manivelă dispusă înspre partea mâinii drepte. Îl captivau, deopotrivă, cele două piese: vârtelnița și roata depănătoare. Vârtelnița era făcută de bătrâni din frasin, fag sau păr, numai copăcei cu trei brațe, crăci pornite din tulpină. Cele trei brațe devin picioarele vârtelniței, unite acum sus de o porțiune din trunchi, în miezul căruia se înfinge un cui din lemn ce formează axul celor două speteze așezate în cruce

pe care există niște orificii în care se vâă fusele ce vor forma punctele de prindere a canurii, devenită acum, prin cele patru puncte, un pătrat. Depănătoarea este ca și o mașinărie, alcătuită din două piese, fixate pe un suport în forma literei „Γ”. La extremitatea lungă a literei, pe un scăunel, se plasează roata cea mare, cu axul terminat cu manivelă. Circumferința ei este din tablă sau din obezi cu șanț pe mijloc, peste care se va trece „cureaua de transmisie”. Pe latura cea mică a literei „Γ” se montează un scăunel pe care se va învârti, în plan orizontal, sucala, în care se vor înțepeni patru-cinci țevuțe, care vor fi „umplute” cu fire luate din canura de pe vârtelniță. În același plan vertical, pe sucală, este înțepenită o roțiță-scripete care are menirea de a roti sucala, prin „cureaua de transmisie” venită de la roata mare, cu manivelă. Învârți roata cea mare din manivelă, prin sfoara ce închipuie transmisia, mișcarea trece la roata cea mică, învârte sucala cu țevuțe care, răsucindu-se, transferă firul de pe canură pe țevuțe. Ei! nu este o distracție pentru un copil? Desigur, e și joaca „de-a mecanismele”, e și utilitatea. Mă jucam dar și mă bucuram de bucuria mamei, de lumina cerească pe care fața ei o transmitea, de zâmbetul ei iubitor și de dragostea aceea adâncă, ocrotitoare pe care ochii-i de migdale o revărsau atât de bogat, încât comunicam tăcând că, dincolo de aceste ferestre ale sufletului, se află o ființă divină, mama – mama mea. Ea mă încuraja să-mi întorc „privirile” în propria-mi ființă, acolo în străfunduri sau sus, în zenitul sufletului, acel spațiu real, echivalent cu punctul maxim de strălucire solară...

XVIII

Horia

Au curs anii copilăriei în casa lui Petre și a Sandei Pătru, familia sacră și binecuvântată de Dumnezeu întru ceea ce aveau să devină toți descendenții lor. Spațiul în care s-au născut, au copilărit și s-au format cei șase copii, este și azi, pentru ei, imaginea paradisiului terestru în care și-au dat întâlnire nu numai toate elementele naturii, ci și toate sentimentele de dragoste, de atenție, de stimă, de ocrotire. Pentru Mona, Grigore și mine, frații mai mari, cât și pentru Titu, Ana și Cela, cei mai mici, casa părintească, curtea cuprinzătoare și grădina desfătătoare reprezintă simbolul bogăției vieții și al nemuririi și apare ca loc de coborâre și sediu al transcendenței și Logosului divin. Nu poate fi extras din ființa noastră acest spațiu de profunde vibrații sufletești, de înalte emoții, nu poate fi înlocuit de nimic existent în Univers. Casa părintească este însuși Universul!

Cei șase copii ai familiei Pătru, sub îndemnul și oblăduirea permanentă a părinților au pornit în Lume, de mici, să-și afle locul, menirea.

Am absolvit în Subdealuri patru clase primare.

Premiant, dar retras în interiorul sufletesc, fiindcă nu credeam că eu sunt cel mai bun. Văzându-mă atât de atras de carte, părinții și învățătorul mi-au hotărât profesia. Astfel am ajuns elev la școala normală, în 1945. Se primeau, pe atunci în clasa I de normală (liceu) și absolvenți cu patru clase primare și absolvenți cu șapte clase primare. Am venit aici cu patru clase primare. Un copil am venit. Și am plecat adolescent, învățător, la 19 ani. Normala m-a format. Profesorii de la normală în șapte ani, șapte ani de internat într-o școală numai de băieți și acest nemaipomenit oraș de munte mi-au dăruit mintea și spiritul.

Este al doilea și hotărâtor spațiu al devenirii mele ca om și ca dascăl. Dacă primul spațiu este spațiul copilăriei pline de candoare, sediul Logosului divin, cel de al doilea este, de asemenea, sacru. Ambele sunt sanctuarul interzis categoric celor care nu au vibrat la intensitatea îndumnezeită în om, ca omul să poată trece, în finalul existenței pământești, Stixul, devenind invulnerabil.

Ce profesori am avut noi, elevii școlii normale intrați în clasa I în 1944 sau în 1945! Desăvârșiți în stăpânirea materiei de specialitate, având o structură sufletească și pedagogică sacramentală, rodind în zidirea celor 56 de absolvenți, în anul 1951, și ai celor 126 în anul 1952 și a câtor alte generații.

Atâta știam, să învăț, dar nu pentru alții, ci pentru mine. Trăiam cea mai de sus plăcere să ne ascultăm profesorii absorbindu-ne în mirajul vorbelor de visare, de îndemn. Ne înălțam ființe feciorelnice întru împlinire spirituală. Luam notițe detaliate sau schematic, între noi, băieții, fiind ambiția de a avea maculatoarele cel mai bune. Nu am avut manuale decât în primii doi ani. În 1948, prin reforma învățământului, manualele care erau alternative, fiecare profesor sau liceu alegând autorul și editura preferată, au fost interzise și înlocuite, treptat, prin manuale rusești traduse în limba română. Nu le cumpăram, fiindcă nu aveam cu ce și nici profesorii nu le recomandau; chiar vorbeau cu dispreț despre ele. Erau anii de înlăturare a tradiției românești, de sminteală în cultură, în învățământ, în industrie, în agricultură, în administrație...

Norocul nostru, al generației (de fapt, ultima) care am intrat în clasa I de liceu în 1945, a fost enorm, pentru că am apucat trei ani din sistemul tradițional românesc și pentru că, după reformă, am continuat cu aceiași excepționali profesori de liceu. Însă nu cu toți, deoarece au început arestările lor, „purificarea” nației române de către comunism. Câtă jale era în toată școala când aflam că încă un profesor nu va mai veni la clasă, fiind arestat. Ca niște copii plângeam stând singuri și cu gheață în suflet în

clasele spațioase, cu pereți goi și cu „brâul” vopsit acum în roșu, până când un alt profesor, de regulă tot din oraș și tot oameni de valoare, de la Liceul Dinicu Golescu, umplea golul.

Trăirile acestea, spaimile ne-au întărit și ne-au făcut să privim mai atent în jurul nostru. Eram copii și, probabil că tocmai de aceea, am acumulat ură pentru tot ce e rusesc, altfel nu aveam cum reacționa. Ura asta a intrat în fibrele noastre, ne-a marcat pentru toată viața, mai ales că în toate orașele, în toate gările, în toate fabricile erau soldați ruși, cu mâinile încleștate pe kalașnikovurile lor înfiorătoare. Am fost o țară ocupată? Care era vina noastră, a copiilor? Care era vina țăranilor de mureau împușcați? Cum s-au format căpușele numite „Sovromuri”? Cu toate acestea, admirăm pe Dostoievski, pe Pușkin, Tolstoi, pe Piotr Ilici Ceaikovski sau Musorgski și mereu vom fi încântați de baletul rus sau de folclorul lor bogat. Dar rușii, tot ruși rămân, ținând cu dinții de Basarabia, de Gurile Dunării...

Ce vor fi făcut profesorii noștri de i-au arestat? De ce i-au înlăturat din învățământ tocmai pe dascălii normaliști, chemați să plămădească viitorii învățători ai lumii satelor? Pe rând au dispărut din școală și din oraș profesorii noștri cei mai buni între cei buni. Primul a fost Constantin Capră – profesorul excepțional de limba română, om de suflet și nemaipomenit pedagog, admirator împătimit al lui Eminescu, din care ne da să memorăm cele mai lungi poezii: „Scrisorile”, „Epigonii”, „Cugetările sârmanului Dionis”, „Călin” – file din poveste, având capacitatea de a ne asculta pe fiecare, notându-ne după cum interpretam textul. Nu e jenant și nici laudă să mărturisesc că port și acum în memorie „Scrisoarea I”, care mi-a fost repartizată! Au urmat: C. Mitu – chimistul căruia nicio noutate în materie nu-i era străină, conu Dumitrescu – cunoscător desăvârșit al istoriei lumii, în special al istoriei antice pe care o făcea atractivă pentru elevi, ca și cum ar fi proiectat-o pe un ecran enorm (și azi îl „văd” pe Hanibal în Pirinei, cu elefanții purtând arme și merinde sau în fața Alpilor de care s-au speriat

soldații săi și pe care el i-a înflăcărat prin „celebrul său discurs”), Haralambie Pâslaru – profesorul enciclopedist de franceză, fratele lui, doctorul Serafim Pâslaru, distinsul Ilie Patraulea, director al școlii, pedagog de înaltă clasă...

Ce va fi fost cu ei?

Posibil ceva legat de „Rezistența anticomunistă din Făgăraș”, despre care s-a aflat mai târziu.

*
*   *

Multe și varii cunoștințe și deprinderi din cele mai bune am dobândit în acest al doilea Spațiu care a contribuit la alcătuirea unui anume tip de caracter. De fiecare dată când reveneam în primul Spațiu – al familiei dragi – mă simțeam, puțin altul, cu un adaos pe care îl aveam față de ceilalți, chiar față de liceenii-consăteni cu care mă întâlneam în vacanță.

În toți cei șapte ani de normalist, veneam acasă doar de trei ori pe an: în „Vacanța de Crăciun”, în „Vacanța de Paște” și în vacanța mare; după 1948 s-au schimbat denumirile în „Vacanța de Iarnă”, „Vacanța de Primăvară” și „Vacanța de Vară”. Nouă luni din fiecare an școlar duceam viața de internat și de școală, mâncând de trei ori pe zi, simțindu-mă permanent copilul înfometat și tânjitor după dulapul cu bunătăți de acasă... Când ieșeam în oraș, asta mai pe la 15 ani, ceream bilet de voie. Ce să faci în oraș fără niciun ban? Cine își mai amintește de sărăcia de după război, din anii 1945-1950? Tata n-avea de unde-mi trimite bani. Nici pachete nu prea primeam. Omul care m-a ajutat și mi-a îndulcit zilele, a fost fratele meu, Grigore, o ființă de o aleasă omenie și de o deosebită generozitate. În 1948 el terminase școala de ucenici și a fost repartizat în producție. Salariat la 17 ani! El își rupea din bani și ne ajuta: pe mama în primul rând, pe mine și pe Titu. Cuvintele nu-mi ajung să pot

exprima recunoștința mea... Vreodată, poate, îi voi fi răsplătit cumva noblețea sa.

În familia Pătru n-ai cum sta degeaba. Ai împlinit 10 ani, gata, la treabă! Fiecare copil are sarcina potrivit puterilor lui: să scurtezi lemnele de foc cu joagărul, să le cari la adăpost, să rânești în grajd, la cai și la vaci, să-i adapi, să aduci apă la bucătărie, cu gălețile, de la puțul din vecini, să te duci cu mieii, să mergi la strâns de fân, la adunat prune, să supraveghezi uscatul prunelor la slaniță, să te sui în pod și „să calci” fânul, primind în nas și în ochi tot praful și câte altele mărunte treburi.

Plecând la școală la 15 septembrie, sigur că scăpam de corvezile de toamnă, de iarnă sau de primăvară. Dar vara? Stam acasă aproape trei luni. Cum să piardă tata ocazia de a mă folosi la muncă? În vacanța din vara anilor 1946 și 1947 am lucrat acasă. Însă, în vara anilor 1948 și 1949, tata, fiind angajat să care piatră la Fabrica de Cement Azuga, pe cine să ia ca să-l ajute? Pe Mona, adevărată domnișoară, nu putea s-o ia să mâne caii și să descarce piatra la rampă. Grigore era angajat. Așa că Horia era primul în gândul lui, gând pe care l-a și pus în aplicare.

Dacă episodul Azuga n-ar constitui o treaptă în drumul inițiativ parcurs, nu ar fi amintit. Tata, când hotăra ceva, nimic și nimeni nu-l oprea. La el era „da, da și nu, nu!”.

În vara lui 1948 am sosit în vacanță. Iată-mă în paradisul copilăriei mele! Eram normalist în regulă. Susținusem examenul de capacitate pe care l-am luat cu 9,10, răspunzând succesiv la cinci materii: limba română, matematică, istorie, geografie și biologie. Obositor! Începeai cu limba română, trăgând biletul și răspunzând, veneai la profesorul de matematică, același ritual și tot așa până la al cincilea profesor. A durat cam o oră.

Credeam că ai mei, bucuroși de succesul meu, mă vor lăsa să mă odihnesc, fără a lenevi. Să fac treburi mai ușoare, de recreere. Aș! Tata avea vorbele lui de tâlc adânc: „*Musafir ești doar trei zile, a patra zi, gata! Știi, oaspeții vin cu căruța cu cai, cu trăsura, cu șareta, sau, iarna, cu sania boierească. Îi cinstesc*

cum se cuvine în cele trei zile. A patra zi, dacă ei nu fac cumva, adică să plece sau să mă ajute la gospodărie, știi ce fac? Îi întorc sania, șaretă, sau căruța cu oiștea spre poartă. E destul de clar, nu! Păi, pot eu, țăran să trândăvesc atâtea zile?”

M-a ocolit tata o săptămână. Le spusese alor mei că, după efortul examenului, sunt obosit și vreau să mă odihnesc.

După opt zile de „libertate”, la terminarea mesei de seară la care ne adunam toți ai casei, tata, cu glasul lui de tenor curat, declară:

– Vrei odihnă, Horia, da?

– Cred că merit și eu o răsplată, nu?

– Răsplată! Pe mine orfanul, cine m-a răsplătit? Băiete, să nu aștepți răsplată! Te nărăvești! Răsplata e munca ta, ce realizezi, ce faci. Nimic, nimic nu iei de la trândăveală, auzi?

– Tată, simt nevoie de relaxare, de...

– La aer, la Azuga te duc! În munți! Să vezi brazii șușotind și apa clipocind peste pietrele pe care noi o să le facem grămezi, trenulețul ducându-le la fabrică să le transforme în ciment.

Cine se împotriva lui „da, da și nu, nu”?

Am plecat cu nea Gică Mortoi, Gheorghe Mortoiu din Subdealuri și cu nenea Vasile Bădilă din Ocina de Jos. Toți cărăuși consacrați, dar Vasile Bădilă avea cei mai frumoși, arătoși și grași cai. Ovăzul la el nu lipsea. Parcă-l văd: un zdrahon de om, cu barbă roșcată, cu o voce în două tonuri, sfătos cu toți de parcă era un părinte, blând, cunoscător al stării de boală a cailor, neîndurător cu greșelile altora, purtând totdeauna șorț de dril care-i dădea aspectul unei statui de oțelar în fața cuptorului, dar aprig și arțăgos dacă lua o gură de băutură. Cu statura sa și cu vocea-i dublată îi stăpânea pe toți. În asemenea situații, nimeni nu-l înfrunta, căci el ar fi lovit cu ce nimerea. Altfel, un om cu care să-ți ungi rănilile. Te scotea din greutăți, îți alina necazurile. Era un „boier”...

Tata l-a luat cu noi și pe Titu. Să-mi fie mie de ajutor.

Ajungând în Azuga, după trecea căii ferate, am făcut la dreapta și am tot mers pe Valea Azugăii, având în stânga crestele Clăbucetului Azugii, iar în dreapta Munții Baiului, afundându-ne spre locul unde aceștia aproape se unesc. Acolo era un cantonament pentru cărăuși, cu toții vreo zece dar și pentru muncitorii din carieră, căci piatra o aduceau la rampa trenulețului nu numai cărăușii, strângând-o din vadul pâ râului, ci și un trenuleț, mai mic, care aducea piatra luată din pântecul detonat al unei ramuri din Munții Baiului, din carieră.

Mâncam la cantină. La dormitoare stăteau cărăușii și câțiva muncitori din localitățile mai depărtate. Ceilalți muncitori, cei mai mulți, plecau seara la Azuga cu decovilul.

Nu poate fi ștersă din memorie munca unui copil, în condiții aspre. Eram, mai întâi, izolați într-o înfundătură de munți, pe o vale strâmtă în care încăpeau doar pâ râul Azuga și un drumeag forestier pentru căruțe. Apoi, datorită apropierii versanților celor două șiruri de munți și înălțimii lor, valea este adâncă, așa încât soarele răsare aici târziu și apune foarte devreme. Parcă simt și acum, în oase, răcoarea. Cu atât mai mult, cu cât toată ziua stam cu picioarele în apă, fiindcă piatra o luam din vad. Tata o strângea grămăjoare, eu și Titu o încărcam în dubă și o descărcam la rampă, de unde vagonetele o luau s-o ducă la fabrică. Bolovanii mai mici îi încărcam ușor. Dar, cum să salți tu, un copil de 1,31 m, ditamai bolovanul, la înălțimea dubei de căruță? Îl apucam cu ambele mâini, ținându-l zdravăn cu degetele, stând pe vine; îl depuneam apoi pe unul din genunchi spre o mică odihnă, îl aduceam pe burtă ridicându-mă în picioare și târând piatra la piept, de unde, cu ultimul efort o împingeam în dubă. Alteori treptele de ridicare erau: genunchii, pieptul, roata căruții, duba. Descărcarea se făcea mai lesne, căci luam o scoarță de la dubă și fundul dubei, putând astfel rostogoli pietroaiile. Și așa mi-a trecut cele două luni de vacanță, iulie și august 1948, „la aer, la Azuga”, cum glumeam

cu ai mei. Spre ghinionul meu, după numai o săptămână, Titu s-a îmbolnăvit și a fost trimis acasă prin nenea Vasile Bădilă, el ducându-se acasă săptămânal.

Tot astfel s-au petrecut lucrurile în vacanța de vară a anului 1949. Eu și cu tata, „la aer, la Azuga”!

În vara lui 1950, tata a lucrat singur, ascultând și de bombănelile tovarășilor lui: „Măi, Petre, mai lasă și tu copilul ăsta acasă, nu vezi că se topește!”. Într-adevăr, munca în apă, răcoarea văii puțin însoțite, dorul de casă (acasă stătusem doar în cele două vacanțe mici) și-apoi foamea, fiindcă, mâncam ce ne da la cantină, în creierii munților, m-au făcut să slăbesc vizibil.

Numai că, în vara următoare, când gândeam că tata mă va lăsa mai liber, fiindcă mai era doar un an școlar și Horia al lor va fi învățător, lucrurile au mers și mai prost și chiar întristător. Așa gândeam atunci. Totul mi s-a imprimat încrâncenat în minte și mi-a tulburat într-atât sufletul, încât consider că vara aceea e sfârșitul perioadei copilăriei mari și a preadolescenței și momentul încheierii unui drum inițiativ. Asta a fost și este pentru mine episodul Borănești.

Cum aveam în clasă colegi scriitori deja consacrați, Horia Zilieru, George Șovu și Nicolae Țârcomnicu, și pe noi ne încercau muzele. Așa se face că am scris atunci, în toamna lui 1951, în ultima clasă de normală, o schiță-compunere pe care am primit nota zece. Textul intitulat: „Grâul din vis” redă trăirile de atunci, care și acum sunt aceleași.

Iată-l:

*
*   *

Aprilie întreg și luna mai din 1951 au fost cu secetă mare, cum fuseseră cei patru ani anteriori, de parcă nu-i ajungea bietului Petre sărăcia adusă de război. Lipsurile de tot felul se încuibaseră în gospodăria lui și a sătenilor din Subdealuri.

Amurgul coborâse peste satul de munte. Pe la porți și în praful ulițelor, copiii desculți, îmbrăcați în pantaloni de călți și cămășute de in sau din cânepă, țesute și cusute de mamele lor, încă se mai jucau „râd porcii”, „șotronul” sau „arșice”. Mama mulsese vaca, băgase vițelul în obor, dăduse ceva fân cailor și acum sta pe scăunelul în trei picioare în fața vetrei, așteptând ca laptele să se închege pentru a strânge cașul. Privea cu ochi pierduți în flăcăriua plâpândă din sobă. O lacrimă veni caldă pe obraz, izvorâtă din durerea închisă în sufletul ei. Se auzi rostind în ciudată:

– Of, bărbate, toată viața mi-ai stat pe cap, n-ai vrut să iei servicii, cum au toți Ciulinii și a lui Ciocardel, să aduci lunar bani acasă, pentru a da copiilor să mănânce mai bine și a fi îmbrăcați mai ca lumea. Acum te-ai găsit, auzi, să te bagi văcarul satului! Ai ajuns ultimul om din sat, cel mai de jos, vă-car! Ai căruță cu cai, de ce nu-ți găsești de lucru undeva? În sat nimeni nu mai te cheamă la vreo chirie. Ce să care oamenii? Să mute sărăcia, poate, dintr-un loc în altul...

Omul era lungit pe patul din fața vetrei, privind în tavan năzăriri de imagini din cele mai triste ale familiei sale. Pe pat era așternută o țoală făcută în casă de nevastă, din tort de cânepă cultivată și prelucrată tot de ea și din bătătură de zdrențe făcute fășiute. Se simțea că Petre mocnea ceva.

Așa era el, un dârz, un încăpățânat, un nesupus. Cu orice prilej spunea: „*La mine e da, da și nu, nu!*”. Sluga de mic, la curtea boierească va fi auzit el cuvântul „subaltern”. Copilul l-a prins din sunete numai, „sub blatern”, percepându-l drept două cuvinte. Și mereu, dar mereu, zicea: „*Eu nu vreau să fiu „sub blatern”, eu sunt și vreau să fiu «blatern», când am zis da, da rămâne!*”

– Tu să taci, miere! Știi bine de atâția ani că pe mine nu mă învață nimeni ce să fac și cum să fac . Eu rămân „blatern”!

– Afurisitule, ai rămas un îndărătnic și un dogos, nu te gândești că fata se va face de măritat, că Grigore pleacă în

armată, că Horia trece în ultima clasă de liceu. Ne faci de ocară pe toți! Nu te uiți cum sunt îmbrăcați și ăștia trei mai mici?

Petre își întoarce a ceartă privirea spre Sanda care adaugă:

– Te însoțești la vaci cu Ciocea, nu?

– Nu cu el o să păzesc vacile. O să-mi iau tovarăș tot un cărăuș, pe Zâzoi. Lumea o să ne vrea, doar suntem „mijlocași”. Am și vorbit cu Zâzoi. Este de acord, ba mi-a dat și o idee. Ca să nu stea o vară întregă caii degeaba, îl trimit și eu pe Horia la câmp, pentru că și el își trimite pe cei doi feciori la Borănești, la cărat de grâu. Cum vine Horia în vacanță, gata, pleacă. O să ne prindă toamna cu ceva strânsoare. Ce, e rușine să muncești?

– Găsi-te-ar fulaica de om, trimiți copilul cu caii! Nu ți-e milă de el că nici până acum nu a avut vacanțe? Ce hapsân!...

Pe Sanda au podidit-o lacrimile de-a binelea. Acum plângea cu hohote, în acea durere surdă a femeii ce nu-și poate ocroti copiii, a nevastei supuse bărbatului într-o tradiție pe care nici măcar nu o înțelegea, dar o suporta. Petre îi frânăsese neîndurător tot ce fusese la ea gând drept, gest frumos, dorință de a comunica cu bărbatul, de a se înțelege unul cu celălalt, deși o plăcuse și o plăcea încă pe Sanda. Doar o „furase” de la părinții ei! Era și acum frumoasă și finuță, deși născuse și creștea șase copii, deși muncea cu tăcută supușenie într-o gospodărie grea, cu opt guri la masă. Nici Petre nu sta. Înăma caii și pleca la chirii în sat. De cele mai multe ori nu spunea nevastei unde se duce și când o să vină. Dar avea pretenția de a i se așeza masa imediat ce a venit, a dezhămat caii și i-a băgat în grajd. De i se părea că nu e în vrerea lui ceva, că Sanda se mișcă încet printre străchini și oale sau că mămăliga nu era caldă, aburindă, apuca masa și pe loc o răsturna cu tot ce era pe ea. Masa rotundă în trei picioare scunde, la care mâncau ai lui Pătru, sta acum într-o rână și privea, nedumerită parcă, la străchinile sparte uneori, la mămăliga turtită, la lingurile din lemn, toate zăcând pe pământul din odaie. Căci pământ aveau pe jos. Dușumea nu era decât în casa-mare, asta fiind tot timpul încuiată.

Acum Petre părea mai potolit. Ar fi putut să țipe la nevastă, mai ales că toți copiii erau pe afară, la joacă. De fapt, odată cu venirea acestei primăveri avea comportarea unui învins ce-și pleca nu grumazul, ci sufletul lui, ființa-i întregă. Era, totuși, stăpân pe fapte și cuvânt, dar nu și le mai impunea cu îndârjire prin „da, da”! și „nu-nu”! Înțelesese că sărăcia l-a doborât, i-a înfrânt semeția lui de țaran, că nevasta și copiii suferă. Nu mai avea bani. Cei mici se încălțau cu schimbul. Jupuisse pânza de la niște cauciucuri de mașini luate de la nemți și ținute pitite sub ieslea cailor, în ogrinji și o dăduse lui Gheorghe Tatu, unul din cizmarii satului, să le facă scarpeți. De câțiva ani asta încălțau , scarpeți.

– Sando, cată de înțelege... Nu am altă ieșire! Vezi cum îi scrii lui Horia să-l vestești, să nu fie uluit când o veni, pregătește-l! Voi vă scrieți cărți poștale. Și, uite, o să-l trimitem și pe Titu. E altceva când sunt doi...

Vorba lui suna blând de astă dată.

Abia la începutul lui iunie au venit și ploile. Sătenii se bucurau și ziceau că tot o să fie mălai. Iarna fusese potrivit de bogată în zăpadă și în Subdealuri, satul de munte, veniseră vești bune de la câmp, că grânele vor fi din belșug. Subdelurenii vor pleca, „pă Vlașca” și vor aduce porumb cu căruțele lor cu coviltir, pe schimb de mere, nuci, prune afumate, țuică. Nădăjduiau că vor rămâne și la ei fructe. Dar până la toamnă?

Petre începuse văcăria. Dimineața, cu traista de gât, cum purtau și copiii care mergeau la școală, în care avea mămăligă, brânză și ceapă, strângea vacile în „prundul gârlii”, apoi le mâna prin tot izlazul, pe la Podul cu Grâu, la Maria Nuții, în Vârf la Nacu, la Poiana cu Inuri și venea cu ele seara. Ai casei se obișnuiseră deja cu situația.

Horia și frate-său, Titu, aflaseră că vor pleca cu căruța, singuri, la Borănești, la muncă. Asta le va fi vacanța... Dar

Horia simțea că toată răspunderea cade pe el. Trăia sentimentul maturității, deși nu trecuse de șaptesprezece ani. Îl preocupa obligația de a fi atent, de a gândi tot ce va face. Să nu mai fie copil, gata cu joaca! Era sigur că îi va fi destul de greu, însă încerca și o bucurie ascunsă, neastâmpărul unei aventuri, a unei călătorii în Lume, a unui drum inițiativ. El să-și poarte de grijă. Și nu numai sieși, ci și cailor, căruței și lui Titu care era încă un copil de paisprezece ani. Mai avea două săptămâni de școală și va veni acasă. Era și în clasă, și la internat, și în recreații cu colegii, dar tot singur era. Se retrăsese în el, ca melcul în cochilie. Spusese și colegilor de aventura ce urma s-o îplinească. Cei mai bogați sau ceva mai avuți, fiindcă erau și din aceștia, în special muscelenii, au început să-l privească mai cu milă, ceilalți îl înțelegeau.

A sosit vacanța mare, dar pentru Horia nu mai era o vacanță. Va începe un alt fel de învățare, o altă școală. Școala dură a vieții. El se simțea în siguranță în prezența lucrurilor cunoscute. Acum presimțea un dans fascinant al unui univers ce-l invita la încredere și speranță. De ce să-i fie frică?

Spre sfârșitul lui iunie, numai după o săptămână de vacanță, într-o seară, surprinzător de potolit, tatăl îl cheamă pe Horia:

– Băiete, ești mare de acum! Eu, la anii tăi, eheiii... Uite, ne-a strâmtorat de tot sărăcia. În vara asta trebuie să ne încropim. Crezi că-mi convine mie, „blaternul” să fiu văcarul satului? Poate este și o răscoală a mea, nu? Îți dai seama că am călcat peste mine? Tu trebuie să înțelegi, pleci acolo unde te trimit eu, nu?

– Da, tată. Știi bine că nu mă dau înapoi de la muncă. Crezi că nu observ cum scade mereu porumbul din pod, că nu mai sunt bani, că mâncăm pe sponci...

– Ne-am înscris la dl. Culița Petcu și noi, împreună cu feciorii lui Zâzoi, cu Gheorghe Baciuc și cu nen-to Mușoiu. Așa că treaba este hotărâtă. Peste o săptămână plecați. Mă ajutați să regulăm căruța.

- Tată, crezi că o să se mai uite fetele de liceu la mine?
- 'Tu-ți nafra mă-tii, la ele te gândești? Să faci să se gândească ele la tine, mă!

Au pregătit căruța, punând deasupra dricurilor un țarc înalt de 70-80 cm și lat, în afara dricurilor, de câte o jumătate de metru, cu țepușe în cele patru colțuri și la mijloc, total șase țepușe care să susțină clădăria de snopi de grâu. N-au mai pus coviltirul, urmând să stea, pe timp de ploaie, sub coviltirul lui Zâzoi, asta și pentru că tata avea un coviltir ce ținea pe el numai jumătate din rogojini, și alea ujujite.

Într-o vineri foarte de dimineață au plecat cele patru căruțe și au ajuns la Borănești duminică la prânz. Gheorghe Baciuc și Mușoiu fuseseră și acum un an, așa că au știut unde să tragă de dejugătoare.

De la plecarea din curtea casei, în căruța trasă de cei doi cai, Mircea și Liliac, Horia a simțit că trece un hotar spre o altă lume, total necunoscută lui. Mai întâi a priceput că între el și cei doi cai se va stabili o strânsă și puternică legătură, el să știe ce vor cailor, din mișcarea capului lor, din fornăit, din ciulirea urechilor, iar cailor să înțeleagă ce vrea el prin vorbe, prin mânăuirea hățurilor, prin tonul vocii lui. Când a oprit căruța la marginea pădurii de salcâmi iscate în acest mijloc de stepă și a dezhămat căluții, contactul mâinilor lui cu pielea acestora i-a transmis fiorul comuniunii deja înfăptuite în zilele de drum. Se afla în mijlocul Bărăganului.

Și-au aranjat bagajele pe un așternut de paie de grâu, la liziera pădurii. Aici urma să aibă sălașul pentru cele două luni. După sălășluire, Horia privea câmpia imensă, desfășurată până în toate zărrile, având suprafața ca o perie galbenă.

În afară de pâlcul de salcâmi ce le va fi ca un scut, nimic nu se înălța spre cer. În dreapta și în stânga și în spate pe unde trecuseră ei cu căruțele, cam pe jumătate din acest nesfârșit bărăgan, se aflau presărate stoguri de snopi de grâu. În față, până în depărtarea unde ochiul băiatului nu mai putea răzbate,

câmpia își răsfața încă spicele, așteptând a fi secerate. Horia gândi rapid că au mult de lucru și că, până când vor căra ei stogurile, secerătorii vor da gata și lanul din fața lui.

Miile de snopi vor fi duse la batoză, care-i va înghiți. Batoza fusese instalată cam la 5-600 de m distanță de locul unde s-au așezat cele zece căruțe câte număraseră băiatul. „Doamne, fii cu mine!” își zise Horia.

A doua zi a început Horia truda în Câmpia Bărăganului, sub soarele toropitor. Înhamă caii la 5 dimineața și pleca în câmp, la stoguri, de unde încărca snopii. Titu îi arunca lui Horia, iar el îi clădea în căruță, țesându-i între ei în așa fel încât să nu se dărâme, după care, fără a se da jos, trăgea căruța lângă batoză, așteptând să audă glasul țigăncii care prindea pe batoză snopii:

– Trageee caruuuuaa, măăăă!

Căruța încărcată era adusă în dreptul gurii batozei.

Horia înfîgea furca de fier în snop și-l ridica pe batoză, de unde îl prelua omul rânduie a-l îndesa în gura nesătulă a mașinării. Abia la asfințit înceta forfota, întreruptă doar de pauza mesei de prânz.

După primele trei zile de caznă nu-și mai simțea brațele. Lemne parcă erau. Noaptea cădea într-un somn adânc. Așa a dus-o tot timpul...

Însă tinerețea sa îl făcea să trăiască, să simtă clocotul sângelui, să caute și altceva într-un neastâmpăr fremătător. Truda, deși nepotrivită copilului trecut acum în adolescență, nu-i scădea dorințele și chemarea de a cunoaște și altceva, de a vibra sau de a simți vibrațiile trupului de vioară a vreunei fete ori femei. Îl chinuia lipsa vreunei perechi și întreaga-i ființă era o văpaie. Efortul fizic la prestarea brută a ridicării snopilor de grâu, dacă nu-i scădea chemările, îl obosea și-i aducea gândurile la haîna realitate pe care o trăia. Simțea că se află aproape de drumul cunoașterii, al inițierii și dibuia...

În grupul pâlmașilor-țigani se afla o codană de o frumusețe diabolica, Rița. Fața ei puțin ovală, era încadrată de o băsmăluță

roșie, înflorată, având în partea de deasupra un țuguiaș, iar sub bărbia-i ademenitoare, un nod sub formă de fundiță. Băsmăluța delimita astfel o față măslinie, cu ochi de mărgelă, negri, aruncând lumină și foc dinlăuntrul lor, cu un năsuc obraznic, cu buze cărnoase, vișinii, de sub care se iveau dinții parcă de sedef, totul într-o alcătuire armonioasă. Zâmbetul într-o parte însoțit de o privire pe sub sprâncenele-i conturate clar de negrul profund, te trimitea în iadul încins de flăcările dorințelor. În afara feței și a unei părți din gâtul ei delicat de lung, Horia mai vedea palmele, mai mult dosul palmelor și laba picioarelor ei, lăsându-l să ghicească sculpturalele gambe și coapsele învelite mereu de o fustă largă și lungă, de asemenea înflorată sub care, în mod sigur s-ar putea ascunde doi ca el, și să-și imagineze torsul ei, cu mijloc de libelulă, un spate plin și drept și sâni ei rotunzi, împungând ademenitori bluza înfoiată, cu vârfurile lor obraznice.

Rița îl ameteșe. Horia încercase să se apropie de ea, fiindcă dracolița îl tot sâcăia.

– Horia, bă, ia vezi ca surul tău nu-ș’ ce are, dă dâncă picere mereu și dă dâncă cap...

– Ei, Rița, la el te uiți tu? Nu vezi și altceva?

– Așa e, băiatule, te văd pă tine stând numai cu ochii pă mine.

– Păi, să știi că-mi plac! Ești frumoasă, țigăncușo! M-aș apropia de tine.

– Nu, Horio! Eu mă apropii dă țâgani.

Câte o pirandă îl mai chinuia cu observațiile ei „răutăcioase”:

– Ia vezi, rumânașule, că scapi furca aia dâncă mână tot zgându-te la Rița! Ar fi păcat să ți-o prindă batoza, ne strâci și nouă zâua!

– Lasă, lele Chivo, că o țin strâns în mână, închipuindu-mi că e Rița...

Țigăncile se puneau pe chicotit, de-l făceau pe bietul Horia să lase capul în pământ și să plece imediat după alt transport.

La sfârșitul vreunei zile de muncă, atunci când și Rița dorea, se retrăgeau discret la marginea pâlcului de salcâm. Horia o privea duios și doritor, îi prindea palma negricioasă în mâna sa, șoptindu-i:

– Mă atragi, Rița! Porți cu tine feminitatea. Ești născută să fii femeie râvnită. Ai farmec, vrajă ai! Tu poți potoli dorul!

– Zurliu mai ești! Și tu îmi placi mie. Și țâgâncile mele îmi spune că ești frumos, bătu-te-ar, cu zulufii tăi blonzi, cu ochii ăștia verzi...

– Atunci, de ce te sfiești când mă apropii de tine?

– Știi, la noi, la țigani, e o lege aspră. Ne pădăpsesc ai mai mari. N-avem voie noi, țâgâncile, cu voi, rumâni...

– Ce n-aveți voie?

– Nimic! Nici măcar să te țân dă mână.

Și Horia o prindea cu brațul drept de mijloc, în vreme ce brațul stâng îi strângea ambele palme, încercând să-și apropie buzele de ademenitoarele ei buze. Ea se smulge din încleștare:

– Zurliele, nu ți-am explicat?... Eu nu mă f... cu rumâni! Eu mă f... numai cu țigani mei...

Și, de fiecare dată se sfârșea cu această îndărătnicie a Riței. Horia mai avea încă să meargă pe drumul pe care a pornit...

Se simțea cu pielea plină de praf, respingător și s-a mai depărtat de Rița. Un lucru a înțeles: că fetele atrag băieții ca să-i respingă. El totuși va stăruii. Îl împingea de la spate, parcă, o undă involburată, mereu crescândă în trupul său tânăr.

O dată, doar o singură dată, Horia a reușit s-o sustragă pe Rița privirilor țiganilor și să intre cu ea în pădurea de salcâmi.

A cuprins-o de umeri și înaintau cu pași rari în umbrișul pădurii. Deodată ajungând în dreptul unui copac mai gros, ea s-a oprit, s-a smuls din strânsoarea brațelor, s-a întors cu fața zâmbind înspre el, rezemându-și spatele de copac.

– Cât de frumoasă ești, fato! Și cât de proaspătă! Lasă-mă să te iubesc!

– Cum? N-ai înțeles că nu poci? Eu îs țâgancă tu rumân...

– Chiar dacă! Nimeni nu va ști ce s-a petrecut. Focul ăsta...

Horia și-a întrerupt gândurile, a cuprins palmele fierbinți ale fetei și și-a apropiat fața de gura ei, să o sărute. Fata a întors capul rapid, astfel că flăcăiandrul a reușit să atingă cu buzele sale doar obrazul aprins al țigăncii.

– Nu, băiatule! Astâmpăr'te!

– Tu ești din fier? Nu vezi că și tu răspândești foc?

– Hm! Ce-ți fi zăcându-ți tu?

– Că-mi ești dragă, Rița!

În acest moment, Horia a cuprins sânul rotund în cupa mâinii sale, simțind sfârțul vibrând îndrăzneț, să spargă strâmtoarea pânzei. Dar Rița s-a și smucit de lângă el, plecând capul și scâncind. A stat așa, deoparte, acoperindu-și fața cu palmele ca Horia să nu-i vadă picăturile de lacrimi. El se aștepta ca fata să se așeze singură pe iarbă iar el să stea alături de ea... Dar așa...

Va mai trece timp până va înțelege ce și cum e cu fetele.

Au ieșit din pădurice separat. Ea spre o latură, el pe latura apropiată. Asta fiindcă Rița, ca o vedenie, s-a și năpustit către marginea pădurii, lăsând pe bietul băiat împietrit și liber să înțeleagă ce vrea.

De data asta s-a simțit respins brutal și pe nedrept. Iarăși cugeta la cum a ajuns el aici? De ce este aici, în întinderea pustie a Bărăganului?

Era izolat. Nu făcuse baie de când a plecat de acasă...

Nu avea unde să se spele. Apa se aducea pentru băut cu o remorcă de tractor, pe sponci. După o lună se umpluse de păduchi de la feciorii lui Zâzoi cu care mai dormea sub coviltir. Forfotă erau gângăniile pe el și pe Titu. Și grețoase erau.

A hotărât s-o uite pe Rița, de parcă ai putea face așa ceva la comandă...

Zilele cât va mai lucra aici se împușinau căci lanurile de grâu se micșorau și ele.

Se simțea mic, neînsemnat, o simplă unealtă a acestui univers neprietenos. Nu mai răspundea și nici nu mai iniția vreo glumă cu țigăncile care tot timpul îl provocau:

– Zuuurliiiiuleeee, trage căruța lângă Riiiiaaa, n-auzi?

Lăsa că vremea să alunece pe lângă el. Dorea să iasă în afara timpului, să realizeze imposibilul... Ce căuta el aici? Îmblânzirea sărăciei, asta căuta? A cui sărăcie? A lui, a familiei lui, a țării? Cum și de unde să fi venit ea? Războiul? Seceta?...

Timpul a trecut totuși prin el și cu el. A sosit momentul socotelilor. Bărăganul se odihnea. Sub învelișul miriștii dormea câmpia. Liniștea cuprinsese pământ și cer.

Au fost chemați jos, la birouri pentru semnături. Și se plătea în grâu și în bani (numai celor care cereau și numai jumătate din muncă în bani).

Horia hotărâse: Va lua grâu. Li se cuvenea o dublă la o zi de muncă (a doi oameni și a doi cai). Decât nimic! Lui i se părea o avere. Avea 48 de zile de muncă, deci 48 de duble de grâu. S-a întristat când a aflat că i se va opri o cotă de 20% adică 10 duble și va pleca acasă numai cu 38. A mormăit și s-a supus. Avea altă cale?

Au încărcat muntenii și au plecat spre casele lor.

Băiatul simțea nu numai un neastâmpăr aspru, colțuros, ci și o înfrigurare sâcâitoare, acolo, în sufletul lui. Aproape că nu mai putea dormi noaptea în căruță. Sta de veghe. Își păzea averea de 38 de duble de grâu. Se temea să nu fie furat, poate chiar de consătenii lui. În timpul zilei mai trăgea câte un pui de somn, lăsându-l pe Titu să mâne caii și să fie atent.

Gheorghe Baciuc fusese acceptat de ei drept conducător de grup chiar în ziua plecării din Subdealuri. El hotărâra unde „dejugau”, unde înnoptau, când mâncau, când adăpau caii... Tot el a hotărât să macine din grâu la moara din Urziceni, ceea ce au și făcut. Horia s-a oprit la măcinarea a opt duble. Să rămână rotund, 30 de duble de grâu. Cât o să se bucure mama când va vedea în casa ei atâta faină și atâta grâu!

Grâu, făină, mai ales pentru mama! Știa bine cât dorea ea să aibă făină în casă, cât se certa cu Petre să-i aducă de pe Vlașca și făină, să facă pentru ai ei pâine de casă și clătite. Pâine caldă și aromată. Să miroasă în casă a pâine! Petru nu-i adusesese niciodată mai mult de 2 duble de făină... Porumbul era baza

Nu se mai sfârșea calea spre casă, deși Mircea și Liliac se îndemnau singuri, lungindu-și pasul sau trapul. Orele zilei se dilatau, iar fiecare noapte din cele trei petrecute pe drumul de întoarcere parcă nu se topea atât de repede în lumina dimineților. Horia dorea să adune depărtările ca să aibă în față porțile de la casa lor. Aștepta deschiderea lor și trapul cailor pe caldarâmul din curte, revenirea în spațiul copilăriei lui spre a se regăsi pe sine, spre a fi cu ai lui. Acasă!

Viața e umblare, e călătorie făcută cu pasul sau cu mintea. Aduni în această goană noroi sau mărăgărire. Unii știu să le deosebească și să aleagă. Mărăgăritarele greu se strâng. Noroiul mai lesne. Horia, în chibzuință dobândită, a înțeles că din noroi poți aduna mărăgărire. Numai porcii le calcă în picioare, fiindcă ei nu au cum să știe valoarea mărăgăritarelor...

Acasă!

Iată-l în fața porților... Le deschide.... Tropot de cai pe caldarâmul curții. Mama coboară de pe prispă și-l întâmpină. Titu închide porțile. Ca pe o barieră între ieri și acum. Mama dă să-l îmbrățișeze pe Horia.

– Nu, mamă! Avem păduchi...

A deshămat. Au lăpădat el și Titu hainele toate, să le opărească mama. Au descărcat. Sanda a izbucnit în lacrimi. Un alt fel de lacrimi...

– Doamne, atât grâu și făină !

– Da, mamă, ți-am adus grâul din vis. Avem grâu, mamă!

Horia a dormit neînțeles de adânc o noapte și o zi și încă o noapte.

Mama i-a spus că în somn aiura tot timpul. Vorbea de țigani, de batoză, de Bărăgan, de una Rița, vorbea cu Liliac, cu drumul...

După câteva zile, viața a intrat în normal...

Numai Horia era altul!

*
*   *
*

Ultimul an de „normală” și-a prefărat plăcut zilele. Nu le simțeam împovărătoare. Profesorii erau mult, mult mai atenți cu noi. La fel și personalul de la cantină și de la internat. Și elevii ceilalți ne priveau cu oarecare admirație. Vom deveni, peste câteva luni, „tovarășul învățător”, deși noi nu ne-am adresat nicicând altfel decât: „dom’ profesor” sau „dom’ diriginte”. Dascălii noștri, într-un acord tacit, la fiecare oră ne vorbea și de felul în care să ne facem datoria, să ne comportăm sau despre noblețea meseriei, adăugând imediat că asta nu este o meserie, ci o vocație.

Examenele de diplomă s-au părut a fi chiar atrăgătoare. Parcă doream și alte teste, să ne măsurăm cu noi înșine...

Ne-am despărțit în lacrimi de bucurie că am rezistat șapte ani vieții dure, la internatul ca o cazarmă și pline de sărăcie și foame – 1945/1952. Am simțit atunci satisfacția unei victorii, victoria asupra noastră înșine, uitând, lăsând în urmă frigul, înviorarea zilnică de la ora 6,00, plantoanele (of, Dumnezeule, singur pe un coridor lung de 48 de m și lat de 3 m, țiindu-ți în auz liniștea înspăimântătoare, întreruptă arar de țipătul înfiorător al vreunei bufnițe din podul școlii), rugăciunile obligatorii înainte de culcare, cântate de elevii dintr-a șaptea și a opta, toți elevii stând aliniați pe coridoare, în fața ușilor de la dormitoare, cuprinși de fiori când auzeam: „Osana întru Cel de Sus! Osana!” Osaana!”. Am lăsat în urmă marmelada, pateurile

și mămăliga din mălai roșu, zice-se primit ajutor de la americani, zeama lungă din prune opărite sau afumate din care scoteam viermii ca s-o mâncăm. Eu n-aveam cum primi pachete de acasă și nici nu venea la mine, la internat, cineva din familie. Colegilor musceleni, cei mai mulți cu stare, oieri sadea, le veneau, săptămânal, părinții ori vreun frate cu de-ale gurii. Cuferele cu mâncare se țineau într-un compartiment al podului școlii, ce era descuiat de un elev-responsabil din clasa a 8-a de două ori pe zi: la ora 10,00, când aveam recreația mare și după amiază la ora 16,00. Crede, oare, cineva că mâncam, vânând, pâinea mucegăită pe care muscelenii o aruncau?! Numai aceia care au trăit anii cumpliți ai secetei care ne-a adus foametea din 1946-1949 pot crede!

Toate au trecut! Totul a devenit trecut!

Am ajuns la un capăt de drum de unde vom lua altul, de la început!

Ne-am despărțit jurând să ne întâlnim după 15 ani, în 1967.

XIX

Gorani (1)

Am fost repartizat în Gorani, o comună apropiată de Subdealuri. Oricum nu puteam face naveta, fie la 7 km. Așa că am stat în gazdă. Puteam face și activitățile culturale, la care erau obligați învățătorii și profesorii, în special din mediul rural. Și nu erau puține aceste activități. În primul rând erau „punctele de convorbire”, delimitate pe circumscripții electorale și repartizate unui cadru didactic, cu obligația de a face săptămânal „prelucrarea” oricărei hotărâri de partid (organizație comunală, raională, regională sau centrală) sau a unui articol de fond din „Scânteia”. Obligatoriu era ca fiecare localitate să aibă formații artistice: cor, teatru, dansuri populare, soliști vocali, soliști instrumentiști, grup vocal și brigadă artistică. În fiecare zi a săptămânii se țineau activități la căminul cultural, aici un local propriu construit în urmă cu trei ani.

Pentru cei tineri era și un prilej de a se întâlni și a se cunoaște. Nu simțeam, la vârsta aceea, ce poveri purtăm, cât de încătușați ideologic suntem și cât de supuși politic!

Nu simțeam?!

Trebuia să ne mulăm partidului comunist și colosului roșu.

Tinerețea e un vis permanent...

Vis... Înălțare... Freamăt... Încredere...

Dar cum este când te prăbușești dintr-un asemenea vis? Când tocmai cel în care ai avut cea mai mare încredere îți dă lovitura de grație, asemenea matadorului în arenă care ia viața taurului?

Visare e tinerețea...

Am găsit la școala din comuna Gorani o profesoară de matematică, două învățătoare și o educatoare, toate tinere

absolvente numite aici cu un an înaintea mea. Nu era căsătorită niciuna. Niciuna nu m-a atras în mod deosebit, deși eram tot timpul împreună, atât la școală cât și la activitățile căminului cultural sau la bibliotecă, fiindcă aici se țineau repetițiile formațiilor artistice. Era un spațiu mai intim. Ni se spunea, cu admirație, „grupul celor cinci”. Eram răsfățatul lor, fiind singurul băiat...

Un an a durat alintul. În anul următor a sosit în școală, transferată prin restrângerea postului, Nora Roșu.

XX

Gorani (2)

De la sosirea în școală a învățătoarei Roșu Nora, am simțit că nu mai sunt eu.

Suplă, bine alcătuită, elegantă, cu picioare seducătoare și un zâmbet mereu ironic în colțul gurii și tăcută, m-a fascinat. Se purta exact ca o femeie care știe totul, care deține secretele vieții și care trebuie, pentru asta, să troneze.

Am devenit, din tânărul exuberant, un retras, un taciturn. O urmăream cu privirea care se lipea de ea ori de câte ori mă aflam în cancelarie, la cor sau la echipa de teatru.

Și ea sta în gazdă, la lelea Maria, în apropiere de gazda mea.

Numai după câteva zile, m-am trezit așteptând-o să treacă prin fața camerei mele cu fereastra spre uliță, pândind-o. Fremătam când o zăream subțirică, având mers elegant, studiat parcă, mândră, cu pieptul înainte și capul ridicat țepăn pe un gât înalt. N-am surprins-o nici măcar o dată să-și întoarcă privirea spre camera mea, aflată chiar înspre ulicioară. Cum de n-am perceput Sfinxul din ea? Jocul perfid era arma ei, scutul care o apăra și o iveau ca pe o Berenice!

Știa că o plac, că m-a fermecat și avea în ea acel drăcușor care să mă ațâțe, să mă ambiționeze, să-mi dea de înțeles că vom putea fi împreună, că ea hotărăște asta.

Am aflat că avea pe cineva de prin partea Argeșului. Unul Tache. Își scriau. Știam de asta. Mi-am dat seama că Nora este o perfectă disimulatoare. Stăpânea duplicitatea... Dorea să ne țină lângă ea pe amândoi, până se va hotărî. Cine să hotărască?

Ea? El? Florica? Eu?

Categoric că numai ea va hotărî. Ea trebuie să aleagă.

Nu am realizat că joacă dublu!

Necugetat copil! Îmi puneam viața la dispoziția capriciilor ei pe care le vedeam înalte valori. De unde să știu, să intuiesc deplina ei prefăcătorie? Încercam să manevrez ceva, dar Nora era versată. Și abilă era în a-și ascunde adevărata față. Când simțea că m-ar interesa o altă fată, făcea totul ca să o înlăture, atrăgându-mă printr-o vorbă dulce, printr-un gest ademenitor, o privire piezișă, cuceritoare, tandră.

Joaca era gândul ei: să nu mă piardă, simțind net că o iubesc pătimaș, că o respect, că o ocrotesc, dar să-l țină și pe celălalt. Însă cum? Și până când se putea asta? Mare prefăcută !!

Eram acum „grupul celor șase”. Ne întâlneam șase zile și chiar șapte zile din șapte. La școală, la căminul cultural, la bibliotecă...

Nora mă răpise definitiv. Dintre fete numai ea mă atrăgea...

Din septembrie până în martie următor am fost mereu unul lângă altul, chiar în spațiul intim, cu îmbrățișări și sărutări sincere (le credeam) și dezmierdătoare, cu șoapte de iubire, neprefăcute, pe care le rosteam, făcându-i declarații de dragoste și chiar propunerea de a zidi, împreună, familia noastră.

Dar Nora avea o piatră de moară ce-i apăsa sufletul, o stavilă ce o reținea să răspundă clar, copleșind-o imediat când ne despărțeam. Atracția ei către Tache (poate și către altul, ținut secret) avea un parcurs sinuos și dorea ca eu să înțeleg asta, când o atrăgeam eu și înclina spre mine, se depărta de el, când o învingea dorul de el, se făcea de gheață pentru mine. Nu știu de ce mi se părea că Tache și cu Nora se atrag putregăios, într-un melanj de minciuni, umed, întunecos, unde se simt bine ciupercile viu colorate, dar otrăvitoare. Legătura dintre ei deja începuse să exale grețos, căci cele patru fete știau de jocul perfid al Norei, eu bănuindu-l doar. Eram măcinat de gelozie, sufletul mă durea surd, m-aș fi ascuns oriunde să plâng, să-mi strig suferința pe care mi-o da desfrâul ei, al femeii visate, dar

nu puteam nici să plâng. Eram de piatră! Mineralul nu simte, nu gândește, există doar, și atât!

Ce o ținea în această balansare? De ce nu alegea? De ce nu mă respingea hotărâtă? La anii aceia aș fi putut găsi ușor o altă fată care să-mi aline sau să-mi vindece rănilor sufletești. Îndoieli de tot soiul mă încercau și-mi aduceau zile și nopți de pârjol în trup și de clocot chinuitor în suflet! Așteptam ca după aceste furtuni cu viscole să vină și pentru mine seninul, lumina, căldura! Sau, să se aleagă odată, să continui viața fără ea, în negurile în care m-a aruncat până când o alta să-i ia locul, deși Nora, pentru mine e unică.

În aprilie, individul vine în Gorani, în vizită la Nora Roșu. Din „grupul celor șase” eu am aflat ultimul de sosirea lui. Toate fetele știau de la Nora, cerându-le s-o sprijine. Fetele sunt solidare, se ajută. Ori poate vreuna dintre ele și-ar fi dorit ca Nora să plece cu celălalt, dezlegându-mă? Tache sosise într-o miercuri. Nu știu unde a înnoptat. Și nici azi nu știu, la doi ani de când Nora a fugit la Tache, la Pitești, ca o lașă, motivând că se duce la Cluj, să se opereze de cataractă. Nu a mai revenit. Mi-a scris, în schimb, cu mânuța ei, că „nu mai vin acasă nici moartă”. După acești doi ani m-am dus la două din fetele de atunci, la Neta și la Ana, să-mi spună tot ce s-au petrecut atunci. Ele mai trăiesc; în văduvie. Neta pune ochii în pământ și tace, smerită. Ana, în credința ei că Dumnezeu o va ierta pentru minciuna tănuită 50 de ani, mi-a mărturisit: „Știi, când a venit Tache la ea, m-a întrebat cu care din doi să se căsătorească. I-am răspuns că tu ai fi mai potrivit, dar...”. Apoi și Ana și-a închis gura.

Acum, când ea m-a părăsit după 48 de ani de mariaj, ar trebui să-mi fie limpezi toate. Minciuna ei crește, mă macină, îmi secătuieste viața. A fost o dragoste sfâșiată de către femeia-zdreanță, o Iasmină, o rătăcită, ca Iasmina...

Unde va fi înnoptat Canache miercuri, dar joi, vineri, sâmbătă și duminică?

Joi seara aveam repetiție la cor. Eram dirijorul. Fetele, cele cinci, îl aduc ocrotitoare și guralive și pe el. Am rămas năuc de îndrăzneala Norei și a lui. Mă forțam să-mi arăt o față zâmbitoare sau indiferentă. Nora mă cheamă în grupul lor și mi-l prezintă:

– El este Tache. A venit pe la mine. Nu trebuie să-ți faci griji!

– Porți tu grija mea? Te rog, vezi de el!

– Horia, sare cu gura Neta, învățătoarea blondă, Tache a dormit la gazda mea. Nora a stat aici până la 11 noaptea, când am condus-o spre casă eu și cu Tache.

– Haideți, fetelor, că n-am cerut explicații!

– Nora s-a pomenit cu el... Noi trebuie s-o ajutăm și cu mâncarea și cu dormitul! Adaugă Ana, educatoarea. Simțind complotul, chingi înspăimântătoare îmi strângeau inima. Mă forțam să nu-mi exprim zbuciumarea.

– L-am luat la mine, precizează Neta, să nu stârnim satul. Știi că aici se află orice și din fir de păr se face stâlp de telegraf. Gazdele mele au autoritate, nu te pui cu nenea Gogu. Și-apoi, nu-s motive ca Nora și noi să fim „bârfite”.

– O să rămână până luni la ora 6, când are trenul de Titu, explică profesoara de matematică.

– Măi, dar bine informate sunteți! zic eu buimăcit.

Retrăiesc tensiunea nătângă a stărilor de atunci, din sala de repetiții, neliniștile care mă aruncau, pur și simplu, în eter; pluteam undeva, pe sub tavan, deasupra adunării, îi auzeam, dar nu pricepeam ce spun, îi vedeam gesticulând fără să înțeleg ceva. Începutul repetiției întrerupe discuția, scoțându-mă din această situație confuză. Unde va fi fiind adevărul cu acest Tache?

După repetiție, grupul nostru, acum șapte cu Tache, a rămas la unele discuții banale și să mai asculte la radioul pe baterie al bibliotecii. Eram cu ei, dar nu eram. Fetele, guralive și jucăușe, aruncau ocheade între ele, chicoteau, iar eu atât înțelegeam: râd de mine, deși, poate, nu era așa. Mi-am zis că trebuie să rămân,

să suport orice, dar să nu plec, să mă prefac nepăsător față de situația creată și să demonstrez că nu mă afectează. Retragerea mea din grup nu ar fi avut decât un singur sens: supărarea și ruptura. Așa că am stat cu ei, dar într-o separație sufletească dureroasă și ascuțită, necitită pe față. Mă cufundasem într-o neghiobie căutată ce mă apăsa, constituind melanjul în care ceilalți nu puteau pătrunde.

Ar putea cineva să înțeleagă cât întuneric m-a cuprins, ce otrăvuri veneau spre mine (sau așa percepeam), ce dezordine în cuget, în comportare? Știu că reacționez, râzând, buimac la glumele lor, care nu erau răutăcioase, și articulam câte un cuvânt monosilabic, să nu par total absent. De plecam, unde plecam în noapte? Să mă perpelesc în jarul presupunerii că sunt înșelat ?? Chinul ar fi sporit necruțător și jalnic. Este mai ușor în mulțime decât în singurătate. Și-apoi, ești de față!

Sulițe de foc îmi străpungeau sufletul.

Nu reacționez!

Stropi de smoală topită cădeau pe piept și pe brațe.

Nu mă agitam!

Nisip încins pătrundea în ochi.

Nu clipeam!

Cleşti înroșiți îmi smulg carnea sfârâindă.

Nu curge sânge!

Cine poate să înțeleagă?...

Cu plumb în picioare și cu plumb topit în suflet, am plecat cu Tache să-l conducem la Neta. Am mai stat acolo, am băut fiecare câte un păhărel de țuică oferită de gazdele binevoitoare, după care patru am plecat la camerele noastre, rămânând Neta, Nora și Tăchiță. Ne-au spus că Nora va dormi în noaptea asta cu Neta.

Ce să mai cercetezi ce s-a petrecut, de vreme ce ședeau sub același acoperiș? În noaptea aceea n-am avut parte de liniște.

Tortura, zbulciumul, fantezmele mi-a fost tovarăși. Vineri și sâmbătă mi-am făcut orele și, sub pretexte credibile, am evitat să stau cu grupul. Am plecat vineri, pe jos, nebunește, acasă la părinții mei și tot pe jos am venit sâmbătă la școală, ca tot pe jos să merg înapoi, după ce am terminat programul. Aveam două nopți și toată duminica să fiu singur, să vorbesc cu mine...

Știu că m-am închis în casă, spunând alor mei că am dureri de cap. Neliniștile deveniseră îngrozitoare.

Luni am revenit la Gorani. Deși apatic, doream să apar la școală, în fața colegilor și a directorului, ca fiind dezinteresat. Cu toții știau de mine și de Nora, de intenția mea de a-mi deveni soție, iar acum, cu vizita lui Canache, se simțea o foială întrebătoare în cancelarie și pe coridoare. N-am vrut să știu ce s-a petrecut între Nora și Tache cât timp am fost plecat. De ce a venit? A sosit la invitația Norei sau s-a invitat el? Unde a dormit miercuri, vineri, sâmbătă, duminică? N-am întrebat, n-am cerut vreo informație. Neta le știe pe toate, dar tace. Cu Nora e ceva rudă, am aflat mai târziu. Am lăsat lucrurile să curgă. Pe mine m-am lăsat să trăiesc, abandonându-mă. Voința-mi ajunsese ferfenițe. A încolțit sănătos bănuiala. A prins și rădăcini, deși o tot buchiseam să nu mai crească, să rămână embrion, germinat doar.

Am reușit, la începuturile unei prime perioade, să-l mențin germinat. Dacă nu era jocul perfid al Norei, care m-a reapropiat de ea, dacă Soarta nu mi-ar fi readus-o în față, la fel de fermecătoare, drăgălașă, grațioasă, răsfățându-se și abandonându-se numai atât cât trebuie să învâluie un tânăr, azi ar fi fost altceva. Aș fi avut parte de o căsnicie cu o altă femeie. Cu Fânica bunăoară, care mă copleșea cu dragostea ei sinceră. Plus că era o fată foarte deșteaptă și cu mult bun-simț. O căsnicie care ar fi durat categoric până când moartea ne va despărți.

Însă Nora a jucat abil, disimulând, astfel că mult prea târziu s-a dovedit gunoi, femeie spurcată, trădătoare...

*
*   *

Nora a stat ca o țestoasă, retrasă în carapacea ei de tăcere câteva zile. Pândea probabil, asemenea șarpelui, urmărind prada. Apoi a început să-mi caute prezența, să fiu cât mai mult lângă ea, să mă privească în ochi. Dintr-odată, așa, căzând ca din cer, mă întrebă dacă mai am mâncare, dacă-mi sunt călcate cămășile, dacă nu am nevoie să-mi spele ceva. „*Măi, ce atentă a devenit cu mine!*”

Am înțeles. Balanța o înclinase. A sosit și clipa mărturisirii că a hotărât s-o rupă definitiv cu Tache. Vizita lui i-a adus clarificarea în ceea ce va fi viitorul ei: nu va fi cu Tache niciodată. Nu e de ea. Nu se potrivesc. Așa mi-a spus!

De ce-mi destăinuia toate aceste noi stări?

Ce-o determinase la pasul făcut acum?

Tocmai aici este acel ceva: nebulosul, nepătrunsul, înșelătoria care complică lucrurile. Cum să înceteze dintr-odată o legătură din anii preadolescenței? Tache a fost primul ei prieten. Ofițerul o făcuse femeie, abandonând-o. Tache i-a pansat rănile, insistând. Au fost împreună atâția ani. Slobozi în toate. La Pitești, în anii de liceu, acasă la Nora, în cei doi ani cât a funcționat în Subdealuri. Apoi iar la Pitești...

Aici e tocmai acel ceva care smintește și mai mult rosturile...

Când relațiile mele cu Nora au devenit relații între soți, o singură dată am adus vorba despre „el”, întrebând-o ce a determinat-o să renunțe la această ciudată și de durată relație? Atât mi-a răspuns, că și-a dat seama că nu se potrivesc. Nu e de ea.

Mînța. Mînța nerușinat.

Dar cum am ajuns soți? Este o pură mistificare!

*
*   *

Numai trei săptămâni au trecut de când Nora mi-a zis că e liberă. Sigur că era o invitație fățișă. Joi, în cea de a patra săptămână, mă trezesc cu ea la gazda mea.

Știa bine ce face, javra !

– Vrei să-ți pregătesc ceva de mâncare?

– Nu se refuză o asemenea ofertă. Cum ți-a venit ideea?

– Să vedem ce alimente mai ai, zise Nora, trecând peste întrebarea mea, ca și cum n-ar fi fost rostită. Și, cu dezinvoltură, după ce inspectează „cămara”, se apucă de trebăluit. O privesc nu numai ocrotitor, ci și cu îngăduință, proiectând imaginea într-un evident viitor. Subțirică, având mânele suflecate, cu o fustiță mai sus de genunchi, aplecată mlădios asupra plitei de la soba țărănească din cărămidă, părea o apariție să mângâie un suflet bântuit de negre gânduri. Adia dinspre ea o încurajare, avântul spre o viață frumoasă, fiindcă suntem tineri și merită să ne bucurăm. „*Privește-mă!*” păreau a spune ochii ei aruncați din când în când spre mine. „*Oare nu observi ce mâini delicate am? Și pielea asta albă, catifelată, nu așteaptă mângâierea ta? Nu te atrage trupul meu? Hai, îndrăznește, nu fi prost! Nu te întâlnești de două ori cu o asemenea împrejurare. Mâine aș putea fi altfel, nu crezi?*”.

Așa am tradus gesturile Norei și am ascultat de gândurile ei. Am cuprins-o în brațe pe la spate, am răsucit-o cu fața spre mine și am înlănțuit-o. Buzele noastre s-au căutat și s-au întâlnit într-un îndelung și pătimaș sărut, prăbușindu-ne pe pat. Mâinile, strecurate pe sub desuuri, alunecau fin pe formele Norei, într-o dulce, potolită și acceptată dezmiardare. Simțeam înfiorările trupului ei în undiri largi, ademenitoare. Am știut că din voință se abandonează clipelor de față, că vrea să fie a mea, să fiu biruitorul... Trucuri femeiești. Prefecătorie...

Dar, domol se desprinde, își pune mâinile sub cap, privește undeva, dincolo de pereții camerei și-mi șoptește:

– Horia, dragul meu „suferind”, neliniștile tale se sfârșesc. Destinul trebuie împlinit. Ne-au dat pe unul celuilalt. De acord?

Mi-am dat seama de jocul ei perfid, dar nu aveam nici cea mai mică putere de a amâna discuția sau de a pune condiții și a mă împotrivi. Pasiunea pentru Nora era de nestăvilit.

Din poziția în care se afla, se întoarce pe o parte, mă privește în ochi, iar mâna stângă și-o trece prin părul meu, alunecă pe frunte, îmi mângâie sprâncenele și se prelinge grațios pe obraz. Continuă:

– Horia, tu poți hotărî de unul singur unirea destinelor noastre? Eu o fac! Nu este nevoie să cer consimțământul alor mei. Ei știi despre tine. Le-a vorbit și domnul învățător, Anton Stan, unchiul tău. Ce zici?

Știa clar și simțea că o iubesc pătimaș, că mă aflu sub dominația ei și că o doresc pentru toată viața. Noi discutaserăm deja despre căsătorie, dar niciodată, absolut niciodată nu s-a afirmat în vreun fel. Amâna spunând: „o să vedem”. Ce era cu graba și hotărârea de-acum? Dar bucuria mă copleșise într-atât, încât viermii îndoielii n-au avut timp să se miște măcar. E adevărat? Visez?

Tulburat din cale-afară, îi cuprind fața între palme, o privesc profund în luminile ochilor câteva secunde și răspund:

– Da, iubito! Ce simplu e uneori! E oare adevărat?

O cuprind de după-gât, topindu-ne într-un sărut dulce, prelung, după care Nora hotărăște:

– Fiind fecioară, voi fi a ta numai ca și soție. Imediat ce obținem certificatul de căsătorie mă mut la tine.

Eram fericit. Îmi venea să deschid brațele înălțându-le spre cer și să strig, rotindu-mă: „Iisuse, oameni buni, păsări ale văzduhului, voi copacilor, Nora va fi nevasta mea! O iubesc! O iuuubeesc, luumeeee!

(Mă mințeam singur? „Să nu te minți singur. Cel care se minte pe sine, ajunge să nu mai deosebească adevărul nici în el, nici în jurul lui”, spune undeva Dostoevski. Asta aveam să o simt pe pielea mea abia după 48 de ani).

Dar atunci eram fericit și îmi strigam surd starea de beatitudine. Nerăbdător s-o aflu cât mai degrabă a mea, i-am spus că a doua zi vom merge la primărie, chiar la ora 8, să declarăm căsătoria. În cancelarie, vom anunța pe cei prezenți de decizia noastră și ne vom învoi la prima oră, pentru a încheia actul.

– Ce deslușit ai gândit! Aprobă Nora sărind de bucurie și sărutându-mă.

Primăria se afla chiar lângă școală.

Exact așa am urmat a doua zi. Ce explozie de satisfacție, dar și de uimire a izbucnit în cancelarie când am anunțat voința noastră! Urale, aplauze, zâmbete, sărutări, felicitări... Colegii mai vârstnici, care puteau să ne fie părinți, își revărsau (se observa clar) sincer bucuria și aprobarea. Din grupul nostru, unele fete lăsau a se înțelege că nu prea ar fi bine, că e „cam pe dos” ceea ce făceam. Îndoiala lor izbutea să se facă subînțeleasă.

N-am dat importanță atunci... Grupul s-a desfăcut, fetele găsindu-și parteneri de viață, într-un interval de 6 luni de la oficierea căsătoriei noastre. „A tras Nora piciorul”, spuneau ele.

XXI

Căsătoria

Așadar, învoiți de director, îmbujorați și nepăsători de tot ce-i în jurul nostru, ținându-o de mâna, am mers la secretarul sfatului popular, care îmi era un bun prieten și i-am lămurit prezența noastră acolo. Eu îi dau certificatul meu de naștere. Nora face la fel cu al ei. Ne precizează formula: „...de bunăvoie și nesilit(ă) de nimeni...”, râzând. Aducă că tot satul știe de noi și nu este nimic nefiresc. Dacă semnăm, nimeni nu ne va întoarce voința, cunoaște situația noastră. Completează documentul.

Ne spune ca după cursuri să venim cu două colege, ca martori, așa, să luăm certificatul.

Orele s-au dilatat. Timpul se scurgea încetinit. Secase izvorul lui? Nu mai știa să meargă spre trecut? Parcă înghețase la ora 8! Totuși, ceasurile s-au dus... Am luat certificatul de căsătorie. Era luna mai 1957. Fetele ziceau Norei: „Gata, Roșule, gata cu domnișoria! Acum ești doamna Pătru. Să vă fie de bine, copii frumoși! Și voi să faceți copii frumoși și deștepți!”.

Ana și Neta ne-au însoțit la camera Norei, ajutându-ne să luăm bagajul. Ele chemaseră acolo și patru elevi din clasa a VII-a, deși Nora nu avea cine știe ce lucruri.

Așa am întemeiat familia Horia și Nora Pătru.

Era un sfârșit și un nou început. Început pe care ne-am jurat să-l încheiem doar „când moartea ne va despărți”.

(Aducând în prezent lucrurile demult petrecute și pentru totdeauna frumoase, simt cum ochii îmi plutesc în lacrimi, șiroind apoi în firișoare pe obraji-mi crispați, de o durere lăuntrică... Pribegesc în lumea știută doar de mine... Înghit mereu în sec nodul lui Adam și un suspin abia perceptibil îmi întretaie respirația. Îmi cuprind capul

în mâini și rămân așa într-o contemplație a unui trecut care azi mă doare, care ar fi putut să fie altul, dacă n-aș fi căzut în capcanele Norei)...

Restul zilei l-am petrecut într-o hârjoană de copii. Universul eram noi doi și era în noi. Totuși, un bob de luciditate mai exista în mine, cât eram de exaltat, căci după prima cunoaștere trupească a Norei, cumpănindu-mi vorbele spre a nu răni, i-am șoptit zâmbind pe când stam amândoi în pat, în dulce tihnă:

– Mi-ai zis de feciorie... N-am prea simțit... Dovezi nu prea sunt...

– Unele femei nu au semne. Și, uite, eu am avut! spune ea deloc îmbufnată, ridicându-se și arătându-mi pe ceva (nici nu știu ce era căci a și dispărut acel ceva) un firisor roșu, abia-abia perceptibil. Nici azi nu știu ce va fi fost, atât eram de amețit în bucuria năvalnică. Eram în cer...

Nu-mi place gâlceava. Am dorit-o pe Nora din toate fibrele ființei mele. Acum e cu mine. Se numește Pătru. Iubirea șterge orice obstacol. Și-apoi ce, ăsta este un obstacol? Am realizat fulgerător ce hărmălaie s-ar fi ivit. Cu ce mă alegeam eu? S-o pierd după ce abia am câștigat-o? Mi-am zis că este cum spune ea. Femeile știu mult mai bine și mult mai multe decât știm noi. Dar apare acolo, în străfundul sufletului, o mică sămânță de șovăire. Dacă nu e certitudine? Cui să cer o judecată dreaptă? Există așa ceva? Și acum îmi păstrez gândul că e cel mai bine să te judeci însuși, decât să apelezi la judecata altora.

Nebunește năvăleau în mintea-mi spusele Bibliei: „Trei urme nu le poți desluși: urma păsării în zbor, urma peștelui în apă și urma bărbatului la femeie”.

Obținusem o victorie sau era o înfrângere? **Victoria înaltă. Înfrângerea cufundă.** „Înfrângerea nu numai că desparte om de om, dar ea împarte în două însuși omul”, spune această cugetare a lui Antoine de Saint-Exupery. Hotărâsc net și definitiv: îmi voi urma destinul. Crucea primită o voi duce până la capăt. Jur să nu reamintesc Norei niciodată de acest moment...

Dar bănuiala? Nu va roade ea permanent? Am s-o pot stăpâni, închizând-o în uitare? Pustiul interior mă ardea încă. Iubirea pentru ea mă va întări!

Ca să pot avea motivația continuării în liniște a întregii vieți familiale și profesionale, am creat momente care, numai atinse cu vârful minții, ele înlătură viermele îndoielii. Întâia împrejurare menită să mă sustragă îngânderărilor, a fost anunțul Norei, exact la trei săptămâni de la căsătorie, că vom avea un copil.

Bucurie nemărginită i-a cuprins pe toți ai noștri, părinți, frați, surori, nași. Sosirea pe lume a unui copil este una din laturile primordiale ale omenirii. Nu spun ce era în familia Norei, cât de mult o adorau ei și cât o ocroteau că va deveni mamă! Era centrul atenției. Rică, fratele ei, nu avea urmași. Ne vizita des. Și noi îl vizitam. De fiecare dată și el și soția lui ne ziceau să avem mai mulți copii, să le dăm și lor să înfieze unul.

Cât de frumoasă este viața!

Și cât de minunată! Oferă cele mai diverse ocazii de a merge înainte, de a nu ceda greului, de a gusta împlinirile, deși aproape totul, chiar absolut totul este în antinomie: diamant-zgură, lumină-întuneric (umbră), bine-rău, noroi-mărgăritare, minciună-adevăr, fals-adevărat... Exact ca deplasarea pe care o faci în spațiul românesc, ondulat. Urci panta unui deal, încredințat că, ajuns în vârf, te vei desfăta cu priveliștea ce ți se oferă panoramic și vei uita greul urcușului, dar odată ajuns pe culme, în față ai deja o altă spinare de deal. Așadar, iar cobori în vale, iar iei urcușul de la capăt și tot așa, până te oprești. Ori din drumul respectiv, ori te oprești de tot.

Au fost luni de adevărată încântare în familia noastră, a lui Ghiță Roșu, a lui Petre Pătru, a fraților și a surorilor mele. Ne invitau la ei, mergeam și în vacanțe la Bicz, la Grigore. Toți admiram burtica Norei care creștea. Prietenii, colegii, oamenii din sat ne felicitau și se bucurau odată cu noi. E uimitoare, inegalabilă starea de a aștepta sosirea în lume a unei vieți, a unei făpturi izvorâte din fibrele tale materiale și spirituale. E

miracol ce se întâmplă acolo, în pântecul femeii, ceas de ceas, zi de zi, lună de lună când se alcătuieste minunea de „omuleț”, zidindu-se ca o copie a ta și a ei și a bunilor și străbunilor, e de natură divină! Nu numai pentru asta, dar fundamental pentru procreare femeia trebuie adorată, protejată, ocrotită, mângâiată mereu, răsplătită cu săruturi și cu flori, într-o pace înaltă și luminoasă. Corpul femeii, natura ei este îndumnezeire. Să-l atingi doar cu venerație!

*
*   *

În septembrie, la începutul anului școlar, ne-am mutat cu posturile în Subdealuri. Nu aveam casa noastră. Locuim la părinții Norei, așteptând copilul. O duceam bine, Nora era tabu. Vorbeam în șoaptă de ea. Pe lângă ea eram și eu protejat. Ioana, cumnată-mea, toată vremea mă tocănea: „*ai grijă cum doarme Nora! Vezi să nu alunece! N-o lăsa să se aplece, fiindcă apasă copilul, înțelegi? La școală s-o urmărești să nu mănânce orice...*”. Când a dat zăpada, în decembrie, ai ei o supravegheau să nu poarte pantofi care să alunece, iar mie îmi ziceau: „*să o ții mereu de braț când mergeți la școală, să nu cadă!*”.

A sosit sorocul. A avut o naștere foarte ușoară. În ultima zi a lui ianuarie, copilul nostru și-a anunțat, țipând, intrarea în Lume. Am gândit tot timpul că momentul este Intrare, nu o Eliberare. Fată fiind, am numit-o Dana. Ce enormă bucurie în familiile noastre! La ora 22 a intrat Dana în casa Pătru și Roșu. Șampanie, cântece, veselie, focuri cu arma de vânătoare, dans, chiot până a doua zi de dimineață.

Și Nora și fetița, Dana, se simțeau bine. Acum și mai mult Nora era ocrotită, elogiată, favorizată și dezmiardată.

A trecut o lună de la naștere și cu ea a trecut și entuziasmul.

Deodată, o străfulgerare îmi pătrunse mintea și o durere violentă îmi străpungea pieptul.

Câte luni sunt de la căsătorie? Opt luni! Cum să se nască la opt luni un copil? La șapte se zice că da, dar la opt luni? Dar, Dana noastră e vioaie, bucălată, sănătoasă. Nimic n-ar adevăra că e o naștere prematură, mai ales greutatea fetei, de 3,200 kg.

Atât a fost!

Bănuiala s-a aprins! Viermii îndoiiții s-au trezit. Șerpi de foc colcăie în făptura-mi. Amețesc. Mă duc jos. Și iarăși mă prăbușesc în interior.

Înfrângere, nu triumf! Asta mi-a adus orbirea de către Nora, pasiunea pentru ea. Dar cum s-o supar? Am vorbit cu Nora. I-am mărturisit ce mă arde așa de cumplit:

– Nora, eu n-am cum să mă dumiresc! De ce Dana s-a născut la 8 luni? Nu cumva în aprilie... Tache...

Imediat a izbucnit în lacrimi. Mi-a luat mâna între palmele ei. Scâncind îmi spune:

– Omule, crede-mă, nu sunt vinovată! Fetele se nasc mai devreme...

– Cum, chiar așa? Eu n-am auzit asta! Iar mă îmbrobodești?

– Mă jur că nu am avut legături cu „el”. Cum să-ți dovedesc?

– Măi, moșule, (așa o mai răsățam) întreb și eu. N-am discutat și nu voi discuta cu nimeni...

A început un plâns hohotit, suspinat, apoi în bocete:

– Dumnezeu, ce Soartă mi-ai dat... Ce Ți-am greșit, Doaaamneee... Nu sunt vinovatăăă...

Năucit cum fusesem, nu mi-am dat seama că încalc jurământul să nu amintesc Norei niciodată. Și iată că am ațâțat vârtejul zarvei. Pusesem scârba între noi! Ce greșeală! Într-o scânteiere, m-am adunat și, mângâind părul și mâinile Norei, îi spun șoptit la ureche:

– Moșule, te rog uită! Nu știu, crede-mă, ce mi-a venit așa, deodată...

– Ți-amintești că am alunecat pe gheață, în ianuarie?
Adaugă scâncind încă.

– Da... sigur...

O mângâi pe cap, pe obraz, pe umeri.

– Poate atunci, s-a declanșat ceva, spune și se potolește.

– N-am vrut să te supăr. Și nu te voi mai supăra. Uită!

Am potolit începutul de gâlceavă, jurându-i din nou că uit și eu totul, că nu o să mai amintesc niciodată acest fapt.

*

*   *

Au trecut peste familia noastră încă doi ani. Ani plini de seninătate, de armonie, cu lumini în suflete, încărcăți de împliniri și uniți prin dragoste nefalsă și înțelegere binevoitoare și dezmierdătoare. Negurile, norii, furtunile nu existau pentru noi. Ca în basme, Binele învingea, căci gândeam, plănuiam, treceam la fapte și totul se încheia apoteotic.

Dana se înălța dolofană și sănătoasă.

Numai că Nora, așa dintr-odată, într-o seară mă îmbrățișează și, încercând o smiorcăială de copil răsfățat, îmi hotărăște:

– Moțule, mă simt cam bolnavă jos. Noi, femeile, discutăm de-ale noastre. Așa mi-au spus doamnele învățătoare, că trebuie să merg la băi.

– Să consulți un medic. Așa cred că e normal.

– Mă duci la doctor?

– Sigur, moțule!

Am fost la un ginecolog renumit. Ce vor fi discutat în cabinet, ei și Dumnezeu va fi știind. Știu că a obținut o recomandare pentru stațiunea Eforie-Nord, cu băi și împachetări cu nămol sapropelic. I-am făcut rost de bilet prin sindicatul învățământului unde aveam, deja, relații. Nu arăta deloc că ar

avea vreo boală. Poate boala lui Tache, zic eu dintr-o gelozie renăscută. Cum să mă duc cu ea?

Începusem construirea casei noastre. Eram ocupat până peste cap. Eram, pe deasupra, și directorul căminului cultural. Seara aveam activități aici. Așa că, vacanța de vară din acel an mi-a fost calvar, nu pentru munca brută la construcție (visam casa noastră), cât pentru serile obositoare de la cămin și lipsa Norei. Să stai trei săptămâni fără iubirea ta, după numai doi ani de mariaj, știind-o la băi?

Săpam singur pivnița la o adâncime de 2 m și la o deschidere de 5 x 4 m. Erau de dislocat 40 m³ de pământ. Epuizat cădeam seara. Cine să mă ajute? Nimeni! Am avut noroc de finul meu care, trecând pe la mine și văzându-mă trudit, a venit a doua zi și am apropiat groapa la dimensiunile cerute. Mă zbuciumam pentru familia mea, să-i clădesc cuibul ei. Tot colcăia, în același timp, în sufletu-mi, un vierme al incertitudinii: „*tu aici la șanțuri și ea în slip sau goală, la băi. La vârsta ei? Va fi și Tache? Tocmai la băi, la Eforie, unde se duce protipendada! Ești tâmpit, băi Horia!*”. Glasul de dinăuntru sau din ceruri, ambele acuzatoare, nu-mi diminuau încrederea în Nora. Iubirea, pasiunea, nu pot fi învinse. Am primit-o ca pe o zee, dornic de ea, nebun înflăcărat...

Casa noastră se ridica.

Nora nu prea avea atracție spre construcție. Îi plăcea, dar nu se entuziasma. Cu tonuri inflexibile și reci își mai da părerea asupra proiectării camerelor, coridorului...

În vara următoare, la rugăminți pisicoase, din nou am acceptat să meargă la băi. De data asta, la Eforie-Sud. Se dedulcise Nora la „tratament” și mă ignora. Rana geloziei rămânea deschisă și mă chinuia îngrozitor. Dar jurasem să tac!

Înălțasem pereții casei și se montaseră și căpriorii când Nora a sosit de la Eforie-Sud proaspătă, zâmbitoare și... tânără. Văzând-o atât de fermecătoare, m-am reîndrăgostit de ea, dublând intensitatea sentimentelor. Orb eram! Surd de-a

binelea, de nu auzeam șușotelile pe la școală și în vecini. Vecinii știau de vizitele lui Canache la Nora, până să se căsătorească cu mine. Vorbeau, bârfeau, dar eu eram departe de realitate. Tocmai când a fugit Nora la Pitești, la Tache, la o distanță de 48 de ani, mi-au mărturisit de legăturile dintre ei, au dezvăluit ipocrizia Norei, ușurința de a afișa mai multe fețe.

– Cum de nu ați simțit, domnule Horia, falsitatea ei într-o viață de om? Eu am știut totul, mie îmi spunea că-l iubește pe Tache. Dar cum să vă spun când vă vedeam atât de fericit lângă ea? Și ea, putoarea, vă lingușa, vă îmbrobodea. Așa mă compătimea Belona, gândind că-mi ușurează suferința, fără să intuiască adâncirea răni prin aceste cuvinte. Belona știa bine toate în sat. Nu mișca ceva să nu cunoască ea.

– Domnu' Horia, îmi zice Marina, o altă vecină bine informată, să știți că doamna Nora ne mai spunea nouă, femeilor, când mai stam la drum, pe policioară, că o să plece într-o zi. Asta acum vreo șapte ani. Noi râdeam, crezând sigur că glumește. Mai ales că erați atât de potriviți și fericiți! Ce vă lipsea?!

– Dragostea, Marina! Dragostea neîmpărtășită! Nora nu știa să dea, ci doar să primească. Ea va fi dat pe veci dragostea – i-am răspuns. Spre lauda ei!

– Nu credeam! Nici nu ne închipuiam așa ceva – mai spunea și Marița. Nu degeaba mamă-sa, țața Floarea, o mai dojenea câteodată, numind-o „Iasmină”. Am auzit-o, căci în curtea lor munceam.

Foc turnau peste mine! De ce abia acum vorbesc? Să fi fost eu de piatră, încremenit în acea stare soră cu demența? Mi-a înghețat iubirea față de Nora în stadiul de la început? Pasiunea pentru ea m-a încremenit?

Posibil să fie așa. Devenisem fermecat, schilod?

Eu lucram la casa noastră, nelipsind de lângă meșteri, făcând pe salahorul; să economisim bani. La toate lucrările participam: adusul varului, căratul nisipului de tencuit, procurarea țiglei, căratul apei cu sacaua, iar „doamna” se

desfăta la băi, la odihnă și tratament. Fetița noastră era în seama bunicii, Florica.

Ce-și trata? Sexul? Da, fiindcă însăși mi-a destăinuit că la ambele Eforii, medicii i-au prescris introducerea acolo a „formelor” de nămol mai învârtoșat! Îndrăznești să cercetezi așa ceva? Orbit am fost, nu numai atunci...

Căci eu construiam locuința, iar ea încă doi ani la rând s-a tratat la Bazna și la Ocna Sibiului. Să fi fost cu ea celălalt?

Doamne, ce corp superb avea! Ce bluzițe și rochii îmbrăca! Cât de atrăgătoare se făcuse! Ce pretenții să mai am, atâta timp cât o știam a mea?

Jurasem să tac. Și am tăcut.

Ne-am mutat la casa noastră. Amândoi doar. Pe Dana am lăsat-o la bunici. O iubeau enorm și o îngrijeau foarte bine. Fata creștea frumoasă în dragostea și bucuria noastră și a bunicilor, Floarea și Ghiță Roșu. Eram, în sfârșit, fericiți. Eu îmi doream neapărat încă un copil. Am fost și sunt susținătorul familiei cu mai mulți copii. Era, pe atunci, moda să ai doar un copil. Nu mă împăcam cu ideea aceasta. Gândeam, ba chiar insistam în discuțiile cu colegii (la acest moment, eram toți cei 23 de educatori, învățători și profesori tineri) că un cuplu trebuie să aibă măcar doi copii, atât pentru binele lor, cât și pentru familie. Doi lasă în urmă tot doi. Nora se încăpățâna să rămână doar cu Dana. Zadarnic insistam:

– Stăm de atâția ani singuri în casa asta destul de mare. Dana s-a atașat de bunici...

– Vrei încă un copil...

– De ce nu, draga mea!

– Nu, nu vreau! Sunt bolnavă...

– Nora, iubito, știi, citisem undeva că familia fără copii este ca un clopot fără limbă. Cine să-i trezească sunetul?

Cu șovăiala-i cunoscută, rămâne cum spune ea:

– Bine, o să vedem!

Dana avea 8 ani, când Nora s-a decis să mai aibă un copil. Dar, ce Destin! Nu rămânea însărcinată, deși voia acum din toată ființa. Și-și dorea tot o fetiță, deși eu voiam băiat.

Văzând că nu-i semne de a mai aduce pe lume un copil, am hotărât să înfiem unul din cei patru copii ai Monei. Am discutat cu ei, hotărându-se să luăm unul dintre ei.

Minune!

Până să facem actele – durau destul pe atunci formalitățile – Nora îmi comunică emoționată:

– Horia, omule, vom avea un copil!

– Nora, este un adevărat miracol! Și tu ești mirabilă, iubito!

Am stat îmbrățișați, plângând de minunea care ni se întâmplă.

– Acum ce facem cu soră-mea, Mona? am întrebat-o.

– Deocamdată renunțăm. Vom vedea. Dar le comunicăm evenimentul.

– Sunt sigur că și ei se vor bucura, spunând că este de la Dumnezeu – am încheiat eu.

După 9 ani de la mutarea în propria noastră locuință, realizând și o gospodărie îndestulătoare, a venit ca din ceruri, pe o rază de soare, al doilea copil al nostru, Robert. Gânguritul lui dulce îmi alina toate dorurile și toate durerile. Trăiam miracolul vieții, al împlinirilor. Se nășteau ambiții care să desăvârșească faptul că aveam doi copii, ambiții sădite de taică-meu, Petre Pătru, să am tot șase copii ca și el.

Robert se forma vizibil, isteț, sănătos și frumos.

Energia mea creștea în faptele atât de la școală, cât și de acasă.

Am sădit în grădină, în spatele casei, pruni, cireși, peri, vișini pentru noi și pentru copii. Nora adoră fructele. Nu poate sta fără ele. În fața casei, pe platou, am plantat șase brazi ce au crescut falnici. În spațiul larg din curte, am plantat un careu de brazi, molizi și pini. Freământul crengilor îmi place și mă vrăjește negrăit în crepusculul verilor și toamnelor, iar în nopțile de iarnă ascult înfiorarea și vuietul lor tânguios.

Profesional ne-am împlinit atât noi, cât și copiii noștri, care au fost premianți la școli, licee, facultate. Acum sunt la casele lor, părinți împliniți și ei.

Numai că viermii îndoielilor tot mai mișunau prin suflet, căci Nora îi alimenta. Mergând la intervale de 3-5 ani la cursurile de perfecționare obligatorii, ținute la sediul regional, Pitești, Nora se elibera de mine și de copiii? Venea reconfortată, cu o vitalitate neîntâlnită, dar care scădea cu vremea. Pitești, ofițerul, Tache...

Cum de pasiunea pentru Nora devine chin? Am îmbrăcat cămașa lui Nessus, pe care Nora mi-a dat-o la cununie, ca o altă Dejaniră. Înfiorător chin!

Sunt sigur că asta e. Pedepsa pentru dăruire deplină, pentru păstrarea jurământului.

Năpraznic mușcă viermii îndoielii. Mai intens când eram cu Dana, căreia îi dam toată iubirea mea. O studiam, totuși, în comportamentul ei, în felul de a judeca, în modul de a argumenta afirmațiile sau negațiile. Am observat (poate voi fi inventat?) că nu avea prea mult din noi și „ai noștri”. Este total deosebită de Robert. El înțelege, deja, componentele vieții, susține efortul intelectual și fizic, este ambițios, are voință, tenacitate. Gândirea îi este rapidă și profundă. Se vede că este ordonat înlăuntrul său, căci tot așa este și în spațiul în care trăiește. Așa s-a arătat și în școala generală, și în liceu, și la facultate. Mereu pe una din primele trei trepte, deși nu este acesta un criteriu.

A ajuns un informatician de valoare. Are studii în domeniu, publicate în reviste de specialitate din țară și din străinătate sau în volume.

Astea toate mă răvășesc. Dana e copilul meu? Dacă da, de ce este diferită de toți ai noștri. Are totul ca să fie mulțumită, dar cârcotește. Deși împlinită ca profesie (medic primar și șef de secție la Spitalul Județean Cluj – deci nu oriunde – cu doi copii frumoși și deștepți și un soț iubitor), frumoasă de întorc

capul după ea nu numai bărbații, dar și femeile, Dana poartă în sine o suferință, o piatră grea, apăsătoare. De unde-i vine?

Ea știe să tacă. O simt cum se străduiește ca nimeni din juru-i să nu observe, darămite să știe, ce-i apasă sufletul sau în ce vâltoare tulbure a vârât-o Soarta. Sau Nora, mamă-sa...

La ce încercări de viață a fost supusă?

Ce va fi știind ea, iar eu, tatăl ei, nu știu?

De unde-i vine acest ascunziș al sentimentelor? De ce se ferește să-și declare gândurile?

Nu cred că Dana să aibă vreo bănuială despre trăirile care-mi tulbură mie zilele și nopțile. E bine să nu răscolesc trecutul, ci să-l îngrop definitiv. Altfel aș declanșa o tragedie... Ce vină are copilul? Ea, mama, și-a pângărit și trupul și sufletul. De ce voi fi acceptat să-i fiu pavăză?

*
*   *

Pentru comportamentul nostru, de-a lungul zecilor de ani, eu și Nora suntem dați drept model de iubire și de înțelegere între soți, exemplu de comunicare în familie, iar în afară, de ajutorare în actul didactic, în proiectarea și înfăptuirea lui. Am fost tot timpul împreună. Doi. „Doi suntem gata să gustăm / cu miere-amestecat veninul” ne-a fost legământ. Ți-amintești Nora, acolo unde vei fi fiind tu acum, de acest legământ cât și de altele? Cum ai putut să le trădezi? N-ai putut să reziziți? Până la urmă ai arătat cine ești: un gunoi, o Iasmină, nu numai fără sentimente înalte, ci și fără judecată!

Ți-amintești? Am fost alături în corul casei de cultură, în piesele de teatru pentru amatori puse în scenă de noi, la unele cursuri de perfecționare, în orele, lunile și anii de studiu, împreună, obținând rezultate și satisfacții morale remarcabile!

Aveai perseverența și îndârjirea de a dovedi că învățământ adevărat se face punând suflet.

La tot ce făceai tu, ți-am răspuns prin tandrețe, prin iubire, prin comunicativitate. Dar tu, sfînxule, nu mă lăsași să te iubesc. Nici asta, demonule?! Răbdam și mergeam mai departe, să fim alături până la capăt.

Nici asta nu a adus liniștea deplină! Dracul, căci altfel n-aș zice, intră, uneori, în om. Coace el ce coace acolo, apoi revarsă veninul dezbinării, găsind pricină din orice... Nora a început, puțin câte puțin, să muște, nu numai prin atitudinea respingătoare, ci și prin limba ei devenită otravă, aruncând miasme greu de suportat. Din nimic stârnește cearta. Dar numai când suntem amândoi. S-a schimbat total. Nici măcar un sâmbure de gând nu mă ducea spre ce-i trecea prin minte, să mă părăsească hoștește, să se mute la Canache, la Pitești. Sosise vremea fierbințelilor târzii, o chema și ăla, probabil, nu mai aveau răbdare. După fuga ei am descoperit că-și scriau și-și telefonau în ultimii cincisprezece ani. De telefonat, telefonau când nu eram eu acasă. Cu scrisorile procedau așa: ea le punea, nu în comună ci la oraș, în cutia poștală, iar el îi scria prin intermediul nepoatei, Casandra, care i le înmâna pe furiș. Casandra! Nici că se putea să aibă alt nume mai potrivit, căci „Casandra”, fiică a lui Priam, a fost înzestrată de Apollo cu darul profeției, osândind-o însă în același timp să nu fie crezută de nimeni. Pe Casandra noastră cine o va mai crede?

Cine înțelege durerea mea? căci nu doream deloc ceartă. Am silă de scandal. Nu-l suport, gândind că avem atâta minte să dialogăm, să ascultăm, să știm să ascultăm, să tolerăm micile imperfecțiuni. De foarte multe ori ascultăm fără să auzim, auzim doar ce vrem noi, privim fără a vedea, nu?

Venise vremea de a avea toane. Era de neînțeles. Apela la vorbe tăioase. Întrebând-o, la rece, de ce are asemenea momente, îmi răspundea invariabil: „Nu pot să-ți explic! E o stare de furie. Sunt conștientă că nu fac bine, dar nu pot să mă

opresc. Dacă nu izbucnesc, simt că îmi crapă capul. E o acumulare a răului, se produce o suprapresiune, cearta fiind supapă de refluxare. După aceea îmi trece, mă liniștesc”.

O înțeleg...

De aceea nici nu răspund ocărilor ei. Când începe scandalul, o privesc și tac. Se aprinde mai mult! Uneori plec în altă cameră. Vine după mine. Ies în curte, la fel. Până se potolește. După alt timp de acumulare, o ia de la capăt.

În momentele de pace, căci există și asemenea perioade, îi amintesc cum iubirea nu vine niciodată singură spre noi. Noi mergem către iubire pe un drum direct sau ocolit, mergem năvalnic, hotărât sau șovăielnic, căzând și ridicându-ne, suferind sau bucurându-ne, ca apoi să ne inunde dragostea, esența sufletului uman. „Dacă dragoste nu e, nimic nu e!”. Completează apostolul Pavel în epistola către Corinteni, capitolul 13/13: „Și acum rămân aceste trei: **creința, nădejdea și dragostea** (subl.n.), **dar cea mai mare dintre ele este dragostea**”.

E adevărat că dragostea nu mai e ca la început, dar e tot dragoste, ba și mai mult, căci o însoțește respectul pentru celălalt, prețuirea. Dacă se renunță la dragoste, universul se golește de înțelesurile sale fundamentale și lumea se dezbracă de frumuseți pe care numai un ochi de îndrăgostit le poate gusta.

Cicăleala este, până la urmă, hărțuială verbală. Unde să plec? Să las gospodăria clădită din dragoste și cu nespună trudă? Să ajung un fir de praf în bătaia vântului? Să ajung de hula lumii? Gestul meu ar prăbuși mai multe familii. Ar fi un adevărat dezastru. Trebuie să-mi gădesc forța de a-mi dura aici, înlăuntrul ființei mele, un buncăr în care să îngrop definitiv durerile, loviturile năprasnice, neîmplinirile și să mențin starea de pace în casă și seninătatea în sufletele alor mei. Asta trebuie să fac. Să-mi duc soarta!

Dragostea e și durere, și amar, și dulce, și zbor, dar e și cădere. Poate aduce și spaimă, te poate arunca în pustietatea înfiorătoare a unui cimitir, cu trupul rupt în zeci de bucăți de

alicele pe care singur ți le-ai tras cu arma de vânătoare. Toate din cauza sufletului tău risipit de ființa căreia i-ai închinat viața ta. Nu mai este nici voință, nici putere! Totu-i rece și înfricoșător!

Acum, neapărat acum, mi-adun bucățile din trup, mă ridic din groapă și merg mai departe. Îmi strâng sufletul din risipire și simt că trebuie să recâștig dragostea pe care am pierdut-o. E o victorie asupra mea. Dar, dacă obosec? Asta e, să nu obosec, să repet, să exersez! Mă întăresc astfel...

XXII

Iertarea

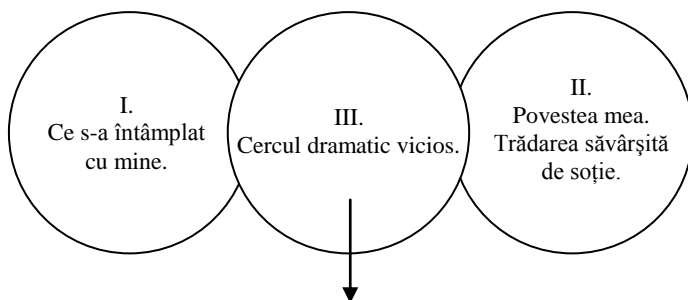
Acum, când totul dintre noi s-a decantat definitiv, când s-a ales că ești, într-adevăr, un gunoi (de fapt ai revenit la starea de gunoi) este corect, zic eu, să consemnăm câteva aspecte ale **întâmplării** ce a fost familia Horia și Nora Pătru și ale **entității** ce ești tu azi: curvă divorțată când ai împlinit 71 de ani, tuta satului, Iasmina cu fustele mereu ridicate. Tu, Nora Roșu, asta ești!

Omul ia contact cu lumea în care trăiește prin două procese antropogene: mintea și psihicul. Unii oameni sunt stăpâniți de minte: cei reci, distanți, nepăsători, cruzi, hitleri ori stalini, nesăbuiți; ceilalți adaugă conduitei lor „rațiunea” sufletului, a emoțiilor, a sentimentelor. Aceștia și simt ceea ce fac!

După fuga ta mârșavă prin faptul că ai mistificat-o aproape doi ani, am trecut – probabil ca și tine – prin cele două procese amintite: cu mintea și cu sufletul, alcătuindu-mi un cerc dramatic vicios (III), intersectând alte două stări:

I. ce s-a întâmplat cu mine, părăsit de soție prin lașitate;

II. povestea mea tristă – femeile sunt false, ticăloase, mârșave, de mici puse pe înșelăciune.

Pentru pacea sufletească, cercul dramatic-vicios (III), trebuie rupt, să nu mai lege cele două stări. Trebuie eliminat.

Până azi n-am putut sparge acest cerc dramatic spre a mă elibera de cele două stări, să distrug legăturile mentale și sufletești. O fac acum, la cumpăna dintre ani.

Ei! Frângerea cercului III, desființarea lui, eliberarea definitivă, nu poate surveni decât prin IERTARE.

Menirea acestor gânduri scrise aici tocmai aceasta este: SĂ-ȚI SPUN CĂ TE IERT, TE IERT, SCORPIE!

Așadar:

1) Întunericul din tine a erupt (caraghios!) la vârsta de 70 de ani.

Ai ascultat, $\frac{3}{4}$ de veac, numai de instinct. Instinctul primar care te stăpânește. Căci nimic din ceea ce ar fi trebuit să contactezi din viață, din cultură, nu s-a prins de tine, nu este bun al tău: nici din școala generală (din copilărie), nici din liceu (din adolescență) și nici din activitatea profesională și socială (din maturitate și senectute). Pentru asta te-ai născut și ai trăit, nelegiuit-o? Acesta a fost scopul vieții tale, ca la 72 de ani să fugi la bărbatul căruia i te-ai dăruit la 17 ani? Va fi fiind un fapt de laudă? Ești de plâns! Și tu și Tache al tău sunteți cazuri patologice. Nimic, nimic absolut nu este sfânt în voi! Dacă el ar fi fost normal, matur, inteligent, neegoist, ar fi stat la locul lui, nu te-ar fi amăgit, căci tu ești acum cea înșelată și înșeuată.

Dar te iert!

2) Ai avut, rătăcito, vreodată un „acasă”? Nu cred, pentru că altfel nu te rupeai așa de lesne de ceea ce am realizat împreună 48 de ani. E crâncen să spui bărbatului cu care ai stat 50 de ani „*nu te-am iubit! Căsătoria noastră nu s-a bazat pe iubire*”. Este încă o dovadă că ești un caz patologic.

Și pentru asta te iert!

3) Ai recunoscut mereu că ești lipsită de sensibilitate și de empatie. Ești întruchiparea egoismului. Ești nedreaptă și rea. Ca un strigoi ești, nu aparții nici viilor, nici morților. Nu-ți găsești locul în lume. Nici la Canache nu este locul tău. Ești jalnică față de sat, de foștii tăi elevi, de copiii tăi, față de noii vecini din Pitești, față de colegele tale...

Însă te iert! Dumnezeu să te aibă în paza Sa!

4) Tu și Canache sunteți lipsiți de educație. Niște oameni educați n-ar fi procedat ca voi. Făcuți sunteți din murdărie. El, probabil, și-a atins un scop. Tu ești victima, proasta! Căci tu, femeie stricată, n-ai cum judeca. Nu te poți detașa de tine, să-l clădești pe **Super-ego** ca să-ți spună ce și cine ești tu acum. N-ai avut forța de a potoli **bestia** din tine, de a o stăpâni, nepricepând că **libertatea nu înseamnă să faci ce vrei, ci ceea ce se cuvine!**

Dar te iert și pentru asta, și că ai ajuns la cel mai de jos nivel uman. Azi mi-ar fi rușine să te am alături. Cred că te simți bine la Canache, căci ești în elementul tău, al decăzuților moral!

5) Omul se educă pe tot parcursul vieții lui. Zilnic adaugă ceva la zestrea lui morală, mintală, emoțională. Tu ce-ai făcut? **Ai părăsit pe furiș, ca hoții, la adăpostul întunericului, căminul conjugal, degradându-te.**

Ai involuat în toți cei 71 de ani ai tăi, dovedind limpede care a fost țelul tău de femeie, de învățătoare, de soție, de mamă, de noră, de fiică. Un țel **nul. Nimicul** este în tine. Iată de ce: **soția, mama, bunica din tine te situau clar pe postul de copilot al avionului-familie pe care erai obligată să-l duci la destinație.** Pe parcursul traseului, trebuia să treci prin toate vitregiile, să nu te vaiți, să nu bagi în panică pasagerii și, abia ajunsă la destinație să-ți dezvălui împovărările, să te eliberezi. Dar, după cum ai procedat, te-ai dezvăluit cine și ce ești: **un**

nimeni, un rău-intenționat, o fiară, căci ai dus avionul-familie la prăbușire. Bineînțeles că și tu te-ai prăbușit.

Era și este dreptul meu să trăiesc, să am familie, să stabilesc legături cu lumea, să mă bucur de zilele date de Dumnezeu. De ce mi-ați frânt zborul? De ce ați făcut asta, nefericiților? În numele cărei rațiuni ați făptuit infamia? Nu vă temeți?

În mod sigur veți plăti, dar vă iert!

6) Te iert pentru tot răul pe care mi l-ai făcut și pentru **năpasta** adusă copiilor, nepoților, amintirii părinților noștri, căci i-ai pângărit și pe ei Acolo, unde sunt duși. Vei înțelege tu asta, femeie nesăbuită, ceacără!?

Ai greșit, Nora! Ai greșit iremediabil!

N-ai gândit că avionul se prăbușește o singură dată.

Te iert, cameleon-femeie!

Te iert, pentru a rupe cercul care lega cele două stări. Mă eliberez de tine definitiv acum, la cumpăna dintre ani.

Te iert și te uit!

Cerul să-ți vegheze drumul!

Tu ai ales!!

XXIII

Epilog

Horia fusese convocat la un simpozion în Centrul Subjudețean, situat la vreo 6 km depărtare de domiciliul său. Tema întrunirii: „*Ce determină preponderent destinul omului, obiectele care-l interesează sau ființa lui lăuntrică?*”. Îl preocupa această temă a **destinului**. De câte ori nu căutase un răspuns la întrebările: *Care este semnificația existenței? De ce există durerea, moartea? Oare merită să trăiești?* Și mai ales se întreba ce legături are omul cu *Lumea de dincolo de Lume?*

Abia aștepta ziua dezbaterii și întâlnirea, în planul ideilor, cu membrii cenaclului. Până atunci, reluate pasaje din Jung, Cioran, M. Eliade, Descartes.

De obicei se deplasa, în sat și în împrejurimi, cu șareta la care înhăma pe Liliac, un splendid cal șui, negru-gri, cu pas falnic, ținându-și gâtul întins și capul împins spre înainte, ca botul să despice aerul. Îl crescuse de mânăz. Erau prieteni. Se simțeau și se pricepeau unul pe celălalt. Calul comunica prin intonațiile nechezatului, mișcarea capului sau îndreptarea alternativă a urechilor spre înainte sau spre înapoi și prin scormonirea pământului cu piciorul drept și înțelegea vorba stăpânului, îndemnul din hățuri, iubirea transmisă prin trecerea palmei pe toată suprafața gâtului, pe greabăn, pe crupă sau pe frunte. Când, însă, îi cuprindea capul cu ambele brațe și-și lipea obrazul de fruntea lui, un freamăt ușor străbătea trupul calului.

Acea zi de octombrie se ivise cu un soare mângâietor pe un cer limpede, înalt. Horia și-a zis că nu mai merge cu șareta, să nu mai aibă și grija calului. Va pleca pe jos, dorind să se bucure de splendoarea zilei și, mai ales, de cromatismul de toamnă al pădurilor ce străjuiesc dealurile din ambele părți ale drumului.

Până la ora 11, când începe simpozionul, are atâta vreme! Își va umple sufletul de interesanta vălurire a pădurilor, de razele de miere ale soarelui strecurate printre trunchiurile copacilor – fagi, cireși sălbatici, arțari, mesteceni, ulmi de munte, paltini de munte – îmbrăcați în roșu, galben, ruginiu și verde-pal.

A plecat încărcat de atâtea gânduri și nerăbdător să schimbe idei, să emită opinii, să întrebe, să-și exprime îndoielile... Mergea fără grabă, având pe față o lumină izvorâtă din interior, din scăpărările zămislirilor ce-i copleșeau mintea și sufletul. Oamenii cu care se întâlnea îl salutau înclinând capul, bărbații și copiii descoperindu-se în același timp. Se observa că se sfiau să-i adreseze întrebări, cum ar fi, de pildă, „de ce nu este cu șaretă”, „de ce este atât de zâmbitor”, „unde se duce așa de fără grabă”, „cum de merge astfel de parcă plutește”. Profesorul răspundea politicos salutului lor, fiind fermecat de atâtea minunății pe care această zi i le dăruia. Luminile dimineții trecuseră parcă în toți și în toate.

A ieșit din localitate. Din stânga și din dreapta îl întâmpinau dealurile îmbrăcate de paleta armonioasă și încântătoare, sub acest cer de toamnă, senin și odihnitor. În juru-i stăruia o pace adâncă în care el se scufunda, abandonându-se sieși, auzindu-și gândurile cu reverberații în acest larg templu.

I se părea că trecuse în altă Lume. Mergând astfel, aude, mai întâi foarte depărtat, păcănit de motor. Sunetele se apropiau, fiind însoțite de zăngănitul metalic al unei mașinării. Iat-o! E un autovehicul ciudat, lung de vreo 28 m, pe o platformă susținută de opt osii cu șaisprezece roți, ca un miriapod uriaș. Platforma are obloane vișinii, înalte, nefiind acoperită. În față se află cabina, sub forma unui trapez cu baza mică sus, dintr-un material transparent. Autovehiculul oprește lângă el, se lasă o scăriță pe oblon, moment în care aude:

- Haideti cu noi, domnule profesor Horia!
- Mulțumesc de bunăvoință, dar azi am mare plăcere să merg pe jos.

– De aceea nu ați mai luat calul? Totuși veniți, avem să vă spunem câte ceva. Vă știm de-al nostru...

– Bine, dar nu mai avem mult până la Centrul Subjudețean.

Horia recunoscuse pasagerii. Erau toți locuitori ai satului vecin, de dincolo de deal, unde el fusese șase ani profesor. Îi cuprinde cu privirea. Și-i reamintește: Ni, un țăran filosof, Vel, un visător, Go – un zgârcit, Al – o femeie deșteptă și frumoasă, Eta – mereu îngrijorată de viață, Oz – blestemându-și zilele, nemulțumit de sine, Lot și Tic – niște mucaliți, mereu veseli. Fiecare purta cu sine ceva din traseul existenței parcurse. Nu termină gândurile că și aude:

– Domnule profesor, de ce noi avea parte de morânceală?

– Cum de nu putem agonisi ceva din atâta sudoare, timp de o viață?

– Știți că peste 90% din noi ne hrănim cu lapte, brânză, ceapă, ouă, știr și urzici, bureți de pădure, proaspeți sau murăți?

– Cine ne-a urzit o viață grea? Mulțumiri, doar așa, în suflet și rar!

– Unde este fericirea omului pe pământ? Cine a ascuns-o?

– De ce se naște omul?

– Ce este omul după moarte?

– De ce noi, românii, avem soarta asta?

Horia, uluit de profunzimea întrebărilor, pune un mic hotar de tăcere și-i fulgeră prim minte să răspundă:

– Ați rostit cuvinte adânci ce exprimă drama noastră, ca oameni și ca națiune, frământările noastre, veninde din adâncurile vremurilor. La toate se poate da un răspuns: omul poartă în sine un **Destin**, iar noi, românii, nu am avut, de-a lungul istoriei, conducători. Puțini au fost cei care au îmbrăcat cămașa **morții**. Aproape totul depinde de conducători. Ei iau marile decizii. De la mic la mare: o școală, o întreprindere, o primărie, zborul unui avion, un război sau o bătălie, destinul unei națiuni țin de conducător. Alegeți-vă conducători adevărați, nu paiate! Aveți posibilitatea! Cu **Destinul**...

– Ușor de zis! Cu atâtea mașinațiuni! Greu, nu? intervine Go.

– Țsta ne este Destinul, încheie Oz.

– Destin, Soartă, spuse Horia, nu înseamnă același lucru. Soarta este „**ce ți-e scris, în frunte ți-e pus**”. Soarta fiind relația dintre individ și Divinitate, e ceva fix. Dar Destinul este „**cum îți vei așterne, așa vei dormi**”. Omul poate interveni în viața lui, se poate „bate” pentru drumul său. Voi așa să faceți, nu să vă căinați!

Ajunseseră deja în Centrul Subjudețean. Profesorul adăugă:

– Eu cobor. Dacă doriți să discutăm mai detaliat, mă chemați la o întrunire a voastră. Dar unde vă duceți?

– Însămânțăm cu orz lotul nostru de la Curmătură, stăpânit în devălmășie...

Horia a coborât. Îl asaltau, ca un roi de viespi, grijile acestor oameni. „*Destin, Soartă, Morânceală, sudoare, devălmășie, locul de la Curmătură, orz... tipurile de oameni, arătarea de autovehicul din ce vremuri vin?*” se întreba Horia, înaintând agale spre clădirea unde era convocat. Ajunge în fața porților masive, dincolo de care se aflau curtea și clădirile. Deși fusese aici de atâtea ori, i se părea că acum le vede întâi.

Pătrunde în curtea spațioasă din față. Pustiu și în curte, și în jur.

Unde și cum au dispărut casele vecine, copacii, străzile, orașul întreg? E, parcă, un vid în care este atâta pace, încât îi țiuie în urechi singurătatea! Înaintează spre clădire. O știe. E în forma

„Г”, cu latura lungă spre singura poartă de intrare, latură care

ocupă toată lățimea terenului. Intrarea în clădire se face printr-o ușă monumentală în două canaturi. Deschide ușa. Intră în sala de conferințe, folosită și ca sală de mese. Nimeni. Același gol.

Brusc, printr-o spărtură în perete, (nu o sesizase), apare capul unul câine negru, având niște ochi mari, albiți, cu o privire sângeroasă. Amușină în vânt, cu săgețile ochilor spre om. Intră cu tot corpul lui voinic, iar după el mai intrară alți trei căței. Priviri ascuțite între Horia, care rămase pe loc, și dulăul ce înainta cu pași rari și mici către el. De neunde pică între ei un cal alb,

înaripat. Cu aripa dreaptă, invizibilă, mângâie dulăul, potolindu-l, în vreme ce, cu ochii blânzi, expresivi și prin mișcarea capului, îndeamnă omul să înainteze, ținându-se lângă el. Sala, se vedea, fusese folosită de curând, căci avea mesele debarasate, rânduite lângă pereți, iar sub ele și pe toată dușumeaua se lăfăiau oase, oscioare, firimituri de pâine și resturi de mâncare, de care se ocupau acum câinii aștia. Din sala de mese se intra în salonul de protocol, amplasată la îmbinarea celor două laturi ale lui „Γ”. În salon se organizau, după dezbateri, dansul, jocurile de societate, bufet suedez, se asculta muzică bună, de regulă muzică clasică instrumentală: pian, vioară, flaut sau intonau cântece de petrecere toți participanții. Până a se apropia de ușă, el nu auzise nimic. Numai când a deschis ușa, instantaneu auzul îi este inundat de sunetele orchestrei interpretând pasaje lirice din opera „Forța destinului” de Giuseppe Verdi și se produce animație în salon. Cu adevărat petrecerea e în toi! Muzica lui Verdi domină toată atmosfera. Asta aude Horia. Dar, de ce nu a auzit și altceva? „Unde și cum a întârziat atât de mult?” Muzică de intensitate potrivită, dans în perechi cu mișcări ondulate, șerpești, unii înlănțuiți, alții topăind, ceilalți cu mișcări scâlâmbăiate. Nimeni nu părea că-l zărește. Nu-l băgau în seamă. Era invizibil? Se duse spre grupul de prieteni. Nici o reacție! Să le vorbească? Ce să le spună de întârziere? N-avea rost... Cum de este singur în mulțime?! El aude numai muzica lui Verdi și vede tot, dar el nu este văzut sau auzit!

Revine, dezolat, în sala de mese care părea imensă. Nimeni! „Aude” aceeași ivire de cumplită liniște și de miraculoasă nemișcare.

Avea numai imagini vizuale... Se duce spre ușa care accesa curtea din spate și camerele din clădirea de pe latura cea mică. Curtea goală! Privește spre clădire. Nici în încăperi, nici pe peronul în trepte din fața construcției nimeni. Rămâne într-o contemplare mută...

Răsar, dintr-odată, pe peron, coborâți, parcă din cer, așezați în coloană și grupați pe clase, elevii lui. Pornește spre ei sub aceeași cupolă a tăcerii absolute. Se apropie. Îi recunoaște pe toți. Se oprește în fața rândurilor (elevii trecuseră din poziția „în coloană”, în poziția „pe patru rânduri”). Aveau limba legată, corpurile împietrite. După câteva secunde, se mișcă neobișnuit și murmurau ceva.

– Ce-i cu voi aici, dragii mei?

– Am venit să ne consiliați subiectele alese de noi pentru eseurile pe care ni le-ați recomandat. Vrem și ceva detalii, răspunde șefa clasei mijlocii.

– Locul și timpul sunt nimerite, adăugă „informaticianul” clasei mari.

– Să auzim!

Și, din fiecare clasă, unul sau doi elevi oferă subiectele la care colectivele s-au gândit: „Lumea de Sus și Lumea din Adâncuri”, „Eu înainte de a mă naște”, „Eu după moarte”, „Se poate abstrage omul existenței terestre, poate evada într-o Lume eliberată de constrângeri?”, „Cum de în Lumea noastră totul poate fi pus la îndoială, afară de extincție?”

Profesorul ascultă cu mult interes titlurile, reflectează fulgerător asupra lor și, reluând fiecare temă, aprobă și recomandă o variantă de tratare. Elevii butonează pe niște aparate de măsurarea unui telefon mobil, introducând datele primite. Profesorul încheie:

– Ne vedem la școală. Deocamdată atât. Vă îmbrățișez, dragii mei!

Parcă autocomandați, elevii fac spre dreapta o întoarcere de 90° și părăsesc, tot în formație, peronul, îndreptându-se spre gardul masiv din spate. Horia îi conduce cu privirea. Apropiindu-se de împrejmuire la 2-3 m, elevii dispăreau într-o ceață lăptoasă care forma o perdea ca de aburi denși, dincolo de care nu se zărea nimic. Dincolo era Neantul?

Din nou singur. Rotește privirea, doar-doar va mai fi fiind cineva. Se gândea la câini și la calul ocrotitor, cu aripi invizibile, pentru că oamenii din sala de protocol n-au mai existat pentru el chiar din momentul închiderii ușii, la plecare. Nici glasuri, nici muzică, nici mișcări, nici răsete... Și nici acum nu se dovedea prin ceva că în această „cutie prismatică”, cuprinzând curțile și clădirea și atmosfera de deasupra lor, până la o înălțime de o sută de metri – atâta se afla în percepția lui – ar mai fi existând vreo altă ființă. Doar el și singurătatea copleșitoare din curte și clădiri. Face câțiva pași spre sala de mese, cu gândul să părăsească spațiul tainic în care intrase, dar se oprește, cercetând din nou curtea și clădirile. Constată că totul pare suspendat în aerul întunecos, de un verde-petrol. Luminat era numai paralelipipedul în care se afla, prin fascicule difuze, ce veneau din clădiri și din teren, nu de sus. Dincolo de spațiul lui, Haosul...

Meditând astfel, din colțul cel mai depărtat al curții din spate apar patru câini negri, înfiorători. Cu priviri turbate, se îndreptau spre el. Se apropiau. Instantaneu, între el și fiare, se interpune calul cel alb, cu aripi transparente. Cu capul și cu ochiul ce-l privea pe el, îl îndeamnă să înainteze. Câinii îl urmăresc pas cu pas, până ce, om și cal, intră în sala de conferințe, folosită și ca sală de mese. De aici, străbat lățimea încăperii, ies în curtea din față pe care o traversează, ajungând la porțile masive de la intrare.

Horia mângâie calul, îl sărută pe frunte, a despărțire, deschide apoi poarta și iese.

Iarăși singur...

*
*   *

Locuința lui Horia se află într-o curte largă, cu un variat spațiu verde. Aici își amenajase un părculeț cochet, în care se

răsfățau câteva bănci. În ultima zi de octombrie, tot atât de îmbătătoare ca și cealaltă, profesorul sta, spre seară, pe o bancă și admira simfonia culorilor toamnei. Dintr-odată peisajul dispare și privirea străbate în gol, undeva, departe, tare departe... Se vede pe sine, mai întâi un copil blond, silabisind pe un calendar, apoi pe mama lui, țesând la război și doinind. Copilul ajunge la școală... Se vede în uniforma de licean, îi apar în minte Bărăganul și căruța cu grâu, trasă de Mircea și Liliac, Goranii cu mlădioasa Nora de care se îndrăgostise, îmbrățișările lor, fericirea enormă că Nora îi e soție, și, într-o clipă de visare, retrăiește viața lor atât de plină, cu cei doi copii minunați ca, brusc, balauri cu zeci de capete, sub forma unor nori grei, amenințători, să-l împresoare, răpindu-i-o pe Nora care se zbătea și striga:

– Hooriiiaa! Hooriiiiiaaaa! Scapă-mă, nu sta împietrit! Salveeeaaa-zăăă-măăă!

Horia se gândea că asta va mărturisi Nora în clipa morții ei: ca el să o salveze prin iertare.

Mai poate fi ea, Iasmina, salvată?

Vede imaginea Destinului, himeră cu pletele și barba albastră, acoperit total cu o pelerină spumoasă, albăstrie, ținând mâinile a rugăciune, declamând: „*Ce determină preponderent soarta omului, obiectele care-l interesează sau ființa lui lăuntrică? De ce există durere, moarte? Ce legături are omul cu Lumea de dincolo de Lume...*”

Auzind pe Liliac fornăind în ogradă, se duse la el, îi cuprinse capul cu brațele și-și lipi obrazul de fruntea lui. Au stat câțva timp așa, apoi omul a plecat, cugetând de nu cumva calul acestea va fi fiind acela care l-a însoțit Acolo...

Acolo?

Unde Acolo?

Gata! Va pleca și el Acolo!

...**Mântuirea**...

De același autor

1. „Mit și Istorie” – Centenarul Școlii Nr. 2 Bezdead, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1998;
2. „Mit și Istorie” (...), ediția a II-a, Editura Bibliotheca, Târgoviște 1998;
3. „Vatră și oameni în freamătul vremii” – Bezdead CDXVIII (monografie), Editura Bibliotheca, Târgoviște 2001;
4. „Liviu Rebreanu – dramaturg”, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2002 (colaborare cu Valeria Grigore);
5. „Ghidul directorului de școală” – colaborare, Editura Pildner & Pildner, Târgoviște, 2002;
6. „Destin și pasiune” – proză scurtă, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2004;
7. „Tatina – O cronică de familie”, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2008;
8. „Mona”, schițe și nuvele, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2010;
9. „Focul aspirațiilor înalte”, proză contemporană, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2010;
10. „Iasmina - o cronică de familie”; Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2013;
11. „Monografia comunei Bezdead”, Editura Bibliotheca, Târgoviște. 2013;
12. „Monografia comunei Bezdead”, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2016.

Cuprins

Victor Davidoiu, “Aspirațiile Înalte”	7
I. Arbori genealogici ai familiei Nora și Horia Pătru.....	11
II. Iasmina.....	14
III. Revelația	18
IV. Ion Lampe, străbunicul Norei (1).....	19
V. Floarea Sora, mama Norei	25
VI. Ghiță Roșu, tatăl Norei	29
VII. Florea Roșu – străbunicul Norei(2).....	31
VIII. Florea Roșu – bunicul	33
IX. Ghiță Roșu	44
X. Ghiță Roșu – prizonier	57
XI. Zinca și fiica ei, Sanda.....	67
XII. Gheorghe Pătru, bunicul lui Horia	82
XIII. Petre Pătru.....	87
XIV. Petre și Sanda Pătru	92
XV. Familia Ghiță Roșu	110
XVI. Nora	121
XVII. Horia – copilăria.....	148
XVIII. Horia	157
XIX. Gorani (1).....	178
XX. Gorani(2)	180
XXI. Căsătoria	190
XXII. Iertarea.....	205
XXIII. Epilog.....	209
De același autor.....	217

În colecția *Proză Contemporană*

a Editurii **BIBLIOTHECA** au apărut:

- Alecu Vaida Poenaru - *Pavană pentru dragoste și adevăr*
- Alexandru George - *Dimineața devreme*
- Mircea Horia Simionescu - *Târgoviște – scurt excurs sentimental*
- Alexandru George - *Caiet pentru...*
- Mircea Horia Simionescu - *Cum se face*
- Virgil Necula - *Medic în lumea contemporană*
- George Coandă - *Clipa și istoria*
- Alecu Vaida Poenaru - *Șansa*
- Alexandru George - *În treacăt, văzând, reflectând*
- Ioan Vișan - *Capcane pentru ochi deschiși*
- Theodor Nicolin - *Târgoviștea mea*
- Alexandru George - *Consemnări în curs și la fine*
- Mihai Stan - *Clone*
- Alecu Vaida Poenaru - *Între două lumi*
- Dumitru Radu Luca - *Poveste simplă și duioasă*
- Mihai Gabriel Popescu - *Scrieri din trecut*
- Gheorghe Penciu - *Nemuritorii*
- Costache Olăreanu - *Fals manual de petrecere a călătoriei*
- Emil Stănescu - *Cameleonul*
- Theodor Nicolin - *Periplu târgoviștean (vol I și II)*
- Victor Davidoiu - *Destin și pasiune*
- Mircea Horia Simionescu - *Asediul locului comun*
- Rodica Anca - *Dedelhi jurnal*
- Emil Stănescu - *Strada Quinet și eu sau Între Litere și Arhitectură*

- Alecu Vaida Poenaru - *Firava lumină a zorilor*
- Mihaela Ciocodeică - *Mixtum compositum sau Cum se fabrică un roman cu Dracula*
- Corneliu Popescu - *Bulevardul Castanilor*
- Gheorghe Petcu - *O viață de preot*
- Corin Bianu - *Zidul cel mai lung (roman de dragoste)*
- Mircea Horia Simionescu - *Vârstele*
- Dan Gîju - *Fantomele nu răspund la salut*
- Gheorghe Duță-Micloșanu - *Masa „hoților”. Povestirile vânătorului*
- Corin Bianu - *Agremin și încă ceva (metaroman)*
- Mihail Iurcu - *În umbra cortinei politice. Dulce și amar*
- Dan Gîju - *Și pace va fi în inima mea*
- Alexandru George - *Simplex*
- Mihail Iurcu - *În umbra cortinei politice. Confesiuni neterminate*
- Victor Davidoiu - *Tatina. O cronică de familie*
- Nicolae Neagu - *Apologia preludiului*
- Niculae Ionel - *Scrisori din toate zilele anului*
- Valerică Nițu - *Plouă în hohote*
- Grigore Dominte - *Pelerin într-o lume nebună*
- Mircea Bădoiu - *Dincolo de Arcadia*
- Viorica Vlad-Ghica - *Zoopovestiri*
- Ion Sorin Ivașcu - *În suavul azi*
- Victor Davidoiu - *Mona*
- Mihail Iurcu - *În umbra cortinei politice. Valet cu dame. Jocuri murdare*
- Victor Davidoiu - *Focul aspirațiilor înalte*
- George Toma Veseliu - *Colonia II. Noi exilați la Pontul Euxin*
- Dan Gîju - *Femeia ca obiect de studiu*
- Ionuț Cristache - *Emo-kids și efectul de lac în AMERICA*

- Mihai Stan - *Exodul. Clone 2*
- Mihai Gabriel Popescu - *Amintirea amintirilor*
- Felix Iancu Brezoianu - *Portretul arhitectului echilibrist pe o sârmă roșie ghimpată sau Visul cel frumos și orașele de aer*
- Constantin P. Popescu - *Marmură neagră*
- Mihail Iurcu - *Decăderea condiției umane*
- Corin Bianu - *Văcăreștii la amiază*
- Rodica Anca - *Jurna Lamar*
- Adrian Melicovici - *Noaptea speranțelor*
- Mihai Stan - *Paradis • Ieșirea din Paradis, ediția a II-a*
- Mihai Gabriel Popescu - *Amintirea amintirilor, vol. II*
- Constantin P. Popescu - *Marmură albă*
- Ina Mar - *Șotronul*
- Ionuț Cristache - *Rumegând între antilope*

Puteți comanda aceste titluri la adresa Editurii Bibliotheca, str. Nicolae Radian, KB 2/3, Târgoviște, cod 130062 sau prin **e-mail: biblioth@gmail.com** Pentru informații suplimentare, inclusiv prețul, puteți accesa site-ul **www.bibliotheca.ro** sau ne puteți contacta la 0245 212241. Plata se face ramburs la primirea coletului.

EDITURA BIBLIOTHECA Târgoviște

- Acreditată CNCS în 2012, pe domeniile CNATDCU: Filologie, Teologie, Istorie și studii culturale,
- Prezentă în lista B – edituri clasificate de CNCS pe domeniile: Istoria economiei, istoria științei și a tehnologiei. Istorie socială, economică și politică. Istorie militară. Limba și literatura română. Mituri, ritualuri, reprezentări simbolice, teologie și studii religioase. Etnografie cod depunere PN-II-ACRED-ED-2011-0095; PN-II-ACRED-ED-2011-0096; PN-II-ACRED-ED-2011-0097.
- Atestată de Ministerul Culturii și Cultelor cu avizul nr. 4363/27.05.1997
- Membru al Societății Editorilor din România – SER (Romanian Publishers Society – RPS)

Tiparul BIBLIOPRINT Târgoviște
Tel. 0765 464 304 • fax 0245 212 241
e-mail: biblioprint@yahoo.com

